

Ondersteuningspakket zorgzame buurtanalyse

Stapsgewijze methode
voor een toegankelijke
buurtanalyse

Colofon

Auteurs: Leen Heylen, Willemien Van Damme & Joke Coussement

Gerealiseerd met steun van: Provincie Antwerpen

Cover en lay-out: shtick

Datum publicatie: 9 maart 2021

Inhoudsopgave

Colofon

1. Waarom dit ondersteuningspakket?
2. Voor wie is dit ondersteuningspakket?
3. Ondersteuningspakket in drie fases: visie, buurtanalyse en impact
4. Voor je begint: 5 gouden tips

FASE A Visievorming zorgzame buurten

Intro

Visievorming met de denktool

1. Zorgzame buurten beleidsmatig gekaderd
 - 1.1. Zorgzame buurten en buurtgerichte zorg als beleidsbegrippen
 - 1.2. Zorgzame buurten en buurtgerichte zorg: wat wordt er verwacht van het lokale bestuur en de woonzorgorganisaties?
2. Wat kan inzetten op een zorgzame buurt betekenen?
 - 2.1. Over de buurt en 'buurteffecten'
 - 2.2. Zorgzame buurten maatschappelijk gekaderd
 - 2.3. Zorgzame buurten: wat (niet) te verwachten
 - 2.4. Pleidooi voor een brede blik op zorgzame buurten

Visievorming met de onderzoekstool

- Stap 1: Wie zit er in ons team?
- Stap 2: Wat verstaan we onder een zorgzaam dorp?
- Stap 3: Wat doen jullie al rond buurtgerichte zorg in de praktijk?
- Stap 4: Goede afspraken, goede partners

FASE B Buurtanalyse

Intro

Vorbereidende stap: Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?

2	Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?	53
6	1. Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?	54
7	1.1. Afbakening buurten	54
8	Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?	56
11	1. Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?	57
13	Een samenvattende tabel	60
14	Een samenvattende kaart van de omgeving	60
15	Stap 1: De kwantitatieve buurtanalyse	64
16	Intro	65
16	De kwantitatieve buurtanalyse met de denktool	66
19	1. Introductie kwantitatieve analyse: hoe goede cijfers verzamelen en interpreteren?	67
26	1.1. Naar zorgzame buurten: welke indicatoren verzamelen?	67
26	1.2. Van sociale cohesie tot eenzaamheid: over wat gaat het?	68
27	1.3. Zorg- en ondersteuningsnoden: over wat gaat het?	70
34	1.4. Op zoek naar goede indicatoren	70
37	2. Cijfers verzamelen over de buurtbewoner: wie leeft er in de buurt(en)?	71
39	2.1. Leeftijd: wat kunnen we hieruit leren?	72
43	2.2. Woonstabiliteit	74
43	2.3. Enkele demografische coëfficiënten: wat kunnen we hieruit leren?	74
45	2.4. Huishoudelijke samenstelling: wat kunnen we hieruit leren?	75
47	2.5. Socio-economische status: wat kunnen we hieruit leren?	76
50	2.6. Eigenaar of huurder: wat kunnen we hieruit leren?	78
51	2.7. Personen van vreemde origine in de buurt: wat kunnen we hieruit leren?	78
51	2.8. Fysieke en mentale gezondheid	79
52	Hoe maak je een kwantitatieve analyse?	81
	1. Wie leeft er in de buurt(en)?	82
	1.1. Leeftijdverdeling: waar vind ik cijfers?	84
	1.2. Woonstabiliteit: waar vind ik cijfers?	87

1.3. Enkele demografische coëfficiënten: waar vind ik deze coëfficiënten?	91	2.5. Mobiliteit	137
1.4. Huishoudelijke samenstelling: waar vind ik cijfers?	93	2.6. Walkability	140
1.5. Socio-economische status: waar vind ik cijfers?	99	3. De sociale infrastructuur in mijn buurt	145
1.6. Eigenaar of huurder: waar vind ik cijfers?	104	3.1. Vrije tijd	145
1.7. Personen van vreemde origine in de buurt: waar vind ik cijfers?	106	4. De basisvoorzieningen in mijn buurt	147
1.8. Fysieke en mentale gezondheid	108	4.1. Voorzieningsniveau	147
1.9. Extra: werken met bevolkingskubussen	110	4.2. Basisvoorzieningen in de buurt	149
Stap 2: De ruimtelijke omgevingsanalyse	113	4.3. Locatus	151
Intro	114	5. De zorg- en ondersteuningsvoorzieningen in mijn buurt	152
De ruimtelijke omgevingsanalyse met de denktool	115	5.1. Huisarts	152
1. Naar zorgzame buurten: waarom de omgeving zo belangrijk is?	116	5.2. Ouderenvoorzieningen	153
2. Op zoek naar goede kaarten om te verzamelen en te interpreteren	116	5.3. De sociale kaart	154
2.1. De buurt van bovenaf bekeken	118	6. Wonen	157
2.2. Fysieke omgeving	120	6.1. Sociaal wonen	157
2.3. Sociale infrastructuur van de buurt(en)	121	6.2. Alternatieve woonvormen	158
2.4. Basisvoorzieningen in de buurt	121	Stap 3: De kwalitatieve buurtanalyse	160
2.5. Zorg en ondersteuningsvoorzieningen in de buurt	122	Intro	161
2.6. Wonen	123	De kwalitatieve analyse met de denktool	162
3. De buurtbewoners en de omgeving: (mis)match tussen wie en wat in de buurt?	124	1. Inleiding: waarom een kwalitatieve analyse?	163
4. Dieper inzoomen op specifieke buurten	124	2. De actoren: wie betrekken?	166
Hoe maak je een ruimtelijke omgevingsanalyse	125	2.1. De buurtbewoners	166
1. De gemeente van bovenaf	127	2.2. De kwetsbare buurtbewoners	166
1.1. Spreiding van inwoners	127	2.3. Informele actoren	167
1.2. Linten, kernen of verspreide bebouwing	128	2.4. De zorg-, woon- en /of welzijnsprofessionals	167
1.3. Spreiding van woningen	129	2.5. Antenneberoepen	168
2. Fysieke omgeving van mijn buurt	131	3. Aan de slag: de buurt beter leren kennen	170
2.1. Luchtkwaliteit	131	3.1. In gesprek met de buurt en andere betrokken actoren: de gesprekstafels	170
2.2. Geluidsbelasting	134	3.2. Eén op één in gesprek met (kwetsbare) buurtbewoners	171
2.3. Groene ruimtes	135	3.3. Observeren: op verkenning in de buurt	172
2.4. Groene speelruimtes	136	3.4. De buurt online verkend	173
		3.5. De buurt als “onderzoekers”	173

Hoe maak je een kwalitatieve analyse?	174	3. Proficiat! (en ook de buurtanalyse is nooit af)	196
1. Hoe bevragen? Overzicht methodieken	175	Van resultaten naar impact: onderzoek	197
1.1. Methodieken en tips: in gesprek met de buurt met gesprekstafels	175	1. Vraag 1: formuleren uitdagingen zorgzame buurten	198
1.1.1. De focusgroep	175	2. Vraag 2: hoe impact formuleren?	199
1.1.2. Tafelgesprekken rond zorgzame buurten: van persona's tot concrete ideeën	176	Voorbeeld impact bepalen	201
1.1.3. Gewoontebreker	179	3. Vraag 3: hoe impact opvolgen en evalueren?	203
1.2. Methodieken en tips: Eén op één gesprek met (kwetsbare) buurtbewoners	180	Bijlagen	206
1.2.1. Kwetsbaarheidsbalansvragenlijst	180		
1.2.2. (Ouderen)behoefteonderzoeken	180		
1.2.3. Mantelzorgers bevragen	180		
1.2.4. Tips om in gesprek te gaan met kwetsbare doelgroepen	180		
1.3. Methodieken en tips: Observeren	183		
1.3.1. Stappenplan Observatie	183		
1.3.2. Observatiemethode: De rondleiding	184		
1.3.3. Observatiemethode: Foto-opdrachten	185		
1.3.4. Contrast-vragen tijdens observatie	186		
1.4. Methodieken en tips De buurt online verkend	186		
1.4.1. Een online enquête	186		
1.4.2. Online participatie	187		
1.4.3. Online focusgroepen	187		
1.5. Methodieken en tips: de buurtbewoners als onderzoekers	188		
FASE C Van resultaten naar impact	190		
Intro	191		
Van resultaten naar impact: de theorie	192		
1. Wat is impact juist?	193		
2. Van resultaten naar impact in drie vragen	194		
Vraag 1: formuleren uitdagingen zorgzame buurten	194		
Vraag 2: hoe impact formuleren?	194		
Vraag 3: hoe impact opvolgen en evalueren?	195		

1. Waarom dit ondersteuningspakket?

Het begrip ‘zorgzame buurt’ kent een sterke opmars in het zorg- en welzijnslandschap. De aanleiding zijn verschillende maatschappelijke tendensen:

- de vergrijzing van de samenleving
- het dalend aanbod aan voorzieningen op het platteland
- de beleidskeuze van vermaatschappelijking van de zorg

Het concept van zorgzame buurten wil mensen met een zorg- of ondersteuningsnood vanuit hun eigen woonomgeving ondersteunen. Zo stelt het Vlaamse beleid:

Een zorgzame buurt beoogt een “samenhangende en buurtgerichte aanpak van wonen, zorg en welzijn opdat de persoon met een ondersteuningsnood zo lang mogelijk thuis of in de vertrouwde omgeving kan blijven wonen”

Lokale besturen en woonzorgorganisaties zijn de kernactoren om deze definitie in de praktijk te vertalen. Deze oefening is echter niet evident en vergt maatwerk. Verschillende vragen leven in de praktijk.

- Hoe start je in de praktijk met het uitbouwen van zorgzame buurten?
- Wat kan werken?
- En vooral, wat kan werken in de buurten waar je werkzaam bent, in jouw dorp, jouw gemeente, jouw organisatie?

Een eerste belangrijke stap hierin is het begrijpen van wie en wat er leeft in de buurt. Een onderbouwde omgevings- of buurtanalyse uitvoeren is dan ook een belangrijk onderdeel van dit proces richting meer zorgzame buurten.²

Met dit ondersteuningspakket bieden we lokale besturen en woonzorgorganisaties de nodige handvatten om zelfstandig en op een onderbouwde, laagdrempelige wijze een omgevings- of buurtanalyse uit te voeren, vanuit het denkkader van zorgzame buurten en dit op eigen tempo.

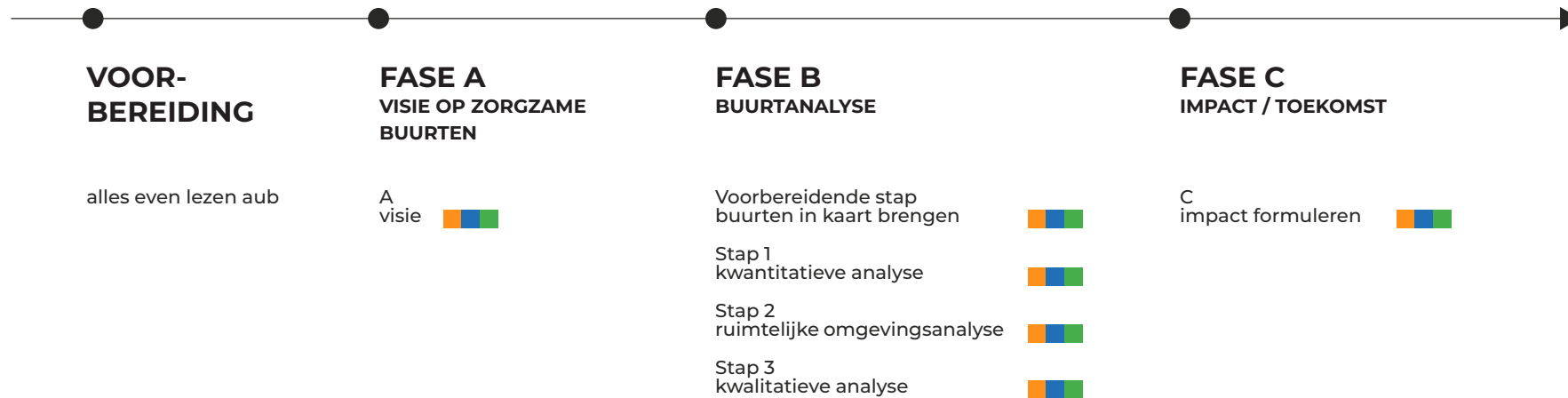
2. Voor wie is dit ondersteuningspakket?

Dit ondersteuningspakket richt zich tot professionals binnen lokale besturen en woonzorgorganisaties die aan de slag willen gaan met een omgevings- of buurtanalyse in het kader van zorgzame buurten. Dit kan gaan om bijvoorbeeld:

- Centrumleiders van lokale dienstencentra
- Buurtzorgregisseurs
- Seniorenconsulenten
- Staf- en beleidsmedewerkers van lokale overheden
- Staf- en beleidsmedewerkers van woonzorgorganisaties
- Staf- en beleidsmedewerkers betrokken in de Eerstelijnszones, intergemeentelijke samenwerkingen, ...

3. Ondersteuningspakket in drie fases: visie, buurtanalyse en impact

Het ondersteuningspakket zelf bestaat uit drie grote fases. In elke stap volg je denk-onderzoek-rapporteer cycli:

Inleiding

Fase A gaat over de **visie**. Hier start het mee. In dit deel vind je heel wat achtergrondinformatie terug over zorgzame buurten en buurtgerichte zorg. Wat is het juist? Waarom is het belangrijk? Wat is de beleidscontext rond zorgzame buurten? Waar liggen de mogelijkheden en kansen van werken aan zorgzame buurten? Maar ook, waar zijn er misschien wel grenzen?

We raden aan Fase A eerst grondig door te nemen. Op die manier vorm je zelf al een goede basis en visie om later je resultaten in te kunnen kaderen en deze te kunnen vertalen naar concrete acties en aanbevelingen.

Fase B omvat de eigenlijke **buurtanalyse**. Hier vind je opnieuw drie grote stappen in terug nl.

1. Kwantitatieve analyse
2. Ruimtelijke omgevingsanalyse
3. Kwalitatieve analyse

Fase C tot slot gaat over **“impact”**: hoe vertaal je nu de resultaten uit de analyses in effectieve impact in de praktijk? Dit deel bevat een handleiding om je doorheen dit proces te loodsen.

In elke fase volg je denk-, onderzoeks- en rapporteercycli.

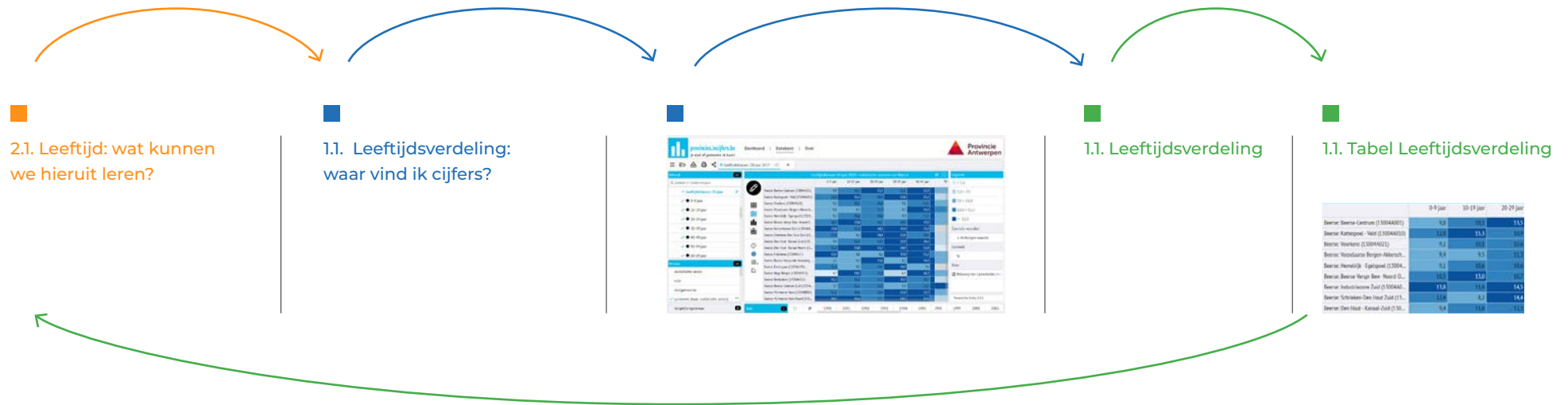
Je vertrekt vanuit een leeg rapportagedocument. Dit kan je downloaden als word document.

In dit word document bouw je je zorgzame buurtanalyse stapsgewijs, doorheen alle fases, op. Dit document vormt het startpunt van heel dit ondersteuningspakket. Je vindt er de verschillende fases en stappen per fase in terug, telkens met de nodige richtvragen en ruimte om jouw resultaten in neer te schrijven, tabellen in te kleven, grafieken en kaarten in te plakken. Na het doorlopen van heel het pakket heb je een ingevuld rapport van jouw zorgzame buurtanalyse.

Per fase of stap binnen elke fase in het rapport word je doorverwezen naar de bijhorende denk- en onderzoekstool in dit document en vice versa.

Zo doorloop je cyclisch doorheen alle fases en stappen binnen elke fase telkens de denk-, onderzoeks- en rapporteercyclus.

Inleiding

- De **denktools** bieden je alle inhoudelijke achtergrond over zorgzame buurten en de analysestappen die je doorloopt. Ze bieden je de nodige houvast om de resultaten uit de verschillende analyses te kaderen en te interpreteren in het rapportagedocument.
- In de **onderzoekstool** word je stapsgewijs door alle analysestappen geloodst: hoe voer je de analyses concreet uit?
- In het **rapportagedocument** verwerk je al de resultaten van elke fase en stap in elke fase. Vervolgens vertrek je vanuit het rapportagedocument terug naar de volgende denk- en onderzoekscyclus in deze handleiding.

Op die manier bouw je stelselmatig je rapport op en krijg je telkens een beter zicht op jouw buurten. Belangrijk om hierbij in het achterhoofd te houden dat dit een iteratief proces is. Je doorloopt verschillende fases: van visie, naar analyse om zo te komen tot het formuleren van impact. Tijdens het doorlopen van al deze fases zal je vaak een stap terugzetten. Misschien leer je in de kwalitatieve analyse iets nieuw over een bepaalde buurt waardoor je nog eens opnieuw in de cijfers over die buurt wil duiken of wil opzoeken hoe het nu zit met het groen in die buurt?

W Download het rapportagedocument

4. Voor je begint: 5 gouden tips

Voor je start met het uitvoeren van alle stappen in het pakket, is het goed om een aantal gouden tips in het achterhoofd te houden tijdens het doorlopen van het pakket.

Tip #1: De eerste en misschien wel belangrijkste tip: doe er je eigen ding mee. Je kan dit pakket beschouwen als een bouw pakket. We stopten er zoveel mogelijk tips, handleidingen, informatie, stappen ... in om jou in de praktijk te ondersteunen. Het pakket is echter geen handleiding die je rigoureuus in alle stappen tot in detail moet uitvoeren. Hoe diep je in elke stap gaat, hangt af van wat voor jouw organisatie belangrijk is en waar jullie focus op ligt. Gaat het om een verkennende analyse in de breedte bijvoorbeeld over heel de gemeente? Of gaat het om een verdiepende analyse in de buurt rond het lokaal dienstencentrum?. We geven telkens aan welke stappen volgens ons essentieel zijn en welke stappen je bijkomend kan doen of om meer in de diepte te gaan. Wel raden we aan de verschillende fases door te lopen nl. visie, buurtanalyse en impact.

Tip #2: een buurtanalyse is nooit af. Daarmee bedoelen we, wanneer je heel de analyse doorlopen hebt ga je tot een aantal acties en aanbevelingen komen. Hiermee ga je aan de slag. Deze wil je later ook opvolgen: hebben ze effectief impact? En ook, door bepaalde acties te doen, merk je misschien wel nieuwe noden, nieuwe signalen op. Ook hier wil je misschien wel verder mee aan de slag, meer over weten. Misschien leidt je analyse ook tot nieuwe vragen waar je nog meer over wil weten. Bovendien, je start ook niet van nul. Vaak weet je al veel, vanuit je praktijkervaringen, vroegere omgevingsanalyses... Je kan dit pakket dus eerder beschouwen als een ondersteuningsinstrument dat jou helpt om doorheen je werking op gepaste tijden een onderbouwde blik te werpen op wat je juist aan het doen bent en op waar je in de toekomst op wil inzetten.

Tip #3: werk samen. Met twee (of meer!) weet je meer dan alleen. Ook bij het uitvoeren en doorlopen van dit ondersteuningspakket kan het een grote meerwaarde zijn om hier als duo aan te werken. Je kan uitwisselen over tussentijdse inzichten: hoe kan je die begrijpen, wat betekenen deze? Ook ben jij misschien vooral een praktijkwerker die goed in gesprek kan gaan met mensen en goed weet wat er leeft. Misschien is de collega met wie je samenwerkt wel heel gedreven in het doornemen van teksten, rapporten, het werken met cijfers,... Of andersom. Zo kan je complementair werken en elkaar versterken, elk vanuit jullie eigen achtergrond en kennis.

Inleiding

Tip #4: neem je tijd. Het traject doorlopen vraagt tijd: tijd om de analyses uit te voeren, maar ook tijd om je collega's en anderen mee te nemen in dit verhaal, tussentijdse conclusies te laten bezinken, af te toetsen, volgende stappen voor te bereiden. Wees hiervan bewust en neem deze tijd ook. Enkel zo kom je tot een gedragen en onderbouwde analyse.

Tip #5: doorblader het pakket. Vooraleer je start met het uitvoeren van alle stappen, doorblader heel het pakket eens. Zo vorm je al een beeld wat er allemaal nog komt en kan je hier naartoe werken. Omgekeerd, mogelijk grijp je in een later moment terug naar een vorige stap. Dit is helemaal oké. Het pakket is enerzijds stapsgewijs opgebouwd, maar anderzijds moedigen we je ook aan soms eens terug te bladeren naar een vorige stap en deze nog eens grondig te bekijken of misschien een nieuwe bijkomende analyse te doen.

FASE A

Visievorming zorgzame buurten

Intro

Fase A gaat over de **visievorming rond zorgzame buurten**. We raden aan deze fase rond visievorming eerst grondig door te lopen voor je start met fase B, de buurtanalyse.

Om je op weg te helpen een onderbouwd antwoord te formuleren op de vraag “**Zorgzame buurten: waar willen we naartoe?**” in het rapportagedocument vind je in deze denktool de nodige achtergrondinformatie terug over zorgzame buurten en buurtgerichte zorg. Wat is het juist? Waarom is het belangrijk? Wat is de beleidscontext rond zorgzame buurten? Waar liggen de mogelijkheden en kansen van werken aan zorgzame buurten? Maar ook, waar zijn er misschien wel grenzen? Meer concreet gaan we in op (1) de kadering van het begrip ‘zorgzame buurten’ binnen de huidige beleidscontext en (2) wat zorgzame buurten in de praktijk kunnen betekenen.

Na het doorlopen:

- Heb je een goed zicht op de begrippen ‘zorgzame buurten’ en ‘buurtgerichte zorg’, zowel vanuit beleidscontext als op wat het in de praktijk (niet) kan betekenen
- Kan je starten met de werkgroep ‘zorgzame buurten’ binnen je organisatie en samen met hen een antwoord formuleren op de vraag “Zorgzame buurten: waar willen we naartoe?”
 - Zie [Onderzoektool: Visievorming zorgzame buurten](#)
- Kan je samen met je werkgroep een basiskaart maken van wat er al is rond zorgzame buurten in je gemeente of organisatie

Zorgzame buurten: waar willen we naartoe?

Schrijf hieronder kort en bondig de gezamenlijk geformuleerde visie rond zorgzame buurten neer op basis van de oefening die je maakte.

Lees dus, voor je aan dit hoofdstuk begint, eerst de vragen in het **rapportage document**.

Visievorming met de denktool

1. Zorgzame buurten beleidsmatig gekaderd

In dit onderdeel schetsen we een antwoord op de volgende vragen:

- Hoe kunnen we zorgzame buurten en buurtgerichte zorg situeren in de huidige beleidscontext?
- Wat wordt er juist verwacht van lokale besturen en andere woonzorgorganisaties?
- Hoe vertaalt het begrip zich in beleidsnota's en decreten?

1.1. Zorgzame buurten en buurtgerichte zorg als beleidsbegrippen

De Vlaamse overheid zet sterk in op de **'vermaatschappelijking van de zorg'**, met als doel om zorg zoveel mogelijk te integreren in de samenleving. Enerzijds door de zorg in te bedden in het leven van alledag. Dit betekent een keuze voor het afbouwen van residentiële zorg ten voordele van zorg in de thuissituatie. Anderzijds door het (beter) benutten van de het zorgpotentieel in de omgeving van de zorgvrager. Dit betekent concreet dat familie, vrienden, burens... een grotere rol krijgen in de zorg³.

Vermaatschappelijking van de zorg is: *“De verschuiving binnen de zorg waarbij ernaar gestreefd wordt om mensen met*

*bependingen, chronisch zieken, kwetsbare ouderen, jongeren met gedrags- en emotionele problemen, mensen in armoede, ... een eigen plek in de samenleving te laten innemen, hen daarbij waar nodig te ondersteunen en de zorg zo veel mogelijk geïntegreerd in de samenleving te laten verlopen.”*⁴

Binnen de beleidscontext van vermaatschappelijking van de zorg spelen zorgzame buurten een centrale rol. Een zorgzame buurt wordt als maatstaf voor de leefbaarheid van een buurt beschouwd. Er wordt sterkt ingezet op participatie en inclusie in de maatschappij. Kortom, een buurt waar sterke buurtnetwerken van burens, vrijwilligers, zorgen welzijnsprofessionals, verenigingen, lokale handelaars... het samen mee mogelijk maken dat *“een persoon met een ondersteuningsnood zo lang mogelijk thuis of in de vertrouwde omgeving kan blijven wonen”*⁵.

Een zorgzame buurt is: *“Het verlengde van een warme thuisomgeving, als entiteit waar nabijheid, ontmoeting, samenhang, en solidariteit evident hun plaats krijgen, waar mensen als vanzelfsprekend aandacht en zorg dragen voor elkaar en waar ook zorgbehoevenden een volwaardige plaats krijgen dankzij een aangepaste woon- en leefomgeving en een variatie aan woon- en zorgvormen en toegankelijke diensten en voorzieningen.”*⁶

Buurtgerichte zorg maakt een zorgzame buurt. Dit is een organisatiemodel dat een samenhangende en buurtgerichte

aanpak van wonen, zorg en welzijn nastreeft:⁷

- gericht op het welzijn van alle buurtbewoners,
- de sociale cohesie versterkt en blijvend ondersteunt
- hulp en zorg beschikbaar stelt voor iedereen die het nodig heeft: ouderen, personen met een handicap, mensen met psychische problemen, kwetsbare groepen,
- zowel focust op preventie als interventie,
- op lokaal niveau voor een goede samenwerking zorgt tussen:
 - beleid en praktijk
 - burens, vrijwilligers en mantelzorgers,
 - basisdiensten zoals thuiszorg, huishoudhulp, poetsen, klusdiensten, warme maaltijden, handel en diensten ...
 - medische verzorging zoals thuisverpleging, huisartsen, apothekers, kinesisten ...
 - buurtoverschrijdende/bovenlokale diensten zoals ziekenhuizen, verhuisdiensten, psychiatrische instellingen, palliatieve zorg, enz.

Uitgesplitst over de verschillende levensdomeinen wonen en leefomgeving, zorg en welzijn gaat dit concreet over (zie tabel 1):

Wonen en leefomgeving	Zorg	Welzijn
Inzetten op aangepast wonen	Organiseren van detectie en toeleiding van zorg- en ondersteuningsnoden	Ontmoeting, betrokkenheid en actieve deelname aan de samenleving bevorderen
Variatie aan betaalbare woonvormen en kleinschalig wonen	Organiseren van nabijheid voor burgers en zorgvragers. Antennewerking, decentralisatie, en mobiele equipes kunnen helpen zorg en ondersteuning beter in bereik te brengen.	Inzetten van kracht van de buurt en haar bewoners
Verbindingen tussen wonen van mensen met ondersteuningsnoden en sociale huisvesting	Stimuleren van samenwerking over grenzen van voorzieningen, beheerinstanties en werkvormen heen, bijvoorbeeld in multidisciplinaire wijkteam	Ondersteunen en versterken van zelfredzaamheid en samenredzaamheid
Ingrepen in publieke ruimte en infra-structuur, inclusieve design	Inspelen op hiaten in een lokaal hulp- en dienstverleningsaanbod en aanbieden van aanvullend ondersteuningsaanbod	Vroegdetectie en preventie van kwetsbaarheid
Toegankelijke basisvoorzieningen en diensten	Uitwisselen van kennis en expertise over werkvormen en doelgroepen heen	Tegengaan van onderbescherming en garanderen van toegang tot diensten en grondrechten
Openstellen (zorg)infrastructuur voor buurtvoorzieningen en functies	In bereik brengen van een continuüm aan zorg en ondersteuning, ook crisis, tijdelijk en 24/7	
Verbeterde mobiliteit voor kwetsbare groepen door aangepast / sociaal vervoer		

Tabel 1 Een zorgzame buurt: waarover gaat het? (Uit Vandeurzen, 2018)

Positieve kenmerken die uit buurtgerichte zorg vloeien zijn⁸:

- Toegankelijke zorg en dienstverlening
- Zorg- en ondersteuningscontinuïteit
- Financiële besparingen
- Doorbreking van sociaal isolement

Om dit model concreet in de praktijk te vertalen, werd dit geconcretiseerd in 8 functies van buurtzorgregie (zie figuur 1).⁹ Binnen dit model worden de 8 functies uitgevoerd om tot succesvolle buurtgerichte zorg te komen. De acht functies zijn geen acht opeenvolgende stappen. Ze lopen in de praktijk door elkaar. Enkel voor de buurtanalyse geldt dat je daarmee start.

We lichten deze functies kort toe¹⁰:

- **Buurtanalyse:** deze valt samen met dit ondersteuningspakket. Deze functie vormt de basis om de andere functies vorm te geven.
- **Detectie:** deze functie verwijst naar de detectie van zorg- en ondersteuningsnoden.
- **Toeleiding:** deze functies verwijst naar de toeleiding naar de juiste zorg en ondersteuning.
- **Sociale netwerken:** deze functie verwijst naar het versterken van sociale netwerken van buurtbewoners, en meer specifiek kwetsbare buurtbewoners.

Figuur 1: 8 functies van buurtgerichte zorg
Bron: VSG – RIMO Limburg – Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

- **Sociaal gewaardeerde rollen:** deze functie verwijst naar het belang van het tot stand brengen van sociaal gewaardeerde rollen in de buurt, nl. buurtbewoners, ondanks hun mogelijke kwetsbaarheid, in hun kracht zetten en een rol van betekenis laten opnemen. Dit kan bijvoorbeeld door mensen aan te moedigen om vrijwilliger te worden, burens te helpen met iets waar ze zelf goed in zijn, ... en dit ondanks de kwetsbaarheden waar men mogelijk mee geconfronteerd wordt. Iets kunnen betekenen voor anderen, geeft een goed gevoel. Dit is het doel van deze functie.

- **Communiceren:** deze functie verwijst naar het belang van sensibiliseren en informeren en een wervende communicatie om kwetsbare mensen effectief te bereiken en te betrekken.
- **Partnerschappen:** deze functie verwijst naar het belang van partnerschappen en samenwerking tussen alle relevante actoren in buurtgerichte zorg om de hulp- en dienstverlening goed op elkaar af te stemmen.
- **Beleidsadvisering:** deze functie verwijst naar het doorgeven van de vele signalen en informatie die je opvangt door buurtgerichte zorg die relevant kunnen zijn voor de betrokken overheden.

Waar de functies van detectie en toeleiding als doel hebben ‘minder mazen’ te creëren voor kwetsbare buurtbewoners (=onderbescherming tegengaan), zetten de functies ‘sociale netwerk’ en ‘sociaal gewaardeerde rollen’ net in op ‘meer net’ rond kwetsbare buurtbewoners. De functies ‘communiceren’ en ‘partnerschappen’ zijn dan veeleer voorwaardenscheppend: door hier op in te zetten schep je de voorwaarden voor het realiseren van de andere functies. Beleidsadvisering is dan een meer beleidsmatige functie, wat ook geldt voor de buurtanalyse: ze hebben als doel het beleid en de praktijk vorm te geven, te voeden¹¹¹¹.

1.2. Zorgzame buurten en buurtgerichte zorg: wat wordt er verwacht van het lokale bestuur en de woonzorgorganisaties?

Zorgzame buurten is als concept een richtinggevend kader, een concept dat de laatste jaren een sterke opgang kende in het Vlaamse beleid. Buurtgerichte zorg staat voor het organisatiemodel: hoe kan je werken aan meer zorgzame buurten. De opkomst van beide begrippen vertaalde zich in verschillende conceptnota's en beleidsteksten. Dit beleidskader is richtinggevend voor de praktijk: *wat wordt er juist van lokale besturen en woonzorgorganisaties verwacht rond zorgzame buurten?*

Overzicht conceptnota's & decreten Vlaamse Overheid

We vatten de verschillende conceptnota's en decreten kort samen.

- Inspiratienota ‘Zorgzame Buurt’ (Vandeuren, 2018) ➤
- ‘Vlaams welzijns- en zorgbeleid voor ouderen. Dichtbij en integraal. Visie en veranderagenda. Conceptnota’ (Vandeuren, 2016) ➤
- Conceptnota ‘Geïntegreerd Breed Onthaal’ (Vandeuren, 2015) ➤

- Het decreet lokaal sociaal beleid (9 februari 2018) >
- Het woonzorgdecreet (15 februari 2019) >
- Het decreet eerstelijnszorg (26 april 2019) >

Conceptnota's

1| De inspiratienota 'zorgzame buurt' (februari 2018) wil een aanzet geven tot de ontwikkeling van een buurtgericht organisatiemodel waarin welzijn, wonen en zorg integraal benaderd worden. Dit model werd nog niet concreet uitgewerkt in de conceptnota, maar gaf wel de basis voor een aantal nieuwe decreten. In de nota wordt ook het belang van een buurtanalyse vermeld om een zorgzame buurt te realiseren op maat van de buurt (Vandeurzen, 2018)

Deze buurtanalyse bevat:

- Een kwantitatieve analyse
- Een kwalitatieve analyse
- Impactanalyse

2| De nota 'zorgzame buurt' kadert in de uitwerking van de conceptnota Ouderenzorg 'Dichtbij en Integraal'. De nota 'Dichtbij en Integraal' (februari 2016) focust op het welzijns- en zorgbeleid voor oudere personen. De verschuiving naar vermaatschappelijking van zorg komt hier sterk naar voor (Vandeurzen, 2016).

3| In de conceptnota 'Geïntegreerd Breed Onthaal' (december 2015) zet men de krijtlijnen uit voor een samenwerkingsverband tussen minimaal het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Werk (OCMW), het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) en de Diensten Maatschappelijk Werk van de ziekenfondsen (DMW). Deze samenwerking beoogt de toegankelijkheid van hulp te verhogen. Dit speelt in op de vereiste van een zorgzame buurt dat er voor elke inwoner een aanspreekpunt is voor informatie of hulp (Vandeurzen, 2015)

Decreten

Vanuit de verschillende conceptnota's werden enkele elementen meegenomen die we ook zien terugkomen in volgende nieuwe of vernieuwde decreten:

4| Het decreet lokaal sociaal beleid (9 februari 2018)

- Dit decreet kent lokale besturen een regierol toe in de lokale sociale beleidsplanning met het oog op een integraal en inclusief lokaal beleid dat deel uitmaakt van een meerjarenplan (artikel 4). Het lokaal bestuur heeft de opdracht om het aanbod aan lokale sociale hulp- en dienstverlening maximaal af te stemmen op de lokale behoeften (artikel 7). Hierbij komt het belang van een omgevingsanalyse en participatiemethodieken naar voor, in het bijzonder van kwetsbare burgers (artikel 5) (cf. vermaatschappelijking van zorg). Het lokale bestuur mag voor het ontwikkelen van het lokaal beleid (of delen ervan) samenwerken met andere lokale besturen (artikel 6) (bv. intergemeentelijke samenwerking of via een eerstelijnszone).
- Het decreet lokaal sociaal beleid verwijst in artikel 9 ook naar de opdracht voor lokale besturen om werk te maken van een maximale toegankelijkheid van de lokale sociale hulp- en dienstverlening voor de bevolking, met bijzondere aandacht aan onderbescherming. Daartoe bouwt het lokaal bestuur een Sociaal Huis uit. Het Sociaal Huis moet een herkenbaar

lokaal aanspreekpunt zijn voor burgers met betrekking tot het aanbod van lokale sociale hulp- en dienstverlening. Vanuit dit Sociaal Huis wordt, onder regie van het lokale bestuur, een samenwerkingsverband geïntegreerd breed onthaal (GBO) gerealiseerd (zie eerder: conceptnota). Ook hiervoor kan het lokaal bestuur samenwerken met andere lokale besturen.

- In artikel 13 vraagt het decreet dat het lokaal bestuur maatregelen neemt die de vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening stimuleert via initiatieven van informele en vrijwillige zorg.

5| Het woonzorgdecreet (15 februari 2019)

Dit decreet vervangt het woonzorgdecreet van 2009. In het decreet wordt niet alleen een woonzorgcentrum beschouwd als een woonzorgactor, maar ook een lokaal dienstencentrum, thuiszorgvoorzieningen, groepen van assistentiewoningen en verenigingen voor mantelzorgers.

Woonzorgvoorzieningen moeten werken aan **buurtgerichte zorg**. Dit wordt begrepen als: *“de zorg die erop gericht is de sociale cohesie te versterken, vragen naar zorg en ondersteuning uit de buurt op te vangen, gebruikers indien nodig toe te leiden naar gepaste zorg en ondersteuning of die zelf op te nemen, maar ook de buurt actief te betrekken bij de werking van de voorziening door een actieve samenwerking op lokaal vlak, afgestemd met het lokaal sociaal beleidsplan, onder regie van*

het lokaal bestuur zoals bepaald in het decreet van 9 februari 2018 houdende het lokaal sociaal beleid". Ze moeten deze ook faciliteren door een actieve samenwerking op lokaal vlak, afgestemd met het lokaal sociaal beleidsplan, onder regie van het lokaal bestuur zoals bepaald in het decreet lokaal sociaal beleid (artikel 4).

In artikel 9 en 10 wordt duidelijk dat **lokale dienstencentra** (LDC) een gewijzigde opdracht krijgen van opgelegde activiteiten naar buurtgerichte. Activiteiten zoals informatiemomenten, vormingen en recreatieve initiatieven vormen nu een hefboom om te groeien naar een zorgzame buurt. Lokale dienstencentra worden een kernactor binnen zorgzame buurten. Een **buurtanalyse** vormt een noodzakelijke vertrekbasis om de opdrachten te vervullen. Kennis van de lokale noden, sterktes, mogelijkheden en netwerken is namelijk nodig om op maat/ buurtgericht te kunnen werken. Hierbij mag overleg en co-creatie met lokaal actieve verenigingen en organisaties, alsook met het lokaal bestuur niet vergeten worden, in het bijzonder bij lokale dienstencentra die niet verbonden zijn aan een OCMW. Het opmaken van een buurtanalyse wordt in de toekomst één van de erkenningsvoorwaarden voor lokale dienstencentra. Het bijhorende uitvoeringsbesluit trad in werking op januari 2020. Vervolgens krijgen lokale dienstencentra drie jaar de tijd om aan deze erkenningsvoorwaarden te voldoen.

BELANGRIJK!

Uit uitvoeringsbesluit lokale dienstencentra¹²:

“Het centrum maakt een buurtanalyse op die voldoet aan de volgende voorwaarden:

1. ze omvat **kwantitatieve en kwalitatieve** gegevens over de buurt, de bewoners, de actoren, de beleving, de sterktes en hiaten, en maakt daarbij gebruik van analyses en beleidsprioriteiten in het kader van het lokaal sociaal beleid over het realiseren van zorgzame buurten;
2. ze bepaalt de reikwijdte en prioritering van de opdrachten **op maat van de buurt**;
3. ze vormt **de basis voor het meerjarenplan** dat tot stand komt op basis van een **participatief traject** waarin de lokale ouderenverenigingen, de lokale ouderenadviesraad, relevante eerstelijnsactoren en andere relevante actoren in andere beleidsdomeinen geconsulteerd zijn en dat aantoon op welke manier het bijdraagt tot de door het lokaal bestuur geformuleerde beleidsdoelstellingen”.

Goed om weten! Dit pakket is op maat van dit uitvoeringsbesluit. Wanneer je heel het pakket doorloopt, kom je tot een buurtanalyse die voldoet aan deze voorwaarden.

6 Het decreet eerstelijnszorg (26 april 2019)

Dit decreet regelt een hervorming van de eerste lijn. Zo worden er in Vlaanderen 60 eerstelijnszones opgericht, gevormd door 1 of meerdere gemeenten, aangestuurd door een zorgraad. In de zorgraad zijn volgende partners vertegenwoordigd: lokale besturen, eerstelijnszorgaanbieders, welzijnsactoren, personen met een zorg- en ondersteuningsnood, verenigingen voor mantelzorgers en gebruikers (artikel 12).

De zorgraad krijgt o.a. als opdracht (artikel 11):

- de organisatie en het aanbod van kwaliteitsvolle zorg en ondersteuning af te stemmen op de zorg- en ondersteuningsvragen. Dit vraagt een goede omgevingsanalyse die eveneens kadert binnen het groeiplan naar een zorgzame buurt (thema 'zorg').
- een integraal en inclusief lokaal sociaal beleid (artikel 4 decreet lokaal sociaal beleid) te ondersteunen (zie eerder). Een gemeente kan dus bovenlokaal met de eerstelijnszone waarvan het deel uitmaakt uitwisselen, afstemmen of samenwerken om een lokaal sociaal beleid te realiseren.

7 Het decreet betreffende de organisatie en ondersteuning van het geestelijk gezondheidsaanbod (5 april 2019)

Via dit nieuw decreet wordt het kader gecreëerd voor de uitbouw van een algemene basiszorg voor geestelijke gezondheidszorg op het niveau van de buurten en wijken om de toegankelijkheid en aanvaardbaarheid van het geestelijke gezondheidsaanbod te vergroten. De generalistische basiszorg omvat alle professionele, individugerichte zorg voor personen met psychische zorgnoden en hun context, die wordt aangeboden in de nabijheid van de natuurlijke omgeving van de gebruiker. Deze basiszorg moet afgestemd worden met initiatieven op het niveau van zelfzorg, mantelzorg en initiatieven van vrijwillige en informele zorg of ondersteuning (artikel 8). Buurtgericht werken maakt dus deel uit van deze basiszorg.

Dit decreet geeft de juridische basis voor de erkenning, programmatie en samenstelling van geestelijke gezondheidsnetwerken tussen professionele en informele partners die werkzaam zijn binnen de door de overheid bepaalde werkgebieden. De geestelijke gezondheidsnetwerken hebben o.a. de opdracht om (artikel 18)

- een zorgstrategisch plan op te maken waarin het geestelijk gezondheidsaanbod afgestemd is op de geestelijke noden en behoeften van de deelpopulatie waarop het geestelijke

gezondheidsnetwerk zich richt. Deze afstemming noodzaakt een goede omgevingsanalyse.

- de toeleiding naar individugerichte zorg en populatiegerichte acties te organiseren (bv. door (buurt)informatiepunten die tevens noodzakelijk zijn voor een zorgzame buurt).
- acties binnen het werkgebied te faciliteren zoals geestelijke gezondheidspromotie, vroegdetectie, ondersteuning van context en ervaringsdeskundigen die actief zijn binnen het geestelijk gezondheidsaanbod. Deze acties horen ook thuis in het groeiplan naar een zorgzame buurt.

Zowel in het beleid als op het niveau van de geestelijke gezondheidsnetwerken en de individuen populatiegerichte zorg wordt een rol weggelegd voor ervaringsdeskundigen (professioneel of op vrijwillige basis) (artikel 19). Hier wordt dus een vorm van participatie geïntegreerd die het buurtgericht werken kan ondersteunen.

Wat te onthouden?

1

In de verschillende conceptnota's en decreten zijn er veel aanknopingspunten terug te vinden met het begrip 'zorgzame buurten'. 'Zorgzame buurten' kan dan ook het beleid een kapstok bieden om de verscheidene opdrachten uit de decreten geïntegreerd, over beleidsdomeinen heen aan te pakken. Inzetten op zorgzame buurten sluit aan bij verschillende opdrachten van het lokaal bestuur en biedt een overkoepelende, beleidsdomein overschrijdende visie en aanpak.

2

Lokale besturen zitten in de regiestoel van zorgzame buurten.

3

Lokale dienstencentra worden als kernactoren van een zorgzame buurt en buurtgerichte zorg beschouwd.

4

Een buurt-, en breder, omgevingsanalyse wordt als een belangrijke basis beschouwd om het beleid op te enten en is voor de erkenning van lokale dienstencentra verplicht in de toekomst

Zorgzame Buurten beleidsmatig gekaderd

Schrijf in het rapportagedocument kort en bondig wat volgens jou het belangrijkste is om te onthouden van het beleidskader.

2. Wat kan inzetten op een zorgzame buurt betekenen?

Nu we zorgzame buurten gesitueerd hebben binnen de beleidscontext, gaan we kijken naar wat een zorgzame buurt in de praktijk kan betekenen. In dit onderdeel zoeken we een antwoord op de volgende vragen:

- Waarom verwacht men dat inzetten op een zorgzame buurt bijdraagt tot het welzijn van de buurtbewoners?
- Op welke maatschappelijke tendensen speelt een zorgzame buurt in?
- Wat zijn de grenzen aan zorgzame buurten in de praktijk?

2.1. Over de buurt en ‘buurteffecten’

Een zorgzame buurt beoogt buurtgericht werken, op maat van de buurt. Maar wat is een “buurt” nu juist? De grenzen afbakenen is niet gemakkelijk. Soms is de buurt maar een paar straten groot, soms spreekt men over een deelgemeente als buurt. Een buurt kan dus erg verschillen. De belangrijkste scheidingslijn is de natuurlijke samenhang van de buurt en is dus niet per se gekoppeld aan administratieve of wettelijke bepalingen.¹³In Fase B gaan we hier concreet mee aan de slag.

Ongeacht hoe je een buurt geografisch zou afbakenen, de buurt heeft een invloed op haar bewoners. Van zorgzame dorpen/buurten wordt verwacht dat ze op omwille van ‘buurteffecten’ inspelen op een aantal maatschappelijke tendensen waarmee lokale besturen en woonzorgorganisaties geconfronteerd worden.

Buurteffecten verwijzen naar het effect van de ‘buurt’ op de levenskansen van de buurtbewoners, los van hun individuele kenmerken zoals inkomen, gezondheid, partnerstatus...¹⁴.

Binnen deze buurteffecten wordt er een onderscheid gemaakt tussen:

1. Sociale effecten = effect van de bevolkingssamenstelling op de levenskansen en kwaliteit en leefbaarheid van de buurt.

Zorgzame Buurt: interventievoorbeld dat inzet op sociale effecten: Buurtbudgetten te Arendonk.

Buurtbudgetten is een methodiek waarbij buurtbewoners zelf een budget krijgen om in te zetten voor het verhogen van de leefbaarheid en sociale cohesie in hun buurt. In Arendonk werd dit buurtbudget ingezet in een wijk waarin enerzijds een nieuwe verkaveling gelegen is met koopwoningen en anderzijds een wijk met sociale woningen. Het doel van de buurtbudgetten was om de sociale cohesie in de buurt, en specifiek tussen de bewoners uit de twee type bebouwingen, te versterken (zie www.buurtbudget.be .

2. Effecten door instituties en voorzieningen = effect van aanwezigheid en kwaliteit van publieke en private diensten en voorzieningen in de buurt (scholen, banken, winkels, gezondheidsinstellingen...)

Zorgzame buurt: interventievoorbeeld rond instituties en voorzieningen: buurtpunt. Een buurtpunt is een ontmoetingsplaats waar verschillende diensten en vervoersaanbod samenkomen. De concrete invulling en vorm hangt steeds af van de lokale noden, wensen en mogelijkheden (vb. lokale markt, buurtcafé, mobipunt...).

3. Effecten door geografische ligging = effect van de geografische ligging van een buurt op de levenskansen en kwaliteit en leefbaarheid van de buurt

Hier maken we een onderscheid tussen

- ‘*spatial mismatch*’: mismatch tussen vraag en aanbod (bijvoorbeeld zorg en ondersteuning). Welke noden leven er naar zorg in een buurt en welk aanbod is er?
- ‘*territoriale stigmatisering*’: verwijst naar het effect van de reputatie van een buurt heeft op haar bewoners.

Zorgzame buurt: interventievoorbeeld m.b.t. geografische ligging: VIAmobiel te Balen. Via een mobiel sociaalinfopunt (de VIA-mobiel) wordt er naar de meest kwetsbare mensen in Balen toegestapt. Het doel is ervoor te zorgen dat ze aan hun rechten komen en/of doorverwezen worden naar de juiste zorg- en hulpverlening (zie www.cebud.be/via)

4. Effecten door leefomgeving = de effecten van een ongezonde leefomgeving

Zorgzame buurt: interventievoorbeeld m.b.t. leefomgeving: banken in de wijk. Voldoende banken in de buurt maken dat ouderen sneller buiten komen en bewegen. Bij gebrek aan banken is het voor verschillende ouderen moeilijk om zich te voet doorheen de buurt te bewegen. De banken bieden de nodige rustplaatsen.

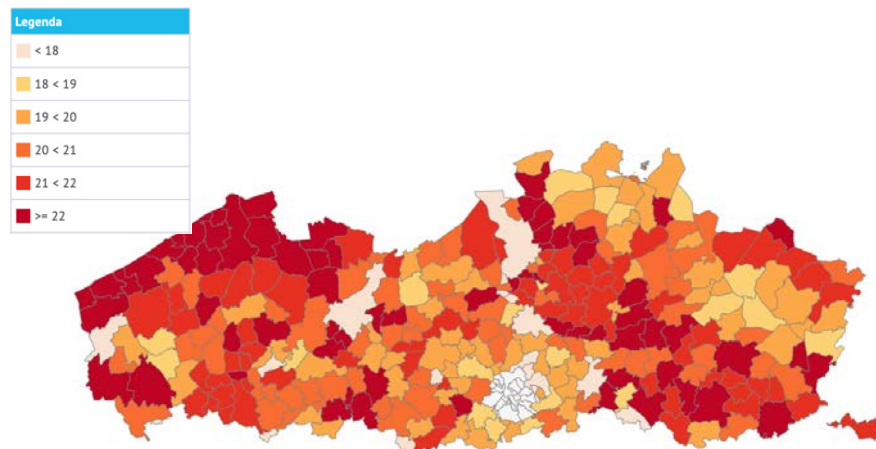
2.2. Zorgzame buurten maatschappelijk gekaderd

Het begrip ‘zorgzame buurten’ speelt in op heel wat maatschappelijke tendensen zoals de vergrijzing van onze samenleving (met bijhorende beleidskeuze van vermaatschappelijking van de zorg), maar ook veranderende gezinssamenstellingen, de aanpak en preventie van

eenzaamheid, het verdwijnen van basisvoorzieningen, zeker op het platteland... . We schetsen hieronder kort deze uitdagingen en kaderen hoe ‘zorgzame buurten’ in kan spelen op deze tendensen.

De vergrijzing

Onderstaande kaarten tonen aan dat de **vergrijzing** zorgt voor een toenemend aandeel ouderen in onze samenleving.¹⁵ Wanneer we kijken naar het verwachte aandeel 65-plussers tegen 2027, zien we dit al oplopen tot 23%. Het toenemend aandeel ouderen in de samenleving zal samengaan met een toenemende zorgnood.

Kaart 1: Percentages 65+ers in Vlaanderen.
Bron: provincies in cijfers, 2020

Ook voorstedelijke verkavelingen zullen te maken krijgen met een sterke vergrijzing. De jonge gezinnen die in de jaren '60-'70 in deze verkavelingen gingen wonen, worden nu samen oud. De uitdagingen van de vergrijzing zullen dan ook sterker aanwezig zijn in deze regio's.

Ouderen willen zo lang mogelijk in hun eigen woning blijven wonen. En ook het beleid geeft hier de voorkeur aan. Dit noemen we *'ageing in place'*. Echter, zo lang mogelijk thuis blijven wonen is niet altijd dé oplossing. Dit kan enkel wanneer voldaan is aan volgende vier voorwaarden.¹⁶

We sommen deze vier voorwaarden hieronder op en geven telkens aan waarom niet altijd aan deze voorwaarden voldaan is.

1. Wonen in aan te passen of aangepaste woningen

Oudere eigenaars wonen vaak in oudere, onaangepaste woningen waardoor de woningen niet enkel minder comfortabel worden, maar de bewoners ook telkens confronteren met de gevolgen van het ouder worden.¹⁷ Dit betekent concreet:

→ Fysiek verval van de woning: slechte ventilatie en isolatie, waterlekken, slechte verwarmingsketels, die de bewoners blootstellen aan stof, vocht en luchtvervuiling of tot koolstof-monoxide-uitstoot en brand kunnen leiden, maar

ook tot een hogere energiefactuur.

- Verouderd design: oncomfortabel groot wanneer kinderen het huis verlaten, enkele kamers blijven onbenut.
- Fysieke aspecten die niet compatibel zijn met het verouderingsproces of toenemende zorgbehoefte: door de verminderde mobiliteit zullen trappen moeilijker worden, het risico op vallen wordt groter en door een rolstoel of rollator zal het gebruik van toilet en badkamer minder vlot verlopen. En wanneer het gehoor het laat afweten, hoort men de deurbel niet, of alarmsignalen, zoals die van een rookdetector.

2. Toegewijde familieleden woonachtig in de buurt hebben die de oudere kan bijstaan

Mantelzorgers zijn essentieel voor het Vlaamse ouderenbeleid.

Als de ouderen geluk hebben kunnen zij rekenen op zowel formele als hulp uit hun omgeving van hun partner, kinderen, vrienden, kennissen of burens. Belangrijke vragen hierbij zijn:

- Woont de oudere ver van zijn of haar kinderen of andere familieleden, vrienden of kennissen die mantelzorg (kunnen) opnemen?
- Is de woonplaats gemakkelijk bereikbaar?

3. (Betaalbare) thuis- en gemeenschapszorg voorhanden hebben in de buurt

De omgeving beïnvloedt eveneens de organisatie van de **gezondheidszorg**. We moeten oog hebben voor de locatie en bereikbaarheid van deze gezondheidszorg.

Waar vind je in de buurt bijvoorbeeld:

- (huis)artsen
- Tandartsen
- Kinesitherapeuten
- Andere gezondheidswerkers

En zijn deze bereikbaar voor de buurtbewoners:

- Zijn deze te voet bereikbaar?
- Kan het met het openbaar vervoer?
- Of zijn zij enkel bereikbaar met de auto en wat dan voor zij die niet kunnen rijden?
- Kunnen zorgverleners er meerdere malen per dag langskomen?

Wanneer ouderen verspreid wonen heeft dit gevolgen voor de kostprijs en de kwaliteit van de zorg die zorgverleners kunnen bieden omdat zij onder enorme tijdsdruk vele kilometers moeten afleggen om de zorg te kunnen geven die de ouderen nodig hebben.¹⁸

4. Een variëteit aan leeftijds- of gezondheidsvriendelijke gebouwen, buurten, diensten en gemeenschappen die ouderen kunnen gebruiken

Zelfs als men in een geschikte woning leeft, dan nog is het belangrijk om te kijken naar de buurt. Als deze buurt niet aangepast is aan de uitdagingen van vergrijzing, dan leven bewoners gevangen in hun kwaliteitsvolle woning. De nabijheid en **bereikbaarheid van essentiële voorzieningen** zoals:¹⁹

- een kruidenier
- bakker
- beenhouwer
- vrije tijdsbesteding
- tewerkstelling
- ontspanning

Dit is vooral in landelijke gebieden een grotere uitdaging. Steeds meer dorpen worden geconfronteerd met het verdwijnen van diensten en lokale winkels. Zo leeft een niet onbelangrijk aandeel ouderen in *'food deserts'*: ze wonen niet op wandelafstand van winkels en er is geen openbaar vervoer om eten te gaan kopen.

Wandelen of auto?

In onze autoafhankelijke samenleving is het hebben van een auto en er zich mee kunnen verplaatsen dan ook cruciaal. Aangepaste verplaatsingsmogelijkheden zijn van belang voor ouderen om zich volwaardig te engageren en onafhankelijk te leven. We kijken dan naar het aanbod van openbaar vervoer maar ook naar de staat van de voetpaden, of deze toegankelijk zijn voor rollators, rolstoelen en wandelstokken en of er voldoende rustplaatsen zijn om even halt te houden op weg van of naar een voorziening.

In een goede aanpak van 'zorgzame buurten' worden ouderen gesensibiliseerd om vroegtijdig naar een aangepaste woning te verhuizen wanneer *'ageing well in place'* niet meer mogelijk is. Dit wordt ook wel *'moving in time'* genoemd waarbij men op tijd verhuist naar een aangepaste woning en woonomgeving, en er dus ook de mogelijkheid van kwalitatieve, betaalbare zorg en alternatieve woonvormen wordt voorzien.²⁰

Bij *moving in time* ligt de focus minder op zo lang mogelijk in de huidige woning blijven, in tegenstelling zorgen we ervoor dat ouderen op een waardige manier in

een **leeftijdsvriendelijke woonomgeving** kunnen oud worden. Vaak wordt *ageing in place* positief bekrachtigt – “*mensen willen...*” -, maar dit heeft vaak te maken met het ontbreken van (betaalbare) alternatieven. Behoorlijk wat ouderen zitten bijvoorbeeld klem omdat ze de middelen niet hebben om te verhuizen of ze verwachten dat ze minder persoonlijke zorg zullen krijgen wanneer ze zouden verhuizen naar een andere omgeving, niettegenstaande ongemakken in de huidige woning en/of buurt toenemen. Verhuizers zijn vaak heel tevreden wanneer ze verhuizen omdat het, na het verdwijnen van aanpassingsproblemen, een tal van voordelen oplevert zoals een omgeving waar wandelafstand de norm is en waarbij voorzieningen nabij en op wandelafstand gelegen zijn.

Aangezien het beleid nog niet gericht is op *moving in time*, zal de meerderheid van de huidige ouderen in zijn woning (willen) blijven wonen in onaangepaste woningen. Een zorgzame buurt moet op korte termijn kijken naar het *ageing 'well' in place* van deze ouderen, maar kan best ook bezig zijn met toekomstgericht te kijken naar de uitdagingen van morgen. We willen daarom op het risico wijzen dat een zorgzame buurt vanuit het *ageing in place*-beleidsparadigma veronderstelt dat iemand in dezelfde woning in de buurt blijft wonen. Vanuit het *moving-in-time*-principe benadrukken we dat een zorgzame buurt ook anticipeert op de lange termijn uitdagingen,

bewoners sensibiliseert en voldoende aangepaste alternatieve woningen en omgevingen voorziet.

Niet alleen voor ouderen

Een buurt kan niet alleen betekenisvol zijn voor ouderen maar ook voor mensen in armoede, nieuwkomers, alleenwonenden, voor kinderen of jonge gezinnen

Onder meer als gevolg van de toename in de echtscheidingscijfers, nam het percentage alleenwonenden toe in Vlaanderen. Zo bestond in 2016 31% van de huishoudens uit alleenwonenden.²¹ **Alleenwonenden** kennen hoger risico op eenzaamheid en sociaal isolement (zie ook **fase B** ➔).²² Ook **alleenstaande ouders** vormen binnen deze optiek een kwetsbare doelgroep die baat kunnen hebben bij ‘zorgzame buurten’. **Armoedecijfers** wijzen erop dat eenoudergezinnen een hoog risico kennen op armoede: 28% van deze huishoudens leefde anno 2018 onder de armoededrempel.²³

Waar het begrip van ‘zorgzame buurten’ dus sterk zijn oorsprong vindt in de sector van zorg en de doelgroep ouderen (cf. *ageing in place*), is het belangrijk om ook oog te hebben voor andere kwetsbare doelgroepen in de buurt. Zorgzame buurten richten zich immer op iedereen in de buurt, met specifiek oog voor meer kwetsbare doelgroepen. Zeker voor deze doelgroepen, die omwille van financiële, gezondheids-

of andere beperkingen bijvoorbeeld sterk beperkt zijn in hun mobiliteit of een netwerk van steun ontberen, kunnen zorgzame buurten betekenisvol zijn ²⁴. Bovendien, deze inclusieve manier van kijken die eigen is aan het begrip ‘zorgzame buurt’ nl. het richt zich tot iedereen in de buurt, biedt kansen om voorbij stereotypen te denken en ‘ageism’ (het discrimineren op basis van leeftijd) bij kwetsbare buurtbewoners te vermijden of tegen te gaan. Kwetsbare buurtbewoners hebben, zoals elke buurtbewoner, mogelijk hulp of steun nodig, maar anderzijds kunnen ze ook iets betekenen voor anderen ²⁵.

Eenzaamheid en de buurt

Eenzaamheid is tot slot eveneens een belangrijke maatschappelijke uitdaging waarop zorgzame buurten en buurtgerichte zorg verwacht worden (deels) een antwoord te bieden. ²⁶Hoewel eenzaamheid een persoonlijke, subjectieve ervaring is, heeft het ook een maatschappelijke dimensie. Wie zich chronisch eenzaam voelt, kent een verhoogd risico op ziekte, zowel op mentaal als fysiek vlak. Bovendien zijn de kansen op het ervaren van chronische eenzaamheid niet gelijk verdeeld. Een verhoogde kwetsbaarheid omwille van gezondheid, financiën, je levensloop (vb. scheiding en verweduwing) gaan samen met een hoger risico op eenzaamheid. ²⁷

Ook de **omgeving** waarin men woont, kan bepalend zijn voor het ervaren van **eenzaamheid**. Enkele internationale studies wijzen op het verband tussen de buurt en het ervaren van eenzaamheid. Wie zich goed voelt in de buurt, tevreden is over de buurt waar men woont, voelt zich minder vaak eenzaam. Ook de tevredenheid met lokale diensten en voorzieningen zou samengaan met minder eenzaamheid. Deze studies wijzen op het potentieel van het inzetten op de buurt in het voorkomen en aanpakken van eenzaamheid. ²⁸ Een leeftijdsvriendelijke omgeving zorgt ervoor dat kwetsbare bewoners zich uitgenodigd voelen om actief te blijven, buiten te komen en informele contacten met de omgeving te behouden. De openbare ruimtes kunnen daartoe bijdragen. Dit houdt in dat we in de analysefase na moet gaan of er sociale activiteiten in de buurt zijn, of deze bereikbaar zijn... . Een openbare ruimte moet inspirerend zijn voor diverse mensen, maar hierbij moeten keuzes gemaakt worden. Er is geen “*one-size-fits-all utopian residential or care setting*”. ²⁹

Wat te onthouden?

1

Bepaalde kwetsbare doelgroepen zoals de ouderen, maar ook personen in armoede, nieuwkomers, eenoudergezinnen, alleenwonenden ..., kunnen baat hebben bij een zorgzame buurt.

2

In de preventie en aanpak van eenzaamheid kan inzetten op een zorgzame buurt betekenisvol zijn als interventie.

3

Inzetten op een zorgzame buurt wordt verwacht 'buurteffecten' te genereren op het welzijn van de buurtbewoners los van hun persoonlijke kenmerken.

Wat kan inzetten op een zorgzame buurt betekenen?

Schrijf in het rapportagedocument kort en bondig wat volgens jou het belangrijkste is om te onthouden van de betekenis van zorgzame buurten.

Wat kan inzetten op een zorgzame buurt betekenen voor jouw buurt of dorp?

Schrijf in het rapportagedocument kort en bondig voor welke uitdagingen jouw buurt of dorp, volgens jou, staat.

2.3. Zorgzame buurten: wat (niet) te verwachten

Het beleidsbegrip ‘zorgzame buurten’ heeft twee sterke eigenschappen:

1. **‘geografische’, in de nabijheid:** in de buurt waar mensen wonen, wat zeker voor kwetsbare personen van belang is. Door een beperkte mobiliteit omwille van gezondheids- en/of financiële problemen is nabijheid des te belangrijker.³⁰
2. **levensdomein overschrijdende.** Mensen worden als buurtbewoners bekeken, met al hun wensen en noden. Het is belangrijk om hun noden als één samenhangend geheel te beschouwen en deze niet in aparte hokjes te plaatsen. Het geografische is het bindende en dit vraagt om een integrale, sector overschrijdende aanpak.³¹

Waar het begrip zorgzame buurten het potentieel heeft om de praktijk handvaten te bieden om met enkele maatschappelijke tendensen om te gaan, is echter ook **enige voorzichtigheid geboden**. Een ‘zorgzame buurt’ is niet het antwoord op *alle* maatschappelijke uitdagingen.

Er zijn grenzen aan wat een zorgzame buurt kan realiseren. Dit heeft te maken met:

- De grenzen van wat je van burens mag verwachten.
- De vaststelling dat niet iedereen in een ‘buurt’ woont.

Over de grenzen van burenhulp

Het versterken van de sociale cohesie in een buurt, een plaats waar mensen elkaar kennen en helpen, waar mensen elkaar ontmoeten, vormt een belangrijke doelstelling van ‘zorgzame buurten’. De verwachtingen ten aanzien van burenhulp zijn daarom erg hoog.

Hoe komt dit? Vaak worden deze hoge verwachtingen gevoed door nostalgische gevoelens naar ‘vroeger’, toen burens elkaar ‘nog kenden’ en vanzelf voor elkaar zorgden. Wanneer je ouderen bevraagt over hun noden en wensen op het vlak van sociale relaties, verwijzen ze steevast naar vroeger. *“Toen de mensen nog buiten kwamen en samen gezellig op de stoep zaten.”*. Veel initiatieven streven impliciet en soms zelfs expliciet naar een heropleving van dit nostalgische beeld: warme buurten waar mensen spontaan de zorg voor elkaar opnemen.³²

Maar er zijn grenzen aan informele zorg. De realiteit van ons sociaal leven vandaag de dag strookt niet met dit ideaalbeeld. Sociale relaties laten zich niet zomaar opleggen. Hulp tussen burens gaat niet vanzelf. Bovendien bepaalt de bredere maatschappelijke context wat wenselijk en mogelijk is.

Vrienden, familie en kennissen wonen niet allemaal meer in dezelfde buurt, dorp of stad. Ons sociaal netwerk is door de toegenomen mobiliteit geografisch vaak verspreid. Nabijheid is geen noodzakelijke voorwaarde meer voor betekenisvolle sociale relaties. Zo kan je een goede vriend hebben die ver weg woont. En met je dochter die in het buitenland woont, kan je toch een sterke band hebben omdat je wekelijks skypet. Dankzij de welvaartstaat moeten mensen zich ook niet noodzakelijk meer tot hun nabije omgeving wenden voor hulp.

Toch hebben we nog contact met onze buren. Voor zeven op de tien Vlamingen is dat wekelijks. Dat we onze buren niet meer kennen, is dan ook een te pessimistisch beeld van de sociale realiteit. Maar zelfs wanneer er een grote sociale cohesie is in de buurt, er onderlinge contacten zijn en mensen mekaar groeten op straat, is het niet vanzelfsprekend dat de buren zorg voor elkaar opnemen.

Dit heeft onder andere te maken met

- **Vraagverlegenheid:** het is soms moeilijk om je hulpvraag te stellen. Zeker in de huidige tijdsgeest waar autonomie en zelfzorg centraal staan. Het is niet evident om toe te geven dat je een helpende hand kan gebruiken.
- **Acceptatieschroom:** Wanneer er hulp wordt aangeboden, hebben we het bovendien vaak moeilijk om deze te aanvaarden. Hulp accepteren is geen evidentie.

- **Handelingsverlegenheid:** Mensen zijn doorgaans wel bereid om anderen in hun buurt te helpen, maar willen zich vooral niet opdringen. Dit wordt ook wel eens 'latent buurschap' genoemd.

Onderlinge hulp tussen buren gaat niet vanzelf. Wat maakt dan dat mensen uit eenzelfde buurt elkaar wel helpen? Dat doen ze omwille van een persoonlijke één op één relaties waar ze elkaar kennen en vertrouwen. De meest kwetsbaren in onze samenleving beschikken het minst over die één-op-één relaties.

Bijvoorbeeld:

- Ouderen hebben minder contact met hun buren dan andere leeftijdsgroepen.
- Een lage socio-economische status en een zwakke gezondheid gaan samen met een hoger risico op sociaal isolement.

Bovendien vinden kwetsbare burgers hierdoor moeilijker de weg naar professionele zorg en ondersteuning. Terwijl net de meest kwetsbaren gebaat zijn bij nabije hulp en steun, het idee achter zorgzame buurten. Vaak zijn ze omwille van gezondheids- of financiële problemen beperkt in hun mobiliteit.³³

Kortom, mensen in een buurt helpen elkaar niet vanzelf. Dit geldt zeker voor en onder de meer kwetsbare buurtbewoners. De term “zorgzame buurt” dreigt om die reden dus soms foute verwachtingen te scheppen. Belangrijk om te onthouden is dat nostalgie daarbij een slechte raadgever is.

Niet iedereen woont in een ‘buurt’

Mensen in een buurt helpen elkaar niet vanzelf, belangrijker nog: niet alle mensen hebben burens om hulp aan te vragen. Het discours van een zorgzame buurt en buurtgerichte zorg veronderstelt impliciet fysieke nabijheid van burens. Maar niet elke Vlaming heeft een naaste buur. De ruimtelijke dimensie van een buurt bepaalt mee de sterktes en zwaktes van een buurt.

Het Ruimterapport Vlaanderen (RURA) gebruikt een typologie uit waarbij men een onderscheid maakt tussen ³⁴:

- kernen (hoge dichtheid)
- linten (lineair patroon)
- verspreid wonen (kleine concentraties van woningen die te klein of te ver van elkaar staan om te kunnen spreken van een kern of lint)

Deze typologie heeft een belangrijk gevolg voor buurtgerichte interventies. Het discours van een zorgzame buurt en buurtgerichte zorg veronderstelt impliciet fysieke nabijheid

van burens. Maar niet elke Vlaming heeft bijvoorbeeld een naaste buur. En 37,8 procent van de Vlaamse bevolking woont op een plek waar basisvoorzieningen onvoldoende tot zeer weinig toegankelijk zijn. Zo heeft Vlaanderen ongeveer 13.000 km lintbebouwing waar zo’n kwart van de Vlaamse bevolking in woont. Niet iedere bewoner woont hier op fiets- of wandelafstand van de basisvoorzieningen. De meeste van deze plekken liggen in het landelijke deel van Vlaanderen en het merendeel woont bovendien niet in een kern, maar in een lint of verspreid. Maar ook sommige kleine kernen hebben geen voldoende basisvoorzieningen.

Het is een reëel gevaar dat we in de praktijk een (groot!) deel van de bevolking die niet in de fysieke nabijheid van anderen en / of voorzieningen of in kernen wonen, uit het oog verliezen. In de ruimtelijke omgevingsanalyse (**fase B, stap 2** ➔) hebben we dan ook expliciet oog voor deze ruimtelijke spreiding.

2.4. Pleidooi voor een brede blik op zorgzame buurten

Ongeacht de grenzen van ‘zorgzame buurten’, biedt het concept mogelijkheden om bij te dragen aan het welzijn van inwoners, en meer specifiek personen met een zorg- en ondersteuningsnood, en de sociale cohesie in een buurt te versterken. Dit potentieel situeert zich op verschillende fronten.

- Kapstok voor **inclusief** werken: over doelgroepen heen (een inclusieve en geen categoriale aanpak). Het richt zich niet specifiek op *of* ouderen *of* personen met een fysieke beperking *of* personen met dementie *of* alleenstaande ouders *of* Het is net gericht op iedereen in het dorp, in de wijk, in een buurt... .
- **Over beleidsdomeinen heen** werken en verbindingen leggen tussen domeinen en sectoren: van zorg, tot welzijn, tot ruimtelijke ordening, tot wonen, tot mobiliteit
- **Kapstokken om in te zetten op andere beleidsdoelstellingen zoals** het verdichten en ontharden van de publieke ruimte.

We pleiten in dit opzicht dan ook voor een brede en dynamische blik op zorgzame buurten, met oog voor het ruimtelijke. In de analyse nemen we bewust het ruimtelijke

mee in beschouwing. De inzichten uit de analyse kunnen dan resulteren in zowel korte- en lang termijn plannen op het vlak van zorg, welzijn maar ook ruimtelijke ordening, mobiliteit.

Bijvoorbeeld: Uit de analyse van het dorp Westerwijk blijkt dat er veel lintbebouwing is. Deze woningen zijn vooral gezet in de jaren '60 en '70. Ze worden bewoond door ouderen die met een toenemende zorgbehoefte geconfronteerd worden. Uit gesprekken met de dorpsbewoners blijkt dat deze groep nog moeilijk tot aan de winkel geraakt. Op korte termijn wordt ingezet op een 'winkelbus', een bus van de gemeente die twee keer in de week langs de bewoners rijdt om hen op te pikken en naar de winkel te brengen. Onderweg hebben ze een gezellige babbel. Op lange termijn zet het lokale bestuur in op aangepaste woningen in de dorpskern. Bewoners worden aangemoedigd om tijdig, voor de zorgnood te groot wordt, hiernaar te verhuizen.

Wat te onthouden?

1

Sociale relaties laten zich niet opleggen. Burenhulp loopt niet vanzelf. Dit komt door de handelingsverlegenheid die mensen ervaren. Mensen, zeker met een zorgbehoefte, ervaren bovendien ook vraagverlegenheid en acceptatieschroom. Deze doorbreken vraagt tijd en inspanning.

2

Nostalgie is een slechte raadgever bij het inzetten op zorgzame buurten. De verwachtingen ten opzichte van een sterk samenhangende buurt en burenhulp dienen dan ook realistisch te zijn.

3

Een kwart van de Vlaamse bevolking woont in een 'lintbebouwing'. 38% van de Vlamingen woont op een plaats waar basisvoorzieningen weinig of niet toegankelijk zijn. Dit is een realiteit waarbij in de praktijkvertaling van zorgzame buurten mee rekening moet gehouden worden.

4

Het beleid zet sterk in op 'ageing in place'. Ouderen geven hier zelf ook vaak de voorkeur aan. Echter de omgeving waarin ouderen oud worden laat niet altijd toe om goed oud te worden en zorgzame buurten te organiseren. We pleiten dan ook voor 'ageing well in place', met op lange termijn aandacht voor 'moving in time'.

Zorgzame buurten: wat (niet) te verwachten

Schrijf in het rapportagedocument kort en bondig wat volgens jou het belangrijkste is om te onthouden over wat je wel of niet kan verwachten van zorgzame buurten.

Visievorming met de onderzoekstool

Om je op weg te helpen een onderbouwd antwoord te formuleren op de vraag **“Zorgzame buurten: waar willen we naartoe?” in het rapportagedocument**, vind je in deze onderzoekstool de nodige stappen om je eigen werkgroep te starten en een gezamenlijke visie van zorgzame buurten op te bouwen.

1. Opstart van een zorgzame werkgroep

Samenwerking van bij de start is de sleutel tot een succesvolle en gedragen analyse.

Een zorgzame buurt maak je niet alleen. Een zorgzame buurt staat in essentie voor samenwerking met verschillende partners: in je eigen organisatie en over de grenzen van je organisatie heen, zowel in samenwerking met professionele actoren als met verenigingen, vrijwilligers, buurtbewoners...

³⁵ Door van bij de start, bij de analyse, in te zetten op samenwerking ga je samen tot meer inzichten komen. Ook decretaal wordt expliciet verwezen naar het belang van samenwerking en de regierol die lokale besturen hierin hebben.

Deze werkgroep heeft verschillende doelen:

1. Door van bij aanvang meerdere beleidsdomeinen te betrekken wordt duidelijk dat inzetten op zorgzame buurten het thema ‘zorg’ of ‘welzijn’ overschrijdt en ook andere domeinen zoals ‘ruimtelijke ordening’ aanbelangt
2. Door de betrokkenheid van verschillende beleidsdomeinen kan vanuit verschillende hoeken informatie aangeleverd worden
3. Door onmiddellijk te werken met een werkgroep met medewerking vanuit verschillende sectoren, departementen ..., creëer je tegelijkertijd een draagvlak voor de (beleids) initiatieven die voortvloeien uit de analyse.

Betrek zo divers mogelijke actoren in deze werkgroep. Dit heeft het voordeel een probleem van vele verschillende kanten te kunnen bekijken. Wie je meeneemt beïnvloedt ook de impact die je na de buurtanalyse zou willen hebben. Wil je bijvoorbeeld impact hebben op de invulling van een park dan is het interessant om iemand in je werkgroep te hebben waarmee je dit kan aanpakken. Zorg dus voor partners die complementair zijn aan wat jij al in huis hebt.

Denk hierbij breed binnen jouw gemeente: welke diensten, functies ... kunnen relevant zijn? Denk hierbij niet alleen aan de beleidsdomeinen welzijn en zorg, maar ook wonen &

woonomgeving (vb. ruimtelijke ordening, mobiliteit ...)

- Diensthoofd Omgeving
- Beleidsmedewerker zorg
- Mobiliteitsambtenaar
- Seniorenconsulent
- Jeugdconsulent
- Lokale ouderenadviesraad
- Lokale verenigingen
- GIS-medewerker
- ...

TIP

Maak je een buurtanalyse in kader van je meerjarenplan voor een erkend lokaal dienstencentrum, houd dan rekening met volgende voorwaarde uit het uitvoeringsbesluit lokale dienstencentra. Hieraan moet de buurtanalyse immers voldoen nl. je buurtanalyse is het resultaat van een participatief traject waarin de lokale ouderenverenigingen, de lokale ouderenadviesraad, relevante eerstelijnsactoren en andere relevante actoren in andere beleidsdomeinen geconsulteerd zijn. Betrek dus zeker deze actoren in heel je traject!

TIP

Afhankelijk van de werking in jouw gemeente kan je kiezen om een nieuwe werkgroep op te starten of de buurtanalyse te koppelen aan bestaande overlegstructuren. Er zijn voor – en nadelen aan beide. Indien je een eigen werkgroep wil opstarten, hou je er rekening mee dat dit tijd vraagt, bijvoorbeeld vastleggen van contacten en vergadermomenten. Als je ervoor kiest om te werken met bestaande overlegstructuren ga je best na of je voldoende partners van andere diensten of functies in je werkgroep hebt.

Wie je ook in je werkgroep hebt, verwacht geen vanzelfsprekende samenwerking. Een constructieve samenwerking waarbij de werkgroep één gezamenlijke opdracht opneemt en zich hier samen verantwoordelijk voor voelt, vraagt aandacht. Wees bewust van de verschillen in de achtergrond en probeer deze zo goed mogelijk te benutten. De start van een constructieve samenwerking ligt in het opbouwen van een gezamenlijke visie waar je altijd op kan terugvallen.

2. Maak je eigen visie

In deze brainstormsessie willen we een gezamenlijke visie en doelstellingen ontwikkelen en zo antwoorden op de vraag **“Zorgzame buurten: Waar willen we naar toe?” in het rapportagedocument**. We bieden jou als moderator deze leidraad aan.

Voor je van start gaat heb je alvast het volgende materiaal nodig:

- Grote papieren (A3 of groter)
- Post its van verschillende kleuren en pennen OF wit papier en pennen/stiften in verschillende kleuren
- Een kaart van jouw gemeente op groot papier afgedrukt (A3 of groter).
- Print het bollenschema uit op een groot papier (A3 of groter)

Door te werken met post-its kan je in het oog houden dat iedereen zijn/haar zegje kan doen. Heeft iemand geen post-its geplakt? Vraag hem/haar persoonlijk waar hij/zij nog aan denkt.

Bespreek op voorhand hoeveel tijd jullie hiervoor uittrekken. We raden aan om toch zeker 1 tot 2 uur vrij te maken. Een gemeenschappelijke basis uitbouwen is één van de belangrijkste succesfactoren van dit ondersteuningspakket. Zoek daarom iemand die voor de groep de tijd in het oog wil houden. Zo ben jij daar alvast niet verantwoordelijk voor.

Je vraagt best ook aan iemand om een verslag te maken van de brainstorm zodat jullie hier later nog naar kunnen terugrijpen. Het is hierbij belangrijker om te noteren wat er gezegd wordt dan wie het gezegd heeft.

De brainstormsessie bestaat uit vier stappen:

1. Een kennismaking: wie zit er in ons team?
2. Een visie vormen: wat verstaan we onder een zorgzaam dorp, een zorgzame buurt?
3. Wat doen we al rond buurtgerichte zorg?
4. Concrete afspraken maken voor de toekomst

Stap 1: Wie zit er in ons team?

Waarschijnlijk ben je elkaar wel al eens tegengekomen, of misschien nog helemaal niet? Starten met een goede kennismaking is geen overbodige luxe. Aangezien jullie interdisciplinair aan de slag zullen gaan, is het interessant om even stil te staan bij jullie teamgenoten. Je kan dit op ludieke manieren doen, zolang de volgen de vragen maar beantwoord worden:

- Wie zit er in ons team? (En wie moet er misschien nog bij?)
- Wat doet iedereen in zijn/haar domein?
- Wat zijn ieders expertises? Eerdere ervaringen?
- Zijn er reeds samenwerkingen geweest? Hoe verliepen deze?

Ludieke manieren

- Stel jezelf voor aan de hand van 5 woorden (bijvoorbeeld: seniorenconsulent, sociaal werker, enthousiast, ochtendhumeur, fietsen)
- Neem je sleutelbos. Stel jezelf voor aan de hand van je sleutels, sleutelhanger...
- Antwoord de volgende vragen: Wie ben je, wat doe je en waar word je vrolijk van?

Stap 2: Wat verstaan we onder een zorgzaam dorp?

Nu je weet wie deel maakt van het team, kijken we in eerste plaats naar ons einddoel: het uitbouwen van een zorgzame buurt. Nu willen we stilstaan bij wat het begrip ‘zorgzame buurt’ betekent? Is dit voor iedereen hetzelfde of zijn er toch enkele verschillen? In deze tweede stap brainstormen we over de betekenis van “zorgzame buurt”.

Wat heb je hiervoor nodig:

- Verschillende kleuren post its en pennen of verschillende kleuren van pennen en papier,
- Groot papier

Welke regels zijn er:

- Er zijn geen slechte ideeën; stel je oordeel, kritiek of mening even uit
- Streef naar zoveel mogelijk verschillende ideeën
- Kijk ook eens naar de ideeën van je buur en werk hierop verder

Wat zijn de stappen:

Stap 1: Personen die werken in eenzelfde domein (wonen en woonomgeving, welzijn, zorg) geef je eenzelfde kleur van post-its of pennen.

Stap 2: Leg de regels uit aan je collega's.

Stap 3: Laat iedereen zoveel mogelijk kernwoorden opschrijven over zorgzame buurten op post-its / papier (10 minuten). Je kan hen de volgende vragen stellen?

- Wat zijn voor jou de belangrijkste kenmerken van een zorgzame buurt?
- Als deze werkgroep slaagt in het uitbouwen van een zorgzame buurt, hoe ziet je buurt er dan uit?

Stap 4: Leg na 10 minuten de puzzel samen. Je kan hen de volgende vragen stellen:

- Wat verstaan we samen onder het begrip 'zorgzame buurt'?
 - Wat is er gemeenschappelijk? Waar zijn er overeenkomsten?
 - Wat is er verschillend?
 - Welke aandachtspunten worden er benadrukt vanuit de verschillende beleidsdomeinen zorg, welzijn

of wonen & woonomgeving (of eventueel andere beleidsdomeinen die rond de tafel zitten)?

Wees nieuwsgierig naar de verschillen en de gelijkenissen. Probeer eerst goed te begrijpen wat je partner wilt zeggen, vooraleer je er op reageert.

Schrijf nu zo kort mogelijk neer wat jullie samen onder een zorgzame buurt verstaan. Dit zal namelijk voor een groot deel bepalen hoe jullie de kwantitatieve, ruimtelijke omgevings- en kwalitatieve analyses zullen interpreteren.

Stap 3: Wat doen jullie al rond buurtgerichte zorg in de praktijk?

Jullie hebben nu een korte, gezamenlijke definitie van jullie zorgzame buurt. Het einddoel is er, maar wat doen jullie al? In deze stap trachten we alle bestaande initiatieven van de verschillende partners samen te bundelen. We werken hiervoor met twee uitgangspunten:

- We doen vaak al meer dan dat we denken
- Het hoeft niet groot te zijn om goed te zijn

Geef deze uitgangspunten mee aan je collega's.

Voor deze oefening heb je het volgende nodig:

- Post its of schrijfgierief in verschillende kleuren (Elke partner uit een specifiek domein kan je eventueel eenzelfde kleur geven)
- Groot papier of schrijfbord met in het midden het bollenschema van de 8 functies en daarrond twee cirkels
 - Eigen lokaal bestuur / gemeente
 - Andere organisaties, verenigingen ... actief in je gemeente

Stap 1: leg het model van buurtgerichte zorg met zijn acht functies uit aan de deelnemers van je werkgroep.

Deze 8 functies zijn:

1. **Buurtanalyse:** verzamelen kwantitatieve en kwalitatieve gegevens (deze fase)
2. **Detectie:** (zorg)vragen en signalen opvangen, zorgnoden detecteren, ook degene die verborgen zijn
3. **Toeleiding:** samen zoeken naar een oplossing op maat, mensen met ondersteunings- en zorgnoden leiden naar de voor hen juist informele en / of professionele ondersteuning, dienstverlening en/of zorg
4. **Partnerschappen:** partnerschappen tot stand brengen en samenwerken
5. **Sociale netwerken:** sociale netwerken uitbouwen in de straat, de buurt, de wijk, de gemeente waar ondersteuningsnetwerken voor mensen in een kwetsbare leefsituatie en/ of een kwetsbaarheid deel van uitmaken
6. **Communiceren:** sensibiliseren en informeren
7. **Sociaal gewaardeerde rollen:** sociaal gewaardeerde rollen tot stand brengen in de straat, de buurt, de wijk, waardoor mensen in een kwetsbare positie niet enkel in de vragerspositie maar ook in een geverspositie staan, buurtcapaciteiten inzetten (vb. burenhulp, vrijwilligers...)

8. Beleidsadvisering: knelpunten belichten en oplossingen formuleren, het (lokale) beleid adviseren

Bron: VVSG – RIMO Limburg – Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

TIP

Meer weten over de 8 functies van buurtgerichte zorg? Lees 'Aan de slag met buurtgerichte zorg' van Dewulf & Verlinden (2019)

Stap 2: Laat iedereen al de initiatieven die ze al hebben gedaan of doen vanuit hun domein op post its uitschrijven. Hierbij kan enerzijds vertrokken worden van de eigen brainstorm rond zorgzame buurten en anderzijds kunnen de 8 functies van buurtgerichte zorg ook een concrete kapstok bieden om de mensen rond de tafel te laten brainstormen over wat ze al doen. Elk initiatief heeft één post it. Neem hier even individueel de tijd voor.

Stap 3: delen, kleven, kribbelen en verzamelen rond het bollenschema

- Wie doet er wat al? Kleef alle antwoorden rond het bollenschema per functie. Sommige post its zijn voor meerdere functies van toepassing. Dit kan je er dan bij schrijven.
- Welke overeenkomstige activiteiten / initiatieven zijn er tussen de partners rond de tafel?
- Zijn er verschillen in initiatieven?
- Waar liggen de hiaten? Bij welke functies?

Nadat iedereen post-its op de functies heeft aangeduid, kan je vragen of er nog organisaties, praktijken of andere instanties zijn die nog niet op de kaart staan, die niet zelf georganiseerd worden maar die wel belangrijk zijn voor een zorgzame buurt.

Stap 4: Neem een kaart van de gemeente (deze stap hoeft je niet noodzakelijk nog plenair te doen, maar kan je ook achteraf zelf doen op basis van de post its)

- Duid indien mogelijk aan op de kaart waar de verschillende praktijken of initiatieven zich bevinden in de gemeente. Gebruik hiervoor een stift of kleine stickertjes. Wanneer een initiatief gemeentebreed werkt, dan kan en hoeft je dit niet aan te duiden op de kaart. Noteer dit wel goed.
- Heb je alles geplakt, zie je waar alle initiatieven in je gemeente zijn. Maar waar liggen de hiaten qua geografisch bereik?

Houd deze kaart goed bij. Ze biedt een goede basis voor de verdere stappen in je analyse.

Stap 4: Goede afspraken, goede partners

Binnen een dienst of discipline spelen er vaak vanzelfsprekendheden waar je je niet bewust van bent. Gaandeweg dit traject zal je allicht enkele vanzelfsprekendheden bij je partners en bij jezelf ontdekken. Maar het kan interessant zijn om ze reeds van in het begin expliciet te maken om zo snel mogelijk gemeenschappelijke vanzelfsprekendheden op te bouwen. Gooi onderstaande vragen eens expliciet in de groep, misschien zijn er belangrijke elementen voor een succesvolle weg naar een zorgzame werkgroep en een zorgzaam dorp/buurt.

Wat zijn voor ons belangrijke waarden?

- Momenten waar jullie één van de partners voor nodig hebben? Klopt dit ook in het hoofd van de partner?
- Wat vind je belangrijk dat de partners van jouw domein nooit meer vergeten?
- Wat zou je graag te weten komen van je partners?
 - Welke gemeenschappelijke taal gebruiken jullie?
 - Wat neemt ieder van jullie voor vanzelfsprekend aan?

Maak tenslotte concrete afspraken:

- Wie doet er wat, waar en wanneer?
- Wie neemt de leiding over wat? Belangrijk om te blijven benadrukken dat de verdeling van de rollen in een divers team niet betekent dat de verantwoordelijkheden verdeeld worden! Het team is samen verantwoordelijk.
- Hoe gaan we dit doen?
- Neemt altijd dezelfde persoon leiding over de vergaderingen of afwisselend?
- Hoe vaak komen we samen?
- Wat wordt er verwacht voor, tijdens en na de samenkomst?

**Zorgzame buurten:
waar willen we naartoe?**

Schrijf in het rapportagedocument kort en bondig de gezamenlijk geformuleerde visie rond zorgzame buurten neer op basis van de oefening die je maakte.

**Fase A:
Visievorming
zorgzame buurten:
waar willen we
naartoe?**

Zorgzame buurten:
waar willen we naartoe?

FASE B

Buurtanalyse

Intro

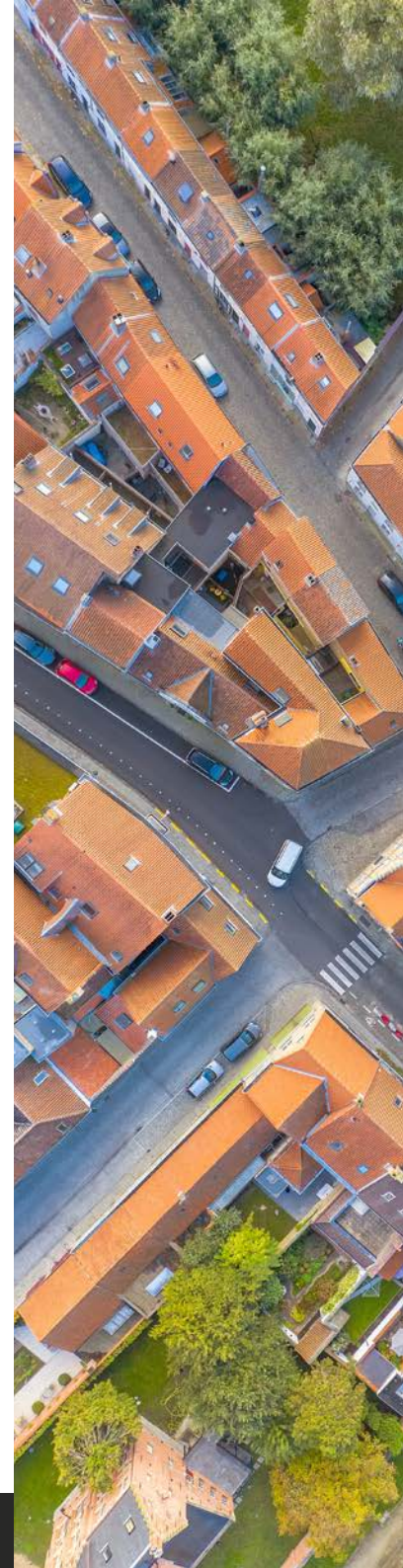
Nu je samen met je werkgroep een gedragen visie hebt op zorgzame buurten en in beeld hebt wat je al doet, kan je starten met fase B, de buurtanalyse. De eigenlijke buurtanalyse omvat drie stappen:

- Kwantitatieve analyse: wie woont er in de buurt(en)?
- Ruimtelijke omgevingsanalyse: hoe zien de buurt(en) er uit?
- Kwalitatieve analyse: wat leeft er in de buurt(en)?

Vooraleer je start met het doorlopen van deze drie stappen, is het belangrijk dat je weet hoe je buurten kan afbakenen en in kaart kan brengen aan de hand van verschillende databanken. De nodige denk- en onderzoekstools hiervoor vind je terug in de voorbereidende stap nl. 'Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?'.

Vorbereidende stap

Buurten in kaart
brengen: hoe
begin ik eraan?

Buurten in kaart
brengen: hoe
begin ik eraan?

1. Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?

Het beleid op het Vlaamse niveau vertrekt sterk vanuit het begrip ‘buurt’ (denk aan zorgzame buurten en buurtgerichte zorg). Wat echter onder buurt verstaan wordt, is niet altijd even duidelijk. Is een buurt een wijk, een gehucht, een dorp, een straat? Een eenduidige definitie bestaat niet. Het gaat in hoofdzaak om de meest nabij ervaren leefomgeving, buurten die een minimale fysieke en sociale samenhang vertonen³⁶. Wat mensen als hun buurt ervaren, kan bovendien sterk verschillen: waar de ene zal verwijzen naar zijn straat, beschouwt diens burens mogelijk heel het dorp als hun buurt.

Dat hier geen duidelijke definitie of afbakening voor bestaat, hoeft niet noodzakelijk een probleem te zijn. Vooraleer je start met je analyse, is het echter wel belangrijk om eerst goed stil te staan bij welke geografische afbakening je gaat gebruiken om je analyse uit te voeren. **Twee grote afwegingen** zijn hierbij belangrijk.

1. Ten eerste, hoe worden ‘buurten’ gepercipieerd binnen jouw geografisch werkgebied door de buurtbewoners zelf?
2. Ten tweede, in welke mate stemmen de ‘geografische grenzen’ die gebruikt worden in databanken overeen met wat voor jou een werkingsbied is?

1.1. Afbakening buurten

Vooraleer je start met het verzamelen van gegevens, is het daarom belangrijk dat je goed weet over welke buurten, dorpen, wijken, gehuchten... je cijfers wil verzamelen, waar je je blik op wil richten. We raden sowieso aan om de analyse **eerst voor heel de gemeente** te doen. Vervolgens kan je zelf, op maat van de vragen die er leven, **inzoomen op bepaalde buurten** en neerschrijven wat je hier opvalt.

Hoe kan je te werk gaan om een goede afbakening en keuze te maken? We overlopen hieronder enkele vragen of criteria die je een houvast kunnen bieden. Neem een kaart van je gemeente bij de hand hiervoor.

Bijvoorbeeld: in de centrumgemeente is er een goed draaiend lokaal dienstencentrum. Ook zijn er verschillende mogelijkheden voor ontmoeting. Echter in de drie andere deeldorpen ontbreekt het. Het kan interessant zijn om in deze drie deeldorpen te bekijken of er specifieke noden leven.

TIP

Kijk zeker ook naar de eerste oefening die je maakte en de bijhorende kaart. Wat gebeurt er al in de gemeente? En zie je mogelijk al hiaten naar geografische situering?

Enkele vragen en afwegingen die je kan meenemen:

Werkte je organisatie al rond zorgzame buurten, buurtgerichte zorg, buurtwerking ... ?

- Is het de eerste keer dat je organisatie werkt rond zorgzame buurten en heb je nog geen zicht op wat er leeft in de verschillende buurten? Start dan zeker met gemeente breed te kijken en verschillende ‘buurten’ te vergelijken.
- Werkte je al in enkele dorpen, buurten, deelgemeenten rond zorgzame buurten (vb. in de buurt met een lokaal dienstencentrum), en wil je ook in andere buurten aan de slag gaan, dan kan het interessant zijn om te focussen op enkele buurten.
- Wil je een buurtanalyse uitvoeren in kader van de werking rond een lokaal dienstencentrum? Dan kan je je focussen op de nabije omgeving van dit lokaal dienstencentrum.

Hoe cijfers opzoeken? Zie handleiding databanken voor extra toelichting over hoe de databanken gebruiken.

Andere cijfers beschikbaar?

- Mogelijk voerde jouw organisatie al een goede omgevingsanalyse uit over verschillende beleidsdomeinen heen (in kader van vb. het meerjarenplan of ruimtelijk structuurplan). Ook werd er misschien ooit al een ouderenbehoefteonderzoek uitgevoerd, een andere relevante studie Ga zeker na of dit al gebeurde en neem deze goed door. Deze kunnen je alvast inzicht bieden in de verschillende doelgroepen en mee richting geven in wat je zeker nog te weten wil komen, welke buurten zeker je aandacht verdienen.

Bouw verder op wat er leeft

- Ga te rade bij collega’s, verenigingen, organisaties ... en pols bij hen in welke buurten zij denken dat er noden leven, waar er kansen liggen om aan de slag te gaan met zorgzame buurten Vaak hebben zij een goed zicht op wat er leeft. Ook je eigen ervaringen zijn belangrijk. Dit geeft je een houvast om buurten af te bakenen waar je op wil focussen, waar je je blik op wil richten in de analyse. Belangrijk! Het buikgevoel van anderen stemt niet noodzakelijk altijd overeen met de realiteit. Kijk dus steeds met een frisse, open blik naar de cijfers om te vermijden dat je bepaalde signalen uit het oog verliest.

Buurten in kaart
brengen: hoe
begin ik eraan?

1. Buurten in kaart brengen: hoe begin ik eraan?

Databanken bieden cijfers aan op verschillende geografische niveaus. Je kan er cijfers vinden op niveau van je gemeente, de eerstelijnszones, de Provincie, Vlaanderen ...

In de analysefase wil je vooral inzoomen op buurten in je gemeente. Binnen de gemeente zelf zijn er nog 4 niveaus van geografische afbakening:

- De deelgemeente
- De wijk
- De statistische sector
- Bouwblokkniveau (niet openbaar toegankelijk, wel op te vragen via het team Data & Analyse van de Provincie)

Deze administratieve grenzen stemmen niet noodzakelijk overeen met wat in de realiteit als een dorp, een gehucht, een buurt beschouwd wordt. Een eerste oefening is dus verkennen hoe deze grenzen liggen in jouw gemeente en in welke mate dit overeenstemt met de gepercipieerde realiteit.

Wellicht zal het een beetje zoeken zijn welke grenzen of gebieden het best overeenstemmen met de maatschappelijke realiteit.

Statistische sector

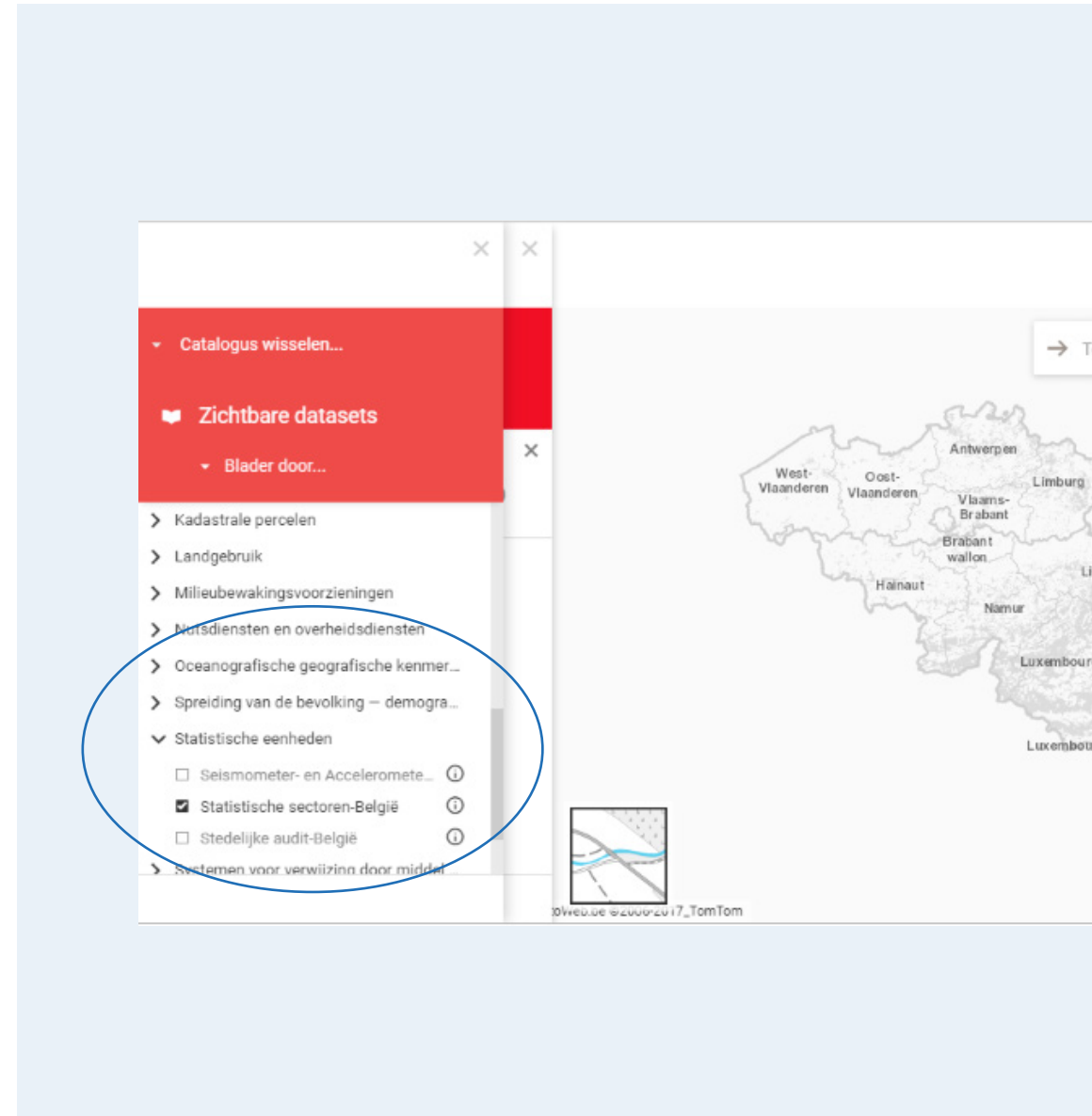
Een statistische sector is een geografische afbakening die de basis vormt van heel wat statistische verwerkingen. Wanneer je tijdens de kwantitatieve analyse aan de slag gaat met het verzamelen van cijfers, zal je merken dat deze vaak tot op niveau van een statistische sector beschikbaar zijn. Binnen een gemeente zijn er verschillende statistische sectoren.

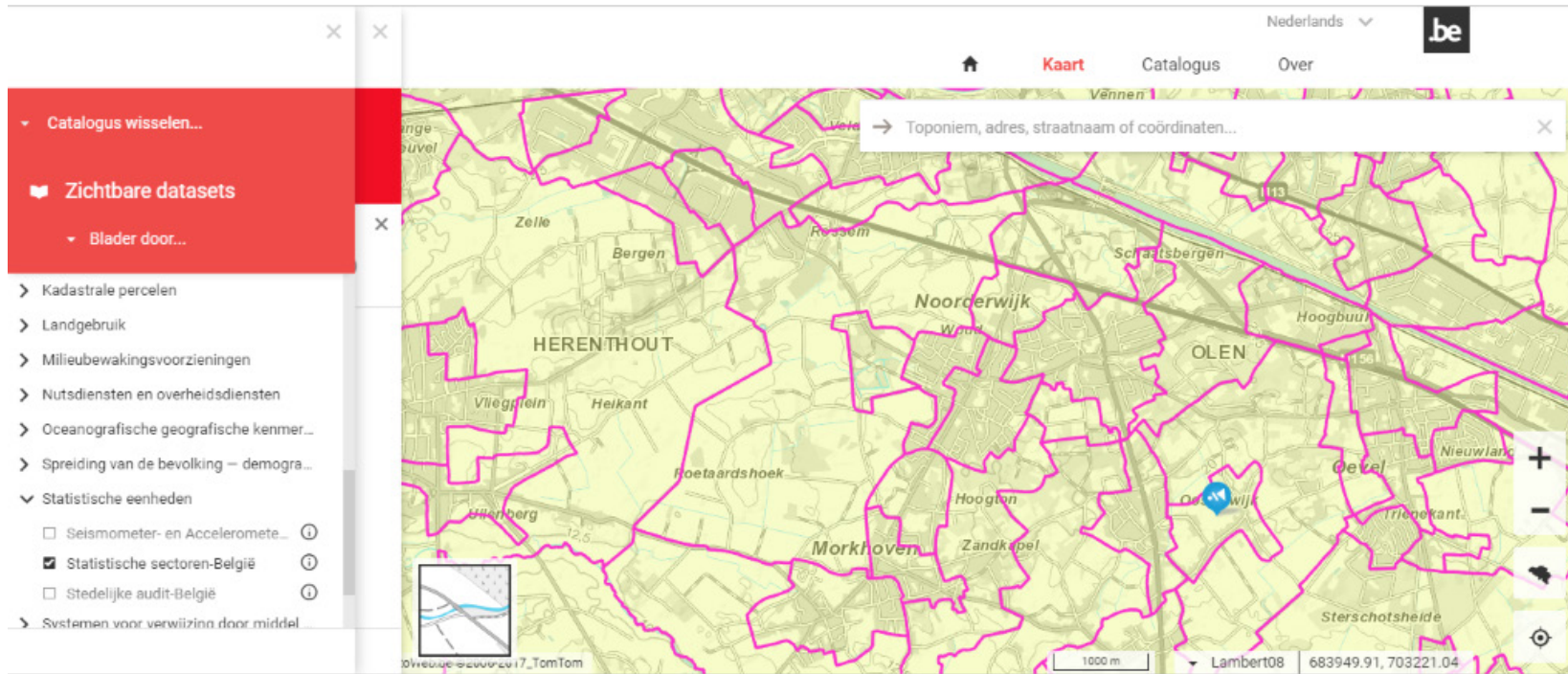
De grenzen van deze statistische sectoren stemmen niet noodzakelijk overeen met wat als een buurt, wijk of gehucht beschouwd wordt. Vooraleer je aan de slag gaat met het verzamelen van cijfers, is het dus belangrijk om te kijken hoe deze statistische sectoren voor jouw buurt, gehucht of gemeente afgebakend zijn.

Ga hiervoor eens kijken op www.geo.be

Surf vervolgens naar de kaarten. Daar kan je een kaartlaag ‘statistische sector’ aanduiden onder ‘statistische eenheden’. Tik de naam van de gemeente rechtsboven in in het balkje; dan kom je onmiddellijk in jouw gemeente terecht.

Bekijk vervolgens welke statistische sectoren het meest relevant zijn en het meeste overlappen met het gebied dat je wil bestuderen wanneer je je specifiek op één of meerdere buurten wil focussen.

Voorbeeld

In dit voorbeeld zie je voor de gemeente Herentals de statistische sectoren voor het deeldorp Noorderwijk. Je vindt er telkens ook de bijhorende code bij. Voor de buurtanalyse is de centrumleider vooral geïnteresseerd in de wijken en straten die niet onmiddellijk in de buurt van een winkel liggen. Zijn er bijvoorbeeld veel ouderen die op het meer afgelegen platteland wonen? Graag wil de centrumleider te weten komen wie de

inwoners van deze buurten zijn en zij vlakbij winkels of bakker wonen.

De centrumleider maakt een lijstje van welke sectoren voor haar / zijn analyse relevant zijn. De codes en bijhorende namen worden genoteerd.

Wijk

Naast de statistische sector, kan je ook gegevens vergelijken op ‘wijkniveau’. Deze vormen een clustering van statistische sectoren. Opnieuw is het van belang te bekijken in welke mate deze afbakening overeenstemt met de maatschappelijke realiteit, wat als een wijk, gehucht beschouwd wordt.

TIP

Wanneer deze afbakening niet overeenstemt met wat in jouw gemeente als wijken wordt beschouwd, kan je dit doorgeven aan Provincies in Cijfers. Zij bekijken dan of dit aangepast kan worden. [Kijk hier](#) ↗.

Deelgemeente

Tussen wijk en gemeente kan je nog de geografische afbakening van ‘deelgemeente’ gebruiken. Best verken je hier ook hoe deze afbakening overeenstemt met de realiteit.

Bouwblokniveau

Dit is het “laagste” geografische niveau. Een bouwblok is letterlijk het kleinste gebied dat omgeven is door straten.

Cijfers op dit niveau zijn niet openbaar beschikbaar, maar kunnen wel opgevraagd worden.

TIP

Voor je begint: Je zal in het komende proces heel wat cijfers, kaarten en andere informatie verzamelen. Om een goed overzicht te houden tijdens de analyses, maak je best op voorhand een tabel en een algemene kaart. Dit overzicht kan je verder aanvullen bij elke stap die je zet.

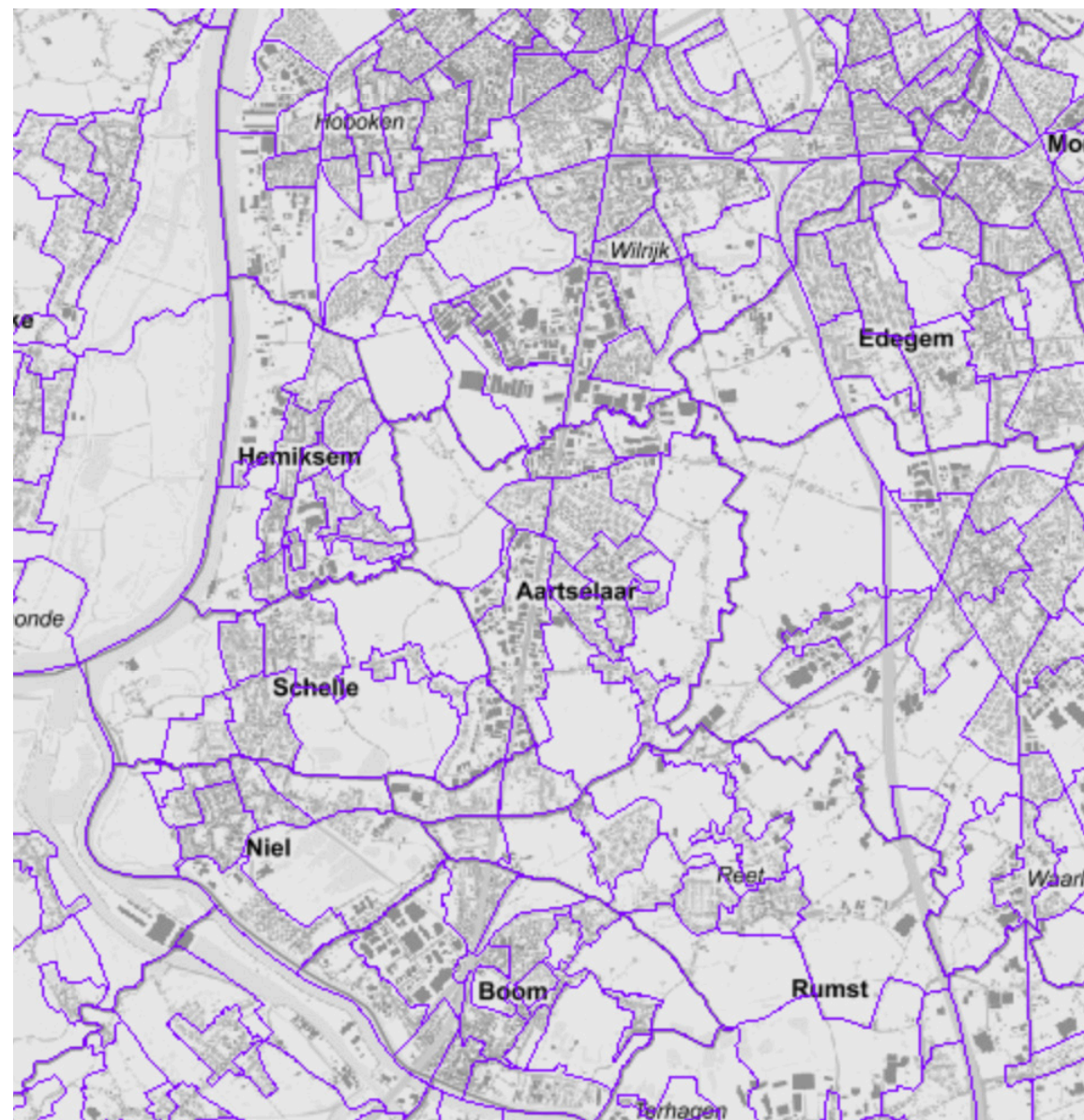
Een samenvattende tabel

De tabel vind je terug in het rapportagedocument. Opmerkelijke informatie die je vindt doorheen de analyse kan je telkens in de tabel aanvullen zodat je op het einde een overzicht krijgt.

Een samenvattende kaart van de omgeving

Indien je reeds van in het begin een overzichtskaart opstelt van je buurten, kan je deze telkens aanvullen met nieuwe informatie. Eerst met data uit de kwantitatieve analyse en later de gegevens van ruimtelijke omgevingsanalyse.

Print een kaart van je gemeente af op een groot formaat. Kies zelf de kaart die je gemakkelijk leest of die je reeds op een groot afdrukformaat ter beschikking hebt. Als alternatief kan je steeds een afdruk nemen van de basiskaart via www.geopunt.be . Kies de achtergrond die je voorkeur geniet. Hier werd gekozen voor de kaart met GBR grijs, de grenzen van de gemeente en de statistische sectoren.

The screenshot shows the website interface for 'provincies.incijfers.be'. The top navigation bar includes 'Dashboard', 'Databank', and 'Over deze site'. The left sidebar contains a list of report categories, with 'Rapport kerncijfers voor buurtgerichte zorg' circled in blue. The main content area features a central heading 'provincies.incijfers.be - je stad of gemeente in kaart' and a right sidebar titled 'Overzicht rapporten' listing various report types like 'Kerncijfers', 'Bevolking en huishoudens', etc.

Sinds 2020 vind je op de website van de Provincies in Cijfers een samenvattend rapport ‘buurtgerichte zorg’. Dit rapport bevat verschillende cijfers die hieronder meer in detail aan bod komen en dit op ‘wijkniveau’. Je kan eenvoudig een rapport genereren voor jouw gemeente.

TIP

Samenvattend rapport buurtgerichte zorg op wijkniveau.

provincies.incijfers.be
je stad of gemeente in kaart

Dashboard | Databank | Over deze site

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Wijzig

Rapport kerncijfers voor buurtgerichte zorg

Inhoudsopgave

Leeswijzer
Inleiding

1. De wijken gesitueerd

- 1.1 Bevolking naar leeftijd
- 1.2 Focus op de jongeren
- 1.3 Focus op de ouderen
- 1.4 Huishoudens
- 1.5 Woningaanbod
- 1.6 Basisuitrusting van de wijk/buurt

2. Maatschappelijke kwetsbaarheid in beeld

- 2.1 Kwetsbaarheid omwille van een beperkt inkomen
- 2.2 Kwetsbaarheid op basis van gezinssamenstelling
- 2.3 Kwetsbaarheid omwille van herkomst
- 2.4 Kwetsbaarheid omwille van werkloosheid
- 2.5 Een nieuwe generatie zorgen

3. Samenvattende grafieken op kaart

Inleiding

Dit rapport werd opgesteld ter ondersteuning van het gemeentelijke beleid in het kader van buurtgerichte zorg.

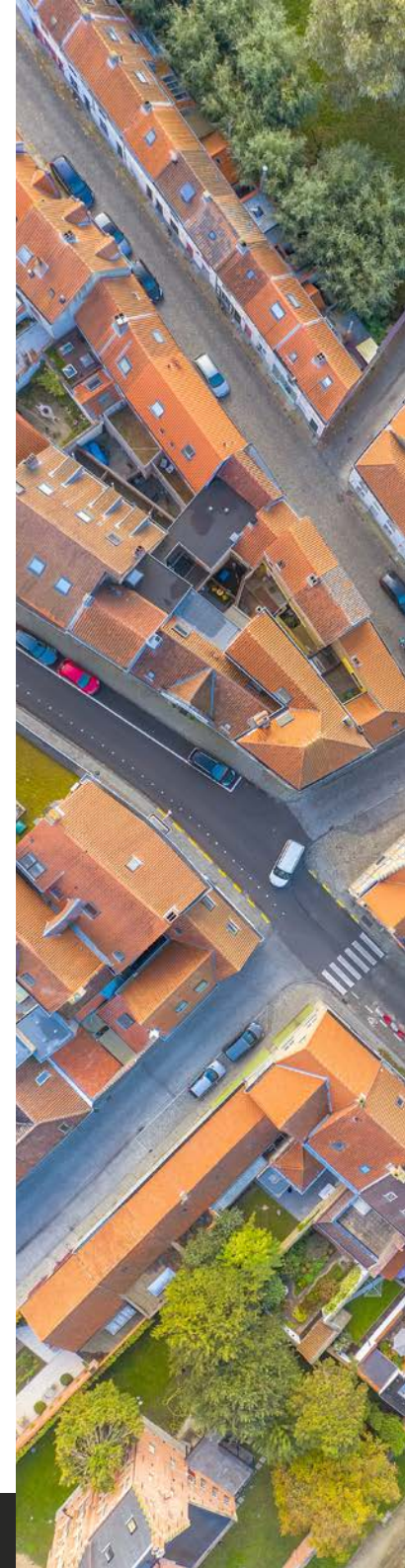
Buurtgerichte zorg is een organisatie-model waarbij geïntegreerde zorg op maat van de buurt/wijk centraal staat.

Het concept buurtgerichte zorg werd opgenomen in de Vlaamse beleidsplannen. Doordat lokaal sociaal beleid, waaronder de

Het geeft jouw een eerste globale blik op jouw buurten.
Met dit rapport heb je op een snelle en eenvoudige manier alvast een globaal beeld van de wijken in jouw gemeente. Neem dit zeker eerst door voor je start met de gedetailleerde analyses.

Stap 1

De kwantitatieve buurtanalyse

Intro

Fase B, stap 1 is de kwantitatieve buurtanalyse. In de kwantitatieve buurtanalyse breng je cijfermatig in kaart wie er in je buurt(en) woont. Hoeveel 80-plussers wonen er bijvoorbeeld? Of hoeveel alleenstaanden? Zijn er veel woningeigenaars in de buurten? Of net veel huurders? Vervolgens tracht je deze cijfers te interpreteren en te kaderen. Wat kan je hieruit al leren? Welke signalen vang je op? En waar liggen kansen en aanknopingspunten?

Om je op weg te helpen een onderbouwd antwoord te formuleren op de vraag “Wie woont er in de buurt(en)?” in het rapportagedocument vind je in deze denktool de nodige achtergrondinformatie terug over wat de kwantitatieve buurtanalyse juist inhoudt.

Meer concreet gaan we in op (1) welke cijfers en indicatoren relevant kunnen zijn om in kaart te brengen in functie van een zorgzame buurtanalyse en (2) wat je uit deze cijfers kan afleiden in kader van zorgzame buurten.

Na het doorlopen:

- Weet je wat de kwantitatieve buurtanalyse juist inhoudt
- Heb je zicht op welke cijfers en indicatoren belangrijk zijn om in kaart te brengen in kader van zorgzame buurten?
- Weet je hoe je deze cijfers en indicatoren kan interpreteren in functie van zorgzame buurten.

2. Samenvatting en tussentijdse conclusies

2.1. Wie leeft er in je buurt(en)?

2.2. Zijn er cijfers die wijzen op een signaal van verhoogd risico op eenzaamheid en sociaal isolement?

2.3. Zijn er cijfers die wijzen op een signaal van een verhoogde (onbeantwoorde) zorg- en ondersteuningsnood?

2.4. Zijn er cijfers die die wijzen op de nood aan en het potentieel aan informele zorg?

Lees dus, voor je aan dit hoofdstuk begint, eerst de vragen bij stap 1 in het **rapportage document**.

De kwantitatieve buurtanalyse met de denktool

1. Introductie kwantitatieve analyse: hoe goede cijfers verzamelen en interpreteren?

1.1. Naar zorgzame buurten: welke indicatoren verzamelen?

Inzetten op buurtgerichte zorg en streven naar een zorgzame buurt overschrijdt het doelgroepgericht denken en werken, zo leerde fase A. Een zorgzame buurt richt zich niet enkel op bijvoorbeeld de doelgroep ouderen, of de doelgroep van personen in armoede, of de doelgroep mensen met een beperking, of de doelgroep alleenstaande ouders, of Een zorgzame buurt richt zich op iedereen in de buurt. Net hierin schuilt de kracht van buurtgericht werken. De persoon zelf, met al zijn zorg- en ondersteuningsnoden, nu en mogelijk in de toekomst, staat centraal.

Het werkterrein is de buurt en de doelgroep is iedereen die in de buurt woont. Buurtgericht werken staat inherent voor inclusief werken. Net deze 'nabijheid' is van belang, zeker voor personen met een verhoogde kwetsbaarheid. Het ontbreekt hen immers vaak aan de mogelijkheden (vb. door

gezondheidsproblemen, financiële kwetsbaarheid...) om zich ver te verplaatsen.³⁷

In die kracht van buurtgericht werken, schuilt ook net de uitdaging. **Wie is nu juist de doelgroep in onze buurt die extra aandacht vraagt?** Wie zijn de personen met een zorg- en ondersteuningsnood? Buurtgericht werken betekent enerzijds oog hebben voor kwetsbaarheid in de buurt. Die verhoogde kwetsbaarheid, de personen met een zorg- en ondersteuningsnood, in kaart brengen is een eerste stap. Buurtgericht werken betekent anderzijds ook oog hebben voor **kansen en mogelijkheden** in je buurt en bij je buurtbewoners. Ook deze in kaart brengen is van belang.

Een zorgzame buurt zet tegelijkertijd in op de domeinen welzijn, wonen en zorg. Welzijn wordt binnen de inspiratienota zorgzame buurten omschreven als zich goed voelen, welbevinden, maar ook het waarborgen van de grondrechten en het tegengaan van structurele uitsluitingsmechanismes (zoals financiële drempels, ongelijke toegang tot dienstverlening of onderbescherming)³⁸: minder mazen en meer net dus.

Een zorgzame buurt richt zich zowel op het sociale welbevinden van de buurtbewoners als op het beantwoorden van de zorg- en ondersteuningsnoden van de buurtbewoners. Oog voor de kwetsbare buurtbewoners vanuit een inclusieve

blik staat hierbij centraal.

Dit betekent dat we in de analysefase enerzijds op zoek moeten gaan naar indicatoren of risicofactoren van (vb. leeftijd) die samengaan met een (1) **lager sociaal welbevinden** en (2) **een hoge zorg- en ondersteuningsnood**. Anderzijds is het van belang zeker ook oog te hebben voor kansen en mogelijkheden die er leven in de buurt.

BELANGRIJK!

De aanwezigheid van mogelijk kwetsbare doelgroepen in de buurt(en) op het vlak van sociaal, fysiek en mentaal welbevinden, geven enkel een signaal van mogelijke kwetsbaarheid. Hier kan je oog voor hebben in de volgende analysefase wanneer je in gesprek gaat met de buurt (zie de kwalitatieve analyse). Eén van de krachten van buurtgericht werken ligt net in het werken op buurtniveau, voor en met iedereen. Het uitgangspunt is dat iedereen, los van zijn of haar kwetsbaarheid, iets kan betekenen voor anderen. Houd dit zeker in het achterhoofd bij het in kaart brengen van wie er leeft in de buurten. Vermijd het denken in “problemen” en breng vooral op deze manier in kaart wie er leeft in de buurten en wat je hier mogelijk uit kan leren, met oog voor enerzijds ieders potentiële kwetsbaarheid en anderzijds ieders mogelijkheden.

Wanneer we zicht hebben op wie er leeft in de buurt, de wijk, het dorp of het gehucht, kunnen we een volgende stap zetten in de analyse.

Vooraleer we ingaan op deze indicatoren die een beeld geven van wie er leeft in de buurt, staan we eerst nog stil bij wat we juist kunnen verstaan onder ‘sociaal welbevinden’ en ‘zorg- en ondersteuningsnood’.

1.2. Van sociale cohesie tot eenzaamheid: over wat gaat het?

Sociaal welbevinden, sociale cohesie, ontmoetingsplekken, welzijn ..., het zijn brede begrippen die veel kunnen omvatten. In de wetenschappelijke literatuur wordt binnen deze brede noemer een belangrijk onderscheid gemaakt tussen eenzaamheid en sociaal isolement.

Eenzaamheid kan omschreven worden als ‘**het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties**’³⁹. Dit betekent dus dat:

1. eenzaamheid het resultaat van tekorten in de sociale relaties is
2. eenzaamheid een subjectieve ervaring is

3. eenzaamheid een pijnlijke en kwellende ervaring is
Aan het andere uiterste van eenzaamheid staat verbondenheid:
je verbonden voelen met anderen.

Eenzaamheid kan onderscheiden worden naar type
eenzaamheid nl. sociale en emotionele eenzaamheid: dan wordt
er gekeken naar waar de bron van eenzaamheid zich situeert.

- **Sociale eenzaamheid** verwijst naar het gemis in een bredere sociale relatiekring, de contacten met vrienden, familie en kennissen.
- **Emotionele eenzaamheid** heeft betrekking op gemis aan een hechte affectieve band met iemand. Deze rol wordt vaak bekleed door de partner, maar kan ook een goede vriend of vriendin zijn.

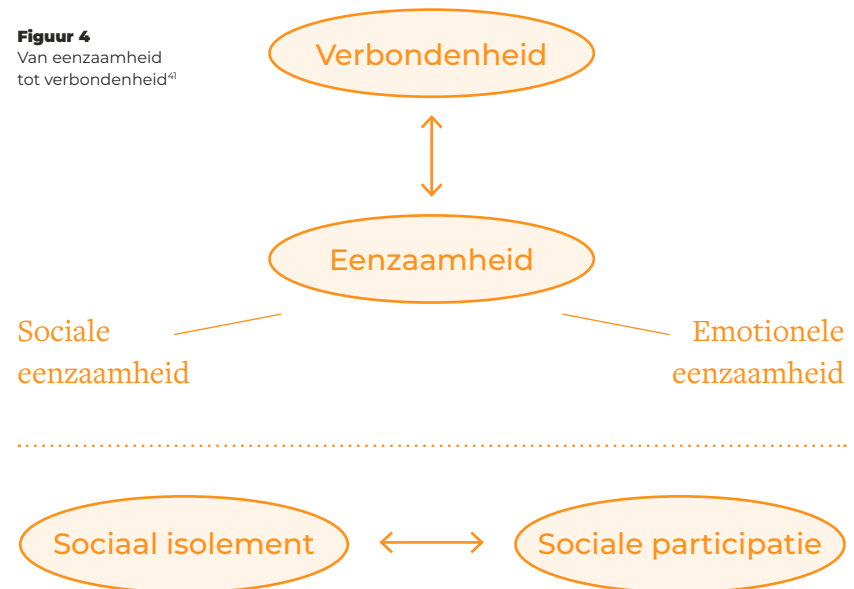
Dit onderscheid is vooral belangrijk wanneer we het hebben over de aanpak en preventie van eenzaamheid. Zowel de kwantiteit maar zeker ook de kwaliteit van de contacten met vrienden, kennissen, burens en familie beschermen tegen sociale eenzaamheid. Voor emotionele eenzaamheid geldt echter dat vooral een goede partnerrelatie en, zeker bij afwezigheid hiervan, kwaliteitsvolle banden met anderen bescherming bieden tegen emotionele eenzaamheid. Beide types eenzaamheid vragen dus ook een andere aanpak.

Sociaal isolement heeft dan betrekking op het objectieve

tekort aan sociale relaties. Het hebben van weinig of geen sociale contacten. Wie weinig sociale contacten heeft, voelt zich niet noodzakelijk eenzaam wanneer hij/ zij niet meer nood heeft aan sociale contacten. Wie vele sociale contacten heeft, kan zich toch erg eenzaam voelen als hij of zij bepaalde sociale contacten mist. Aan het andere uiterste van sociaal isolement staat sociale participatie.

Naast het aantal contacten is ook de samenstelling van het netwerk belangrijk⁴⁰. Zo hebben we verschillende type relaties nodig: zowel hechte als meer losse contacten. Hechte, intieme banden geven mensen het gevoel dat ze geliefd zijn; meer losse contacten geven mensen het gevoel dat ze verbonden zijn.

Figuur 4
Van eenzaamheid tot verbondenheid⁴¹

Bron: De Witte & Van Regenmortel, 2019

Bovenstaande figuur geeft deze begrippen mooi weer: eenzaamheid (sociale en emotionele) versus verbondenheid, sociaal isolement versus sociale participatie.

TIP

Wil je meer weten over eenzaamheid, surf naar www.oogvooreenzaamheid.be

1.3. Zorg- en ondersteuningsnoden: over wat gaat het?

Zorg- en ondersteuningsnood is eveneens een breed begrip dat enige duiding vraagt. Wat wordt hier juist onder verstaan?

De visietekst in het kader van de hervorming van de eerste lijn omschrijft een persoon met een zorg- en ondersteuningsnood als *“de persoon als geheel, met noden op vlak van welzijn, wonen, werk, mobiliteit, gezondheid”*⁴².

Dit omvat dus een brede noemer. Een aanknopingspunt vinden we in de definitie van kwetsbaarheid. Kwetsbaarheid kent binnen de onderzoeksliteratuur verschillende definities. Oorspronkelijk werd kwetsbaarheid vooral geassocieerd

met fysieke kwetsbaarheid. Recent wordt meer en meer gepleit voor een brede blik op kwetsbaarheid met naast het fysieke domein ook het psychische, cognitieve, sociale en omgevingsaspect⁴³. Dit betekent dus dat we op zoek kunnen gaan naar indicatoren van of risicofactoren op:

- Fysieke kwetsbaarheid (vb. chronische aandoeningen)
- Psychologische kwetsbaarheid (vb. depressie)
- Cognitieve kwetsbaarheid (vb. dementie)
- Sociale kwetsbaarheid (vb. eenzaamheid, sociaal isolement)
- Omgevingskwetsbaarheid (vb. kwetsbaarheid op vlak van wonen)

1.4. Op zoek naar goede indicatoren

Een zorgzame buurt richt op sociale noden (zowel op vlak van eenzaamheid als sociale contacten) als op het beantwoorden van zorg- en ondersteuningsnoden. Dit betekent dat we op zoek moeten gaan naar signaalindicatoren van:

1. Eenzaamheid
2. Sociaal isolement
3. Zorg- en ondersteuningsnoden (vanuit een brede blik op kwetsbaarheid) met oog voor:
 - Vraag naar professionele zorg

- Onbeantwoorde noden: wie wordt er mogelijk niet bereikt?
- Vraag naar informele zorg
- Geven van informele zorg en potentieel hiervoor

Voor sommige van deze thema's zijn er directe indicatoren te vinden. Denk bijvoorbeeld aan de gezondheidssituatie. Voor andere, zoals eenzaamheid, moeten we op zoek gaan naar de mogelijk kwetsbare doelgroepen: welke achtergrondkenmerken hangen significant samen met eenzaamheid en zien we die terugkomen in de buurt?

We bouwen voor de indicatoren verder op twee databanken:

1. Provincies in Cijfers
2. IMA-atlas

We opteren bij de selectie van de signaalindicatoren enkel voor die indicatoren die beschikbaar zijn op niveau van de [statistische sector](#) .

2. Cijfers verzamelen over de buurtbewoner: wie leeft er in de buurt(en)?

Hieronder geven we aan welke achtergrondkenmerken en indicatoren relevant zijn om op te zoeken in kader van je kwantitatieve analyse en we geven ook telkens aan waarom. Wat kunnen we hieruit leren op vlak van het inzetten op zorgzame buurten? Waar leven mogelijk kwetsbare doelgroepen? Maar ook: waar zijn er kansen en aanknopingspunten. We baseerden ons hiervoor op wetenschappelijk onderzoek. Belangrijk: deze inzichten geven je eerste kapstukken voor wat je eruit kan leren. Deze inzichten moeten nog aangevuld worden met het kwalitatieve onderzoek dat je voert en de ruimtelijke omgevingsanalyse. Wat geldt over heel Vlaanderen of België, is daarom nog niet noodzakelijk juist voor jouw gemeente. Goed de context van jouw buurt, wijk, dorp of gehucht in kaart brengen vanuit verschillende standpunten is immers net de doelstelling van je analyse. Deze cijfers geven je één deel van de puzzel.

Voorbeeld: Uit onderzoek weten we: hoe ouder, hoe kleiner de sociale netwerken. In de buurt Achterhoek wonen heel wat oudste ouderen, zo leert je kwantitatieve analyse. Je hebt dus een mogelijk signaal dat er best wel wat sociaal isolement kan zijn in de buurt Achterhoek en wil hier meer

over te weten komen. Je plant enkele buurtmomenten en gaat ook bij enkele 80-plussers langs. Uit de gesprekken die je hebt met de buurt, leer je echter dat er een sterke sociale cohesie is in de buurt. Veel bewoners wonen er al jaren. Er zijn vele sociale activiteiten en je merkt dat ook de oudste ouderen de weg er naartoe vinden.

In onderstaand overzicht vind je voor verschillende achtergrondkenmerken hoe ze samengaan met mogelijke kwetsbaarheid, maar evengoed indicatoren die het potentieel aan burenhulp, vrijwilligerswerk... meegeven.

BELANGRIJK!

Je gaat in eerste instantie buurten vergelijken binnen je gemeente. Mogelijk merk je dat bepaalde buurten eruit springen (vb. hoog % huurders). Om een goed beeld te krijgen, is het ook belangrijk om telkens ook de vergelijking te maken met grotere regio's. Denk bijvoorbeeld aan het niveau van de eerstelijnszone in jouw regio. Zo kan je niet alleen nagaan of een buurt atypisch is binnen jouw gemeente, maar ook hoe dit zich verhoudt tot de regio. Mogelijk valt dit % huurders relatief mee in vergelijking met de regio, de cijfers voor de Provincie of Vlaanderen. Houd dit dus goed voor ogen bij de interpretatie van je cijfers.

TIP

Maak zeker ook eens de vergelijking doorheen de tijd. Zijn er bijvoorbeeld heel veel alleenwonenden bijgekomen de afgelopen jaren?

2.1. Leeftijd: wat kunnen we hieruit leren?

Inzicht in de leeftijdssamenstelling van je buurt, kan je alvast een goed beeld geven van wie er leeft in de buurt. Leeftijd hangt ook samen met het risico op eenzaamheid, sociaal isolement, gezondheidsproblemen... . We schetsen hieronder wat de literatuur ons hierover leert. Opgelet! Dit hoeft niet noodzakelijk te betekenen dat ook in jouw buurt dit verband opgaat. Wel kan het een signaal zijn om te verkennen in de verdere analyse.

Eenzaamheid

Eenzaamheid is iets van alle leeftijden. Enkel onder de jongere leeftijdsgroepen (onder de 30 jaar) en de oudste ouderen (80+) ligt het % doorgaans wat hoger⁴⁴

→ Hoe ouder, hoe hoger het risico op emotionele

eenzaamheid. Emotionele eenzaamheid verwijst naar het gemis van een hechte, affectieve band met iemand, vaak de partner. Vooral de oudste ouderen kennen een hoog risico op emotionele eenzaamheid. Dit komt doordat deze groep vaak verweduwd is, wat een belangrijke risicofactor is voor emotionele eenzaamheid⁴⁵

- Tussen leeftijd en sociale eenzaamheid is er geen rechtlijnig verband: sociale eenzaamheid is van alle leeftijden. Sociale eenzaamheid verwijst naar het gemis aan verbondenheid met vrienden, familie, kennissen...⁴⁶

Sociaal isolement

- Hoe ouder, hoe kleiner de sociale netwerken worden⁴⁷
- Hoe ouder, hoe minder divers samengesteld de sociale netwerken worden⁴⁸

Zorg- en ondersteuningsnood

- Hoe ouder, hoe groter de kans dat men met één of meerdere chronische aandoeningen geconfronteerd wordt en dus ook nood heeft aan en gebruik maakt van professionele zorg (=fysieke kwetsbaarheid)⁴⁹
- Hoe ouder, hoe groter de kans op cognitieve beperkingen door ziektes als dementie, Alzheimer ...⁵⁰

Onbeantwoorde zorg- en ondersteuningsnood

- Binnen de groep ouderen met een zorg- en ondersteuningsnood hebben vooral de jongste ouderen (60'ers) het vaakst een onbeantwoorde zorgnood: dit betekent dat ze nog niet de hulp ontvangen die ze nodig hebben⁵¹

Informele zorg ontvangen

- Hoe ouder, hoe vaker men mantelzorg ontvangt. De gemiddelde leeftijd van de 'ontvanger' van mantelzorg is 70 jaar.⁵²

Informele zorg geven

- De grootste groep van mantelzorgers bevindt zich in de leeftijdscategorie 50 tot 64 jaar: ongeveer 4 op 10 van hen verleende het afgelopen jaar mantelzorg⁵³. Onder de jongere leeftijdsgroepen wordt ook mantelzorg verleend. Bij de oudere leeftijdsgroepen ligt het percentage mantelzorgers het laagst.
- Vrijwilligerswerk: het hoogste percentage vrijwilligers in Vlaanderen vinden we terug in de leeftijdsgroep 35 tot 45 jaar en 65+⁵⁴. De percentages verschillen afhankelijk van hoe het bevraagd is.
 - Wist je dat? Onder de 60+ is ongeveer 16% bereid om vrijwilligerswerk te doen, zich te engageren.

2.2. Woonstabiliteit

De woonstabiliteit geeft een beeld van de verhuisc Bewegingen in de buurt. Is het een buurt waarin elk jaar vele nieuwe inwoners bijkomen en vele inwoners vertrekken? Of kent de buurt een vaste kern van inwoners? Zowel op buurtniveau als op niveau van de inwoners kan dit een impact hebben als ook op de initiatieven die je rond buurtgerichte zorg kan opzetten in een buurt.

Eenzaamheid

→ Recent verhuisd zijn, zou samengaan met een hoger risico op eenzaamheid⁵⁵. Wanneer in een buurt er dus een lage woonstabiliteit is, geeft dit aan dat vele mensen er recent zijn komen wonen. Mogelijk heeft dit een impact op hun sociaal welbevinden en het risico op eenzaamheid.

Sociaal isolement

→ Recent verhuisd zijn, zou samengaan met een hoger risico op sociaal isolement. Ouderen die de afgelopen 10 jaar verhuisden, kennen een hogere kans op sociale kwetsbaarheid. Ze vinden het mogelijk moeilijker om nieuwe contacten te leggen en zich te integreren in de buurt⁵⁶

Zorg- en ondersteuningsnood

- Ouderen die de afgelopen tien jaar verhuisden, kennen een hogere kans op fysieke kwetsbaarheid⁵⁷
- Ouderen die de afgelopen tien jaar verhuisden, kennen een hogere kans op psychologische kwetsbaarheid⁵⁸

2.3. Enkele demografische coëfficiënten: wat kunnen we hieruit leren?

In de databank Provincies in Cijfers vind je ook enkele demografische coëfficiënten terug. Deze coëfficiënten kunnen je eveneens inzichten bieden in de samenstelling van de bevolking in je buurt, dorp, gehucht. Ze geven een beeld van verhoudingen naar leeftijd in de buurt, wat het mogelijk potentieel is aan burenhulp

Enkele nuttige coëfficiënten zijn:

1. Mantelzorgratio (of ook wel de “potentiële burenhulpratio”).

Deze coëfficiënt geeft de verhouding van de 40 t.e.m. 79-jarigen ten opzichte van de 80-jarigen en ouder.

Een hoge mantelzorgratio kan er op wijzen dat het potentieel voor burenhulp hoog is. Het verwijst immers naar de verhouding van het aantal buurtbewoners in de wijk tussen de 40 en 79 jaar ten opzichte van de 80-plussers. Niet alleen ligt het hoogste % mantelzorgers in de leeftijdsgroepen van de 40'ers tot de 60'ers. Ook onder de 60-plussers is de bereidheid om burens te helpen erg groot, dit vooral bij de jongere ouderen: rond de 7 op 10 van de 60- tot 75-jarige Belgen zegt bereid te zijn een rol op te nemen in een buurtnetwerk (een netwerk waarin bewoners elkaar vrijwilliger ondersteunen)⁵⁹.

2. Groene druk

De groene druk is de verhouding van de 0 t.e.m. 19-jarigen ten opzichte van de 20 t.e.m. 64-jarigen vermenigvuldigd met 100. Dit betekent: hoe hoger, hoe meer jongeren t.o.v. 20 t.e.m. 64-jarigen in de buurt.

3. De grijze druk

Dit is de verhouding van de 65-jarigen en ouder ten opzichte van de 20 t.e.m. 64-jarigen vermenigvuldigd met 100. Dit betekent: hoe hoger, hoe meer ouderen t.o.v. “actieve” bevolking.

4. De interne vergrijzing

Dit is de verhouding van de 80-jarigen en ouder ten opzichte van de 65-jarigen en ouder vermenigvuldigd met 100. Dit betekent: hoe hoger deze coëfficiënt, hoe meer oudste ouderen ten opzichte van jongere ouderen.

Wanneer bijvoorbeeld de grijze druk hoog is en de interne vergrijzing ook, weet je dat er niet alleen veel ouderen in de buurt wonen, maar bovendien ook dat er veel oudste ouderen wonen die vaak langdurige nood hebben aan zorg- en ondersteuning (zie ook leeftijd).

2.4. Huishoudelijke samenstelling: wat kunnen we hieruit leren?

De huishoudelijke samenstelling kan je op veel manieren in kaart brengen. In de verschillende databanken vind je hiervoor verschillende indicatoren terug. Van al dan niet alleenwonend tot meer gedetailleerde onderverdelingen (van gehuwd met aantal kinderen tot ongehuwd paar met minderjarige kinderen).

We opteren ervoor om twee eenvoudige indicatoren onder de loep te nemen nl. ‘al dan niet alleenwonend’ en ‘alleenstaande ouder met minstens één minderjarig kind in huis’. Beiden gaan immers samen met een verhoogd risico op kwetsbaarheid.

Eenzaamheid

- Alleenwonenden kennen een hoger risico op (sociale en emotionele) eenzaamheid⁶⁰.
- Alleenstaande ouders kennen een hoger risico op (sociale en emotionele) eenzaamheid.
- Opgelet! Dit betekent niet dat alle alleenwonenden in de buurt of alle alleenstaande ouders in de buurt zich eenzaam voelen. Wel kan dit een signaal zijn om verder te verkennen en in gesprek te gaan met de buurt, buurtbewoners... . Omgekeerd! Niet-alleenwonenden kunnen zich ook eenzaam voelen.

Sociaal isolement

- Alleenwonenden kennen een hoger risico op sociaal isolement⁶¹. Een hoog % alleenwonenden in de buurt kan dus een signaal zijn om te verkennen of er effectief een nood leeft in de buurt op dit vlak.

Zorg- en ondersteuningsnood

- Alleenwonende ouderen kennen een hoger risico op problemen bij zorgbehoefvendheid⁶².
- Alleenstaande ouders worden vaker met zowel mentale als fysieke gezondheidsproblemen geconfronteerd⁶³.
- Alleenstaande ouders kennen een opvallend hoger risico op armoede⁶⁴.

Informele zorg ontvangen

- Alleenwonenden hebben vaker een kleiner steunnetwerk; veel mantelzorg wordt immers gegeven door de partner en/of huisgenoten⁶⁵.
- Alleenstaande ouders ontbreken vaker sociale steun in hun netwerk.

2.5. Socio-economische status: wat kunnen we hieruit leren?

Verschillende indicatoren geven een beeld van de socio-economische status van de inwoners in je buurt(en). Denk aan opleidingsniveau, inkomen en de werksituatie. Hieronder geven we eerst weer hoe de socio-economische status verband houdt met eenzaamheid, sociaal isolement Een lage socio-economische status gaat samen met een hoger risico op eenzaamheid, sociaal isolement... en is op zich ook een belangrijke vorm van kwetsbaarheid (= financiële kwetsbaarheid).

Vervolgens geven we aan welke indicatoren een beeld schetsen van de socio-economische situatie van de inwoners in je buurt(en). We selecteren opnieuw enkele indicatoren uit de grote hoeveelheid van indicatoren waarmee je aan de slag kan.

Eenzaamheid

→ Armoede en eenzaamheid gaan hand in hand: bij personen in armoede is het risico op zowel sociale als emotionele eenzaamheid significant groter⁶⁶. Wanneer de gemiddelde socio-economische status laag is, dan kan dit een signaal zijn van een verhoogd risico op eenzaamheid in de buurt.

Sociaal isolement

→ Armoede en sociaal isolement gaan hand in hand⁶⁷: personen in armoede hebben een significant grotere kans om in sociaal isolement te leven.

Zorg- en ondersteuningsnood

→ Armoede gaat samen met een verhoogd risico op kwetsbaarheid op verschillende domeinen: op fysiek vlak (vb. chronisch ziek zijn, een beperking hebben gaat samen met een hoger risico op armoede), op sociaal vlak, op psychologisch vlak en op vlak van omgevingskwetsbaarheid. Bij ouderen: fysiek, sociaal, psychologisch, omgevingskwetsbaarheid (vb. woningen met lagere woonkwaliteit)⁶⁸.

Informele zorg ontvangen

- Het sociale netwerk van personen in armoede is vaak kleiner of ontbrekend. Dit betekent dat ze weinig of geen beroep kunnen doen op dit netwerk voor hulp en steun en dus vaker moeten rekenen op professionele zorg bij zorg- en ondersteuningsnoden⁶⁹.
- Dit geldt voor burenhulp: hoe lager het inkomen, hoe kleiner de kans op emotionele en praktische ondersteuning van burenen⁷⁰.
 - Mantelzorg: onder thuiswonende ouderen gaat een hogere socio-economische positie samen met meer informele zorg ontvangen⁷¹.
 - Hulp van vrienden: mensen met een lage socio-economische positie, doen minder vaak beroep op hun vrienden voor zorg en ondersteuning. Een lage socio-economische positie gaat ook samen met het vaker ontbreken van emotionele steun⁷².
 - Hulp van gezin en familie: een lage socio-economische positie gaat samen met minder hulp en ondersteuning⁷³.

Informele zorg geven

→ Algemeen: de draagkracht om zelf te kunnen investeren in een zorg- en ondersteuningsnetwerk en informele zorg te verlenen is kleiner bij personen met een lage socio-

economische status.

- Bij de lagere inkomens, ligt het percentage mantelzorgers lager⁷⁴.
- Vrijwilligers:
 - Hoe hoger het diploma, hoe groter de deelname aan het vrijwilligerswerk⁷⁵. Hoe lager het diploma, hoe meer uren men besteedt aan vrijwilligerswerk⁷⁶.
 - Het percentage dat vrijwilligerswerk doet in België ligt het hoogst bij de economisch actieven en het laagste bij de huisvrouwen/-mannen, werklozen en arbeidsongeschikten⁷⁷ (noot: voor bepaalde groepen gelden er restricties van de Federale Wet op Vrijwilligerswerk om al dan niet vrijwilligerswerk te kunnen doen).

2.6. Eigenaar of huurder: wat kunnen we hieruit leren?

Zorg- en ondersteuningsnood

- Huurders leven vaker in armoede⁷⁸.
- Oudere huurders kennen een hoger risico op problemen bij zorgbehoevendheid⁷⁹.
- Oudere huurders hebben een grotere kans om na het betalen van de huur in een kwetsbare situatie terecht te

komen door betaalproblemen⁸⁰.

- Oudere eigenaars hebben vaak onderschatte woonkosten om hun huis aan te passen. Ouderen beschikken vaak wel over een eigen woning, eigendom, maar hebben anderzijds vaak ook een laag inkomen waardoor ze niet de nodige aanpassingen kunnen doen in hun woning⁸¹.

2.7. Personen van vreemde origine in de buurt: wat kunnen we hieruit leren?

Eenzaamheid

- Personen van vreemde origine kennen gemiddeld een hoger risico op eenzaamheid. Dit geldt zeker voor ouderen. Een lage socio-economische status en een zwakkere gezondheid zijn hiervoor belangrijke verklarende factoren⁸².

Sociaal isolement

- Personen van vreemde origine kennen gemiddeld een hoger risico op sociaal isolement. Dit heeft vaak te maken ook met een lagere socio-economische status.

Onbeantwoorde zorg- en ondersteuningsnood

- Ouderen van vreemde origine maken gemiddeld minder gebruik van professionele hulp⁸³. Wanneer deze doelgroep vaker voorkomt in je buurt(en), kan dit een signaal zijn om te verkennen of er in de buurt onbeantwoorde zorg- en ondersteuningsnoden zijn.
- Ouderen van vreemde origine hebben vaker een lagere socio-economische status en worden ook meer met gezondheidsproblemen geconfronteerd⁸⁴.

Informele zorg geven

- Ouderen van vreemde origine rekenen doorgaans sterker op mantelzorg voor het verlenen van zorg. Bij de jongere generatie leeft deze verwachting minder sterk⁸⁵.
- Binnen de groep van mantelzorgers, nemen mantelzorgers van vreemde herkomst meer intensief de zorg op. Mantelzorgers van vreemde origine nemen ook vaker alleen de zorg op⁸⁶.
- Mantelzorgers van vreemde origine hebben vaker een betere band met de hulpbehoevende⁸⁷.

2.8. Fysieke en mentale gezondheid

In de databanken vind je ook indicatoren die een beeld geven over de gezondheidssituatie in de buurt(en) en dit zowel wat fysieke als mentale kwetsbaarheid betreft.

Fysieke gezondheid in de buurt

Cijfers over de gezondheidssituatie van de inwoners kunnen belangrijke inzichten bieden om de noden in de buurt naar buurtgerichte zorg te detecteren.

We focussen hier op de indicator ‘chronisch zieken’. Deze doelgroep heeft immers vaak een langdurige zorg- en ondersteuningsnood waarop buurtgerichte zorg (mee) een antwoord kan bieden (**zie Fase A** 🔄). Deze nood kan zich situeren op vlak van nood aan formele en informele zorg maar evengoed op sociaal vlak. Wist je immers dat chronisch zieken zich significant vaker eenzaam voelen, zowel op sociaal als emotioneel vlak⁸⁸?

Mentale gezondheid in de buurt

Naast de fysieke gezondheid is ook de mentale gezondheid in de buurt van belang: hoe goed voelen de inwoners zich in hun vel? Naast bepaalde achtergrondkenmerken die gepaard gaan

met een verhoogd risico op mentale gezondheidsproblemen, zijn er enkele indicatoren beschikbaar die hier een direct beeld van geven.

Ook hier geldt dat personen met mentale gezondheidsproblemen niet enkel noden ervaren op vlak van zorg maar evengoed op sociaal vlak. Verschillende studies wijzen op sterke verbanden tussen eenzaamheid en mentale gezondheidsproblemen.

BELANGRIJK!

Let goed op bij de interpretatie van deze cijfers. Ze geven een signaal van, maar je kan er geen eenduidige conclusie aan koppelen. Het biedt jou wel een signaal dat je in een volgende stap verder kan verkennen, iets dat de nodige aandacht kan vragen. Hoe zit het bijvoorbeeld met het aanbod aan geestelijke gezondheid in de buurt?

Hoe maak je een
kwantitatieve
analyse?

1. Wie leeft er in de buurt(en)?

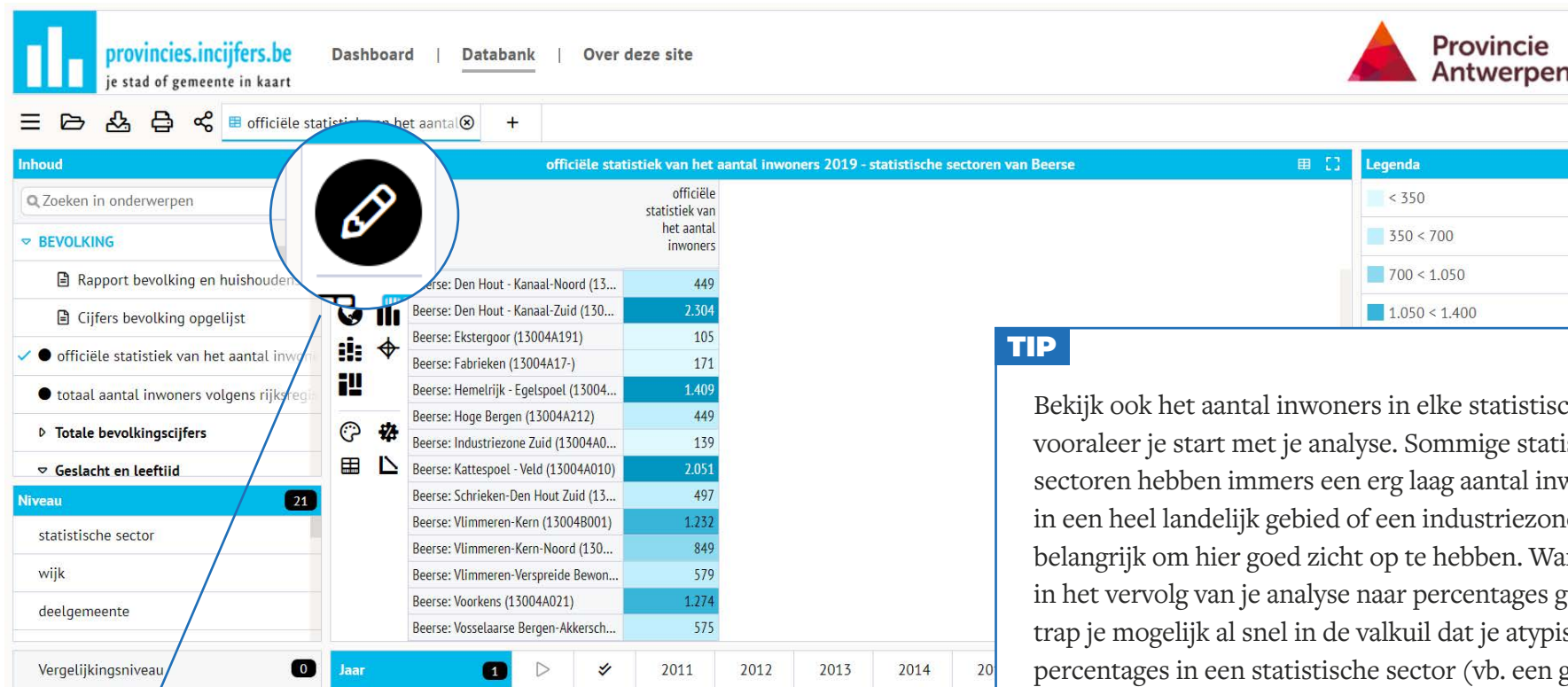
Je start nu met het verzamelen van alle gegevens. In deze onderzoekstool vind je per indicator hoe je de nodige gegevens kan vinden.

We voegden telkens per indicator de link toe naar de gegevens die je nodig hebt. Je hoeft enkel in de databanken nog het 'gebied' aan te passen aan jouw gemeente. Vervolgens kom je op de tabel of kaart uit voor de bijhorende indicator. Die kan je dan opslaan en kopiëren naar je rapportagedocument.

Per indicator geven we ook aan hoe je zelf nog aan de slag kan gaan en ook hoe je de vergelijking kan maken met cijfers op niveau van de regio (vb. eerstelijnszones).

Hoe cijfers opzoeken? Zie handleiding databanken: kwantitatieve analyse voor extra toelichting over hoe de databanken gebruiken.

Je hoeft in dit voorbeeld enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente! Dit doe je door naar de **wizigknop** te gaan in de presentatie en vervolgens bij ‘Gebieden’ de gemeente aan te passen aan jouw gemeente.

TIP

Bekijk ook het aantal inwoners in elke statistische sector vooraleer je start met je analyse. Sommige statistische sectoren hebben immers een erg laag aantal inwoners (vb. in een heel landelijk gebied of een industriezone). Het is belangrijk om hier goed zicht op te hebben. Wanneer je in het vervolg van je analyse naar percentages gaat kijken, trap je mogelijk al snel in de valkuil dat je atypische percentages in een statistische sector (vb. een groot % oudste ouderen) als opvallend gaat beschouwen en hier grote conclusies aan gaat koppelen - terwijl het eigenlijk om slechts een klein aantal inwoners gaat.

Voorbeeld: provincies.incijfers.be ↗

1.1. Leeftijdsverdeling: waar vind ik cijfers?

Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de tabel met de leeftijdsverdeling opgedeeld in groepen van 10 jaar.

provincies.incijfers.be Dashboard | Databank | Over
je stad of

Leeftijdsklassen 10-jaar 2019 - statistische sectoren van Beerse

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar
Beerse-Centrum (13004A001)	9,8	10,1	15,5	12,2	11,1
Beerse-Kattespoel - Veld (13004A010)	12,0	15,5	10,9	13,6	11,1
Beerse-Voorkens (13004A021)	9,2	10,1	10,6	9,6	11,1
Beerse-Vosselaarse Bergen-Akkersch...	9,4	9,5	11,3	9,7	11,1
Beerse-Hemelrijk - Egespoel (13004...	9,1	10,6	10,6	9,5	11,1
Beerse-Beerse-Verspre Bew.-Noord-O...	10,5	13,0	10,7	10,9	11,1
Beerse-Industriezone Zuid (13004A0...	13,8	11,6	14,5	17,4	11,1
Beerse-Schrieken-Den Hout Zuid (13...	12,4	8,2	14,4	15,0	11,1
Beerse-Den Hout - Kanaal-Zuid (130...	9,4	11,6	12,3	12,9	11,1
Beerse-Den Hout - Kanaal-Noord (13...	12,2	13,8	12,7	14,9	11,1
Beerse-Fabrieken (13004A17-)	13,5	8,8	8,2	17,0	11,1

Je hoeft enkel het 'gebied' aan te passen naar jouw gemeente!
Dit doe je door naar de wijzigknop te gaan in de presentatie en vervolgens bij 'Gebieden' de gemeente aan te passen aan jouw gemeente.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.1. in het **rapportage document**.

provincies.incijfers.be Dashboard | Databank | Over
je stad of

Selecteer gegevens

Onderwerpen 30 Gebieden 21 Gebiedsvergelijking Perioden 1

✓ Niveau gemeente Gebiedsgroepen herentals

herentals	Ardoioie	Begijnendijk
Aalst	Arendonk	Bekkevoort
Aalter	As	Beringen
Aarschot	Asse	Berlaar
Aartselaar	Assenede	Berlare
Affligem	Avelgem	Bertem
Alken	Baarle-Hertog	Bever
Alveringem	Balen	Beveren
Anderlecht	Beernem	Bierbeek
Antwerpen	✓ Beerse	Bilzen
Anzegem	Beersel	Blankenberge

Niveau

- statistische sector
- wijk
- deelgemeente
- ✓ gemeente (naar statistische sector)

Uitsplitsen naar statistische sector Toepassen op alle openstaande presentaties

Ok Annuleren

Vergelijkingsniveau 0 Jaar 1 1990 1991 1992 1993 1994 1995

Zelf aan de slag?

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij 'Bevolking'
- Ga vervolgens naar 'Geslacht en leeftijd'
- Bij de leeftijd vind je verschillende mogelijke **leeftijdverdelingen**
- De basisindeling geeft je zowel cijfers in aantal inwoners weer per leeftijdscategorie alsook de verdeling in percentages t.o.v. het totale aantal inwoners
 - Bijvoorbeeld: % 80- ... jaar t.o.v. alle inwoners in een statistische sector = het percentage 80-plussers in die buurt
- De opdelingen: leeftijdsklassen 20 jaar, 10 jaar en 5 jaar kunnen je een meer gedetailleerd beeld geven.

Opgelet! Hier worden telkens het aantal inwoners per leeftijdsgroep meegegeven. Je kan dit omzetten naar percentages.

BELANGRIJK!

Belangrijk! Deze percentages worden berekend op basis van de leeftijdscategorieën die je aanduidde:

- Wanneer je enkel de leeftijdscategorieën van 0-4 jaar, 5-9 jaar en 10-14 jaar aanduidde, zal de databank de percentages berekenen als volgt: het % 0-4 jaar t.o.v. alle 0-14-jarigen.
- Wil je een % over alle leeftijden moet je dus goed checken dat je alle leeftijdscategorieën aanduidde.

The screenshot shows the website 'provincies.incijfers.be' with a navigation bar containing 'Dashboard', 'Databank', and 'Over'. A sidebar menu on the left lists various categories under 'Inhoud', including 'Totale bevolkingscijfers', 'Geslacht en leeftijd', 'bevolkingspiramide', 'Geslacht', 'Leeftijd', 'Basisindeling', 'Alternatieve leeftijdsindelingen', 'Leeftijdsklassen 20-jaar', 'Leeftijdsklassen 10-jaar', 'Leeftijdsklassen 5-jaar', 'Demografische coëfficiënten', 'Woonstabiliteit', 'Nationaliteit en herkomst', and 'Bevolkingskubussen'. A blue dot in the sidebar points to 'Basisindeling'. The main content area features a search bar, a 'Begin hier je eigen presentatie' section with buttons for 'Assistent voor je eerste presentatie' and 'Stel je interessegebied samen via kaart', and a 'Recente updates' section with text about news updates and a link to 'Klik hier voor een overzicht van de thematische rap...'. The right side of the page has a header 'provincies.incijfers.be - Je stad of gemeente in kaart' and introductory text about the site's purpose.

Maak de vergelijking met de regio

Via [deze link](#) kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone:

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

Klik hier op om de cijfers in je tabel om te zetten naar percentages. Vink vervolgens ‘percenteren’ aan.

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' website interface. The main content is a table titled 'Leeftijdsklassen 5-jaar 2019 - statistische sectoren van Herentals'. The table has columns for age groups (0-4 jaar, 5-9 jaar, 10-14 jaar, 15-19 jaar, 20-24 jaar, 25-29 jaar, 30-34 jaar) and rows for various statistical sectors. A 'Transformaties' dialog box is open over the table, with the 'Percenteren' checkbox checked. The dialog also has options for 'Groecijfers' and 'Z-Scores', each with a dropdown menu and a 'Basisperiode' field. A blue circle highlights the gear icon in the table's toolbar, with an arrow pointing to the dialog box.

	0-4 jaar	5-9 jaar	10-14 jaar	15-19 jaar	20-24 jaar	25-29 jaar	30-34 jaar
Herentals: Herentals-Centrum (1301...	4,1	3,8	2,8	3,2	4,9	9,2	6,7
Herentals: Herentals - Stadsveld (130...	5,2	4,2	3,8	4,0	4,7	6,2	6,7
Herentals: De Poel (13011A03-)	5,3					7,7	8,7
Herentals: Herentals - Stationswijk (1...	4,1					9,5	8,1
Herentals: Wuytsbergen (13011A05-)	5,2					x	7,0
Herentals: Hellekens - Langendonk (1...	7,8					x	7,5
Herentals: De Beuckalaer - Lijseweg...	0,0					x	x
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addern...	x					x	x
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblo...						5,8	7,9
Herentals: Poederleesweg (13011A...	7,1					6,8	5,8
Herentals: Wijngaard (13011A122)	4,6					6,9	4,6
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	3,0					3,7	3,7
Herentals: Watervoort (13011A144)	x					8,2	3,4
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Ver...	2,6	1,9	1,8	2,3	6,1	3,5	2,9
Herentals: Molenkens - Veldhoven (1...	4,8	5,2	5,4	3,6	4,2	5,3	6,4
Herentals: St-Janneken (13011A212)	1,7	4,1	7,0	9,8	8,2	6,2	3,6
Herentals: Wolfstee (13011A270)	6,0	6,0	6,0	6,7	6,0	6,7	5,2
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroe...	6,7	5,6	9,4	x	x	6,1	10,6
Herentals: Eigen Haard (13011A301)	4,0	5,0	3,1	4,1	4,8	5,3	5,3

1.2. Woonstabiliteit: waar vind ik cijfers?

- Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de **tabel** terecht op niveau van statistische sector.
- Via [deze link](#) kom je bij de **kaart** terecht op niveau van statistische sector.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

Zelf aan de slag?

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij ‘Bevolking’
- Ga vervolgens naar ‘Woonstabiliteit’
 - Hier vind je de indicator ‘% zelfde adres dan vorig jaar’. Deze indicator geeft een beeld van de ‘woonstabiliteit’ in de buurt: welk percentage van de buurtbewoners woonde vorig jaar ook in dezelfde woning. Hoe lager dit percentage, hoe lager de woonstabiliteit.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.2. in het **rapportage document**.

W

The screenshot shows the website 'provincies.incijfers.be' with the following structure:

- Header: provincies.incijfers.be, Dashboard | Databank | Over
- Search bar: niet-Belgische herkomst (t.o.v. inwoners) +
- Left sidebar (Inhoud):
 - Zoeken in onderwerpen
 - Vragen? Foutje gezien? Contacteer ons!
 - BEVOLKING
 - Steekkaart Demografie
 - officiële statistiek van het aantal inwoners
 - totaal aantal inwoners volgens rijksregister
 - Totale bevolkingscijfers
 - Geslacht en leeftijd
 - Woonstabiliteit** (highlighted with a blue circle)
 - Niveau: 34
 - statistische sector
 - wijk
 - deelgemeente
 - ✓ gemeente (naar statistische sector) ...
 - Vergelijkingsniveau: 0
- Main content area:

niet-Belgische herkomst (t.o.v. inwoners) 2019 - statistische sectoren van Herentals	
Herentals: Herentals - Centrum (13011A01)	25,3
Herentals: Herentals - Stadsveld (13011A02)	20,0
Herentals: De Poel (13011A03)	18,4
Herentals: Herentals - Stationswijk (13011A04)	21,8
Herentals: Wuytsbergen (13011A05)	10,9
Herentals: Hellekens - Langendonk (13011A06)	9,3
Herentals: De Beuckalaer - Lieseweg (13011A07)	17,9
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addernoy (13011A08)	x
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok (13011A09)	10,6
Herentals: Poederleeseweg (13011A10)	6,9
Herentals: Wijngaard (13011A122)	3,1
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	8,0
Herentals: Watervoorst (13011A144)	10,3
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Vereniging (13011A155)	5,8
Herentals: Molenkens - Veldhoven (13011A166)	7,2
Herentals: St - Janneken (13011A212)	18,3
Herentals: Wolfstee (13011A270)	11,2
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroek (13011A281)	10,0
- Bottom navigation: Jaar 1, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994

provincies.incijfers.be Dashboard | Databank | Over

je stad of gemeente in kaart

ander adres dan vorig jaar (t.o.v. inwoners) +

Inhoud 1

Zoeken in onderwerpen

- totaal aantal inwoners volgens rijksregister
- ▶ Totale bevolkingscijfers
- ▶ Geslacht en leeftijd
- ▼ Woonstabiliteit ✓
- zelfde adres als vorig jaar
- ander adres dan vorig jaar
- ◌ zelfde adres als vorig jaar (t.o.v. inwoners)
- ✓ ◌ ander adres dan vorig jaar (t.o.v. inwoners)

Niveau 34

- statistische sector
- wijk
- deelgemeente
- ✓ gemeente (naar statistische sector) ...

ander adres dan vorig jaar (t.o.v. inwoners) - statistische sectoren van Herentals

	2009	2014	2019
Herentals: Herentals-Centrum (13011A01)	17,0	15,6	16,8
Herentals: Herentals - Stadsveld (13011A02)	11,0	13,3	11,5
Herentals: De Poel (13011A03)	13,5	12,6	11,6
Herentals: Herentals - Stationswijk (13011A04)	16,8	17,7	13,4
Herentals: Wuylsbergen (13011A05)	10,9	8,3	7,6
Herentals: Hellekens - Langendonk (13011A06)	4,5	7,5	7,8
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg (13011A07)	x	x	x
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addernoye (13011A08)	x	11,5	0,0
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok (13011A09)	7,8	7,8	8,7
Herentals: Poederleeseweg (13011A10)	8,8	7,2	6,0
Herentals: Wijngaard (13011A122)	8,2	5,4	4,8
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	8,8	5,6	5,6
Herentals: Watervoort (13011A144)	10,8	4,2	7,5
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Vereniging (13011A155)	8,6	9,2	10,3
Herentals: Molenkens - Veldhoven (13011A166)	5,4	5,8	5,8
Herentals: St - Janneken (13011A212)	2,6	1,8	6,2
Herentals: Wolfstee (13011A270)	12,2	6,0	7,5
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroek (13011A281)	9,5	x	3,9
Herentals: Eigen Haard (13011A301)	8,7	8,9	7,8

Legenda

- Speciale waarden
- x Verborgen waarde
- Eenheid
- %
- Bron
- Rijksregister | provincies.incijfers.be

TIP

Maak een vergelijking met enkele jaren geleden (vb. 5 jaar). Zo kan je niet alleen de meest recente tendens zien, maar ook nagaan of deze buurt 5 jaar geleden ook een vergelijkbare woonstabiliteit kende. Het kan immers zijn dat bijvoorbeeld door een nieuwe verkaveling de cijfers voor 1 jaar een atypisch beeld geven van de eigenlijke realiteit. Wanneer er bijvoorbeeld een woonzorgcentrum is in de buurt, moet je de cijfers eveneens met de nodige voorzichtigheid interpreteren. De woonstabiliteit is er immers laag waardoor dit een vertekend beeld kan geven voor de algemene woonstabiliteit in je buurt(en).

Maak de vergelijking met de regio

→ Via [deze link](#) kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone.

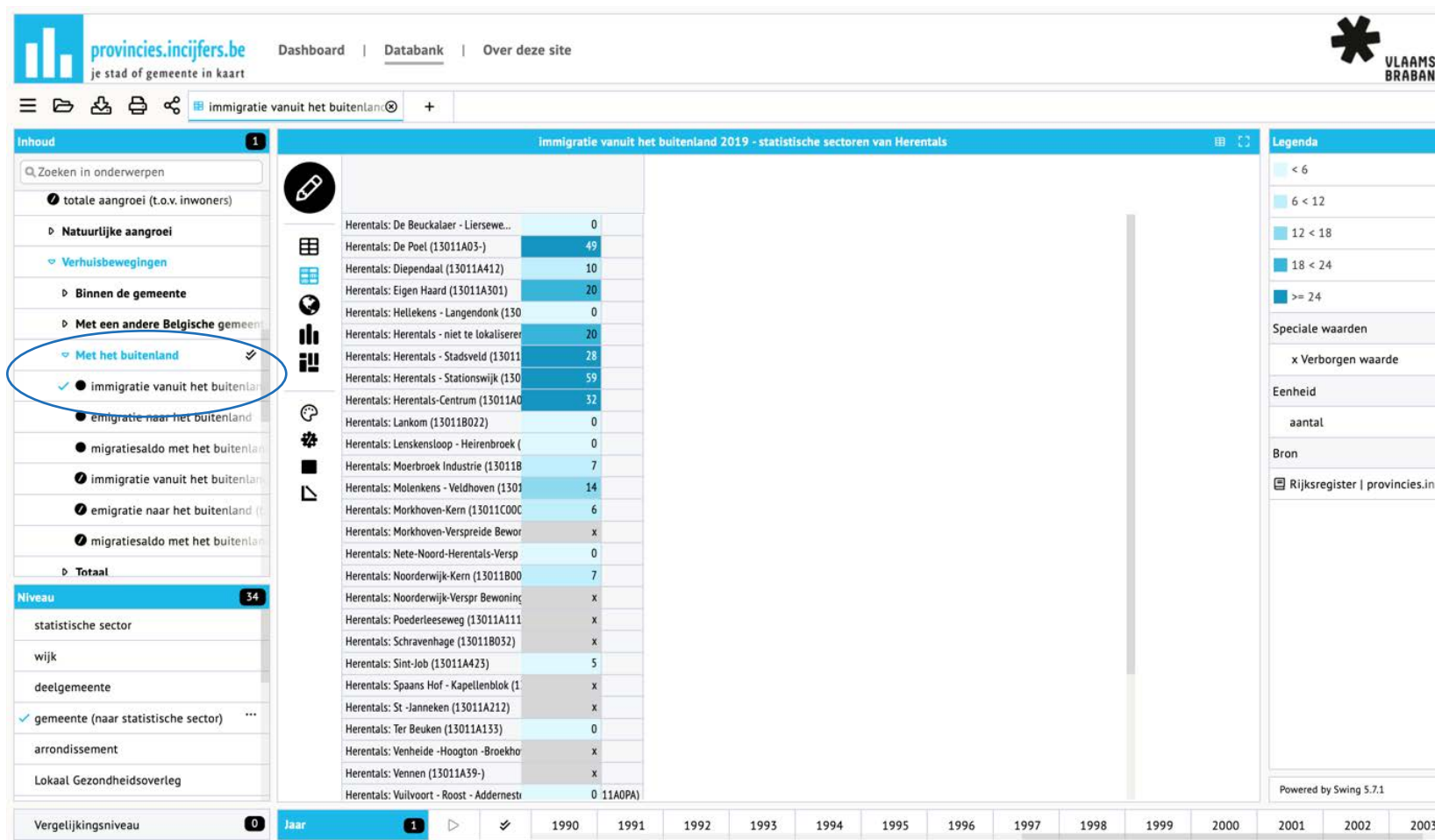
Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

Zelf aan de slag: Wil je meer weten over verhuisbewegingen in je gemeente?

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij ‘Bevolking’
- Ga vervolgens naar ‘Loop van de bevolking’
- Klik op ‘verhuisbewegingen’

Je vindt hier informatie over: verhuisbewegingen binnen de gemeente, maar ook met andere Belgische gemeenten of met het buitenland.

▼ Loop van de bevolking	☑
● bevolking op 1 januari	
● bevolking op 31 december	
● totale aangroei	
🕒 totale aangroei (t.o.v. inwoners)	
▷ Natuurlijke aangroei	
▼ Verhuisbewegingen	
▷ Binnen de gemeente	
▷ Met een andere Belgische gemeente	
▷ Met het buitenland	
▷ Totaal	

Immigratie geeft aan hoeveel inwoners er naar de gemeente verhuisd zijn vanuit een andere gemeente of het buitenland. Emigratie toont hoeveel personen verhuizen uit de gemeente naar een andere gemeente of het buitenland. Het migratiesaldo is de optelsom van beide.

1.3. Enkele demografische coëfficiënten: waar vind ik deze coëfficiënten?

Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de tabel met het overzicht van de 4 demografische coëfficiënten op niveau van statistische sector.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

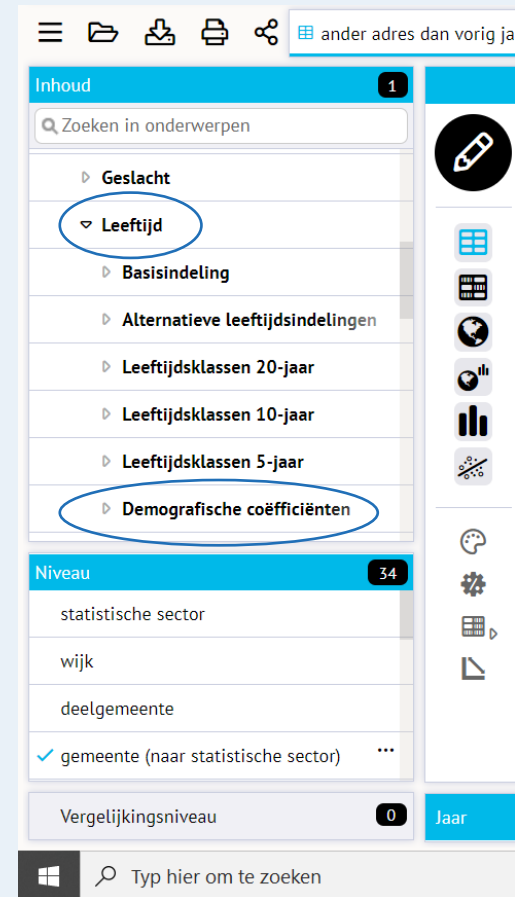
Wil je cijfers op maat?

Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers.

- Klik links in de menubalk door bij ‘Bevolking’
- Ga vervolgens naar ‘Geslacht en leeftijd’
- Klik door op ‘Leeftijd’.
- Vervolgens vind je de onderverdeling ‘Demografische coëfficiënten’ terug.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.3. in het **rapportage document**.

W

provincies.incijfers.be Dashboard | Databank | Over

je stad of gemeente in kaart

Demografische coëfficiënten 2019

Inhoud 4

Zoeken in onderwerpen

- ✓ dependentiecoëfficiënt
- verouderingscoëfficiënt
- ✓ grijze druk
- groene druk
- familiale zorgindex
- ✓ mantelzorgratio
- ✓ interne vergrijzing

Woonstabiliteit

Niveau 34

- statistische sector
- wijk
- deelgemeente
- ✓ gemeente (naar statistische sector) ...

Vergelijkingsniveau 0

Demografische coëfficiënten 2019 - statistische sectoren van Herentals

	mantelzorgratio	dependentiecoëf	grijze druk	interne vergrijzing
Herentals: Herentals-Centrum (1301...	4,2	73,6	49,3	39,9
Herentals: Herentals - Stadsveld (130...	5,7	71,1	41,4	35,9
Herentals: De Poel (13011A03-)	9,0	56,8	29,6	28,6
Herentals: Herentals - Stationswijk (1...	6,5	58,1	35,2	33,0
Herentals: Wuytsbergen (13011A05-)	6,0	63,9	25,0	47,3
Herentals: Hellekens - Langendonk (1...	17,3	50,0	19,8	x
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg...	7,0	67,5	35,0	35,7
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addem...	27,0	44,8	x	x
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok...	7,7	75,0	40,6	27,9
Herentals: Poederleeseweg (13011A...	8,7	53,7	16,3	47,3
Herentals: Wijngaard (13011A122)	16,8	47,4	14,7	30,8
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	7,3	71,3	31,5	38,4
Herentals: Watervoort (13011A144)	8,8	53,7	30,5	31,0
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Ver...	3,0	88,5	72,4	49,8
Herentals: Molenkens - Veldhoven (1...	8,6	68,5	36,4	28,1
Herentals: St -Janneken (13011A212)	nvt	36,4	5,6	0,0
Herentals: Wolfstee (13011A270)	66,0	65,4	24,7	x
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroe...	12,9	73,1	31,7	21,2
Herentals: Finon Haard (13011A301)	6,2	76,0	47,3	32,4

Legenda

- Speciale waarden
- x Verborgen waarde
- nvt Niet van toepassing
- Eenheid
- ratio
- Bron
- Rijksregister | provincies.incijfers.be

Powered by Swing 5.5.2

jaar 1 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 ✓ Meest recente

Maak de vergelijking met de regio

Via [deze link](#) kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

TIP

Vergeet telkens ook niet een vergelijking doorheen de tijd te maken en de vergelijking met het gemiddelde voor Vlaanderen, de Provincie, de eerstelijnszone, ... !

1.4. Huishoudelijke samenstelling: waar vind ik cijfers?

Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de tabel met de cijfers voor **het aantal en % alleenwonenden** op niveau van de statistische sectoren.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

OPGELET!

Het gaat hier om aantallen en percentages die verwijzen naar ‘huishoudens’ en niet naar ‘inwoners’. Wanneer 30% van de huishoudens bestaat uit ‘alleenwonenden’ betekent dit dus niet dat 30% van de inwoners van je buurt alleenwonend is, maar wel dat 30% van de huishoudens bestaat uit dit type gezinsvorm.

W

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.4. in het **rapportage document**.

Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de tabel met de cijfers voor het % **éénoudergezin met 1 minderjarig kind in huis t.o.v. alle private huishoudens en het aantal**.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

OPGELET!

Het gaat hier om percentages die verwijzen naar ‘huishoudens’ en niet naar ‘inwoners’. Wanneer 10% van de huishoudens bestaat uit ‘alleenstaande ouders met minstens 1 minderjarig kind in huis’ betekent dit dus niet dat 10% van de inwoners in je buurt alleenstaande ouders zijn, wel dat 10% van de huishoudens bestaat uit dit type gezinsvorm.

Zelf aan de slag?

- Voor huishoudelijke samenstelling gaan we kijken naar twee indicatoren nl.
 - Het **percentage alleenwonenden in de buurt(en)** die je bestudeert
 - Het **percentage alleenstaande ouders met minstens 1 minderjarig kind in huis**. Bij deze indicator is het belangrijk dat je goed voor ogen houden dat het om de officieel geregistreerde cijfers gaat. De realiteit kan soms nog anders zijn. Bij co-ouderschap wordt het minderjarig kind immers maar op één officiële verblijfplaats gedomicilieerd. Ook wordt er gekeken naar de situatie van de referentiepersoon in huis. Dit betekent in de praktijk dat naast de alleenstaande ouder er ook nog een grootvader, broer, ... of andere personen in huis kunnen wonen. Enige voorzichtigheid bij de interpretatie van de cijfers is dus wel belangrijk. Desalniettemin kunnen ze een beeld geven van de aan- of afwezigheid van deze potentieel kwetsbare doelgroep in de buurt(en) die je analyseert.

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij 'Huishoudens'

The screenshot shows the website 'provincies.incijfers.be' with a navigation menu at the top containing 'Dashboard', 'Databank', and 'Over'. Below the navigation bar, there are icons for search, folder, download, print, and share. The main content area is divided into two columns. The left column, titled 'Inhoud', contains a search bar and a list of categories: 'BEVOLKING', 'HUISHOUDENS', 'Hoofddeling', 'LIPRO-indeling', 'Aantal personen in het huishouden', and 'Huishoudensvooruitzichten'. The 'HUISHOUDENS' category is highlighted with a blue circle. The right column, titled 'Beschikbaar vanaf statistische se...', shows a table of data for various municipalities in Herentals, including 'Herentals: Herentals-Centrum (1301...', 'Herentals: Herentals - Stadsveld (130...', 'Herentals: De Poel (13011A03-)', etc. The table has columns for the municipality name, a numerical value, and a unit '80... jaar (t.o.v. inwoners)'. At the bottom of the page, there is a 'Vergelijkingsniveau' section with a dropdown menu set to 'gemeente (naar statistische sector)' and a 'Jaar' section with a dropdown menu set to '1'.

- Bij 'aantal personen in het huishouden' vind je
 - Het % 1 persoonshuishoudens t.o.v. alle private huishoudens.

OPGELET!

Het gaat hier om aantallen en percentages die verwijzen naar 'huishoudens' en niet naar 'inwoners'. Wanneer 30% van de huishoudens bestaat uit 'alleenwonenden' betekent dit dus niet dat 30% van de inwoners van je buurt alleenwonend is, maar wel dat 30% van de huishoudens bestaat uit dit type gezinsvorm.

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' website interface. The top navigation bar includes 'Dashboard', 'Databank', and 'Over'. The main content area is titled 'huishouden 1 persoon 2019 - sta'. On the left, there is a filter menu with two sections: 'Inhoud' (2 items) and 'Niveau' (34 items). The 'Inhoud' section is expanded to show 'Aantal personen in het huishouden', with 'huishouden 1 persoon' selected. The 'Niveau' section shows 'gemeente (naar statistische sector)' selected. The main table on the right displays the following data:

	(t.o.v. private huishoudens) [%]
Herentals: Herentals-Centrum (1301...	48,6
Herentals: Herentals - Stadsveld (130...	43,1
Herentals: De Poel (13011A03-)	38,6
Herentals: Herentals - Stationswijk (1...	45,9
Herentals: Wuytsbergen (13011A05-)	21,3
Herentals: Hellekens - Langendonk (1...	22,6
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg...	35,7
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addern...	33,3
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok...	27,6
Herentals: Poederleeseweg (13011A...	23,9
Herentals: Wijngaard (13011A122)	16,7
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	16,9
Herentals: Watervoort (13011A144)	27,1
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Ver...	30,0
Herentals: Molenkens - Veldhoven (1...	23,2
Herentals: St -Janneken (13011A212)	26,6
Herentals: Wolfstee (13011A270)	32,8
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroe...	26,0

- Bij LIPRO-indeling vind je:
- % éénoudergezin met 1 minderjarig kind in huis t.o.v. alle private huishoudens.

OPGELET!

Het gaat hier om percentages die verwijzen naar 'huishoudens' en niet naar 'inwoners'. Wanneer 10% van de huishoudens bestaat uit 'alleenstaande ouders met minstens 1 minderjarig kind in huis' betekent dit dus niet dat 10% van de inwoners in je buurt alleenstaande ouders zijn, wel dat 10% van de 'huizen', wooneenheden bestaat uit dit type gezinsvorm.

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' website interface. The search bar contains 'eenoudergezin met minstens 1 minderjarig kind in huis'. The results table is as follows:

Gezinsvorm	Percentage
% gehuwd paar met enkel meerderjarig kind in huis (t.o.v. alle private huishoudens)	1,0
% gehuwd paar zonder kinderen (t.o.v. alle private huishoudens)	0,0
% ongehuwd samenwonend paar met enkel meerderjarig kind in huis (t.o.v. alle private huishoudens)	0,0
% ongehuwd samenwonend paar met kinderen (t.o.v. alle private huishoudens)	0,0
% ongehuwd samenwonend paar zonder kinderen (t.o.v. alle private huishoudens)	0,0
✓ % éénoudergezin met minstens 1 minderjarig kind in huis (t.o.v. alle private huishoudens)	4,6
% éénoudergezin met enkel meerderjarig kind in huis (t.o.v. alle private huishoudens)	0,0
% ander type huishouden (t.o.v. alle private huishoudens)	0,0

The 'Niveau' dropdown is set to 'gemeente (naar statistische sector)'. The 'Vergelijkingsniveau' is set to 'Jaar' and the year is '1990'.

- Bij ‘Hoofdindeling’ vind je nog de titel ‘Alleenwonend’. Hier vind je onder meer een onderscheid naar leeftijd.
- Het % inwoners in je buurt tussen de 18 en 64 jaar die alleenwonend is ten opzichte van alle inwoners tussen de 18 en 64 jaar.

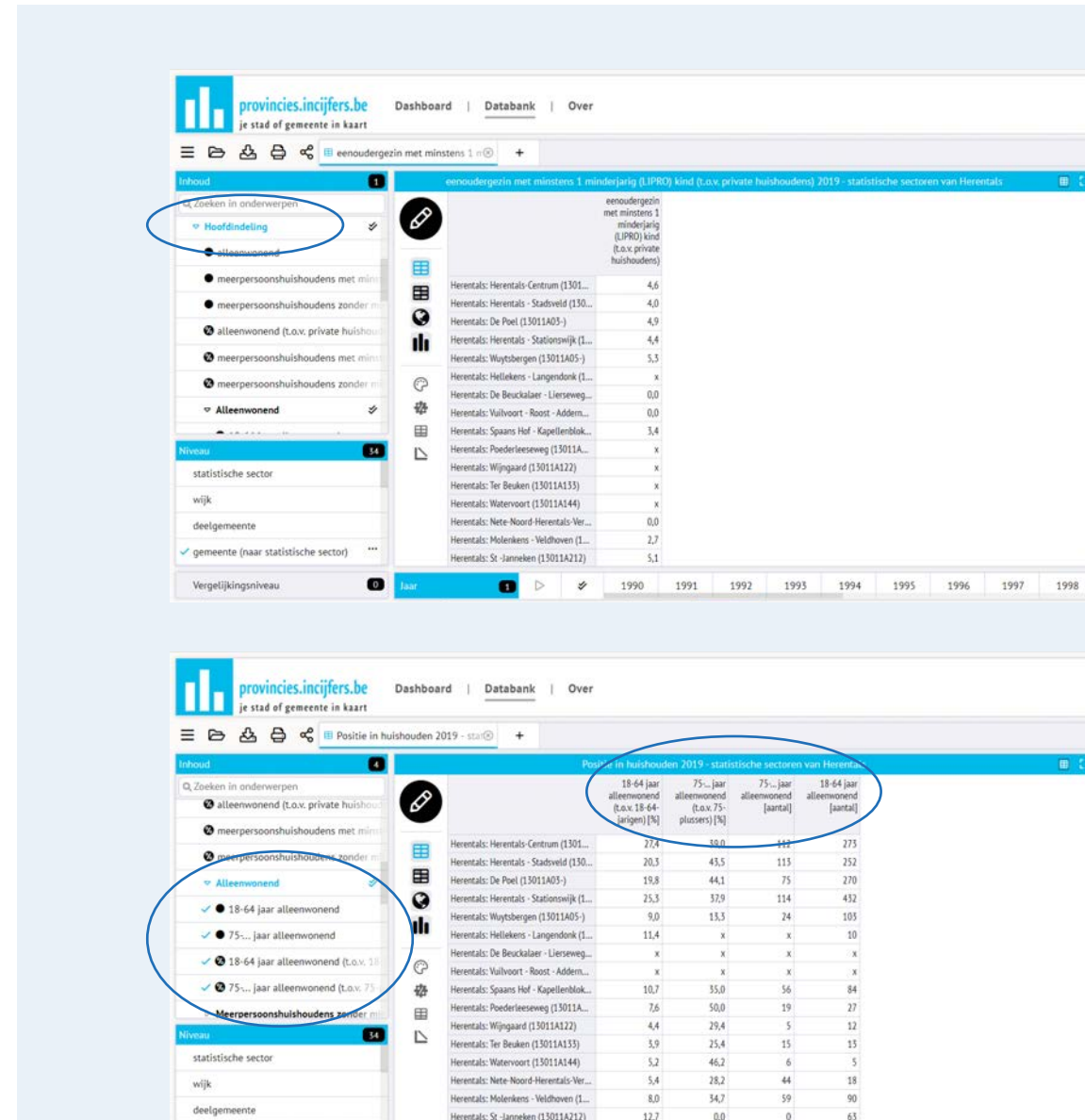
OPGELET!

Hier gaat het wel om cijfers op niveau van de inwoners. Wanneer 25% alleenwonend is binnen de leeftijdsgroep 18 tot 64 jaar, is dus 25% van je inwoners tussen de 18 en 64 jaar in de buurt effectief alleenwonend.

- Het % inwoners van 75 jaar of ouder die alleenwonend is ten opzichte van alle inwoners van 75 jaar of ouder.

OPGELET!

Hier gaat het wel om cijfers op niveau van de inwoners. Wanneer 35% alleenwonend is binnen de leeftijdsgroep 75 jaar of ouder, is dus 35% van je inwoners die 75 zijn of ouder in de buurt effectief alleenwonend.

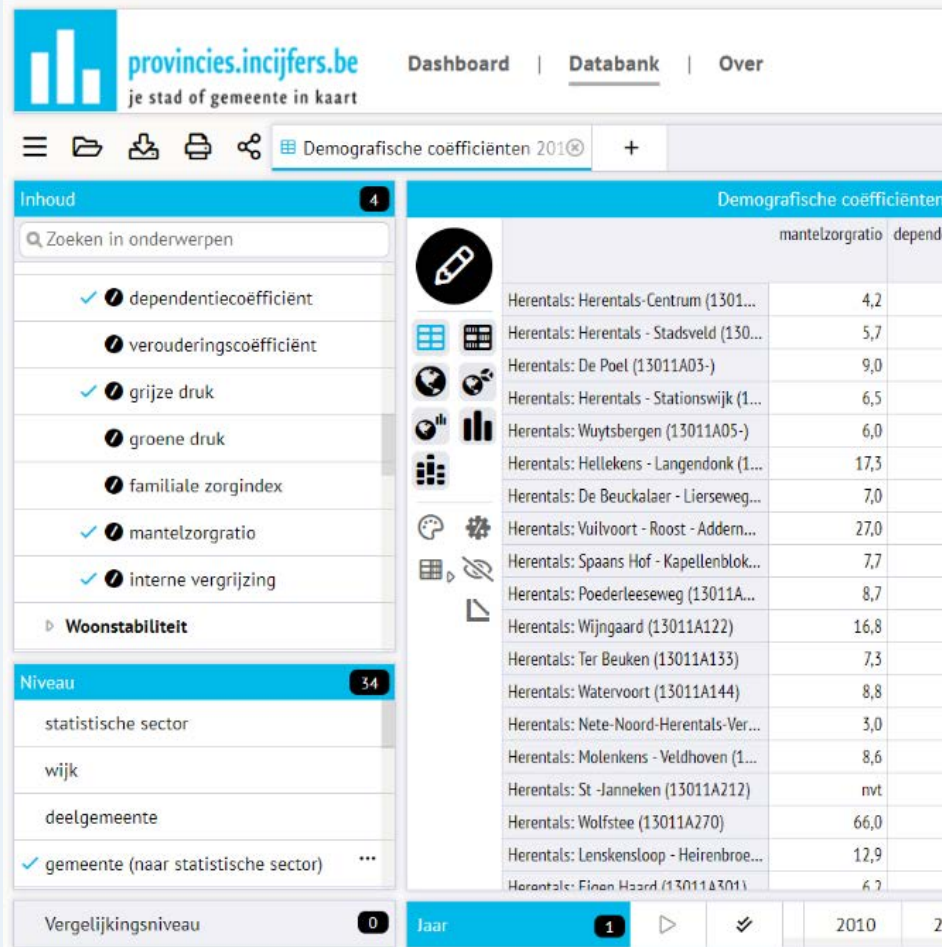

Maak de vergelijking met de regio

Via deze link kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone:

- [Alleenwonenden](#)
- [Eénoudergezin met minstens één minderjarig kind](#)

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' website. The main content area displays a table of demographic coefficients for the year 2010. The table has columns for 'Inhoud', 'Niveau', and 'Demografische coëfficiënten' (with sub-columns for 'mantelzorgratio' and 'depend...'). The data is filtered by 'Jaar' 2010 and 'Vergelijkingsniveau' 1.

Inhoud	Niveau	Demografische coëfficiënten	
		mantelzorgratio	depend...
Herentals: Herentals-Centrum (1301...		4,2	
Herentals: Herentals - Stadsveld (130...		5,7	
Herentals: De Poel (13011A03-)		9,0	
Herentals: Herentals - Stationswijk (1...		6,5	
Herentals: Wuytsbergen (13011A05-)		6,0	
Herentals: Hellekens - Langendonk (1...		17,3	
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg...		7,0	
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addern...		27,0	
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok...		7,7	
Herentals: Poederleeseweg (13011A...		8,7	
Herentals: Wijngaard (13011A122)		16,8	
Herentals: Ter Beuken (13011A133)		7,3	
Herentals: Watervoorst (13011A144)		8,8	
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Ver...		3,0	
Herentals: Molenkens - Veldhoven (1...		8,6	
Herentals: St -Janneken (13011A212)		nvt	
Herentals: Wolfstee (13011A270)		66,0	
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroe...		12,9	
Herentals: Eenen Haard (13011A301)		6,2	

1.5. Socio-economische status: waar vind ik cijfers?

Via deze linken kom je automatisch terecht bij de tabellen op niveau van de statistische sector.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

- het % en aantal leerlingen basisonderwijs met een laagopgeleide moeder (t.o.v. lln. basisonderwijs) naar woonplaats & het % en aantal leerlingen secundair onderwijs met een laagopgeleide moeder (t.o.v. lln. secundair onderwijs) naar woonplaats [↗](#)
- % verhoogde tegemoetkoming van 20 tot 64 jaar & % met vervangingsinkomen 65+ [↗](#)

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.5. in het **rapportage document**.

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' website. The main content area displays a table titled 'Leerlingen basisonderwijs met een laag opgeleide moeder (t.o.v. lln BO) - WP'. The table has two columns: 'Niveau' and 'Jaar'. The 'Niveau' column is currently set to 'gemeente (naar statistische sector)'. The 'Jaar' column is set to '2010'. The table lists various municipalities and their corresponding values.

Niveau	Jaar	Value
Herentals: Herentals-Centrum (1301...)	2010	33,6
Herentals: Herentals - Stadsveld (130...)	2010	17,3
Herentals: De Poel (13011A03-)	2010	21,7
Herentals: Herentals - Stationswijk (1...)	2010	21,1
Herentals: Wuytsbergen (13011A05-)	2010	12,8
Herentals: Hellekens - Langendonk (1...)	2010	x
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg...	2010	x
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addern...	2010	x
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok...	2010	15,4
Herentals: Poederleeseweg (13011A...)	2010	16,7
Herentals: Wijngaard (13011A122)	2010	x
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	2010	x
Herentals: Watervoort (13011A144)	2010	x
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Ver...	2010	x
Herentals: Molenkens - Veldhoven (1...)	2010	4,6
Herentals: St -Janneken (13011A212)	2010	20,4

Zelf aan de slag?

In de databank Provincies in Cijfers

- Hier vind je onder het thema ‘Onderwijs’ enkele indicatoren die je een beeld geven van de onderwijssituatie van de kinderen die in de buurt wonen. We bekijken twee indicatoren die een beeld geven van een verhoogde kwetsbaarheid.
- Ga links in de menubalk naar “Onderwijs”
- Klik door naar “Basisonderwijs”
 - Klik door naar “Risicokenmerken”
 - Hier vind je volgende indicator: het % leerlingen basisonderwijs met een laagopgeleide moeder (t.o.v. lln. basisonderwijs) naar woonplaats

The screenshot shows the Provincies in Cijfers interface. The breadcrumb trail is: Dashboard | Databank | Over. The search bar contains 'Leerlingen basisonderwijs met ee...'. The left sidebar shows a tree view under 'Inhoud' with 1 item. The selected item is 'Risicokenmerken' (34 items), which is expanded to show 'leerlingen basisonderwijs met een laag opgeleide moeder (t.o.v. lln. BO) - WP'. The main content area shows a table of data for this indicator across various municipalities.

Municipality	Value
Herentals: Herentals-Centrum (13011A01)	33,6
Herentals: Herentals - Stadsveld (13011A02)	17,3
Herentals: De Poel (13011A03)	21,7
Herentals: Herentals - Stationswijk (13011A04)	21,1
Herentals: Wuytsbergen (13011A05)	12,8
Herentals: Hellekens - Langendonk (13011A06)	x
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg (13011A07)	x
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addernoye (13011A08)	x
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok (13011A09)	15,4
Herentals: Poederleeseweg (13011A10)	16,7
Herentals: Wijngaard (13011A122)	x
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	x
Herentals: Watervoort (13011A144)	x
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Vereniging (13011A155)	x
Herentals: Molenkens - Veldhoven (13011A166)	4,6
Herentals: St - Janneken (13011A212)	20,4

- Klik door naar “Secundair onderwijs”
 - Klik door naar “Risicokenmerken”
 - Hier vind je volgende indicator: het % leerlingen secundair onderwijs met een laagopgeleide moeder (t.o.v. lln. secundair onderwijs) naar woonplaats

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' dashboard. The breadcrumb trail is: Dashboard | Databank | Over. The main title is 'je stad of gemeente in kaart'. The search bar contains 'Leerlingen secundair onderwijs n'. The left sidebar shows a tree view under 'Inhoud' (2 items):

- Secundair Onderwijs
 - Basiscijfers
 - Risicokenmerken (checked)
 - leerlingen secundair onderwijs m
 - leerlingen secundair onderwijs d
 - leerlingen secundair onderwijs d
 - leerlingen secundair onderwijs d
 - % leerlingen secundair onderwijs m** (checked)

The 'Niveau' (34 items) section is expanded to show:

- statistische sector
- wijk
- deelgemeente
- gemeente (naar statistische sector)** (checked)

The main table displays data for 'Herentals' municipalities. The columns include the municipality name, a value, and a category 'twee jaar of meer schoolse vertraging (t.o.v. lln SO) - WP'. The table shows values for various municipalities like Herentals-Centrum (1301...), Herentals-Stadsveld (130...), etc.

In de IMA-atlas

- Klik links op de menubalk door naar ‘Demografie en sociale rechten’
- Vervolgens klik je door naar ‘Sociale rechten’
- Hier vind je het percentage rechthebbenden met recht op verhoogde tegemoetkoming in de verplichte ziekteverzekering. Wanneer je een sociale uitkering ontvangt, heb je automatisch recht op deze tegemoetkoming. Andere situaties (weduwnaar / weduwe, invalide, gepensioneerde, erkend als persoon met een handicap, al minstens 1 jaar volledig werkloos of in arbeidsongeschiktheid, eenoudergezin) geven eveneens aanleiding tot deze verhoogde tegemoetkoming wanneer het gezinsinkomen onder een bepaald grensbedrag valt. Dit recht is een indicatie van een financieel zwakkere situatie.

OPGELET!

Het gaat om cijfers uit de atlas. Deze hebben enkel betrekking op de rechthebbenden in je wijk, buurt, ..., in kader van de Belgische ziekteverzekering (zeker wanneer je in een grensgemeente aan de slag gaat, belangrijk om te checken, [zie bijlage](#) ➤)

The screenshot shows the IMA-Atlas web application interface. The top navigation bar includes the IMA-Atlas logo and the text 'Agence InterMutualiste | InterMutualistisch Agentschap'. The main content area is titled 'Sociale rechten 2017 - Statistisc...'. On the left, a sidebar menu is visible, with 'Demografie en sociale rechten' circled in blue. Below this, the 'Sociale rechten' section is expanded, showing various categories like 'Regime zelfstandigen', 'Verhoogde tegemoetkoming', and 'Verhoogde tegemoetkoming 20-64 jaar'. The main table displays data for various municipalities, with the following columns: 'Municipality', 'Verhoogde tegemoetkoming 20-64 jaar', and 'Vervangingsinkomen 65+'. The data is as follows:

Municipality	Verhoogde tegemoetkoming 20-64 jaar	Vervangingsinkomen 65+
Beerse: Beekakkers	10,9	
Beerse: Beerse-Centrum	11,7	
Beerse: Beerse-Centrum-Zuid	5,3	
Beerse: Beerse-Verspr. Bew.-Noord-O...	4,5	
Beerse: Beerse-Verspreide Bewoning	6,2	
Beerse: Den Abt	2,9	
Beerse: Den Hout - Kanaal-Noord	8,7	
Beerse: Den Hout - Kanaal-Zuid	5,2	
Beerse: Ekstergoor	.	
Beerse: Fabrieken	11,3	
Beerse: Hemelrijk - Egelspoel	12,1	
Beerse: Hoge Bergen	2,7	
Beerse: Industriezone Zuid	.	
Beerse: Kattespoel - Veld	9,9	
Beerse: Schrieken-Den Hout Zuid	3,1	
Beerse: Vlimmeren-Kern	8,1	
Beerse: Vlimmeren-Kern-Noord	9,1	

- Meer weten over het ‘recht op verhoogde tegemoetkoming’?
 - [Hier](#) vind je de voorwaarden terug
 - [Hier](#) vind je de recente grensbedragen terug van de inkomens die recht geven op een verhoogde tegemoetkoming
- Je kan meer in detail kijken naar:
 - % verhoogde tegemoetkoming van 20 tot 64 jaar
 - % met vervangingsinkomen 65+: dit is het percentage rechthebbenden bij 65+’ers met recht op een gewaarborgd inkomen, inkomensgarantie voor ouderen, het leefloon of hulp van het OCMW

The screenshot shows the IMA-ATLAS web application interface. The top header includes the IMA-ATLAS logo and the text 'Agence InterMutualiste | InterMutualistisch Agentschap'. Below the header is a navigation bar with a search bar containing 'Sociale rechten 2017 - Statistisc...' and a plus sign. The main content area is divided into two columns. The left column is a sidebar menu with the following items: 'Inhoud' (2), 'Zoeken in onderwerpen', 'Demografie en sociale rechten', 'Populatie rechthebbenden', 'Sociale rechten' (checked), 'Regime zelfstandigen', 'Verhoogde tegemoetkoming' (checked and circled in blue), 'Verhoogde tegemoetkoming 20-64 jaar' (checked), 'Vervangingsinkomen 65+' (checked), and 'Invaliditeitsuitkering'. The right column is a table titled 'Sociale rechten 2017 - S...' with columns for 'Verhoogde tegemoetkoming 20-64 jaar' and 'Vervangingsinkomen 65+'. The table lists various municipalities and their corresponding percentages.

	Verhoogde tegemoetkoming 20-64 jaar	Vervangingsinkomen 65+
Beerse: Beekakkers	10,9	
Beerse: Beerse-Centrum	11,7	
Beerse: Beerse-Centrum-Zuid	5,3	
Beerse: Beerse-Verspr. Bew.-Noord-O...	4,5	
Beerse: Beerse-Verspreide Bewoning	6,2	
Beerse: Den Abt	2,9	
Beerse: Den Hout - Kanaal-Noord	8,7	
Beerse: Den Hout - Kanaal-Zuid	5,2	
Beerse: Ekstergoor	.	
Beerse: Fabrieken	11,3	
Beerse: Hemelrijk - Egelspoel	12,1	
Beerse: Hoge Bergen	2,7	
Beerse: Industriezone Zuid	.	
Beerse: Kattespoel - Veld	9,9	
Beerse: Schrieken-Den Hout Zuid	3,1	
Beerse: Vlimmeren-Kern	8,1	
Beerse: Vlimmeren-Kern-Noord	9,1	

Maak de vergelijking met de regio

Via deze link kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone:

→ het % en aantal leerlingen basisonderwijs met een laagopgeleide moeder (t.o.v. lln. basisonderwijs) naar woonplaats & het % en aantal leerlingen secundair onderwijs met een laagopgeleide moeder (t.o.v. lln. secundair onderwijs) naar woonplaats [🔗](#)

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

Via deze link kom je terecht op de cijfers voor het Arrondissement (in de IMA-atlas is het niveau van eerstelijnszone niet opgenomen):

→ % verhoogde tegemoetkoming van 20 tot 64 jaar & % met vervangingsinkomen 65+ [🔗](#)

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw arrondissement!

1.6 Eigenaar of huurder: waar vind ik cijfers?

Via deze linken kom je automatisch terecht bij de tabellen en een kaartje op niveau van de statistische sector voor het % huurders (op huishoudensniveau):

→ [Tabel](#) [🔗](#)

→ [Kaartje](#) [🔗](#)

Via deze linken kom je automatisch terecht bij de tabellen en een kaartje op niveau van de statistische sector voor het **aantal sociale huurwoningen** (van zowel de sociaal huisvestingsmaatschappijen als de sociale verhuurkantoren):

→ [Tabel](#) [🔗](#)

→ [Kaartje](#) [🔗](#)

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.6. in het **rapportage document**.

Zelf aan de slag?

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij ‘Wonen’
- Ga vervolgens naar ‘Huurder/eigenaar’
 - Hier vind je de indicator ‘% huurders ten opzichte van huishoudens’.

OPGELET!

Het gaat hier om cijfers op niveau van de huishoudens in de buurt en niet de inwoners. Wanneer het % huurders 20% is betekent dit 20% van de huishoudens in de buurt bestaat uit huurders en 80% uit eigenaars.

Meer in detail? Onder de kop wonen vind je nog verschillende andere indicatoren onder “Sociaal wonen” zoals bijvoorbeeld de verhouding van het aantal sociale huurwoningen t.o.v. de particuliere huishoudens x 100.

Maak de vergelijking met de regio

Via [deze link](#) kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

The screenshot shows the website interface for 'provincies.incijfers.be'. The navigation menu on the left includes 'WONEN', 'Woningen en gebouwen', and 'Huurder/eigenaar', with the latter being circled in blue. Below the menu, the 'Niveau' section is set to 'gemeente (naar statistische sector)'. The main content area displays a table titled 'huurders (t.o.v. huishoudens)' for the year 2018. The table lists various municipalities and their corresponding percentage of tenants relative to households.

Municipality	Percentage (%)
Herentals: Herentals-Centrum (1301...)	61
Herentals: Herentals - Stadsveld (130...	43
Herentals: De Poel (13011A03-)	45
Herentals: Herentals - Stationswijk (1...	52
Herentals: Wuytsbergen (13011A05-)	19
Herentals: Hellekens - Langendonk (1...	20
Herentals: De Beuckalaer - Lierseweg...	29
Herentals: Vuilvoort - Roost - Addern...	x
Herentals: Spaans Hof - Kapellenblok...	20
Herentals: Poederleeseweg (13011A...	50
Herentals: Wijngaard (13011A122)	6
Herentals: Ter Beuken (13011A133)	13
Herentals: Watervoort (13011A144)	63
Herentals: Nete-Noord-Herentals-Ver...	29
Herentals: Molenkens - Veldhoven (1...	11
Herentals: St -Janneken (13011A212)	24
Herentals: Wolfstee (13011A270)	60
Herentals: Lenskensloop - Heirenbroe...	27
Herentals: Eigen Haard (13011A301)	30

1.7. Personen van vreemde origine in de buurt: waar vind ik cijfers?

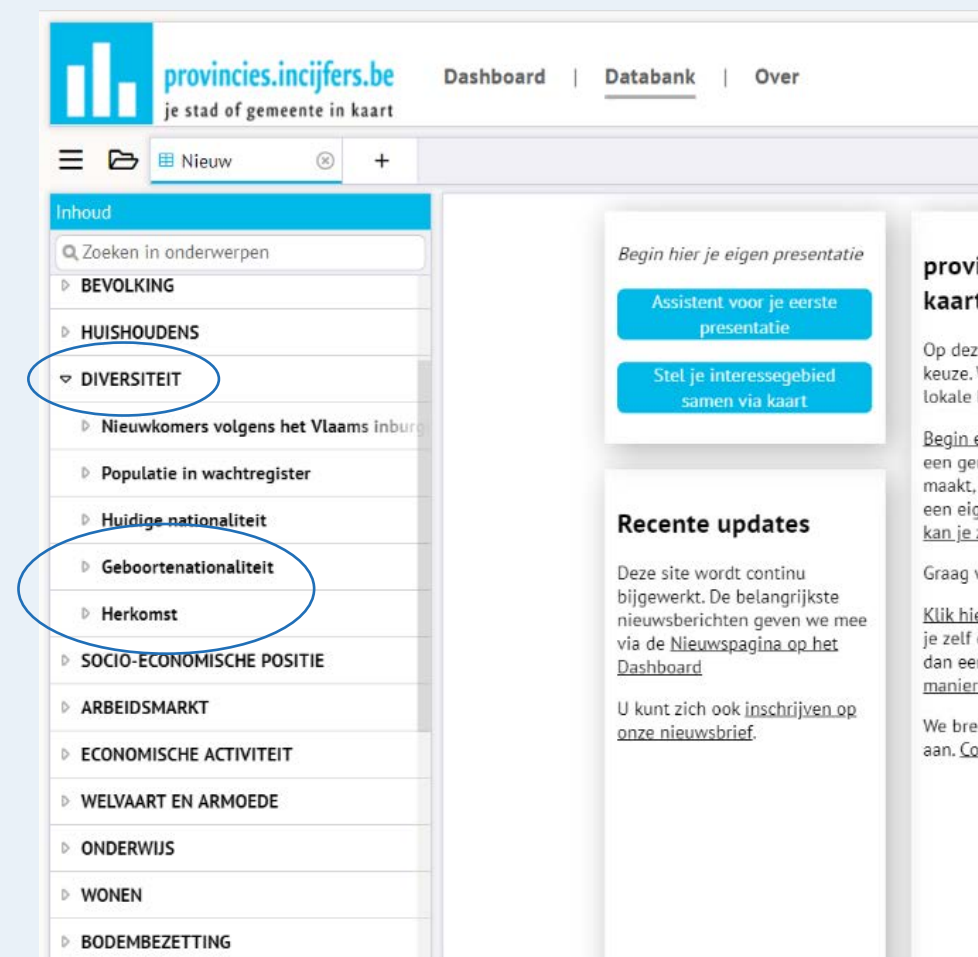
Via deze link kom je automatisch terecht bij de tabellen en figuur op niveau van de statistische sector voor % en aantal niet-Belgische geboortenationaliteit en % en aantal niet Belgische herkomst’.

- [Tabellen](#)
- [Figuren \(in %\)](#)

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.7. in het **rapportage document**.

Zelf aan de slag?

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij ‘Diversiteit’
 - Klik door naar ‘Geboortenationaliteit’
Hier vind je de indicator ‘% niet-Belgische geboortenationaliteit’
 - Klik door naar ‘Herkomst’
Hier vind je de indicator ‘% niet Belgische herkomst’

- Wat is het verschil tussen beide indicatoren?
 Geboortenationaliteit verwijst naar de nationaliteit die de persoon had bij geboorte. Herkomst gaat breder kijken. Wanneer de geboortenationaliteit van de persoon zelf en/ of de geboortenationaliteit van de moeder en/ of de geboortenationaliteit van de vader niet Belgisch is, dan valt de persoon in de categorie ‘niet-Belgische herkomst’.
- Naast deze algemene indeling kan je daarnaast nog zowel bij geboortenationaliteit als herkomst meer in detail gaan indien je dit wenst. Gebruik hiervoor het dropdown menu. Je kan het onderscheid maken naar:
- Europees versus niet-Europees
 - Vervolgens kan je ook nog verder klikken naar regio: vb. Zuid-Europees, Maghreb, ...

Maak de vergelijking met de regio

Via [deze link](#) kom je terecht op de cijfers voor de Eerstelijnszone.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw eerstelijnszone!

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' dashboard. The main content area is titled 'Geboortenationaliteit 2020 - sta'. On the left, there is a navigation menu with a search bar and a list of categories. The 'niet-Europese (niet-EU) geboortenationaliteit' category is highlighted with a red circle. Below this, there is a table with columns for region names and numerical values. The table includes entries like 'Beerse: Beekakkers (13004A312)', 'Beerse: Beerse - niet te lokaliseren (13004A001)', and 'Beerse: Beerse-Centrum (13004A001)'. At the bottom, there are controls for 'Vergelijkingsniveau' (set to 0) and 'Jaar' (set to 1).

1.8. Fysieke en mentale gezondheid

In de databanken vind je ook indicatoren die een beeld geven over de gezondheidssituatie in de buurt(en) en dit zowel wat fysieke als mentale kwetsbaarheid betreft.

Fysieke gezondheid in de buurt: waar vind ik cijfers?

Via deze link kom je automatisch terecht bij de tabel en figuur op niveau van de statistische sector voor % statuut chronische aandoening.

→ [Tabel](#)

→ [Figuur](#)

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

W

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.8. in het **rapportage document**.

Zelf aan de slag?

- Ga naar de IMA-Atlas
- Ga links in de menubalk naar ‘Demografie en sociale rechten’
- Klik verder naar ‘Sociale rechten’
- Klik vervolgens door naar ‘Statuut chronische aandoening’

The screenshot shows the IMA-Atlas interface for the 'Statuut chronische aandoening' indicator. The main content area displays a table with the following data:

Wijk	Statuut chronische aandoening
Wijk HERENTALS	11,95
Wijk HERENTALS	10,97
Wijk HERENTALS	9,08
Wijk HERENTALS	12,26
Wijk HERENTALS	10,00
Wijk MORKHOVEN	9,19
Wijk NOORDERWI...	9,37
Wijk NOORDERWI...	7,74
België	10,40

The interface also features a search bar with 'statuut chronische aandoening', a list of indicators on the left, and a navigation menu at the bottom with options like 'Vergelijkingsniveau' and 'Jaar'.

- Hieronder vind je het % statuut chronische aandoening. Het gaat om het percentage rechthebbenden met minstens één statuut chronische aandoening.
- Indien je meer details wil, kan je dit nog naar geslacht en per leeftijd bekijken.

Mentale gezondheid in de buurt: waar vind ik cijfers?

Via deze link kom je automatisch terecht bij de tabel en figuur op niveau van de statistische sector voor % gebruikers antidepressiva per kalenderjaar

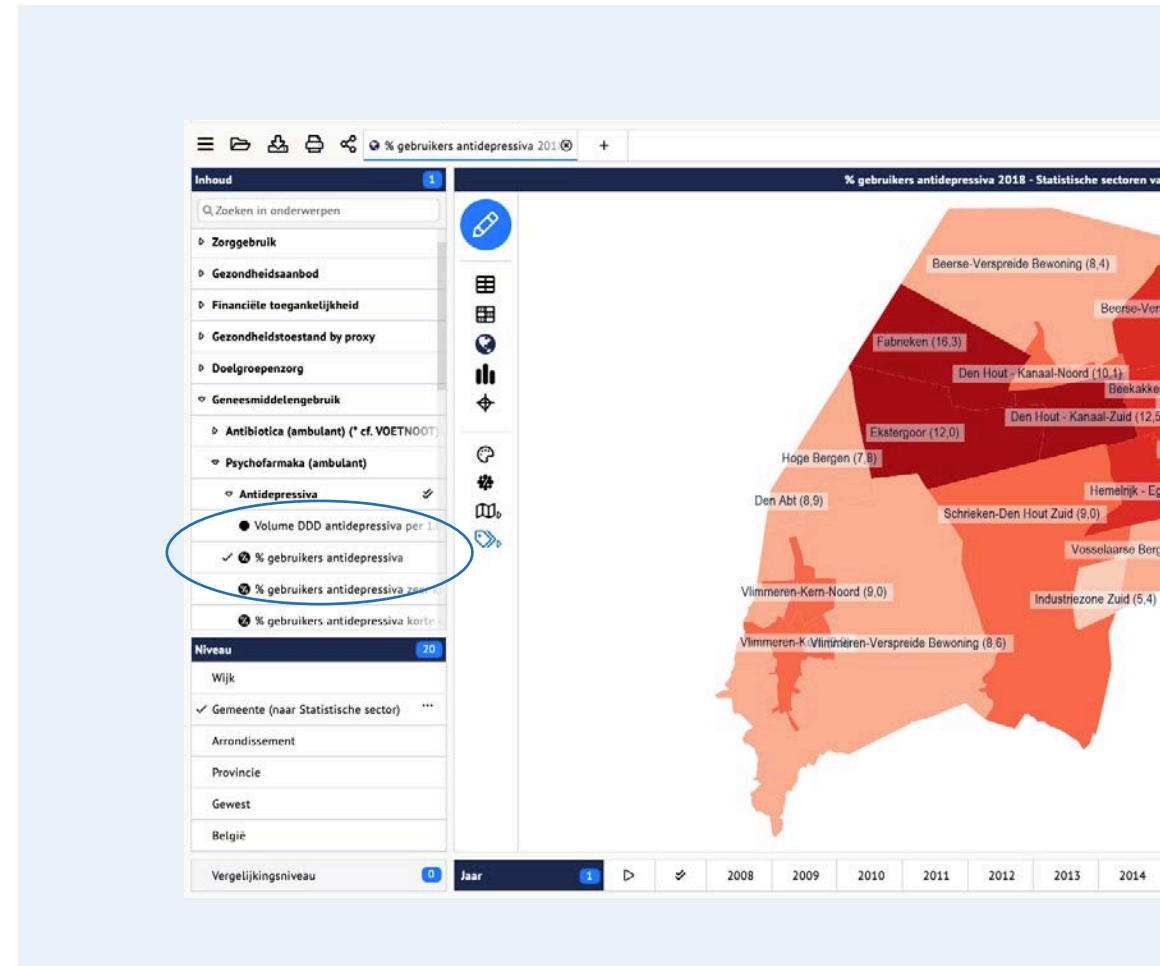
→ [Tabel](#)

→ [Figuur](#)

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

Zelf aan de slag?

- Ga naar de IMA-Atlas
- Ga links in de menubalk naar ‘Gebruik van gezondheidszorgen’
- Klik door naar ‘Geneesmiddelengebruik’
 - Hier vind je de categorie ‘psychofarmaka ambulante’ met daaronder de categorie ‘Antidepressiva’.
 - Hier vind je de indicator ‘% gebruikers antidepressiva per kalenderjaar’.

TIP

Op gemeenteniveau kan je deze informatie bovendien kruisen met geslacht, leeftijd, verhoogde tegemoetkoming.

BELANGRIJK!

Het gaat hier om de voorschriften die uitgeschreven zijn; dit staat niet noodzakelijk gelijk aan het eigenlijke gebruik.

1.9. Extra: werken met bevolkingskubussen

Via bovenstaande linken kwam je per thema op de cijfers terecht: vb. cijfers naar leeftijd, naar herkomst, Wil je meer in de diepte duiken en informatie kruisen, dan kan je gebruik maken van de bevolkingskubussen. Deze laten toe om bijvoorbeeld na te gaan hoeveel mannen er binnen bepaalde leeftijdsgroepen zijn die alleenwonend zijn. Je vindt bij de bevolkingskubussen heel wat opties.

Ga hiervoor naar het tabblad “Bevolking”, hier vind je de onderverdeling “Bevolkingskubussen”.

Wanneer je hier op doorklikt, krijg je verschillende opties:

Je kan een “kubus” naar keuze aanklikken, afhankelijk van je interesse. Wil je bijvoorbeeld weten hoeveel mannen er in bepaalde leeftijdsgroepen alleenwonend zijn, dan klik je de tweede kubus aan.

Rapporteer over je bevindingen in het **rapportage document**.

The screenshot shows the website 'provincies.incijfers.be' with a navigation menu. The 'Bevolkingskubussen' option is highlighted with a blue circle. Below it, a list of population cube options is visible, including 'bevolking naar leeftijd, geslacht, wachtregister' and 'bevolking naar leeftijd, geslacht, positie in huishouden, type huishouden (incl. W.R.)'. A blue line connects the text 'krijg je verschillende opties:' to the circled menu item.

The screenshot shows the 'provincies.incijfers.be' dashboard. The main menu on the left includes sections for 'Inhoud', 'Kenmerken', and 'gemeente (naar statistische sector)'. The 'Kenmerken' section has 'geslacht' and 'leeftijd' checked. A blue circle highlights the menu item 'bevolking naar leeftijd, geslacht, positie in huishouden, type huishouden (incl. W.R.)'. A popup window is open, displaying a table of population data and a list of household types to be filtered.

	0-19 jaar		
	man	vrouw	man
Beerse: Beekackers (13004A312)	142	132	146
Beerse: Beerse - niet te lokaliseren (1...	x	x	8
Beerse: Beerse-Centrum (13004A001)	283	264	332
Beerse: Beerse-Centrum-Zuid (13004...	104	106	121
Beerse: Beerse-Verspr Bew -Noord-O...	64	74	71

The popup window also shows a list of household types to be filtered, including 'Alleenwonend', 'Gehuwde partner - zonder thuiswonend(e) kind', 'Gehuwde partner - met thuiswonend(e) kind(eren)', 'Kind bij een gehuwd paar', 'Niet-gehuwd samenwonend partner - zonder thuiswonend(e) kind', 'Niet-gehuwd samenwonend partner - met thuiswonend(e) kind(eren)', 'Kind bij niet-gehuwd, samenwonend paar', 'Alleenstaande ouder', 'Kind bij een alleenstaande ouder', and 'Inwonende andere persoon'. There is also a checkbox for 'Toon totaal'.

Vervolgens krijg je per “kubus” de mogelijkheid om de gewenste categorieën aan te duiden: vb. man, leeftijdsgroepen in 20 jaar, positie in het huishouden. Je doet dit door eerst de kenmerken aan te duiden die je wil bekijken en vervolgens rechts op het zwarte knopje te klikken. Daar verschijnt er een popup-venster waarin je vervolgens kan aangeven welke specifieke categorieën je binnen dat kenmerk willen bekijken.

Bijvoorbeeld: zowel cijfers voor mannen als voor vrouwen of enkel voor mannen, welke leeftijdsverdeling, welk type huishouden ...

De kubus zal al deze informatie kruisen en zo krijg je bijvoorbeeld per statistische sector het aantal alleenwonenden mannen per leeftijdsgroepen van 20 jaar.

Samenvatting en tussentijdse conclusies

Wie leeft er in je buurt(en)?

Bekijk alle samenvattingen die je maakte per signaalindicator. Tracht op basis hiervan kort in het rapportagedocument neer te schrijven welke potentieel **kwetsbare** doelgroepen er sterk vertegenwoordigd zijn in de buurt(en) die je onder de loep nam, alsook waar **je mogelijk kansen en aanknopingspunten** ziet.

2. Samenvatting en tussentijdse conclusies

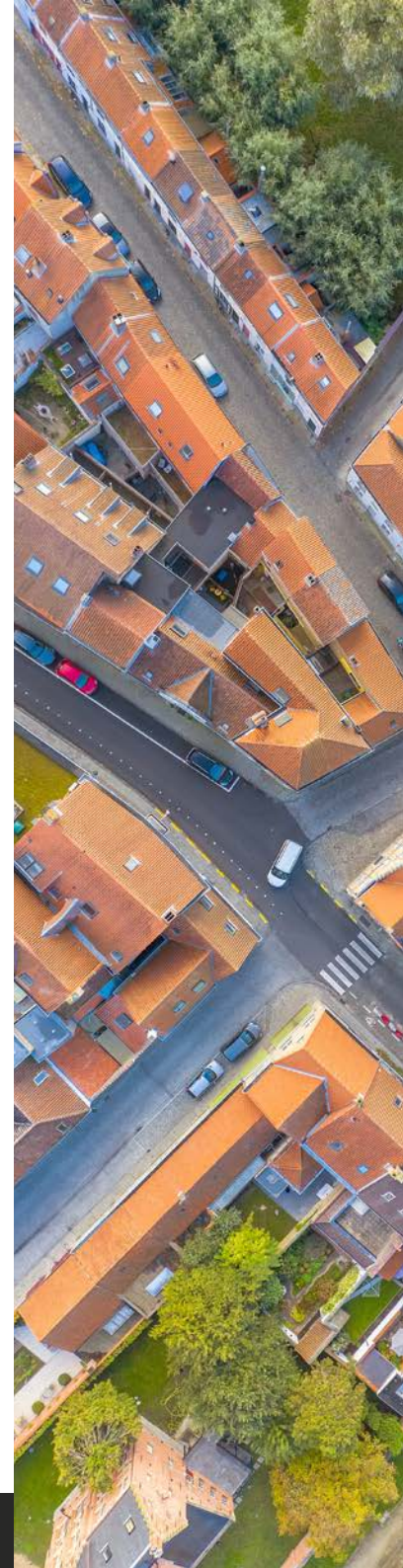
2.1. Wie leeft er in je buurt(en)?

2.2. Zijn er cijfers die wijzen op een signaal van verhoogd risico op eenzaamheid en sociaal isolement?

2.3. Zijn er cijfers die wijzen op een signaal van een verhoogde (onbeantwoorde) zorg- en

Stap 2

De ruimtelijke omgevingsanalyse

Intro

In deze stap vind je een handleiding terug voor het uitvoeren van de ruimtelijke omgevingsanalyse. De ruimtelijke omgevingsanalyse heeft als doel de fysieke omgeving van de buurten, de aanwezigheid van groen, bepaalde voorzieningen... letterlijk in kaart te brengen. Dit kan je vervolgens leggen naast de resultaten van de kwantitatieve analyse (stap 1). Zo bouw je stapsgewijs nieuwe inzichten op, nieuwe puzzelstukken die je kapstukken geven om in een latere stap in de praktijk aan de slag te gaan met zorgzame buurten.

Na het doorlopen weet je:

- wat de ruimtelijke omgevingsanalyse juist inhoudt.
- hoe kaarten te verzamelen.
- hoe je buurt/wijk/dorp er ruimtelijk uitziet.

Hoe start je aan een ruimtelijke omgevingsanalyse?

De buurt van bovenaf bekeken

1.1 Wat is de spreiding van inwoners?

1.2 Bestaat je dorp uit linten, kernen en/of verspreide bebouwing

1.3 Wat is de spreiding van woningen

Lees dus, voor je aan dit hoofdstuk begint, eerst de vragen bij stap 2 in het **rapportage document**.

De ruimtelijke omgevingsanalyse met de denktool

1. Naar zorgzame buurten: waarom de omgeving zo belangrijk is?

Gezondheid, eenzaamheid en welzijn worden niet enkel bepaald door de kenmerken die we in de kwantitatieve analyse besproken hebben. De fysieke en sociale omgeving waar buurtbewoners leven heeft ook een impact⁸⁹. Zorgzame buurten zetten in op aangename, gemakkelijk bereikbare woonkernen waar er idealiter voldoende aangepaste woningen zijn. Er zijn voetpaden zonder obstakels, voldoende zitbanken en openbare toiletten. De straten zijn veilig. Voorzieningen zoals de post, buurtwinkels, openbaar vervoer en ontmoetingsplekken zijn aanwezig. Hierdoor kunnen mensen met specifieke noden blijven wonen in hun eigen buurt, de essentie van een zorgzame buurt⁹⁰.

2. Op zoek naar goede kaarten om te verzamelen en te interpreteren

Een zorgzame buurt betekent een fysieke, sociale gezonde buurt die beantwoordt aan zorg- en ondersteuningsnoden van alle bewoners. Om te weten welke acties je moet uitvoeren om tot een meer zorgzame buurt te komen, analyseren we in dit deel de huidige ruimtelijke situatie aan de hand van twee stappen:

Stap 1: De geografische omgevingsanalyse

In de eerste stap ga je na hoe jouw zorgzame buurt er nu al uit ziet. We zullen zes thema's exploreren in deze ruimtelijke omgevingsanalyse. Elk thema kan impact hebben op wat een zorgzame buurt beoogt (nl. bevorderen van sociale cohesie, verlagen van eenzaamheid en inspelen op de brede noden van de bewoners op vlak van welzijn, wonen, werk, mobiliteit en gezondheid). De thema's zijn:

1. De gemeente van bovenaf bekeken

Bijvoorbeeld wanneer we burenhulp willen opzetten in een buurt, wonen de burens wel dicht genoeg bij elkaar om dit te verwezenlijken?

2. De fysieke omgeving

Bijvoorbeeld fiets – en voetpaden stimuleren mensen om te voet ergens naar toe te gaan wat de gezondheid ten goede komt. Tijdens het wandelen kunnen bewoners hun buur tegenkomen wat het gevoel van cohesie bevordert.

3. De sociale infrastructuur

Bijvoorbeeld de aanwezigheid van sportaccommodaties zorgt voor fysieke activiteiten, tegelijkertijd kunnen mensen ook hier elkaar ontmoeten.

4. De basisvoorzieningen

Bijvoorbeeld de aanwezigheid van een kruidenier stimuleert mensen om te voet naar de kruidenier te gaan. Dit is goed voor de gezondheid. Oudere mensen kunnen bij de kruidenier terecht voor een babbel.

5. De zorg- en ondersteuningsvoorzieningen

Bijvoorbeeld de beschikbaarheid van voldoende huisartsen zorgt ervoor dat inwoners snel met hun zorgnoden bij iemand terecht kunnen.

6. Wonen

Bijvoorbeeld de beschikbaarheid van aangepaste woningen waar mensen met een specifieke zorg of nood terecht kunnen zonder dat ze daarvoor moeten verhuizen uit hun buurt.

We schetsen telkens kort wat de literatuur ons leert over deze thema's en op welke manier ze een impact hebben op het leven van inwoners. Vervolgens bekijken we in de onderzoekstool hoe de omgeving van jouw gemeente er momenteel uit ziet. Wat kan de omgevingsanalyse ons leren over de buurten? Welke voorzieningen zijn er en waar liggen ze dan? Zijn de voorzieningen wel bereikbaar en toegankelijk voor de buurtbewoners? Waar zijn er bijvoorbeeld weinig voorzieningen? Welke omgeving biedt weinig mogelijkheden tot ontmoeting? ... Maar opgelet, dit hoeft niet noodzakelijk te betekenen dat er in jouw buurt een probleem is. Wel kan het een signaal zijn om te verkennen in de verdere analyse.

Stap 2: De buurtbewoners en de omgeving: (mis)match tussen wie en wat in de buurt?

In de eerste stap krijg je een goed inzicht in de ruimtelijke context van je buurten. Dit kan je vervolgens naast de inzichten leggen die je opdeed in stap 1 'de kwantitatieve analyse'. Zo leer je stapsgewijs meer over de noden, mogelijkheden en kansen die leven in de buurt(en). Is er

een (mis)match tussen de buurtbewoners en de omgeving?
Door de data uit de kwantitatieve analyse met de data uit de omgevingsanalyse te combineren krijg je een goed beeld.

2.1. De buurt van bovenaf bekeken

In de eerste stap in de omgevingsanalyse bekijk je de buurten in je gemeente eens van bovenaf. Het discours van een zorgzame buurt en buurtgerichte zorg veronderstelt impliciet fysieke nabijheid van burens (zie ook begeleidende tekst Fase A). Maar wonen alle inwoners wel zo dicht bij elkaar?

Een groot deel van de bevolking woont niet per definitie dicht bij anderen en/of voorzieningen. Deze inwoners dreigen we uit het oog te verliezen als we niet analyseren hoe de omgeving van de buurt eruitziet. Van bovenaf bekeken, kan je reeds exploreren waar de inwoners wonen, of je een zorgzame buurt kunt realiseren, op welke drempels je kan stoten en waar er kansen liggen. Om een bovenaanzicht te krijgen van je buurt, maken we gebruik van de typologie van het Ruimterapport Vlaanderen. Deze maakt een onderscheid tussen⁹¹:

Kernbebouwing

Hoge dichtheid

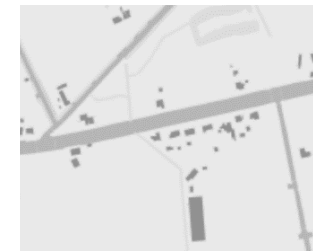
Lintbebouwing

Lineair patroon

Verspreide bebouwing

Kleine concentraties van woningen die te klein of te ver van elkaar staan om te kunnen spreken van een kern of lint

Voorbeeld belang ligging en vergrijzing

Neem nu het volgende voorbeeld. Wie van de onderstaande fictieve personen zal het meeste zorg nodig hebben?

1. Een oudere dame woont in een huis op het platteland. Om haar huis te bereiken, moet je eerst een oprijlaan afleggen. Haar zoon is in de dorpskern gaan wonen en haar dochter bleef plakken in de stad waar ze studeerde. De meest dichtbijzijnde buur woont een kilometer verder. De dame woont dus in een verspreide bebouwing.
2. Een oudere dame woont in een appartement in het dorp, op het kerkplein. Haar zoon woont aan de rand van de dorpskern. Haar dochter is blijven plakken in de stad waar ze studeerde. De meest dichtbijzijnde buur is het gezin dat het appartement onder haar huurt. De dame woont in een kernbebouwing.

Wie van de twee dames zal op de meeste zorg moeten rekenen?

Vermoedelijk heeft de eerste dame meer steun nodig om bijvoorbeeld de boodschappen te doen. Tegelijkertijd zal het voor deze dame minder vanzelfsprekend zijn om beroep te kunnen doen op steun van haar kinderen

of andere mantelzorgers omdat zij verder van haar af wonen. De verzorgers zullen langere afstanden moeten overbruggen om de dame de zorg te verlenen die ze nodig heeft. Dit kost tijd en geld waardoor kwalitatieve zorg allerminst een zekerheid is. Onderzoek heeft bijvoorbeeld berekend dat thuiszorgers door verspreide bebouwing in Vlaanderen drie keer per dag de aarde rondrijden om zorg te verlenen⁹². De ligging laat ons zien waar het beleid van *ageing in place* kan werken en waar men meer moet inzetten op *moving in time to age well in place* (Zie ook **Fase A** ➔ over grenzen van een buurt).

Dit voorbeeld is niet enkel van toepassing op de bereikbaarheid van zorg, maar ook voor andere basisdiensten en sociale participatie. Het is daarom belangrijk om te weten waar je bewoners wonen zodat je weet welke acties een positieve impact kunnen hebben en dus de moeite waard zijn om op te starten.

2.2. Fysieke omgeving

De fysieke omgeving van de buurt heeft op verschillende vlakken een positief effect op buurtbewoners. Groen in een buurt heeft een positief gezondheidseffect⁹³. Buurten waar buiten gespeeld kan worden hebben voor kinderen voordelen op vlak van motorische vaardigheden en fysieke conditie, maar ook op emotionele en sociale vaardigheden⁹⁴. Kinderen die zelfstandig in een omgeving kunnen en mogen bewegen, maken zich vertrouwd met hun leefomgeving en ontwikkelen een sociale identiteit⁹⁵.

Bewoners van buurten met goede bereikbaarheid doen meer verplaatsingen te voet. Vlaamse ouderen die in een buurt wonen met goede bereikbaarheid van bestemmingen, bewegen ook meer. Ouderen die wonen in sociaal achtergestelde buurten zijn een belangrijke doelgroep om aandacht te hebben voor bereikbaarheid en beweegmogelijkheden⁹⁶. Goed bereikbare bushaltes zijn gerelateerd aan meer actieve verplaatsingen bij ouderen⁹⁷.

Indicatoren van fysieke omgeving

Een fysieke omgeving die buurtbewoners stimuleert om buiten te bewegen heeft volgens de WHO⁹⁸ enkele kenmerken. We sommen de belangrijkste voor een zorgzame buurt op:

- Voldoende groene ruimtes om te spelen of gewoon buiten te zijn.
- Voldoende en goed onderhouden zitplaatsen en/of rustplaatsen.
- Onderhouden voetpaden die vrij zijn van obstakels en groot genoeg voor kinderwagens of rolstoelen om te passeren.
- Fietspaden zijn vrij van obstakels en afzonderlijk van andere weggebruikers (voetgangers en automobilisten).
- Er zijn voldoende zebrapaden waar voetgangers genoeg tijd hebben om over te steken.
- Er zijn voldoende, propere en onderhouden toiletten die toegankelijk zijn voor verschillende doelgroepen.
- Er zijn voldoende mogelijkheden voor openbaar vervoer. Het openbaar vervoer is betrouwbaar (zowel dag, nacht, in het weekend als op feestdagen) en rijdt frequent.
- Er zijn voldoende parkeer- en drop offmogelijkheden.
- De openbare ruimte is veilig: er is voldoende verlichting en de paden worden onderhouden.

Klik [hier](#) voor een meer uitgebreide lijst van indicatoren.

2.3. Sociale infrastructuur van de buurt(en)

Sociale contacten worden bevorderd wanneer de publieke ruimte hierop gericht is. Participatie in de openbare ruimte kan leiden tot meer sociale interactie en een betere gezondheid⁹⁹. Deelnemen aan activiteiten, zoals vrijwilligerswerk of vrijetijdsactiviteiten motiveert mensen om sociaal verbonden te blijven. Deze participatie faciliteer je door er op toe te zien dat er een gevarieerd aanbod is voor diverse interesses van de buurtbewoners¹⁰⁰. Zeker op het platteland is oog voor een goede bereikbaarheid van dagopvang, recreatie of sociale activiteiten van vitaal belang.¹⁰¹

Indicatoren van sociale infrastructuur

Uit de checklist van de WHO selecteren we de volgende indicatoren¹⁰²:

- Voldoende interessante, brede waaier aan dingen in de buurt om te doen of om naar toe te gaan, bijvoorbeeld:
 - Horeca
 - Vrijetijdsactiviteiten: culturele en sociale organisaties
 - Sportaccommodaties
 - Polyvalente ruimtes
- Toegankelijke locatie van activiteiten en evenementen: zijn de activiteiten bereikbaar voor de buurtbewoners?

2.4. Basisvoorzieningen in de buurt

Basisvoorzieningen in de buurt zijn één van de basisvoorwaarden voor een zorgzame buurt waar mensen zolang mogelijk in hun buurt kunnen blijven wonen. Sinds de jaren '90 verdwijnen lokale handelaars echter uit het straatbeeld. Zo ontstaan er buurten met een gebrek aan kruideniers. Niet alleen ouderen, maar ook mensen in armoede, mensen met een beperking of andere groepen worden benadeeld. In de literatuur spreekt men van *food deserts*. Bij uitbreiding kunnen we stellen dat het niet enkel gaat om voorzieningen voor boodschappen, maar lijden veel buurten eveneens onder voorzieningsarmoede omdat er geen diensten (zoals de post of bank) meer aanwezig zijn. Die buurten waar buurtwinkels en voorzieningen verdwijnen kunnen eenzaamheid en sociaal isolement versterken. Dit heeft zelfs een groter effect op het mentaal welbevinden van vrouwen, ouderen en werklozen¹⁰³.

Indicatoren van basisvoorzieningen in de omgeving

Welke voorzieningen zijn er mogelijk nodig in een zorgzame buurt (Opgelet: dit is geen exhaustieve lijst van voorzieningen):

Handelaars:

- Kruidenierszaak
- Slager
- Bakker
- Andere winkels, mobiele winkels

Diensten:

- Postkantoor
- Bank
- Lokaal dienstencentrum
- Administratieve diensten van de gemeente
- Scholen
- Apotheek
- Kapper

2.5. Zorg en ondersteuningsvoorzieningen in de buurt

Indicatoren van zorg en ondersteuningsvoorzieningen in de omgeving

Welke zorg- en ondersteuningsvoorzieningen heb je nodig in je zorgzame buurt? Deridder¹⁰⁴ omschrijft drie zorgcirkels:

micro, meso en macro. Deze cirkels geven aan welke diensten er op welke schaal georganiseerd moeten worden en wie er verantwoordelijk is. Voor een zorgzame buurt is het micro en mesoniveau belangrijk.

Het microniveau:

- Bevolkingsgrootte: 8.000-10.000
- De organisaties werkende op deze schaal zijn buurt- en zorgteams.
- Wat heb je op deze schaal nodig:
 - Apothekers
 - Verpleegkundigen
 - Kinesisten
 - Huisartsen
 - Psychologen
 - Straathoekwerkers
 - Maatschappelijk werkers
 - Thuisverpleegkundigen
 - Tandartsen
 - Diëtisten
 - Andere gespecialiseerde zorg

Dit zijn zorgverstrekkers die functioneel samenwerken en een gezamenlijk zorgproject voor de buurt delen. Deze zorgverstrekkers zijn minstens nodig voor een zorgzame buurt.

Het mesoniveau:

- Bevolkingsgrootte: 100.000-150.000 (omvat 10 tot 20 buurtniveaus op microniveau en komt ongeveer overeen met de grootte van een eerstelijnszone.)
- De organisaties werkend op deze schaal zijn regionale zorgorganisaties.
- Wat heb je op de schaal nodig:
 - OCMW
 - CAW
 - Huisartsenkring
 - Apothekerskring
 - Huisvesting
 - Kind en Gezin
 - Thuiszorgdiensten
 - Ziekenhuis

Dit zijn organisaties die zorgen voor de gezondheid van de inwoners binnen een regio en waken over de kwaliteit van de zorg. Deze organisaties zijn belangrijk om mee te nemen in de gesprekken binnen het kwalitatieve gedeelte over de opbouw van een zorgzame buurt.

2.6. Wonen

In zorgzame buurten kunnen bewoners zolang mogelijk in hun eigen vertrouwde buurt blijven wonen. Dit betekent niet dat ze in

hetzelfde huis blijven wonen, maar dat ze de mogelijkheid hebben om op het juiste moment te verhuizen naar een aangepaste thuis in hun buurt. Veel ouderen hebben weinig andere alternatieven dan een 'rusthuis', voor hen is dit echter de allerlaatste stap. Ze wachten daarom zolang mogelijk met verhuizen waardoor ze vaak in woningen blijven die niet aangepast zijn aan hun noden¹⁰⁵. Twee van de kenmerken van een zorgzame buurt zijn:

1. Inzetten op aangepast wonen
2. Variatie aan betaalbare woonvormen en kleinschalig wonen

Indicatoren van zorg en ondersteuningsvoorzieningen in de omgeving

We kijken in deze omgevingsanalyse enkel naar de mogelijke alternatieve woonvormen waar een bewoner met specifieke zorg – en ondersteuningsnoden naar zou kunnen verhuizen.

Waar we kunnen naar kijken is:

- Woonzorgcentrum
- Centrum voor kortverblijf
- Serviceflats en assistentiewoningen
- Co-housingprojecten
- Sociale huisvestingsinitiatieven
- Residentiële jeugdzorg
- ...

3. De buurtbewoners en de omgeving: (mis)match tussen wie en wat in de buurt?

Vanuit de kwantitatieve analyse (stap 1) heb je al een goed beeld gekregen van wie er in welke buurt leeft en welke zorgnoden zij waarschijnlijk zullen hebben. In deze ruimtelijke omgevingsanalyse heb je de buurt verder geanalyseerd. Je weet nu:

- Waar de gezonde (zowel fysiek als sociaal) buurten zijn
- Waar de buurten zijn met de meeste voorzieningen (vrije tijds -, basis- en zorgvoorzieningen)

In de volgende stap voegen we beide samen zodat je weet of de omgeving en de bewoners wel matchen. Vergelijk hiervoor de geografische kaarten met de data uit de kwantitatieve analyse.

4. Dieper inzoomen op specifieke buurten

We hebben nu een kwantitatief beeld over de buurt. In de volgende stap gaan we na hoe de buurt effectief beleefd wordt door de bewoners. Het is mogelijk dat bewoners woonachtig in een gebied dat volgens de omgevingsanalyse veel basisvoorzieningen heeft, toch het gevoel hebben in een food desert te wonen omdat ze in bepaalde winkels niet graag hun boodschappen willen doen. Een ander voorbeeld: er is een mannelijke huisarts in de straat, maar een buurtbewoner vindt dit een drempel om voor bepaalde behandelingen naar deze huisarts te gaan en zou liever behandeld worden door een vrouwelijke huisarts. Ook hier zal de beleving belangrijk zijn. Beide voorbeelden hebben betrekking op de voorzieningen in een buurt, maar ook bij de analyse van de fysieke en sociale gezondheid van een buurt is het belangrijk om na te gaan hoe buurtbewoners deze buurt echt beleven. Kunnen jongeren écht in het groen spelen? Kunnen bewoners écht de bus nemen? Zijn de voetpaden wel degelijk begaanbaar met een rollator? De volgende stap in de buurtanalyse, de kwalitatieve analyse, zal je hierin helpen.

Hoe maak je een ruimtelijke omgevingsanalyse

TIP

Je zal veel kaarten maken en informatie verzamelen in de volgende stappen. Tracht eerst een globaal beeld te schetsen en je niet te verliezen in details. Ga pas daarna meer in detail kijken op basis van de signaalindicatoren.

TIP

Vul aan met data die je al ter beschikking hebt van je gemeente, gebruik Google Maps indien dit voor jou meer informatie oplevert. Ga te rade bij een GIS-Coördinator, neem het ruimtelijk structuurplan van je gemeente bij de hand of plan een overleg met Dienst Ruimte of Wonen.

TIP

Sommige gemeentes hebben een GIS-medewerker of – coördinator. GIS staat voor geografisch informatiesysteem. Deze medewerkers kunnen met bepaalde data aan de slag om gerichter kaarten te maken. Ga eens na in je gemeente of er iemand in dienst is die je kan bijstaan bij het maken van kaarten en bekijk samen welke kaarten er reeds beschikbaar zijn voor jouw gemeente.

Hoe cijfers opzoeken? Zie handleiding databanken voor extra toelichting over hoe de databanken gebruiken.

1. De gemeente van bovenaf

1.1. Spreiding van inwoners

Deze indicator geeft aan hoeveel inwoners er per hectare wonen en signaleert of bewoners dicht of verder van elkaar wonen. Hiervoor surf je naar de Ruimtemonitor 2.0 van de Vlaamse overheid.

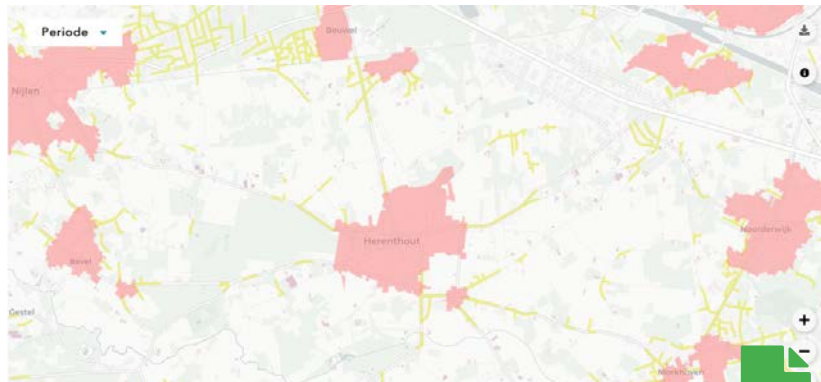
- Surf naar www.ruimtemonitor.be/lagen/ruimte-voor-wonen/inwonersdichtheid-vlaanderen
- Zoom in op jouw gemeente
- Klik op 'Ruimte voor wonen'
- Duid aan 'Inwonersdichtheid per ha – Vlaanderen – Toestand 2013'

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.1. in het **rapportage document**.

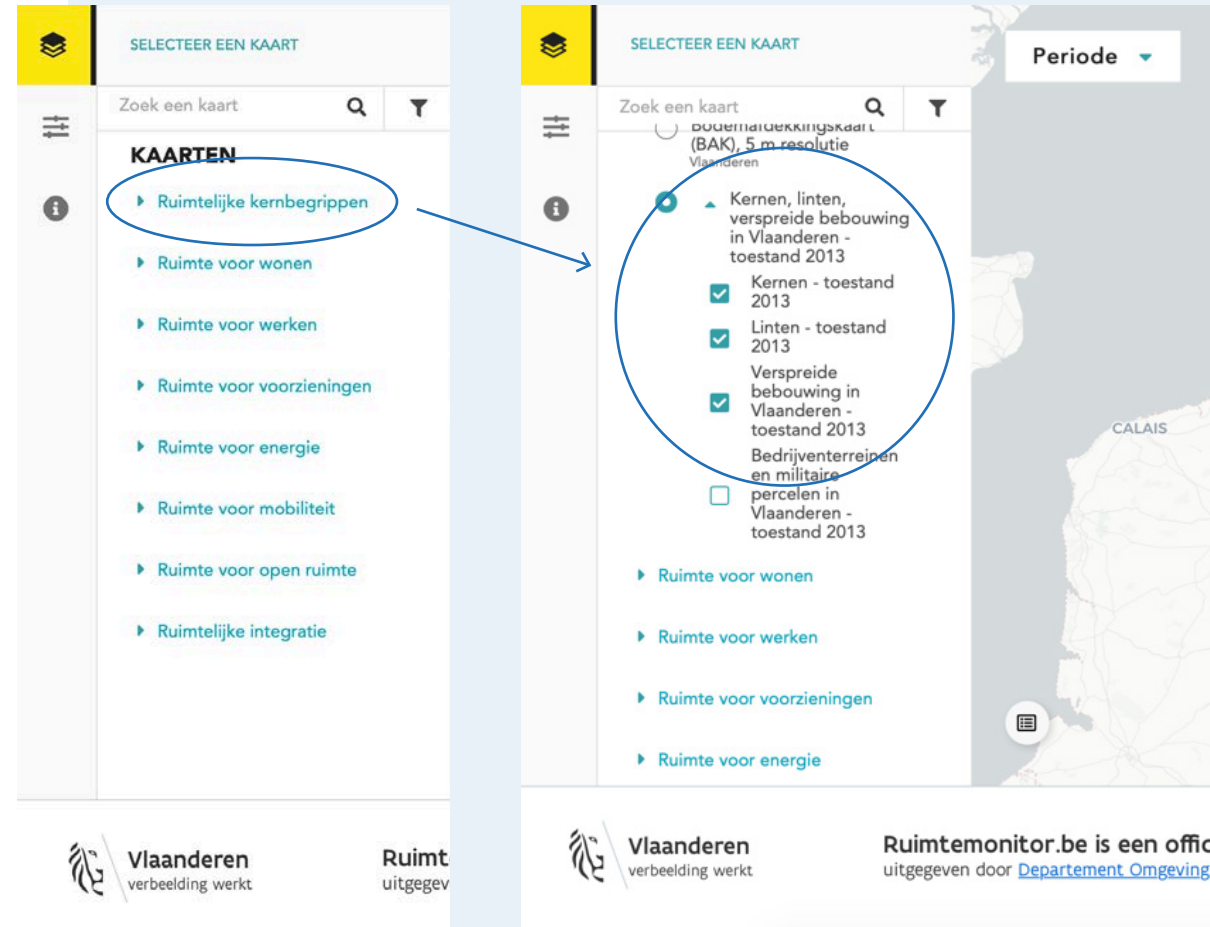
1.2. Linten, kernen of verspreide bebouwing

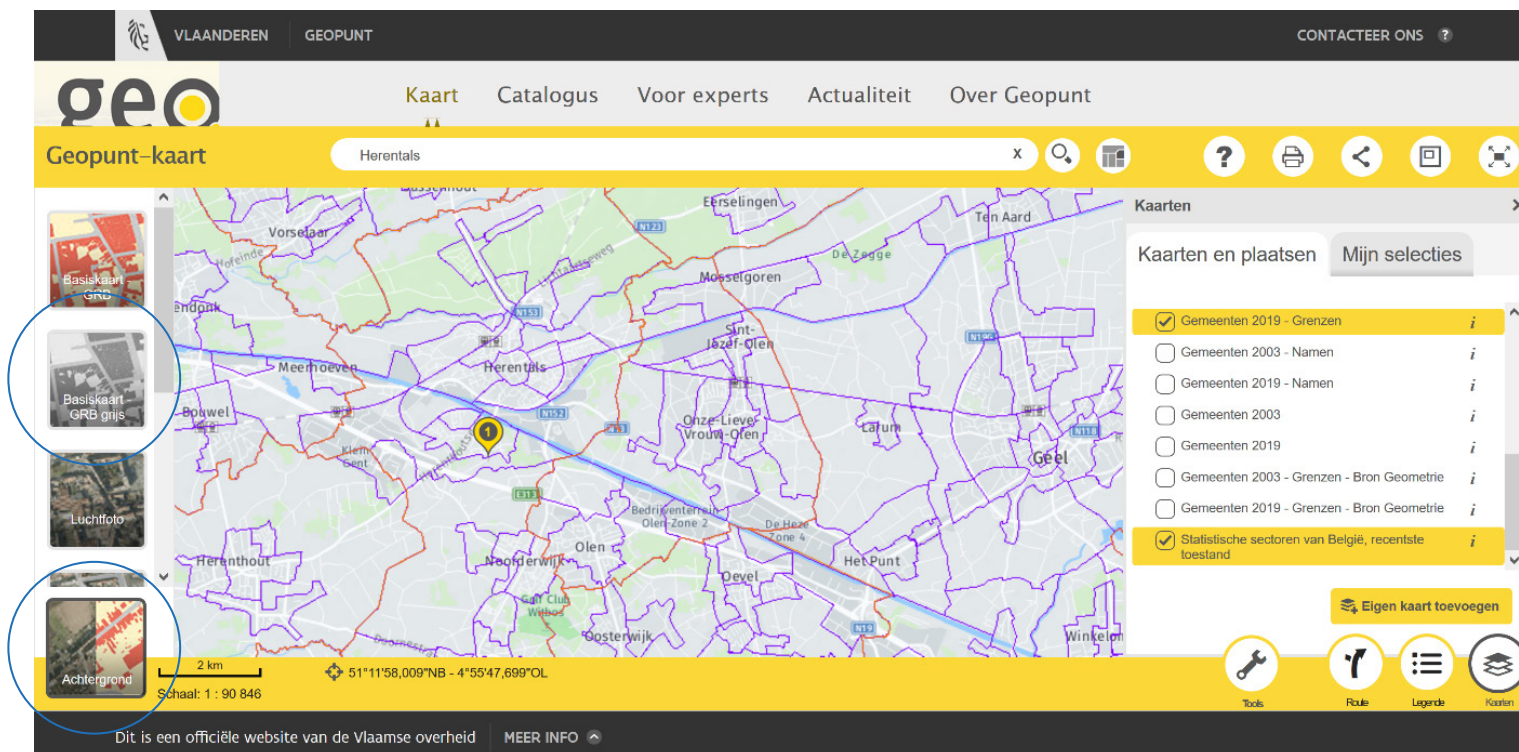
Via de [ruimtemonitor](#) kan je ook nog kijken naar kernen, linten en verspreide bebouwing.

- Selecteer 'Ruimtelijke kernbegrippen'
- Duid de 'Kernen, linten, verspreide bebouwing in Vlaanderen - Toestand 2013' aan.
- Zoom in op je gemeente:

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.2. in het **rapportage document**.

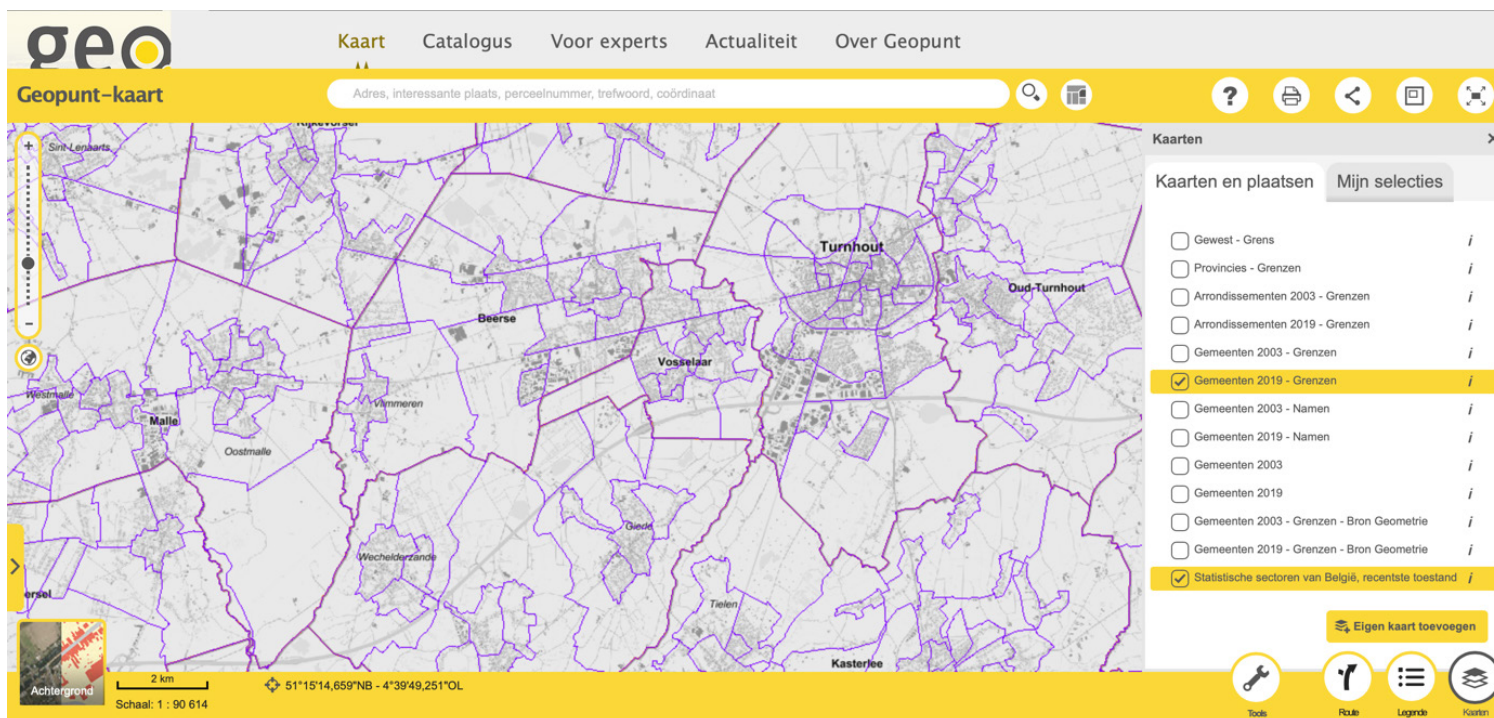
1.3. Spreiding van woningen

Maak [via deze link](#) eerst een basiskaart. We maken de basiskaart met de grenzen en statistische sectoren van de gemeente.

- Kaarten en plaatsen
- Klik op 'Grenzen'

Vervolgens kunnen we ook op deze basiskaart de buurten van bovenaf analyseren. Om op de basiskaart te bekijken welke buurten kernen zijn en welke bestaan uit lintbebouwing of verspreide bebouwing veranderen we de achtergrond van de kaart.

- Klik links onderaan op 'Achtergrond'
- Duid aan: Basiskaart GRB grijs (of Basiskaart GBR).

→ Bekijk vervolgens de patronen binnen de statistische sectoren van jouw gemeente.

Wat valt je op? Welke buurten kennen een verspreide bebouwing, vooral lintbebouwing of zijn eerder kernen? Noteer dit in je rapportage. Klik links onderaan op 'Achtergrond'

TIP

Bewaar het overzicht. Indien je te ver inzoomt op de kaarten, riskeer je dat alles op verspreide bebouwing lijkt terwijl het om een kern kan gaan.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 1.3. in het **rapportage document**.

2. Fysieke omgeving van mijn buurt

2.1. Luchtkwaliteit

- Surf naar www.leefkwaliteitvlaanderen.be/lagen
- Druk op 'Luchtkwaliteit'
- Selecteer 'Stikstofdioxide'

Vlaanderen | LEEFKWALITEIT VLAANDEREN

SELECTEER EEN THEMA

KAARTEN

- Luchtkwaliteit**
- Ruimte & Groen
- Geluid
- Water
- Straling
- Licht
- Mobiliteit

PERIODE

2017

INFORMATIE

[Wat toont de kaart?](#)

[Wat is stikstofdioxide?](#)

LEGENDE

STIKSTOFDIOXIDE
µg/m³

0-10
11-15
16-20
21-25
26-30
31-35
36-40
41-45
46-50
>50

Vlaanderen
verbeelding werkt

Leefkwaliteitvlaanderen.be is een officiële website van de Vlaamse Regering
uitgegeven door [Departement Omgeving](#)

Vlaanderen | LEEFKWALITEIT VLAANDEREN

CONTACTEER ONS ?

SELECTEER EEN THEMA

GEMEENTEPROFIEL

KAARTEN

Luchtqualiteit

- Stikstofdioxide
- Ozon
- Fijn stof

Ruimte & Groen

Geluid

Water

Straling

Licht

Mobiliteit

PERIODE

2017

OLEN

Stikstofdioxide

Fijn Stof

Aaneengeslotenheid Open Ruimte

Natuurbeleving op de weg

Buurtgroen

Wegverkeer

LEGENDE

STIKSTOFDIOXIDE $\mu\text{g}/\text{m}^3$

0-10
11-15
16-20
21-25
26-30
31-35
36-40
41-45
46-50
>50

- Zoek jouw gemeente (Je krijgt een samenvatting te zien van de leefkwaliteit je gemeente)
- Klik op het icoontje met de twee pijlen om de kaart rond luchtkwaliteit te vergroten.
- Bekijk vervolgens afzonderlijk: stikstofdioxide, ozon en fijn stof.

SELECTEER EEN THEMA

- Ruimte & Groen
- Geluid
- Water
- Straling
- Licht
- Mobiliteit

PERIODE

2017

INFORMATIE

- [Wat toont de kaart?](#)
- [Wat is stikstofdioxide?](#)
- [Impact op onze leefkwaliteit](#)
- [Achtergrondinformatie](#)

OVER DEZE KAART

WAT TOONT DE KAART?

Op de kaart zie je de gemiddelde NO₂-concentraties per jaar. Dit wordt uitgedrukt in microgram per kubieke meter (µg/m³). De impact van verkeer is duidelijk zichtbaar door de hogere concentraties rondom drukke verkeersaders. De Europese jaargrenswaarde bedraagt 40 µg/m³. De Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) adviseert eenzelfde jaargemiddelde grenswaarde. De kaart is gebaseerd op interpolatie van de resultaten van de meetstations in Vlaanderen en de omliggende regio's, aangevuld met een hogeresolutiemodellering. Hoe de kaarten tot stand komen wordt uitgelegd op de webpagina's van de Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu, [IRCEL](#).

Bron: [IRCEL](#)

LEGENDE

STIKSTOFDIOXIDE µg/m³

- 0-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- >50

- Wil je weten wat de kaart toont, klik onderaan op 'Wat toont de kaart' voor meer informatie.
- Tracht in je rapport neer te schrijven waar de luchtkwaliteit goed of slecht is. Een algemeen beeld schetsen over de luchtkwaliteit is het belangrijkste. Indien nodig kan je uitsplitsen naar de verschillende elementen (stikstofdioxide, ozon, fijn stof).

W

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.1. in het **rapportage document**.

2.2. Geluidsbelasting

- Surf naar www.leefkwaliteitvlaanderen.be/lagen
- Druk op 'Geluid'
- Selecteer 'Wegverkeer'
- Indien nodig bekijk je ook 'Spoorverkeer' en 'Luchtvaart'

Wil je weten wat de kaart toont, klik onderaan op 'Wat toont de kaart' voor meer informatie.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.2. in het **rapportage document**.

W

Vlaanderen LEEFKWALITEIT VLAANDEREN

SELECTEER EEN THEMA

- ▼ Luchtkwaliteit
- ▼ Ruimte & Groen
- ▼ Geluid
 - Wegverkeer
 - Spoorverkeer
 - Luchtvaart
- ▼ Water
- ▼ Straling
- ▼ Licht
- ▼ Mobiliteit

PERIODE

2015

INFORMATIE

LEGENDE

GELUIDSKAART
dB

- < 55
- 55-60
- 60-65
- 65-70
- 70-75
- > 75

Vlaanderen
verbeelding werkt

Leefkwaliteitvlaanderen.be is een officiële website van de Vlaamse
uitgegeven door [Departement Omgeving](#)

2.3. Groene ruimtes

- Surf naar www.leefkwaliteitvlaanderen.be/lagen
- Druk op 'Ruimte en Groen'
- Selecteer 'Buurtgroen'
- Indien nodig bekijk je ook 'Natuurbeleving op de weg'

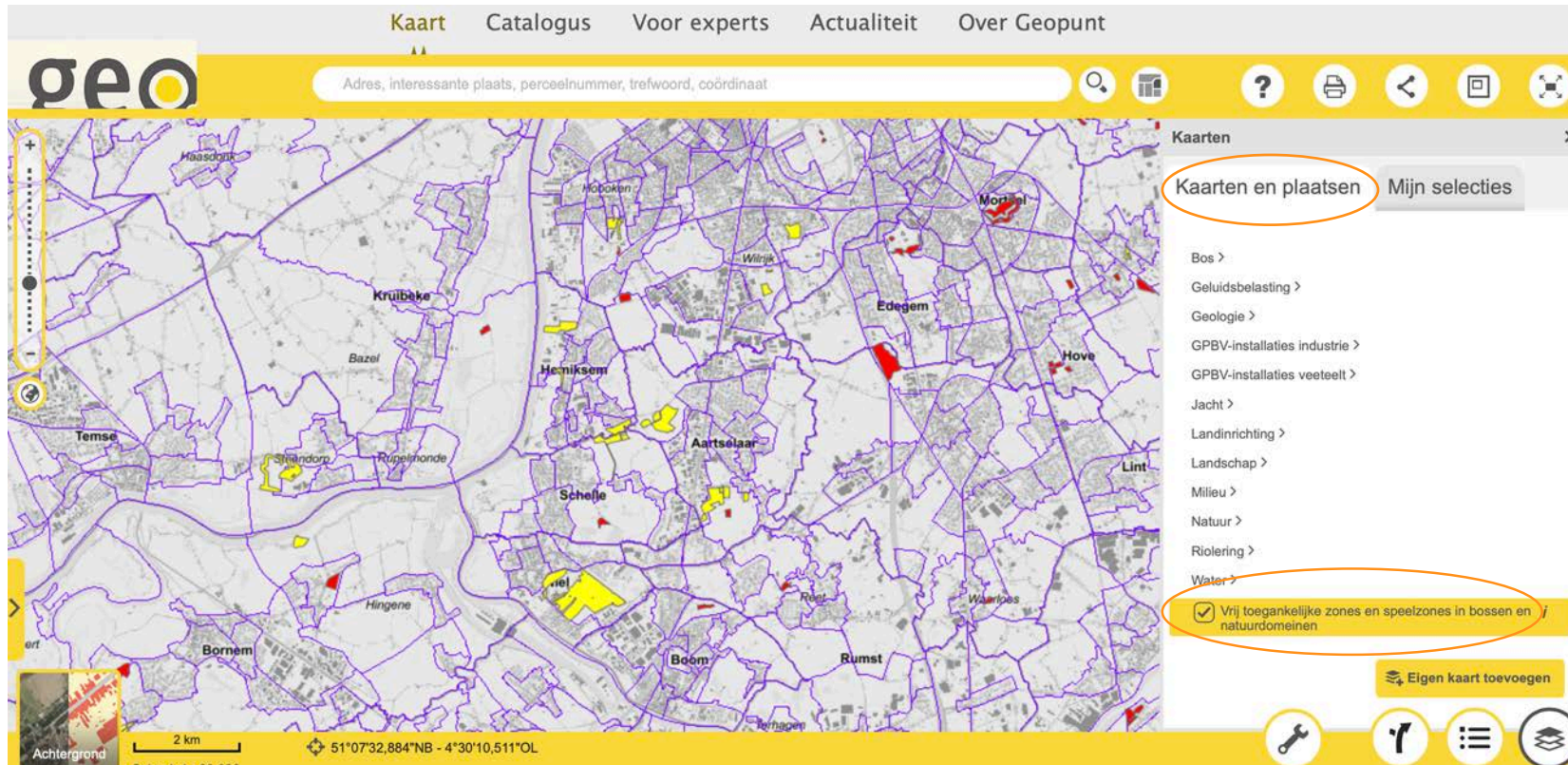
Wil je weten wat de kaart toont, klik onderaan op 'Wat toont de kaart' voor meer informatie.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.3. in het **rapportage document**.

W

The screenshot shows the 'Leefkwaliteit Vlaanderen' website interface. The top navigation bar includes the logo and the text 'Vlaanderen' and 'LEEFKWALITEIT VLAANDEREN'. Below this, there is a 'SELECTEER EEN THEMA' button. The main content area is divided into 'KAARTEN' and 'PERIODE'. Under 'KAARTEN', there are several categories: 'Luchtkwaliteit', 'Ruimte & Groen', 'Geluid', 'Water', 'Straling', 'Licht', and 'Mobiliteit'. The 'Ruimte & Groen' category is expanded, showing three options: 'Aaneengeslotenheid open ruimte', 'Natuurbeleving op de weg', and 'Buurtgroen'. The 'Buurtgroen' option is selected and highlighted with an orange circle. Below the 'KAARTEN' section, there is a 'PERIODE' dropdown menu set to '2013'. On the right side, there is a map showing a green and yellow area. A legend titled 'LEGENDE' is overlaid on the map, explaining the color coding: yellow for 'Toegang tot buurtgroen', green for 'Buurtgroen', and white for 'Geen toegang'. The bottom of the page features the logo and text 'Vlaanderen verbeelding werkt' and 'Leefkwaliteitvlaanderen.be is een officiële website van de Vlaamse Regering uitgegeven door Departement Omgeving'.

2.4. Groene speelruimtes

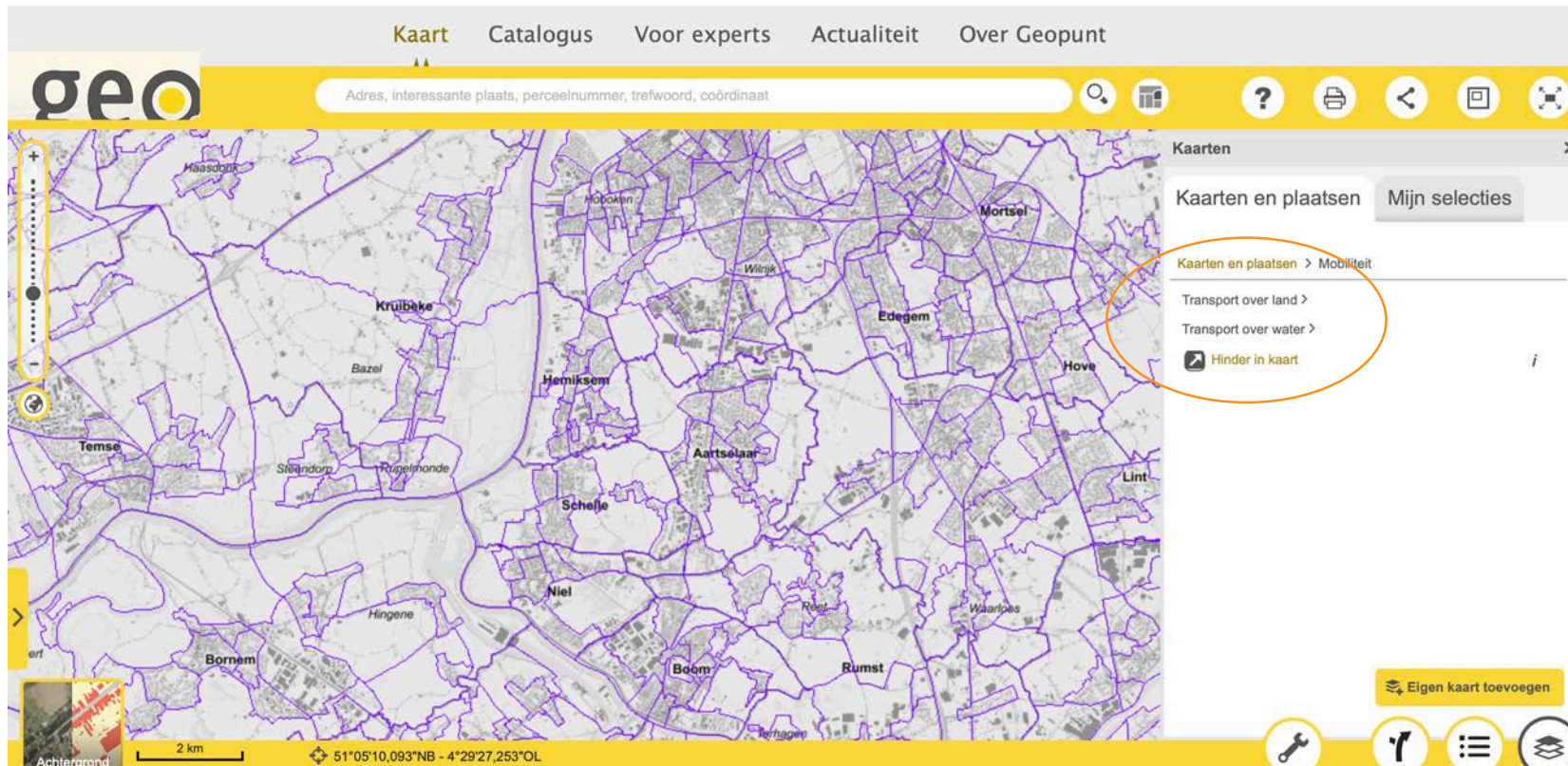

- Surf naar www.geopunt.be
- Maak de basiskaart met de grenzen van de gemeente en de statistische sectoren
- Selecteer 'Kaarten en plaatsen'
- Selecteer 'Natuur en Milieu'
- Selecteer 'Vrij toegankelijke speelzones en natuurdomeinen'

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.4. in het **rapportage document**.

W

2.5. Mobiliteit

- Surf naar www.geopunt.be
- Maak de basiskaart met de grenzen van de gemeente en de statistische sectoren
- Selecteer 'Kaarten en Plaatsen'
- Selecteer 'Mobiliteit over land'

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.5. in het **rapportage document**.

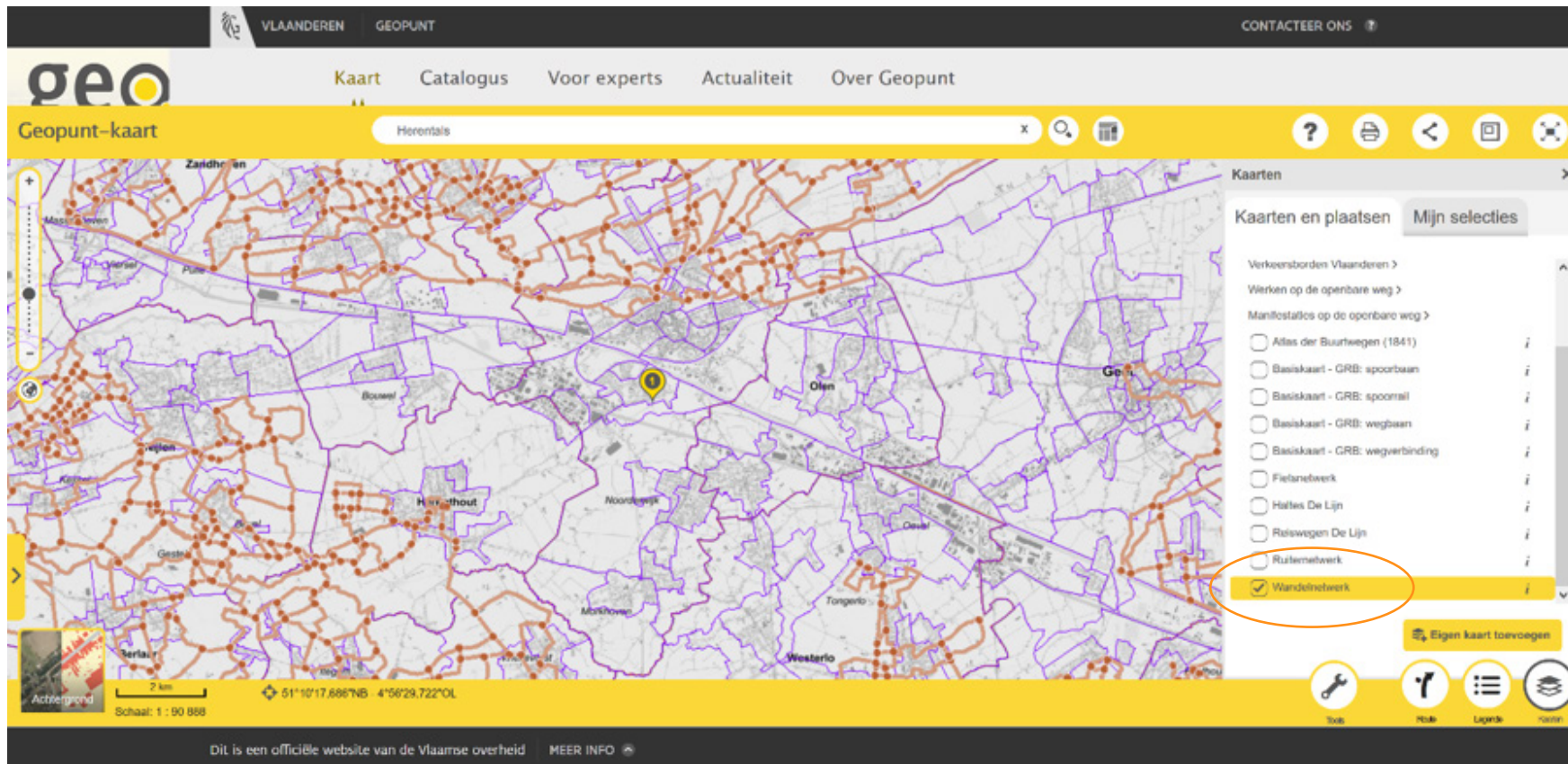

The screenshot shows the Geoportaal interface. At the top, there are navigation tabs: 'Kaart', 'Catalogus', 'Voor experts', 'Actualiteit', and 'Over Geopunt'. Below this is a search bar with the text 'Adres, interessante plaats, perceelnummer, trefwoord, coördinaat'. The main map area displays a street map with numerous blue dots representing bus stops. On the right side, a sidebar titled 'Kaarten' is open, showing a list of map layers under the heading 'Kaarten en plaatsen' and 'Mijn selecties'. The selected layers are 'Haltes De Lijn' and 'Reiswegen De Lijn', both of which have a checkmark and are highlighted in yellow. A red circle is drawn around these two selected items. Other layers in the list include 'Atlas der Buurtwegen (1841)', 'Basiskaart - GRB: spoorbaan', 'Basiskaart - GRB: spoorrail', 'Basiskaart - GRB: wegbaan', 'Basiskaart - GRB: wegverbinding', 'Fietenetwerk', 'Ruiternetwerk', and 'Wandelnetwerk'. At the bottom of the sidebar, there is a button labeled 'Eigen kaart toevoegen'. The map itself shows a region with various towns and villages, including Kruikeke, Bazel, Herlikson, Aartselaar, Schelle, Niel, Boers, Remst, and Mortsel. A scale bar at the bottom left indicates 2 km, and the coordinates are 51°11'10.715"NB - 4°22'54.217"OL.

→ Selecteer 'De Lijn: haltes' en 'Reiswegen De Lijn'

TIP

Voor een grondige analyse van het aanbod van bussen kijk je best ook naar de frequenties waarop de bussen passeren. Passeren de bussen 1 keer of meerdere malen per uur? Gaat het om een belbus? Deze informatie vind je op www.delijn.be/nl/haltes ↗.

→ Je kan hier ook het fietsnetwerk en het wandelnetwerk vinden. Selecteer daarvoor 'Fietsnetwerk' of 'Wandelnetwerk'.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.5. in het **rapportage document**.

2.6. Walkability

De walkabilityscore helpt ons bij het analyseren van bereikbaarheid van een buurt. De score bundelt drie aspecten in één score: de functiemix, de woondichtheid en de stratenconnectiviteit¹⁰⁶.

- Woondichtheid: het aantal inwoners per oppervlakte (zie ook de spreiding van de buurt).
 - Functiemix: de mate waarin verschillende functies en voorzieningen aanwezig zijn binnen een bepaald gebied. Hoe beter de mix per oppervlakte, hoe hoger de score.
 - Stratenconnectiviteit voor voetgangers en fietsers: het gemak waarmee je je van punt A naar punt B kunt verplaatsen. Hoe meer bewandelbare kruispunten er per oppervlakte zullen zijn, hoe hoger de score op stratenconnectiviteit.
- Surf naar www.gezondleven.be/settings/gezonde-gemeente/gezonde-publieke-ruimte/walkability-tool
- Druk op 'Open Tool'

WALKABILITYSCORE-TOOL

We willen allemaal wonen in een gezonde buurt. Maar hoe weet je of een buurt meer of minder potentieel heeft voor actieve verplaatsing en actieve recreatie bij voetgangers? Het antwoord? Met de unieke walkabilityscore-tool. Op de bijhorende interactieve kaart voor Vlaanderen en Brussel kan je de 'walkabilityscore' bekijken en uitpluizen, dé internationaal wetenschappelijk voorspeller van beweging. De tool is een noodzakelijk onderdeel of kompas voor een duurzaam ruimtelijk beleid op mensenmaat. En ontwikkeld door het Vlaams Instituut Gezond Leven en departement Omgeving i.s.m. VITO

Uniek instrument

De walkabilityscore-tool is een zeer nuttig en uniek instrument. Het brengt de walkabilityscore voor elke hectare in Vlaanderen in kaart. En dat is belangrijke informatie. Want inwoners van buurten met een hoge walkabilityscore bewegen meer. Bovendien hebben volwassenen in deze buurten betere bloeddrukwaarden en een gezonder gewicht. Daarnaast is er een sterkere lokale economie mogelijk en zijn er minder kosten voor openbaar vervoer.

De walkabilityscore bundelt drie aspecten: de functiemix, de woondichtheid en de stratenconnectiviteit. De functiemix kijkt of en hoe de functies en voorzieningen in de buurt gecombineerd zijn, en of er een goede mix is tussen kantoren, ontspanningsmogelijkheden, scholen en winkels. De woondichtheid focust op het aantal inwoners per oppervlakte. En de stratenconnectiviteit geeft aan of je gemakkelijk met de fiets of te voet van punt A naar B kunt gaan en of de straten goed verbonden zijn met elkaar.

OPEN DE TOOL

De tool werkt best als je hem opent in Google Chrome.

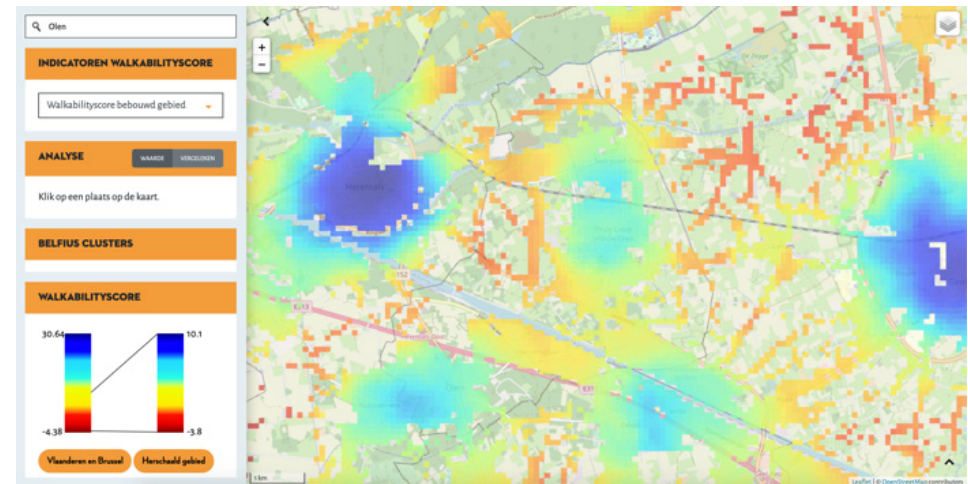
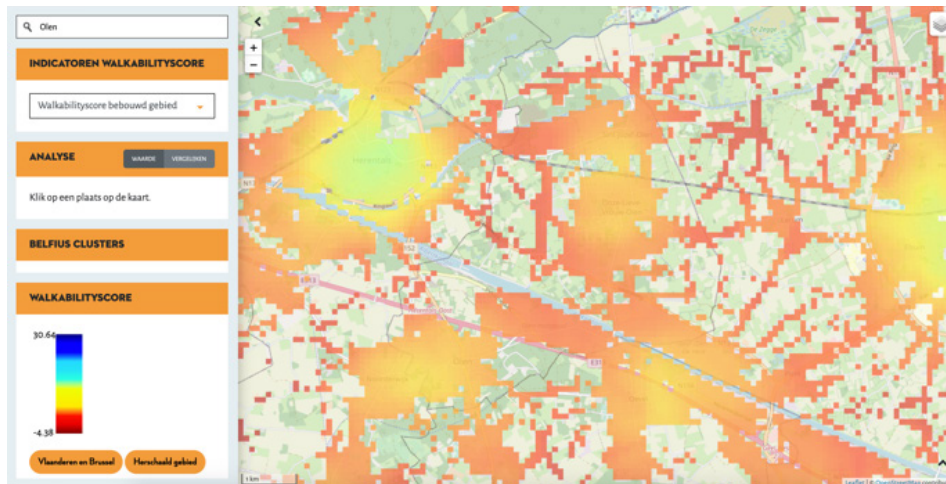
Begin 2021 werken wij volop aan de verdere optimalisatie van de walkabilityscore-tool en het verlagen van het

The screenshot shows a web application for analyzing walkability scores. Key elements include:

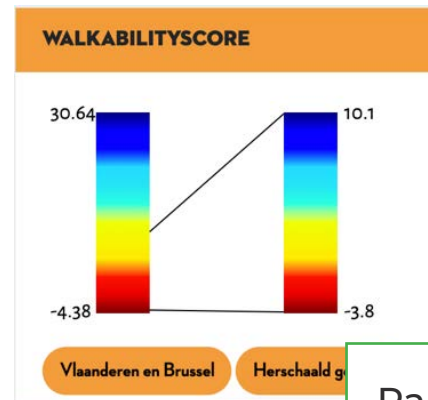
- Search Bar:** Located at the top left, containing the text 'Zoek op een gemeente'.
- Map:** A central map showing a city area with a heatmap overlay representing walkability scores. A scale bar indicates 5 km.
- Left Sidebar:** Contains several sections:
 - INDICATOREN WALKABILITYSCORE:** A dropdown menu currently set to 'Walkabilityscore bebouwd gebied'.
 - ANALYSE:** Includes buttons for 'WAARDE' and 'VERGELIJKEN', and a prompt 'Klik op een plaats op de kaart.'
 - BELFIUS CLUSTERS:** A section with a placeholder for data.
 - WALKABILITYSCORE:** A vertical color scale legend ranging from -4.38 (red) to 30.64 (blue).
 - Buttons:** Two buttons at the bottom of the sidebar: 'Vlaanderen en Brussel' and 'Herschaald gebied'.
- Main Content Area:**
 - MEER INFO ANALYSE:** A header with a 'MEER INFO' link.
 - Walkabilityscore bebouwd gebied:** The main title of the analysis.
 - De publieke ruimte kan mensen aanzetten om meer te bewegen.** A sub-header.
 - Text:** Two paragraphs explaining the benefits of high walkability scores and the importance of public space design.
 - Buttons:** 'Ruimtelijke planning' and 'Ruimtelijke inrichting' at the bottom.

- Zoek 'Gemeente'
- GRB achtergrond

De tool geeft je nu een indicatie van de walkability van het gebied. Hoe hoger de score, hoe beter de walkability van de buurt. Je kan je buurt vergelijken met Vlaanderen en Brussel. Door op 'Herschaald gebied' te klikken, zal de tool de scores van het getoonde gebied herschalen. Zo vergelijk je niet meer met Vlaanderen en Brussel, maar zie je binnen je gemeente welke gebieden er de beste walkabilityscore hebben. Wees alert wanneer je herschaalt. Het gebied met de beste walkability-score na herschaling kan nog altijd een hele lage score hebben in vergelijking met bijvoorbeeld steden.

Op bovenstaande kaarten zie je twee keer de walkabilityscore voor de regio van Olen. De eerste kaart geeft het gebied zonder herschaling weer. Je ziet dat de walkability laag is in vergelijking met Vlaanderen. In de tweede kaart hebben we het gebied herschaald. Nu laat de kaart de walkability zien voor het getoonde gebied. Hier zie je dat sommige gebieden donkerblauw kleuren. Deze gebieden hebben de hoogste walkabilityscore van het getoonde gebied. Je ziet echter in de linkerkolom hoe je dit kan vergelijken met de rest van Vlaanderen.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 2.6. in het **rapportage document**.

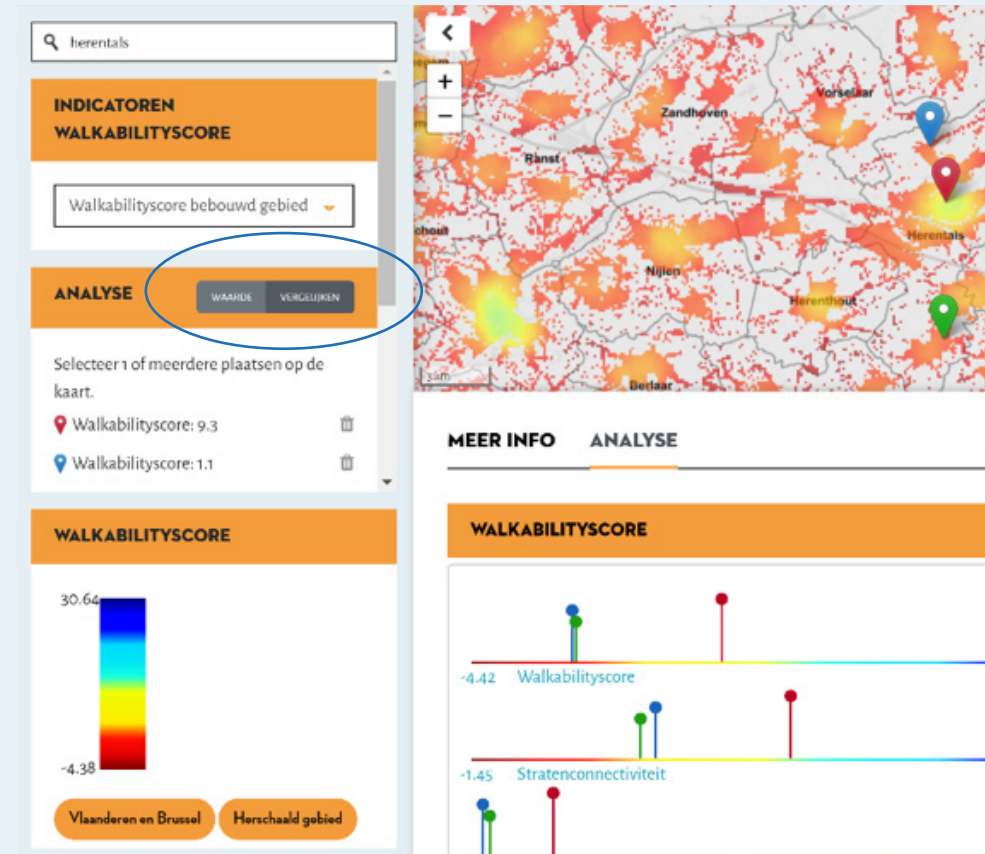
Verder aan de slag?

Als tweede stap kan je gebieden vergelijken, voor elk geselecteerd gebied krijg je een afzonderlijke score op walkability, stratenconnectiviteit, woondichtheid en functiemix.

- ‘Vergelijk meerdere buurten’
- Klik één plaats aan per buurt die je wil vergelijken. (Je kan maximum vijf gebieden kiezen.)

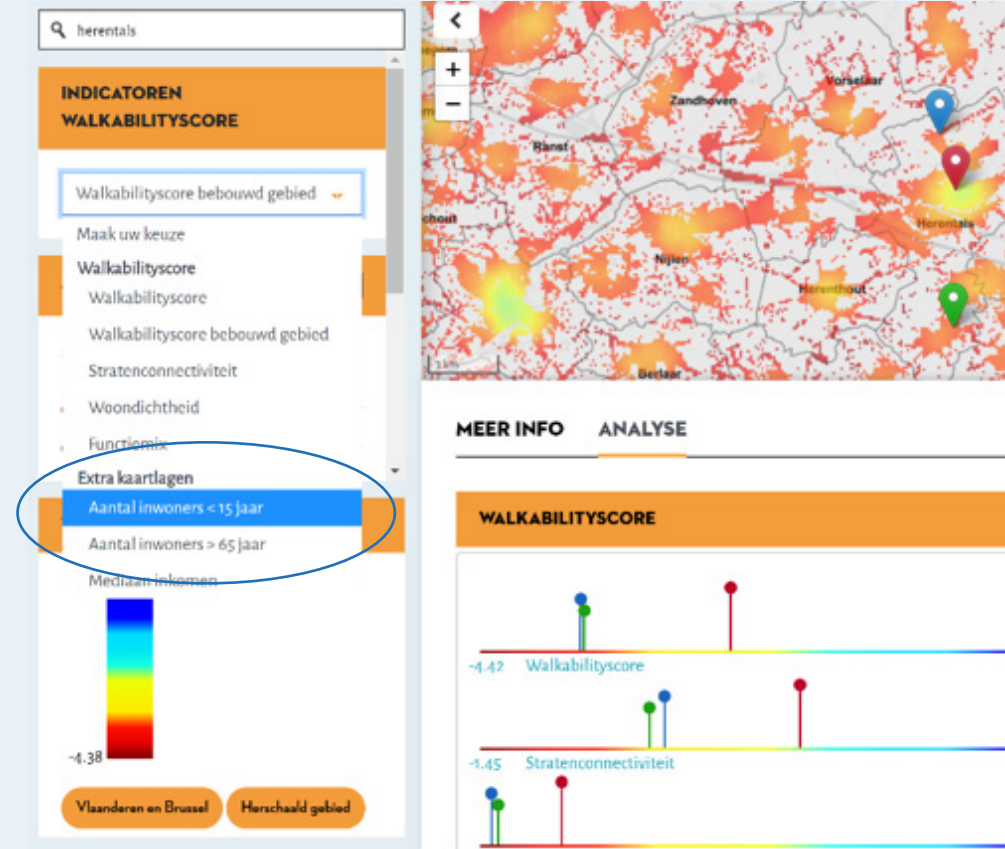
Aangezien je maar maximum vijf gebieden kan kiezen, zal je goed moeten nadenken welke gebieden belangrijk zijn om te vergelijken. Je kan je keuze baseren op:

1. De verschillende statistische sectoren
2. De verschillende buurten volgens bebouwing (kern, lint, verspreide bebouwing)
3. In latere analyses: de gebieden waarvan je weet dat er een specifieke doelgroep woonachtig is

De tool biedt ook aan om te kijken naar gebieden waar veel 65+ wonen of -15jarigen. Hiervoor druk je op “extra kaartlagen” en selecteer afzonderlijk:

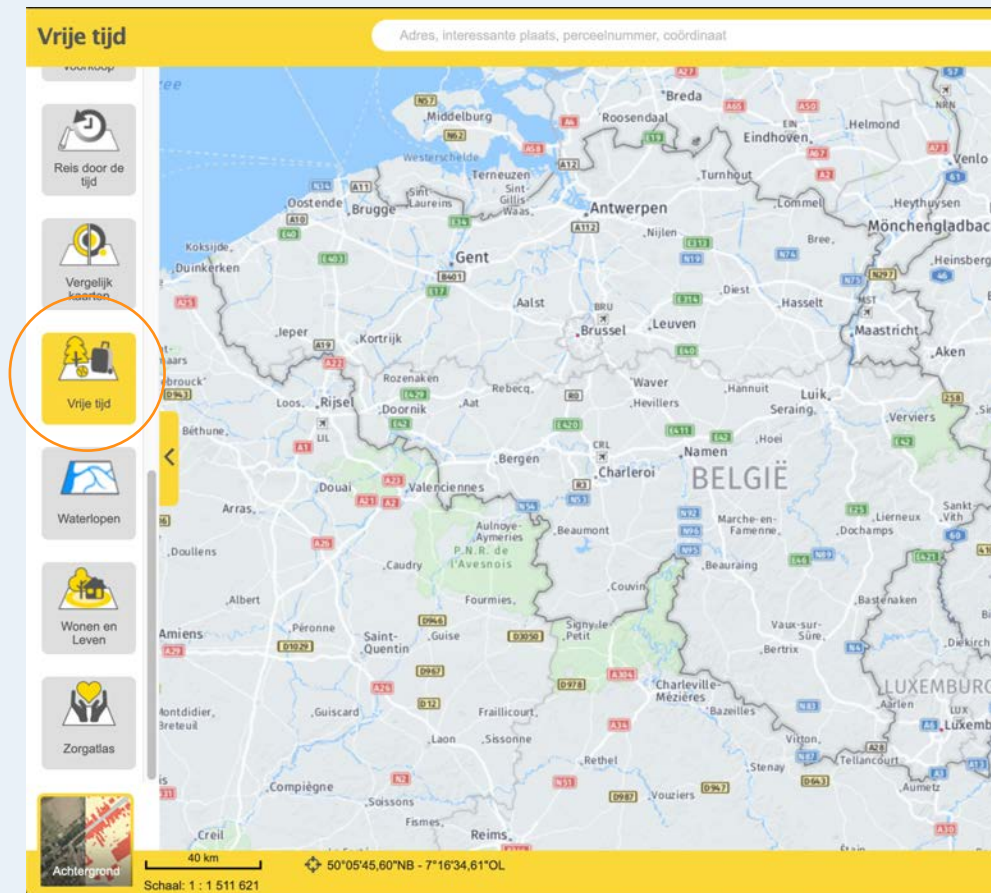
- ‘Aantal inwoners > 65’
- ‘Aantal inwoners < 15’

3. De sociale infrastructuur in mijn buurt

3.1. Vrije tijd

- Surf naar www.geopunt.be
- Maak de basiskaart met de grenzen van de gemeente en de statistische sectoren
- Druk links op het gele tabblad, hierdoor verschijnt een nieuwe kolom
- Zoek in de linkse kolom naar 'Vrije tijd'

Rechts krijg je een kolom waar je het volgende kan aanduiden:

- Sportaccommodatie
- Toeristische recreatieve routes (indien van toepassing)
- Toeristisch verblijf of dienst (indien van toepassing)
- Natuur
- Culturele locaties of erfgoed
- Haltes openbaar vervoer (Deze zijn interessant om te kijken of vrijetijdsvoorzieningen bereikbaar zijn.)
- Organisatie of afdeling binnen sociaal-cultureel werk

TIP

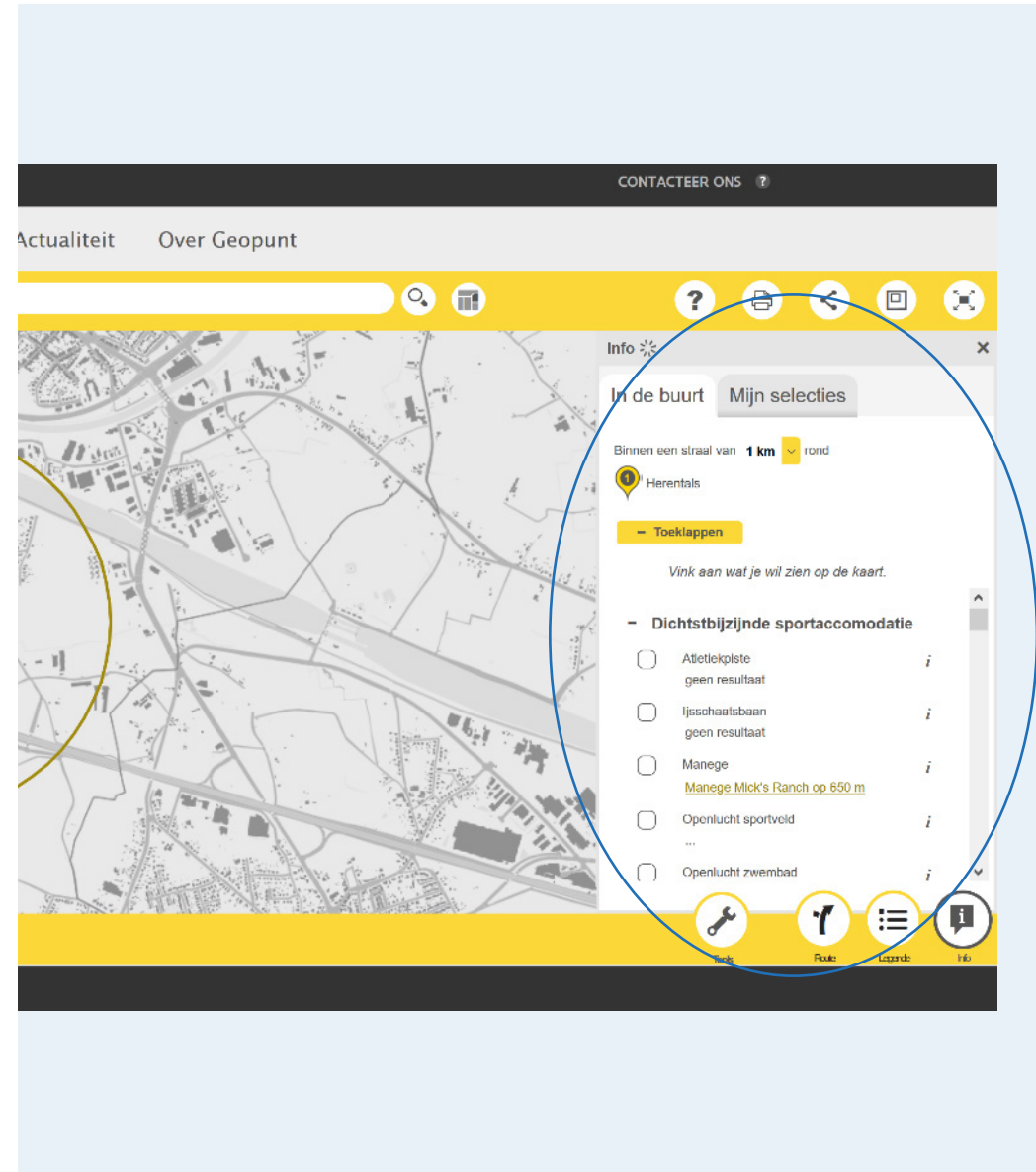
Je kan ook je straal aanpassen afhankelijk van je interesses van 1 tot 10 km.

TIP

Vul deze informatie aan met gegevens die je al hebt of met gegevens uit Google Maps.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 3.1. in het **rapportage document**.

4. De basisvoorzieningen in mijn buurt

4.1. Voorzieningsniveau

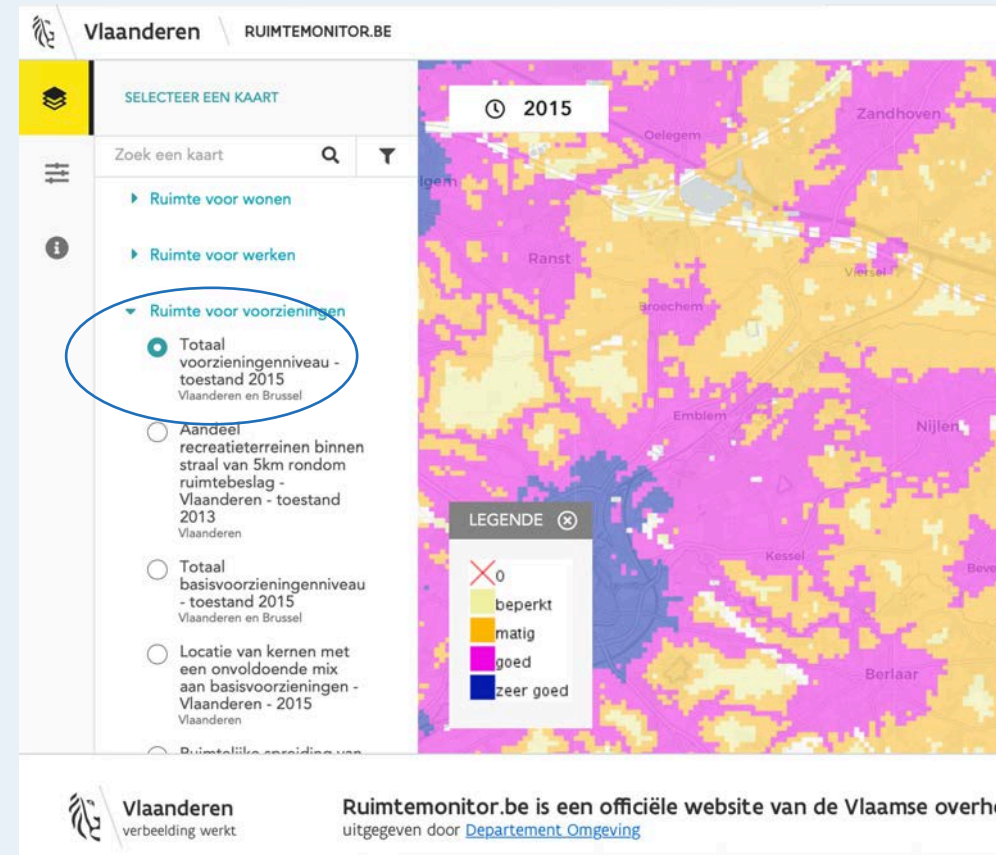
- Surf naar www.ruimtemonitor.be/lagen/ruimte-voorvoorzieningen/totale-basisvoorzieningen ↗
- Duid aan: 'Totaal voorzieningsniveau – toestand 2015'

Uit deze kaart weet je welke gebieden een goed voorzieningsniveau hebben, maar je weet nog niet welke voorzieningen er zijn.

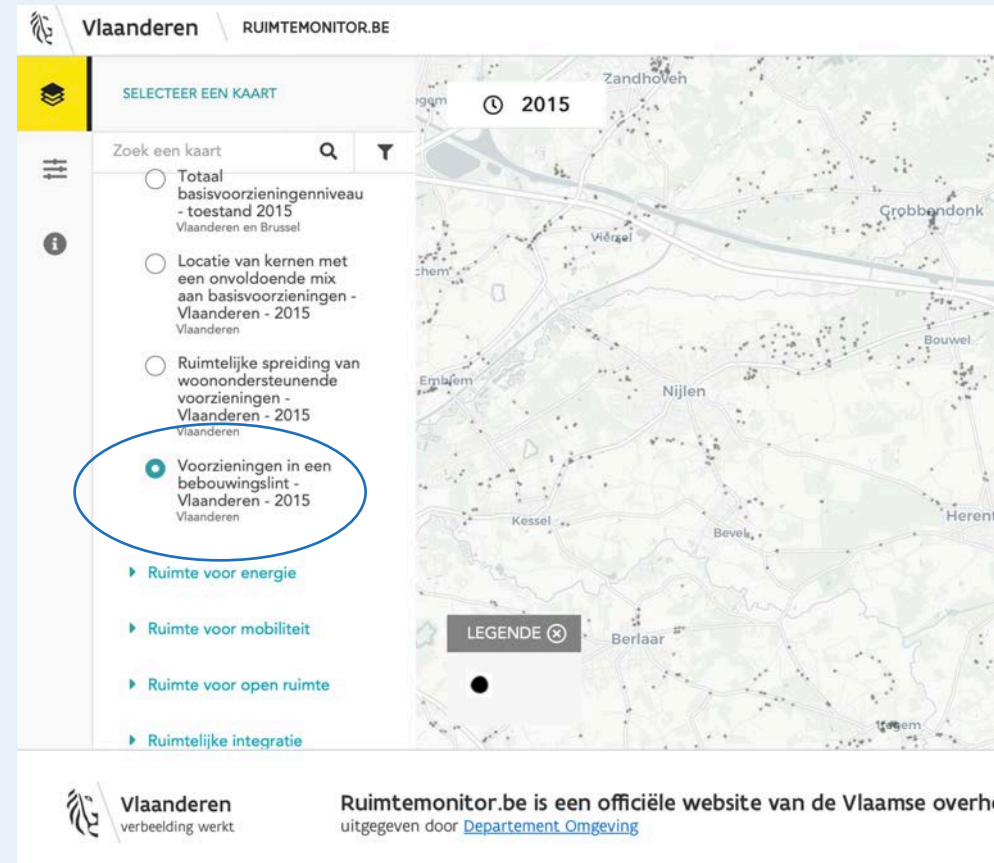
TIP

Ook interessant om te bekijken:

- Kernen die onvoldoende mix van basisvoorzieningen hebben
- 'Locatie van kernen met een onvoldoende mix aan basisvoorzieningen – Vlaanderen – 2015'
- Naar de voorzieningen in een lint

→ Voorzieningen in een bebouwingslint – Vlaanderen – 2015'

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 4.1. in het **rapportage document**.

4.2. Basisvoorzieningen in de buurt

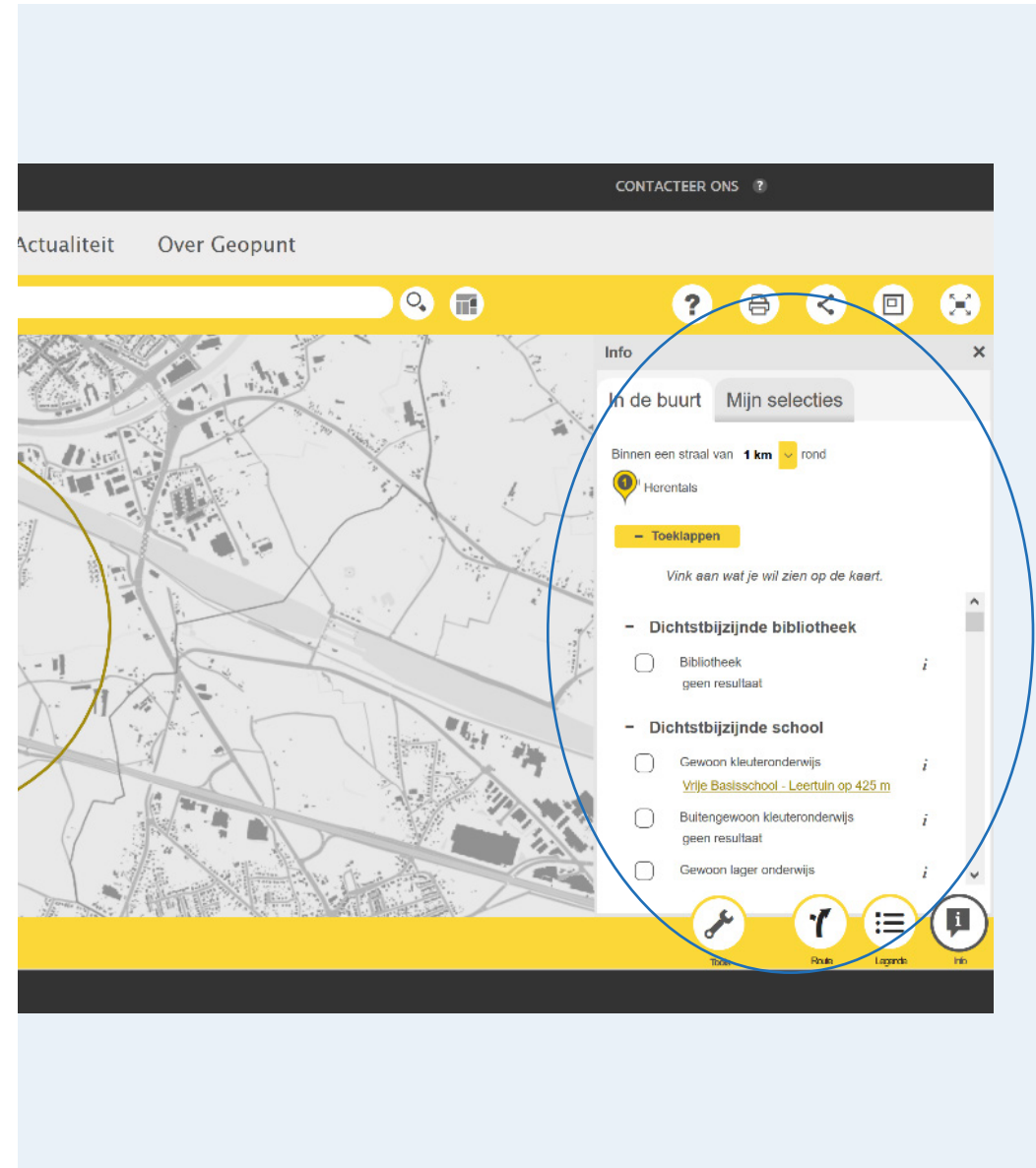
De tweede stap in de analyse kijkt verder en gaat na over welke voorzieningen we dan kunnen spreken.

- Surf naar www.geopunt.be
- Maak de basiskaart met de grenzen van de gemeente en de statistische sectoren
- Druk links op het gele tabblad, hierdoor verschijnt een nieuwe kolom
- Zoek in de linkse kolom naar ‘Wonen en Leven’

- Rechts krijg je een kolom waar je het volgende kan aanduiden:
 - Bib
 - School
 - Kinderopvang
 - Gezondheidszorg
 - Haltes en openbaar vervoer. Deze indicator is interessant om te kijken of de basisvoorzieningen ook voldoende bereikbaar zijn.
 - Gemeentehuis
- Je kan ook je straal aanpassen afhankelijk van je interesses van 1-10 km.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 4.2. in het **rapportage document**.

4.3. Locatus

De bovenstaande kaart geeft ons een beeld van de aan- of afwezigheid van bepaalde voorzieningen. Maar het is een beperkt beeld, zo weten we nog steeds niet of er een kruidenier of bakker in de buurt aanwezig is.

Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de tabel met het overzicht van de basisuitrusting opgedeeld in statistische sectoren.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

Zelf aan de slag?

Bovenstaande gegevens komen van [Locatus](#). Locatus verzamelt als onderzoeksbureau informatie over winkels in de Benelux. Je kan deze gegevens ook opvragen bij een medewerker die toegang heeft tot Locatus. Weet je niet wie de medewerker is? Je kan de verschillende diensten data en analyse van de Provincies ook bereiken via deze mail-adressen indien je nog specifieke vragen hebt over de databank.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 4.3. in het **rapportage document**.

Voor de Provincie Antwerpen:

data.analyse@provincieantwerpen.be

Voor de Provincie Oost-Vlaanderen:

data.analyse@oostvlaanderen.be

Voor de Provincie West-Vlaanderen:

data.analyse@westvlaanderen.be

Voor Provincie Limburg:

data.analyse@limburg.be

Voor de Provincie Vlaams-Brabant:

data.analyse@vlaamsbrabant.be

Waar handelaars (bakkers, slagers, winkels...) en voorzieningen (post, de bank,...) zich bevinden, kan je ook exploreren via Google Maps. Welke lokale handelaars neem je best mee in je analyse? Zie hiervoor het lijst **‘Basisvoorzieningen in de buurt’** in het Denk-gedeelte.

5. De zorg- en ondersteuningsvoorzieningen in mijn buurt

- Surf naar www.geopunt.be
- Maak de basiskaart met de grenzen van de gemeente en de statistische sectoren
- Selecteer ‘Welzijn, gezondheid en gezin’
- Selecteer ‘Zorg en gezondheid’

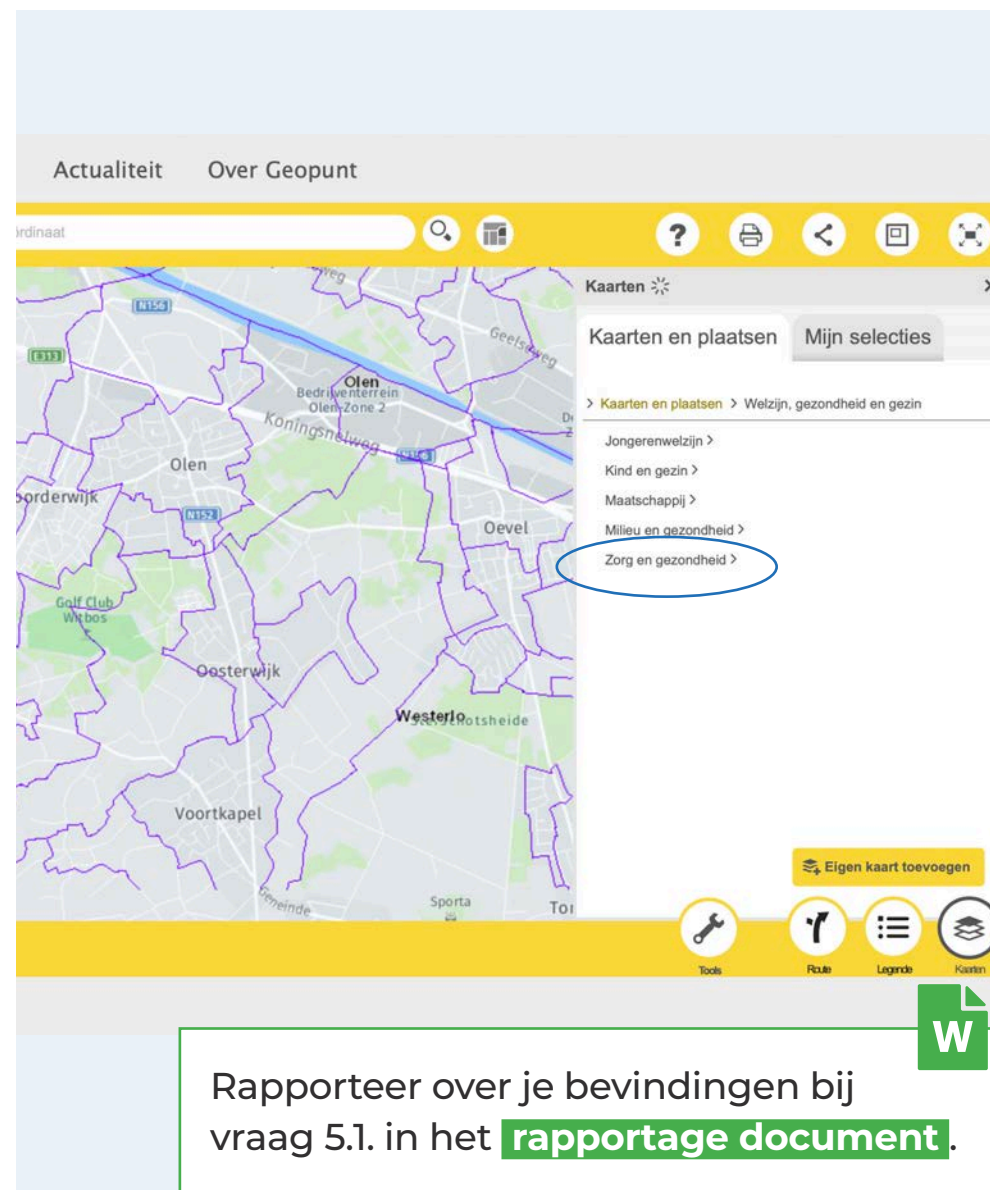
Onder deze lijst vind je vooral de organisaties op meso-niveau. Neem zeker een kijkje naar ‘het aantal inwoners per huisarts’ (Enkel op gemeenteniveau) en de ‘ouderenvoorzieningen’.

5.1. Huisarts

- Selecteer ‘Zorg en gezondheid’
- Selecteer ‘De zorgatlas’
- Selecteer ‘Zorgstatistieken’
- Selecteer ‘Zorgaanbod’
- Selecteer ‘Aantal inwoners per erkende huisarts’

TIP

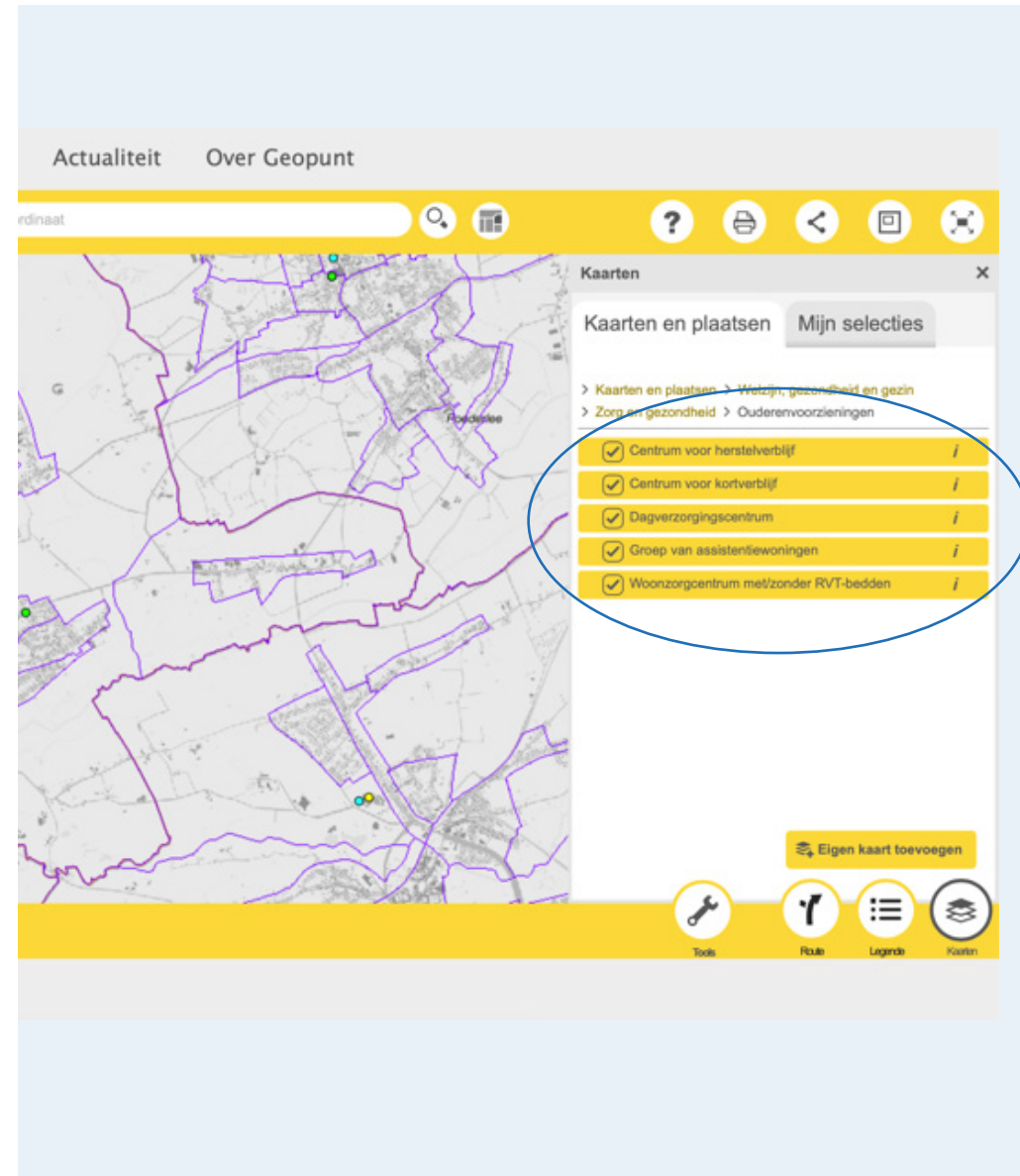
Vergelijk deze cijfers met de cijfers uit de Eerstelijnszone.

The screenshot shows the Geopunt web application interface. At the top, there are tabs for 'Actualiteit' and 'Over Geopunt'. Below that is a search bar and navigation icons. The main area displays a map of Olen with various districts labeled like 'Olen', 'Oevel', 'Westerlo', and 'Voortkapel'. On the right side, there is a sidebar menu titled 'Kaarten en plaatsen' with a sub-section 'Mijn selecties'. Under 'Mijn selecties', there is a list of categories: 'Jongerenwelzijn >', 'Kind en gezin >', 'Maatschappij >', 'Milieu en gezondheid >', and 'Zorg en gezondheid >'. The 'Zorg en gezondheid >' option is circled in blue. At the bottom right of the map area, there are icons for 'Tools', 'Route', 'Legende', and 'Kaarten'. A green box with a white 'W' icon is overlaid on the bottom right of the screenshot, containing the text: 'Rapporteer over je bevindingen bij vraag 5.1. in het rapportage document.'

5.2. Ouderenvoorzieningen

- Selecteer 'Zorg en gezondheid'
- Selecteer 'Ouderenvoorzieningen'
- Duid de verschillende opties aan.

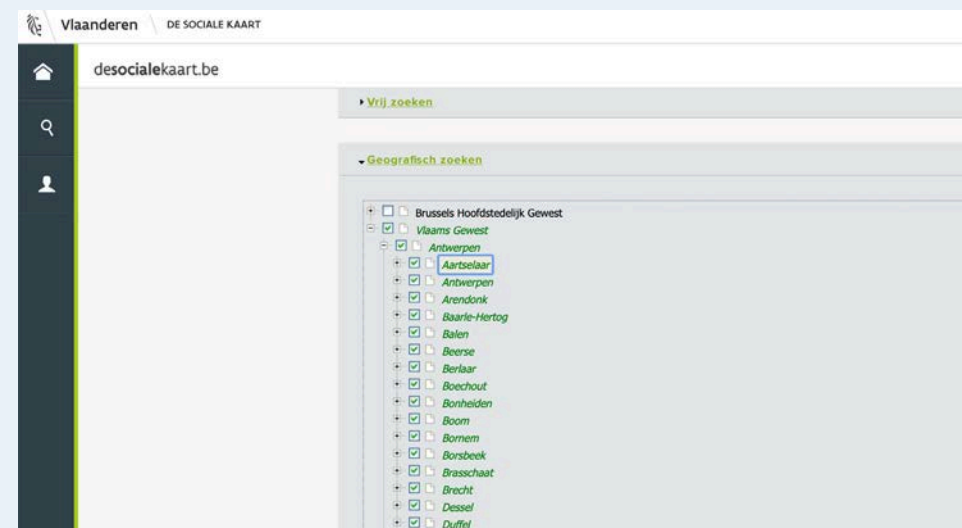
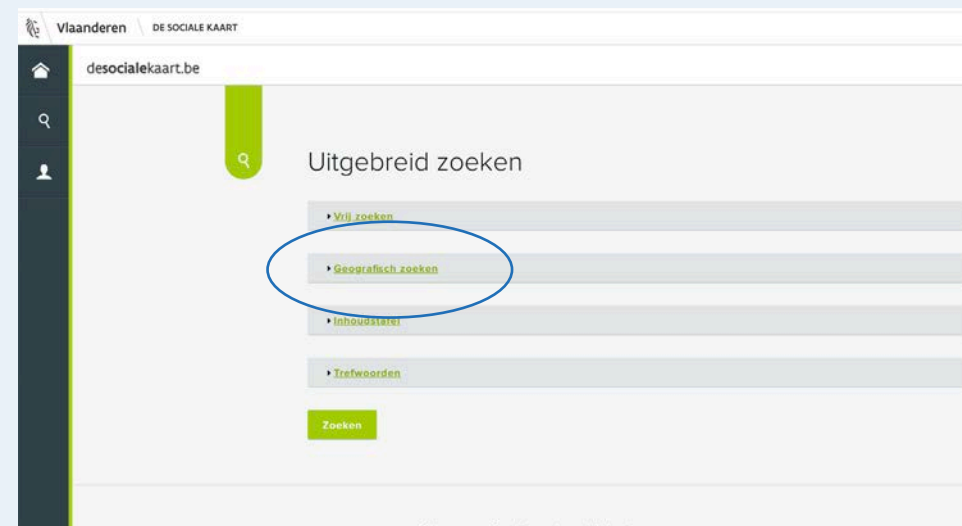
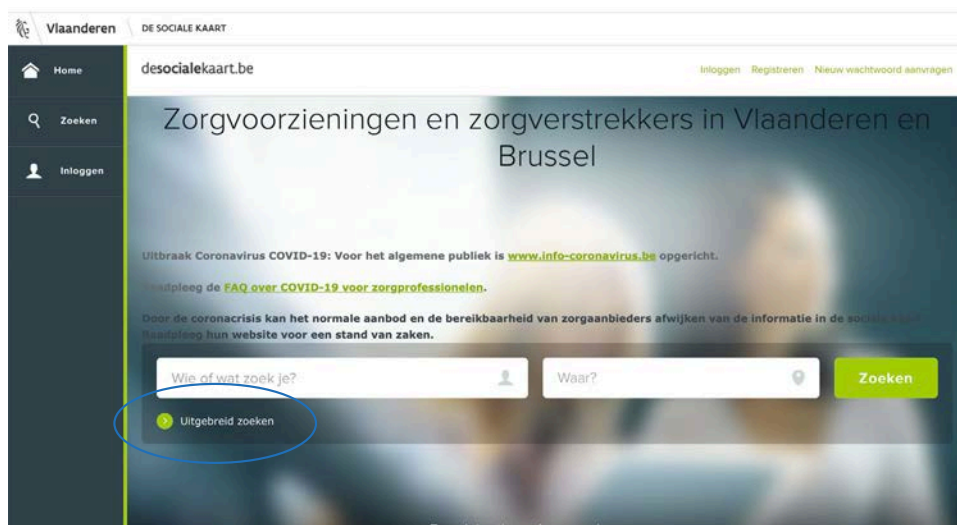

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 5.2. in het **rapportage document**.

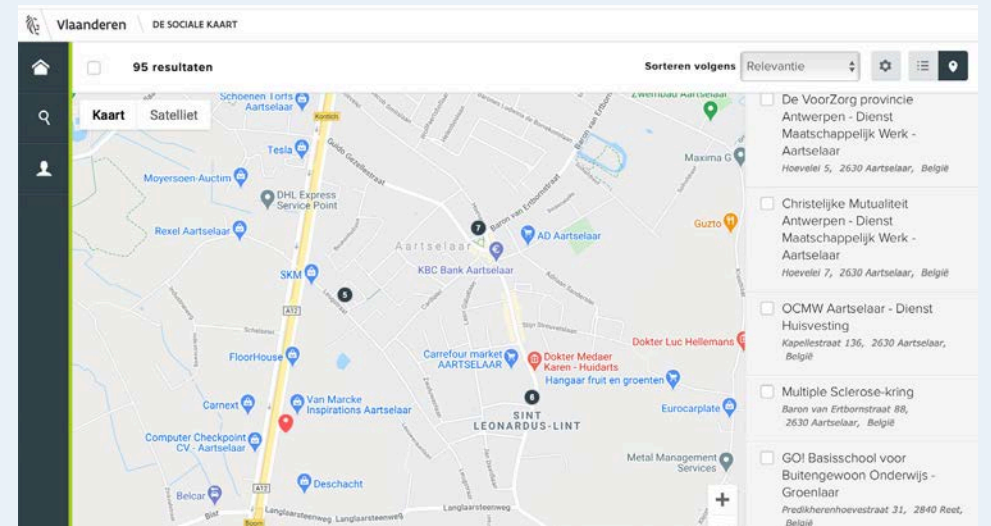
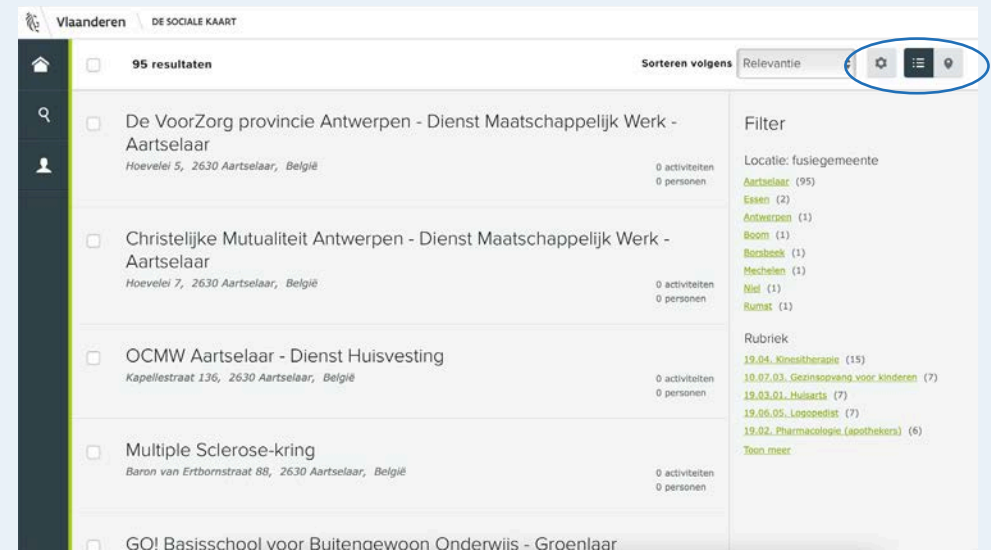
5.3. De sociale kaart

Om de organisaties op micro-niveau te vinden, kan je gebruik maken van de sociale kaart.

- Surf naar www.desocialekaart.be
- Druk op “uitgebreid zoeken”
- Selecteer ‘geografisch zoeken’
- Selecteer jouw gemeente

→ Druk op kaartweergave om alle resultaten op de kaart te zien

→ Of selecteer een rubriek en kies vervolgens kaartweergave om specifieke voorzieningen op te kaart te zien (in dit voorbeeld: huisartsen in Aartselaar)

Indien je moet vaststellen dat er geen voorzieningen zijn de buurt (bv. psychologen), kijk dan ook eens naar de omliggende gemeenten of op het niveau van de eerstelijnszone.

TIP

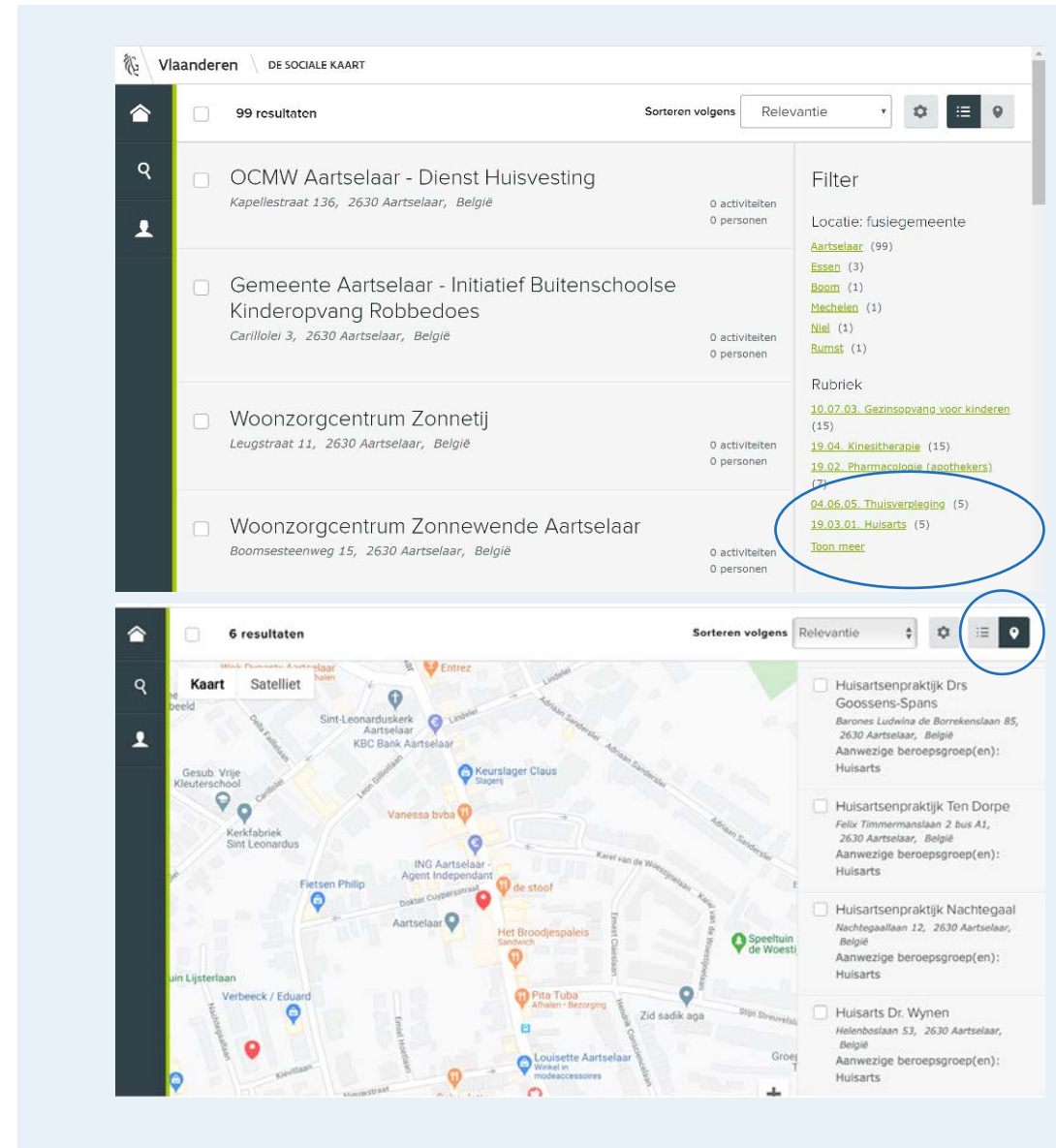
Wil je nog een kijkje nemen naar andere voorzieningen? Bekijk je gemeente op Google maps.

TIP

Leg hier zeker ook het kaartje naast dat je maakte in de eerste denkoefening ‘Welke diensten, acties, initiatieven... zijn er al?’

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 5.3. in het **rapportage document**.

6. Wonen

6.1. Sociaal wonen

Via [deze link](#) kom je automatisch terecht bij de tabel met het aantal sociale huurwoningen opgedeeld in statistische sectoren.

Je hoeft enkel het ‘gebied’ aan te passen naar jouw gemeente!

Zelf aan de slag?

Onder Sociaal wonen kan je eveneens kijken naar de sociale huurders bij de sociale huisvestingsmaatschappijen. Deze cijfers vind je enkel op niveau van de gemeente.

- Ga naar de databank van de Provincies in Cijfers
- Klik links in de menubalk door bij ‘Wonen’
 - Klik door naar ‘Sociaal wonen’
 - Klik op ‘Sociale huurders bij SHM’. Hier vind je het aantal en percentage huurders van een sociale woning bij een SHM en een opdeling naar leeftijd, nationaliteitsgroep en gemiddelde huurprijs.
 - Klik door naar ‘kandidaat-huurders bij SHM’. Hier vind je onder andere de gemiddelde wachttijd van huurders terug.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 6.1. in het **rapportage document**.

W

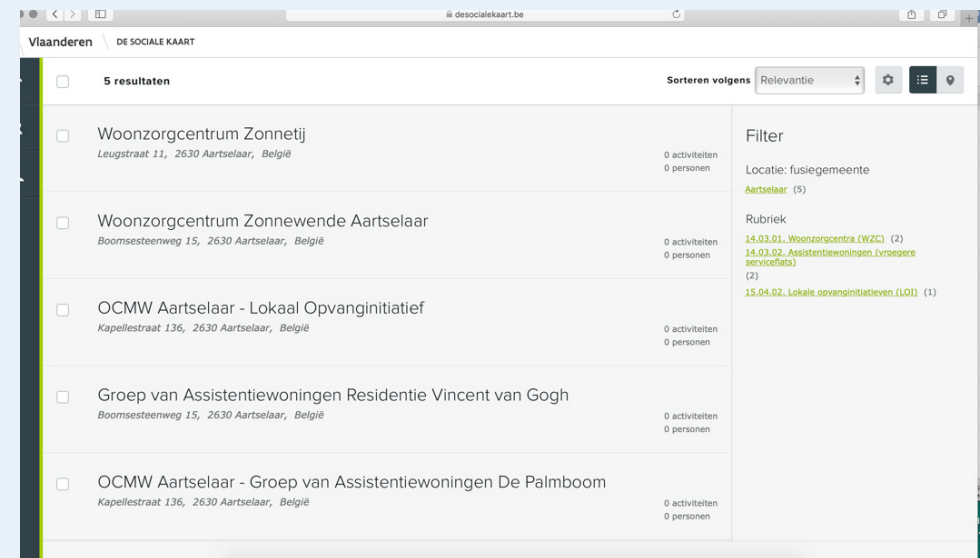
6.2. Alternatieve woonvormen

- Surf naar www.desocialekaart.be
- Druk op “uitgebreid zoeken”
- Selecteer ‘geografisch zoeken’
- Selecteer jouw gemeente
- Selecteer vervolgens ‘Inhoudstafel’
- Selecteer het volgende:
 - 07. Huisvesting > 07.02. Huisvestingsinitiatieven
 - 11. Jongeren > 11.05. Woonbeleiding jongeren
 - 12. Bijzondere jeugdzorg > 12.05. Residentiële jeugdzorg
 - 13. Personen met een handicap > 13.09 Woonondersteuning
 - 14. Ouderen > 14.03 Woonmogelijkheden
 - 15. Etnisch-culturele minderheden > 15.04 Doelgroep vluchtelingen, asielzoekers en mensen zonder papieren
- selecteer ‘zoeken’

Je krijgt een lijst van initiatieven rond wonen. Deze lijst kan je op een kaart weergeven door op het symbool van kaartweergave te klikken.

OPGELET!

Niet alle initiatieven vind je terug op de sociale kaart. Welke co-housinginitiatieven en dergelijke er zijn in jouw gemeente, zoek je best even op via Google of een andere zoekmachine.

Rapporteer over je bevindingen bij vraag 6.2. in het **rapportage document**.

Samenvatting en tussentijdse conclusies

De buurtbewoners en de omgeving: (mis) match tussen wie en wat in de buurt? Samenvatting en tussentijdse conclusies

In het rapportagedocument vind je een stappenplan om de (mis)match te onderzoeken. Het heeft als doel om de gegevens uit de kwantitatieve analyse en de ruimtelijke omgevingsanalyse samen te brengen op één of meerdere kaart(en).

7. Samenvatting en tussentijdse conclusies

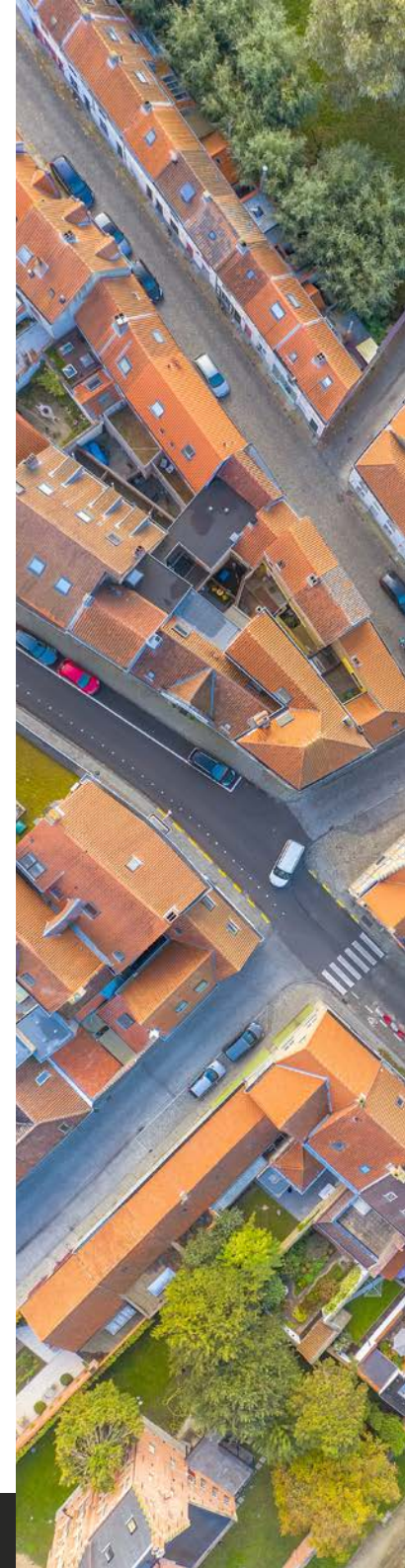
7.1. De buurtbewoners en de omgeving: (mis)match tussen wie en wat in de buurt?

7.2. Welke potentieel kwetsbare buurten zijn er in de gemeente door de woonomgeving?

7.3. Zijn er kaarten die wijzen

Stap 3

De kwalitatieve buurtanalyse

Intro

Fase B, stap 3 gaat over de kwalitatieve buurtanalyse. In deze kwalitatieve buurtanalyse verken je de noden en behoeften van buurtbewoners, lokale verenigingen en organisaties, professionals, Zo tracht je, aanvullend en verder bouwend op de kwantitatieve en ruimtelijke omgevingsanalyse, een beeld te vormen van wat er leeft in de buurt(en). Waar liggen er noden in de buurt? Maar ook, waar zijn er kansen en aanknopingspunten?

Om je op weg te helpen een onderbouwd antwoord te formuleren op de vraag “Wat leeft er in de buurt(en)?” in het rapportagedocument vind je in deze denktool de nodige achtergrondinformatie terug over (1) wat de kwalitatieve analyse juist inhoudt, (2) welke actoren je allemaal kan betrekken in deze analysefase en (3) op welke manier je deze kan bevragen.

Na het doorlopen:

- Weet je wat de kwalitatieve buurtanalyse juist inhoudt
- Weet je welke actoren je kan betrekken in de kwalitatieve buurtanalyse
- Weet je wat geschikte methodieken zijn om deze actoren te bevragen en in beeld te brengen wat er leeft in de buurt(en)

Kwalitatieve buurtanalyse: wat leeft er in de buurt(en)?

Wie woont er in je buurt(en)?

Zijn er signalen die wijzen op een signaal van verhoogd risico op eenzaamheid en sociaal isolement?

Zijn er signalen die wijzen op een signaal van een verhoogde (onbeantwoorde) zorg- en ondersteuningsnood?

Lees dus, voor je aan dit hoofdstuk begint, eerst de opdrachten bij stap 3 in het **rapportage document**.

De kwalitatieve analyse met de denktool

1. Inleiding: waarom een kwalitatieve analyse?

Op basis van de kwantitatieve analyse (stap 1) en de ruimtelijke omgevingsanalyse (stap 2) bouwde je al heel wat inzichten op over wie er leeft in de verschillende buurten en wat er allemaal al dan niet aanwezig is om te bouwen aan zorgzame buurten, dorpen, gehuchten Mogelijk bakende je al een buurt of dorp af waarvan je, op basis van je analyse, signalen hebt van een verhoogde nood of kwetsbaarheid. En formuleerde je nog enkele vragen die je graag meer in de diepte wil verkennen.

In deze laatste stap van de analyse ga je **met deze signalen en vragen verder aan de slag om te verkennen wat er leeft in de buurt(en)**. Deze stap in de analyse vormt een laatste puzzelstuk dat je inzichten verschaft over noden en behoeften bij de buurtbewoners, maar ook over kansen en aanknopingspunten om in de toekomst in te zetten op deze zorgzame buurten. Het gaat dus niet enkel om het verkennen van noden en behoeften maar ook om al onmiddellijk, samen met buurtbewoners en andere relevante betrokkenen (zorgprofessionals, lokale handelaars, verenigingen...) te bouwen aan zorgzame buurten. Waar zien zij mogelijkheden, wat willen buurtbewoners graag opstarten, hoe kan je hen hierin ondersteunen, faciliteren Deze laatste stap kan dus ook al over het echte doen gaan.

Het doel van deze analyse kan dan ook tweeledig zijn, namelijk:

1. De **noden en behoeften van buurtbewoners** op vlak van zorg, wonen en woonomgeving & welzijn (~ doelstelling zorgzame buurten) in kaart brengen.
2. Inzetten op **participatie** van buurtbewoners en andere relevante betrokkenen (zorgprofessionals, lokale handelaars...) voor het bouwen van zorgzame buurten.

De mate waarin je al effectief kan inzetten op het “samen bouwen aan” hangt af van verschillende factoren.

Een eerste belangrijke afweging is **de fase waarin je organisatie zit in het bouwen aan zorgzame buurten**.

Gaat het om een verkennende analyse in de breedte over bijvoorbeeld heel je gemeente en weet je nog niet concreet op welke buurt of welke nood (vb. sociale cohesie, woonomgeving...) je gaat inzetten, dan is het beter je te focussen op de eerste doelstelling. Weet je al goed op welke buurt je je wil richten, dan kan het zinvol zijn om ook al effectief in te zetten op de tweede doelstelling, namelijk participatie van buurtbewoners en andere betrokkenen in het bouwen aan zorgzame buurten. Belangrijk om in het achterhoofd te houden: in de keuze van wie je gaat bevragen ga je verschillende afwegingen en keuzes moeten maken. Houd hierbij in het achterhoofd dat de “juiste” keuze niet bestaat;

je kan niet iedereen even in de diepte bevragen. Belangrijk is vooral dat het een weldoordachte keuze is, verder bouwend op je eerdere analyses.

Een tweede afweging is of je samen met je werkgroep **het mandaat en ook de tijd en ruimte** hebt om effectief te “bouwen” aan zorgzame buurten. Mogelijk heb je al wel een zicht op de buurt(en) en specifieke noden, maar ontbreekt het je aan tijd en ruimte om effectief te starten met concrete initiatieven. Ook kan het zijn dat je (nog) niet het mandaat hebt vanuit je organisatie of je lokaal bestuur om effectief met bepaalde ideeën aan de slag te gaan. Ook dit is een belangrijke afweging om mee in het achterhoofd te houden. Participatie van alle betrokkenen in het bouwen aan zorgzame buurten is één van de belangrijkste succesfactoren voor het slagen van je initiatieven. **Deze participatie start best al in de analysefase.** Anderzijds, wanneer je niet de tijd en ruimte hebt om al onmiddellijk met de ideeën die van onderuit naar voren komen aan de slag te gaan, dreig je snel dit opgebouwde draagvlak kwijt te raken en is het des te moeilijker mensen later opnieuw aan boord te krijgen.

Voorbeeld: Dirk is 66 jaar, gehuwd en heeft 3 kinderen en 7 kleinkinderen. Hij is sinds twee jaar op pensioen. Hij wil graag helpen in de buurt, iets betekenen voor zijn buurt maar hij weet niet hoe. De centrumleider nodigde hem, samen met vele andere buurtbewoners uit voor een tafelgesprek

over samen werken aan een zorgzame buurt. Dirk nam met plezier deel aan dit gesprek. Samen met zijn tafelgenoten kwamen ze al tot goede ideeën. Zo zien ze het wel zitten om elke maand een spelnamiddag te organiseren in de refter van de school. Er is immers weinig te doen in het dorp. Zeker sinds het kaarthuisje gesloopt werd om plaats te maken voor nieuwbouwappartementen. Het idee werd enthousiast onthaald. Dirk gaat tevreden naar huis: hij ziet het al helemaal voor zich. Daarna wordt het stil. De centrumleider koppelde alle ideeën terug naar het bestuur. Ze zijn enthousiast maar de centrumleider moet zich eerst richten op andere initiatieven. Ook ligt het gebruik van de refter op school moeilijk. Dirk hoort niets meer van wat er met zijn ideeën gebeurde. Hij voelt zich teleurgesteld.

De mate waarin je inzet op effectief bouwen aan en het genereren van concrete ideeën hangt dus af van enerzijds het mandaat dat je hebt om effectief met de ideeën aan de slag te gaan en anderzijds de tijd en de ruimte dat je organisatie zelf heeft om ze te realiseren. **Wanneer je in gesprek gaat met de buurt en andere betrokkenen is het daarom van cruciaal belang telkens goed te communiceren wat de doelstelling is, wat je met de inzichten wel of niet kan doen en wat de volgende stap is. Wees zo duidelijk en transparant mogelijk om teleurstellingen te vermijden.**

TIP

Stem in deze fase ook goed intern af. Is je lokaal bestuur mee met de volgende stap die je wil zetten? Is er nog een besluit nodig van je schepencollege vooraleer je overgaat tot een bevraging? Zijn je collega's mee? Ook een intern draagvlak is immers cruciaal om later met de conclusies van je analyse effectief aan de slag te gaan.

TIP

Neem zeker ook de visie die je maakte in fase A samen met je werkgroep en de basiskaart met wat je al doet er terug bij. Deze kan de kwalitatieve analyse nog goed mee richting geven: wat wil je juist bevragen en wie wil je zeker bevragen?

2. De actoren: wie betrekken?

In de kwalitatieve analyse kan je een diversiteit van actoren betrekken. Elke actor brengt eigen informatie met zich mee. De keuze op wie je focust hangt af van de inzichten die je reeds opbouwde in de vorige stappen. We sommen hieronder enkele mogelijke actoren op en geven telkens aan waarom deze relevant kunnen zijn om te betrekken.

2.1. De buurtbewoners

De eerste en wellicht ook belangrijkste actor zijn de buurtbewoners. De buurtbewoners kunnen je vooral persoonlijke ervaringen en verhalen vertellen. Als uit jouw analyse van stap 1 en 2 blijkt dat je vooral wil weten hoe buurtbewoners de buurt ervaren dan betrek je hen best in de kwalitatieve analyse.

In fase A benadrukten we het belang van een inclusieve aanpak. Zorgzame buurten richt zich op iedereen in de buurt. Net in deze inclusieve aanpak ligt één van de sterktes: iedereen wordt beschouwd als een buurtbewoner die wel eens iets nodig heeft, maar ook iets kan betekenen voor anderen¹⁰⁷. Deze visie ook effectief in de praktijk realiseren, betekent ook in deze analysefase al oog hebben voor alle buurtbewoners: wat leeft

er in de buurt, in het dorp, het gehucht...?

2.2. De kwetsbare buurtbewoners

Daarnaast is het van belang om ook specifiek oog te hebben voor de noden en behoeften van de meer kwetsbare buurtbewoners. Op basis van de kwantitatieve en ruimtelijke omgevingsanalyse formuleerde je enkele specifieke risicogroepen die mogelijk extra aandacht en ondersteuning vragen. Dit kan om een diversiteit van risicogroepen en van noden gaan. De oudste ouderen hebben mogelijk nood aan aan zorg en ondersteuning thuis of aan initiatieven die inzetten op mobiliteit, een aangepaste publieke ruimte Een andere grote groep van alleenwonende ouderen hebben mogelijk baat hebben bij initiatieven die inzetten op het versterken van sociale cohesie. De grote groep van jonge ouderen die mogelijk ook mantelzorger zijn...

Heb oog voor deze diversiteit aan kwetsbaarheden: “de” kwetsbare buurtbewoner bestaat niet. Mogelijk heeft de ene nood aan sociale contacten dicht bij huis en de andere aan goede informatie. Tracht dus ook bij het in kaart brengen van deze noden oog te hebben voor enerzijds de diversiteit aan risicogroepen en anderzijds de diversiteit aan noden. Zorgzame buurten in de praktijk betekent niet noodzakelijk één actie of initiatief voor heel de buurt, maar eerder

verschillende gerichte initiatieven voor een diversiteit aan noden. Deze beter begrijpen start bij het oog hebben voor deze diversiteit bij het in kaart brengen van deze noden. Noteer dus goed op basis van de vorige stappen welke specifieke mogelijk kwetsbare doelgroepen je wil bevragen en welke vragen je hebt.

2.3. Informele actoren

Naast de buurtbewoners, spelen ook andere “informele” actoren een belangrijke rol in zorgzame buurten. Dit zijn actoren die op een niet professionele basis een rol (kunnen) spelen. De informele actoren geven je vooral een blik op grotere verhalen. Zij bundelen de individuele ervaringen van de buurtbewoners en voegen deze samen tot een groter geheel. Denk hierbij aan lokale verenigingen, (vb. Femma, OKRA, Neos, Landelijke Gilden, ...) maar ook bijvoorbeeld burgerinitiatieven, buurtcomités, mantelzorgverenigingen, vrijwilligers van de minder mobiele centrale Ze nemen al een actieve rol op en weten vanuit hun ervaring vaak heel goed wat er leeft in de buurt, in het dorp, het gehucht

Tabel 2 geeft een overzicht van mogelijke informele actoren die je kan betrekken.

Zorg	Wonen en leefomgeving	Welzijn
mantelzorg- verenigingen vrijwilligers (vb. boodschappendienst, huisbezoeken...) ...	vrijwilligers minder mobiele centrale vrijwilligers DAV ...	socio-culturele verenigingen armoedeorganisaties zelforganisaties burgerinitiatieven sportverenigingen buurtcomités ...

Tabel 2 Overzicht informele actoren

2.4. De zorg-, woon- en /of welzijnsprofessionals

Naast de informele actoren, is het ook van belang om formele, professionele actoren te betrekken. Zij weten vanuit hun professionele ervaring vaak goed waar er noden leven en hebben informatie over de dieperliggende achtergrond van een buurt of doelgroep. Bovendien kunnen ze een belangrijke rol spelen als actor in het bouwen aan zorgzame buurten. Zo heb je hen al onmiddellijk mee.

Belangrijk hierbij is om niet (alleen) oog te hebben voor de misschien meer evidente beroepen (zoals gezinszorg, huisartsen...) maar ook andere actoren uit de domeinen wonen te betrekken zoals architecten, het sociaal verhuurkantoor, Tabel 3 geeft een overzicht van mogelijke actoren.

TIP

Het kan interessant zijn om net een mix van sectoren rond de tafel te brengen. Zo kunnen verschillende ervaringen en ideeën uitgewisseld worden, wat enerzijds tot complementaire inzichten kan leiden en anderzijds samenwerking over sectoren heen kan bevorderen.

2.5. Antenneberoepen

Naast deze professionals uit zorg, wonen en welzijn, kunnen ook andere professionals een mogelijke rol spelen in zorgzame buurten (zie ook tabel 3). Waar de professionals uit zorg, welzijn en wonen de meer evidente te betrekken professionals zijn, gaat het om 'niet-evidente' professionals¹⁰⁸ die, beroepshalve, verschillende signalen van klanten en cliënten rond kwetsbaarheid kunnen opvangen. Voorbeelden zijn: kappers, cafébazen, winkelbedienden, postbodes, loketbedienden van

financiële instellingen, de bibliothecaris, ... Ze hebben vaak zicht op verschillende vormen van kwetsbaarheid: cognitieve, sociale, fysieke, psychische en omgevingskwetsbaarheid¹⁰⁹. Ook hen betrekken in de kwalitatieve buurtanalyse kan dus waardevolle inzichten opleveren. Vanuit hun perspectief kan je vooral signalen ontdekken over de buurt. Bovendien worden ze zo ook onmiddellijk erkend als potentiële actor in het werken aan zorgzame buurten en creëer je draagvlak om in de toekomst samen te werken.

In de tabel bij stap 3 in het **rapportage document** kan je aanvullen welke actoren je gaat bevragen. Baseer je hiervoor ook op de tussentijdse conclusies uit de kwantitatieve en ruimtelijke omgevingsanalyse.

W

Zorg	Wonen en leefomgeving	Welzijn	Antenneberoepen
huisartsen	sociaal verhuurkantoor	CAW	lokale handelaars (bakker, beenhouwer,
ergotherapeuten	serviceflats / assistentiewoningen	CGG	bloemenwinkel, supermarkt,
(thuis)verpleegkundigen	ergo woningaanpassing	OCMW - lokaal bestuur	kapsalon...)
apothekers	dienst ruimtelijke ordening gemeente	Geïntegreerd Breed Onthaal	pastoor
dagopvang	dienst wonen gemeente	gemeentelijke adviesraden (vb.	parochieteam
ziekenhuizen	sociaal vervoer (vb. ziekenvervoer)	ouderenadviesraad)	andere religieuze actoren
kinesisten	openbaar vervoer	JAC	bpost
psychologen	regionale dienstencentra	diensten voor gezinszorg	wijkagent
tandartsen	(thuiszorgwinkels...)	centrumleider lokaal dienstencentrum	diensten voor poetshulp
...	dienst mobiliteit gemeente	woonzorgcentra	bibliotheek
	gemeentelijke adviesraden (Gecoro..)	maaltijdbezorging	cultureel centrum
	sociaal huisvestingsmaatschappijen	buurtzorgregisseurs	cafébazen
	...	CADO	...
		nachtopvang	
		mutualiteiten	
		...	

Tabel 3 Overzicht mogelijke professionele actoren

3. Aan de slag: de buurt beter leren kennen

In dit deel schetsen we verschillende algemene methodieken om je buurt(en) beter te leren kennen. We geven een diversiteit aan methodieken, tools, ... mee. Sommige zijn meer geschikt voor de ene doelgroep, andere dan weer voor een andere. Sommige zijn meer geschikt voor specifieke thema's: zorg, mantelzorg, woonomgeving, ... andere kan je overkoepelend hanteren. Maak ook steeds bij de keuze voor je methodiek de afweging in welke fase van de analyse je je bevindt: eerder verkennend dan wel richting concrete acties en initiatieven.

We bespreken in dit deel verschillende mogelijke algemene aanpakken. In de onderzoekstool vind je concrete voorbeelden van uitgewerkte methodieken rond bepaalde thema's of doelgroepen.

Hoe bevragen? Hier vind je een overzicht van verschillende methodieken die je kan gebruiken.

3.1. In gesprek met de buurt en andere betrokken actoren: de gesprekstafels

Wil je meer weten over wat er leeft in een buurt, onder de betrokkenen actoren, ...? Dan kan je tafelgesprekken, praatcafés, buurtfora, rondtafelgesprekken ... organiseren. Er bestaan verschillende mogelijke benamingen en insteken. **Grote gemeenschappelijke deler is dat je verschillende betrokken actoren één of meerdere keren rond de tafel(s) uitnodigt om in gesprek te gaan over wat er leeft.** Je brengt hen samen rond verschillende gesprekstafels waarin ze in gesprek kunnen gaan over enkele thema's.

BELANGRIJK!

Bepaal vooraf heel duidelijk de doelgroep en de vragen die je wil verkennen¹¹². Kijk hiervoor naar de resultaten die je reeds neerschreef in stap 2 en stap 3 en hierboven.

Deze methodiek is minder geschikt om meer kwetsbare buurtbewoners te bevragen. Vaak ervaren ze immers gêne om deel te nemen aan groepsgesprekken (vb. bij sociaal isolement,

armoede ...), voelen ze zich niet aangesproken om hun stem te laten horen of kunnen ze omwille van gezondheidsredenen, mobiliteitsproblemen of andere redenen niet deelnemen.

Deze methodiek laat wel toe om in de breedte te horen wat er leeft in een buurt en tegelijkertijd ook al draagvlak en goesting te kweken om te werken aan zorgzame buurten.

TIP

- Maak gebruik van een toegankelijke locatie in de buurt, het dorp zelf (vb. parochiezaal, refter school ...)
- Je kan dit ook virtueel organiseren. In de onderzoekstool reiken we mogelijke platforms hiervoor aan.
- Maak een lijst aan van mogelijke deelnemers. Vraag collega's uit andere beleidsdomeinen om deze aan te vullen. Bespreek deze lijst met collega's. Ben je nog bepaalde profielen vergeten? Wie kan nog een belangrijke bijdrage leveren?
- Bied koffie en koekjes aan: maak het gezellig!
- Bied de mogelijkheid van vervoer aan. Zo zorg je ervoor dat ook minder mobiele buurtbewoners er geraken
- Nodig mensen persoonlijk uit (via een telefoontje, ga een keer langs ...). Maak een uitnodiging die aanspreekt.

Om vervolgens rond bepaalde thema's, vragen ... te werken, kan je met verschillende methodieken aan de slag gaan. In de onderzoekstool vind je een overzicht van verschillende methodieken die je kan gebruiken rond het thema zorg, wonen en / of welzijn.

3.2. Eén op één in gesprek met (kwetsbare) buurtbewoners

Naast groepsgesprekken kan je actoren ook één op één bevragen. Dit kan via een gesprek zijn of aan de hand van een vragenlijst. Deze methodieken zijn vooral geschikt om de noden van meer kwetsbare doelgroepen in kaart te brengen. Immers, deze zijn minder snel geneigd aan te sluiten bij tafelgesprekken, groepsgesprekken zoals hierboven beschreven... . Om ook hun noden te kennen, is het belangrijk dat je methodieken hanteert die toelaten om binnen een vertrouwelijke en vertrouwde context hun mening te zeggen, hun noden te benoemen. Hiervoor zijn één op één methodieken, waarin jij, je collega's en / of vrijwilligers individueel met mensen in gesprek gaan meer geschikt.

Dit kan op verschillende manieren.

Enquête

Een enquête laat je toe om rond verschillende thema's waar je meer over te weten wil komen een bevraging te organiseren. Je stelt een vragenlijst op en verspreidt deze onder de doelgroep die je voor ogen hebt. Dit kan om alle buurtbewoners gaan, of om een specifieke doelgroep (vb. alleenwonenden, ouderen, mantelzorgers ...). Deze kunnen anoniem en in alle vertrouwen hun mening geven. Je kan een enquête doen aan huis, een telefonische enquête, een enquête per post en / of een online enquête (zie ook verder). Ook hier dien je in het achterhoofd te houden dat de meest kwetsbare doelgroepen doorgaans het minst geneigd gaan zijn een enquête in te vullen.

Om tot onderbouwde en goede resultaten te komen, doe je hiervoor best beroep op een onderzoeksorganisatie die je hierin kan ondersteunen en op een correcte wijze analyses kan uitvoeren op de verzamelde data.

Interview

Een interview is een één op één gesprek in een vertrouwelijke setting. Dit kan bij iemand thuis zijn of in een rustig lokaaltje (vb. in het lokaal dienstencentrum). Met een interview kan je meer in de diepte vragen naar motieven, noden, behoeften, wensen ... ¹¹⁰. Het is een methodiek die je

toelaat om ook de stem van meer kwetsbare buurtbewoners te bevragen.

Belangrijk is dat je je goed voorbereidt

- Wat is je algemene onderzoeksvraag: wat wil je juist te weten komen?
- Maak een duidelijke interviewleidraad: welke vragen of thema's wil je zeker aan bod laten komen? Start met makkelijkere vragen.
- Zorg voor voldoende tijd om het interview af te nemen.
- Zorg voor goede setting: bij iemand thuis, bij voorkeur met niemand anders erbij, of in een rustig lokaaltje. Creëer een vertrouwelijke omgeving.
- Benadruk wat je met de resultaten gaat doen en dat het gesprek in alle anonimiteit en vertrouwen behandeld wordt.
- Je kan eventueel, mits toestemming, een opname maken van het interview zodat je dit achteraf nog een keer rustig opnieuw kan beluisteren.

3.3. Observeren: op verkenning in de buurt

Naast het in gesprek gaan met de buurt en betrokken actoren, kan het ook zinvol zijn om in kaart te brengen wat er leeft in de

buurt door je buurt(en) te observeren. Via observatie verzamel je zelf informatie over personen, plaatsen of activiteiten in je buurt. Bijvoorbeeld: Wat is de kwaliteit van de voetpaden in de kern van deze buurt? Is er voldoende verlichting in deze buurt? Wat doen buurtbewoners in het park?¹¹ De meeste methodes zoals enquête of gesprektafels geven jou verbale informatie. Observeren vult deze verbale informatie aan met visuele informatie.

In de onderzoekstool met methodieken vind je een stappenplan en inspiratie om de buurt te verkennen.

3.4. De buurt online verkend

Nog een andere manier om je buurt beter te leren kennen, is online bevraging, polls, fora

Het voordeel van online werken is dat je op een eenvoudige manier veel mensen kan bereiken. Zeker tijdens deze coronacrisis kan het zinvol zijn om alvast in te zetten op online bevraging.

Wees je er anderzijds van bewust dat je een deel van je doelpubliek op deze manier niet bereikt. Niet iedereen beschikt immers over de digitale vaardigheden om online zijn mening te geven: dit zijn vaak de meer kwetsbare

buurtbewoners. Ook kan je op deze manier enkel korte, gerichte bevragingen doen. De inspanning die je online kan vragen is immers veel kleiner dan vb. in een tafelgesprek of interview.

3.5. De buurt als “onderzoekers”

Tot slot, niet alleen jij, maar ook buurtbewoners zelf kunnen als “onderzoeker” aan de slag gaan. Dit kan op verschillende manieren.

- Als vrijwilliger om vragenlijst af te nemen
- Als observator: vb. om slechte voetpaden in kaart te brengen, ...
- Als mede-onderzoeker: vragen opstellen, informatie zoeken en verzamelen, acties uitwerken.
- ...

In het **rapportage document** kan je in de eerste overzichtstabel invullen welke buurten je gaat bevragen, wie, op welke manier, welke vragen, ...

Hoe maak je
een kwalitatieve
analyse?

1. Hoe bevragen?

Overzicht methodieken

Hieronder schetsen we meer in detail specifieke methodieken en gerichte tips die je kan gebruiken in je kwalitatieve analyse. Sommige methodieken richten zich inhoudelijk op bepaalde thema's: vb. wonen, zorg Andere methodieken geven je houvast om met een specifieke doelgroep (vb. ouderen, mantelzorgers ...) in gesprek te gaan.

1.1. Methodieken en tips: in gesprek met de buurt met gesprekstafels

1.1.1. De focusgroep¹³

Wanneer je gesprekstafels organiseert rond een bepaald thema, is het belangrijk dat je goed weet hoe je dit kan organiseren om de dialoog rond de tafel goed op gang te brengen en er voor te zorgen dat iedereen aan bod komt. De methodiek van focusgroep helpt je hiermee op weg. We schetsen hieronder kort wat dit juist inhoudt en bieden je enkele tips als houvast.

Wat is een focusgroep?

Een focusgroep is een groep van deelnemers die iets

gezamenlijks hebben (meegemaakt) en daarover samen geïnterviewd worden. De tips hieronder kan je dus gebruiken wanneer je een groeps gesprek, een tafelgesprek ... organiseert.

Waarover kan het gaan?

Uiteenlopende zaken zoals het verzamelen van achtergrondinformatie, opwekken van nieuwe ideeën, diagnosticeren van problemen (bijvoorbeeld bij het invoeren van vernieuwingen), verkrijgen van indrukken of inzichten in denkwijzen, opvolgen en begrijpen van informatie uit andere bronnen.

Wat zijn jouw rollen tijdens een focusgroep?

- Interviewer: je wil dingen te weten komen van de deelnemers
- Facilitator: je moet niet per se het gesprek controleren, de groep moet zelf haar gesprek vormgeven, maar je zorgt dat het gesprek op gang blijft en dat alle deelnemers uitgenodigd worden om iets te zeggen.
- Procedureel leider: je leidt het gesprek in, stuurt het gesprek, beëindigt het gesprek en bewaakt de tijd.
- Psycholoog: non-verbale communicatie is erg belangrijk. Waak over het welzijn van deelnemers wanneer discussies gevoelig zijn. Ook na een moeilijk gesprek is het belangrijk om te zorgen dat je deelnemers zich goed voelen.

Welke moderatortechnieken kan je gebruiken?

- Stiltes gebruiken: wees niet bang voor stiltes, soms hebben deelnemers even tijd nodig om na te denken
- Doorvragen: vraag goed door. Hoe bedoelen de deelnemers het juist?
- Luisteren: luister goed. Tracht vooral te luisteren, dingen op te pikken.
- Samenvatten: vat na een antwoord of een gespreksdeel samen wat je hoorde en stem even af of je het juist samenvatte. Zo kunnen deelnemers dit bevestigen en / of nog aanvullen.

Tips voor succesvolle focusgroepen

- Heb oog voor de diversiteit rond de tafel.
- Wanneer je zowel buurtbewoners als professionals hebt uitgenodigd, laat dan zeker buurtbewoners eerst aan het woord. Professionals zijn vaak heel mondig en vervallen snel in vakjargon.
- Werk met post-its. Laat deelnemers eerst hun ideeën op een post-it opschrijven. Zo geef je iedereen de kans om een idee te delen en laat je bovendien ook toe dat minder mondige deelnemers ook hun zegje hebben in het gesprek.
- Vermijd dat lokale politici aansluiten of maak heel duidelijke afspraken met hen. Dit kan immers de uitwisseling sterk beïnvloeden.

1.1.2. Tafelgesprekken rond zorgzame buurten: van persona's tot concrete ideeën

We gaan hieronder uitgebreider in op één specifiek aanpak van het werken met gesprekstafels rond het thema zorgzame buurten. In een eerste stap wordt er met persona's aan de slag gegaan. In een tweede stap die er op kan volgen, kunnen er al concrete ideeën, initiatieven uitgewerkt worden. Voor het begeleiden van zulke gesprekken kan je beroep doen op de methodiek van focusgroepen.

Je hoeft niet beide stappen te doorlopen. Wanneer je analysefase nog veeleer verkennend is, dan kan je je beperken tot stap 1: werken met persona's.

Stap 1: droomfase: werken met persona's

Persona's zijn fictieve personages die elk een reële situatie weergeven. De persona schetst een situatie waarop zorgzame buurten (mee) een antwoord kan bieden. Ze schetst een specifieke nood. De deelnemers aan de tafelgesprekken gaan hiermee aan de slag.

Het voordeel van werken met persona's is dat je de deelnemers rond de tafel enerzijds rond een concrete situatie kan laten nadenken. Anderzijds laat dit deelnemers toe om los te komen van de eigen problemen, hun eigen situatie en breder te

denken over wat er leeft, nodig is in de buurt.

Figuur 2 Voorbeeld persona

Jos

Leeftijd	84 jaar
Status	Altijd alleenstaande geweest
Job	Gepensioneerde landbouwer
Woonst	Zijn eigen afgelegen boerderij in [naam buurt]
Sociaal	Altijd hard gewerkt, geen hobby's of vrienden
Fysiek	Ouderdomskwaaltjes worden steeds erger
Hulp	Geen hulp, 1 keer per jaar naar de dokter
Karakter	Grote mond, klein hartje. Koppig, altijd zijn eigen zin gedaan, houdt er niet van als men zich komt bemoeien

Jos zijn boerderij heeft niet veel comfort. Zijn toilet is buiten en zijn verwarming laat het soms afweten. Zijn beste vriend is zijn hond. Maar met zijn hond wandelen gaat steeds moeilijker.

“Ik heb mijn hond, kippen, geiten en een koe. Voor hen wil ik blijven zorgen.”

Je kan deze fictieve persona's aanpassen aan jouw situatie, jouw buurt, de kwetsbare doelgroepen die er leven en de mogelijke vragen die je nog hebt. Kijk hiervoor goed naar je tussentijdse conclusies uit stap 1 en stap 2 en de voorbereidende vragen die je hierboven formuleerde. Via dit bestand kom je terecht op [verschillende voorbeelden](#) van persona's die je op maat kan aanpassen. Kies de persona's

die nauw aansluiten bij de mogelijk kwetsbare doelgroepen die je al detecteerde (vb. veel alleenwonenden, veel oudste ouderen...). Maak ze zo dat ze herkenbaar zijn voor jouw buurt en de mogelijke noden die je al formuleerde (mobiliteit, druk verkeer, weinig sociale contacten, geen ontmoetingsruimte ...). Waak er anderzijds goed over dat de situaties fictief blijven.

De concrete doelstelling van op deze manier te werken met persona's is tweeledig:

1. Inzichten verwerven: wat leeft er in de buurt?

- Wat leeft er, wie werkt er al samen, wie of wat ontbreekt?
- Ideeën verzamelen (dromen)
 - Wat zou er gedaan moeten worden, maar wordt nog niet gedaan?
 - Welke ideeën leven er bij de betrokkenen?
 - Wat moet er ontwikkeld worden om aan noden te voldoen?

2. Draagvlak en goesting

- Draagvlak creëren voor toekomstige acties en initiatieven rond zorgzame buurten
- Burgers, vrijwilligers, mantelzorgers, professionals... samenbrengen om samen te werken aan zorgzame buurten

De deelnemers worden uitgenodigd om plaats te nemen aan verschillende tafels (maximum 8 personen per tafel en een gespreksleider per tafel, deze gespreksleiders zijn bij voorkeur professionals (vb. collega's)). Daar maken ze kennis met hun persona. Nadat ze eerst uitgenodigd worden om de specifieke noden van de persona te benoemen en te verduidelijken, worden ze uitgedaagd te dromen: vb. *“Wat zou er in dorp x moeten gebeuren opdat het voor persona Y er goed wonen is?”*. Ze mogen hierbij loskomen van beperkingen in tijd, middelen, obstakels... . Vervolgens volgt een pauze. Na de pauze schuiven de deelnemers door naar een volgende tafel waar ze kennis maken met een andere persona, de ideeën die voor deze persona bedacht zijn en waarop ze uitgedaagd worden verder te brainstormen.

Hier ➤ vind je een voorbeeld van een draaiboek dat je kan gebruiken om zo een droomsessie waarin je met persona's werkt te organiseren. Pas dit aan je eigen vragen en je eigen context aan.

Zorg voor een goede verslaggeving: neem alle ideeën, groot en klein, mee.

Rond de sessie af met een samenvatting van de ideeën die er uit zijn gekomen en communiceer duidelijk wat de volgende stappen zijn.

Stap 2: doefase: de ideeëncarroussel

Wanneer je naast het dromen, ook al tijd en ruimte hebt om richting het plannen te gaan, kan je een vervolgsessie inplannen. De doelstelling van deze bijeenkomst is om de ideeën die uit de eerste sessie naar voren kwamen, te concretiseren en te verfijnen. Ook kan dit al een moment zijn om in te zetten op samenwerking: wie wil er meewerken aan een concreet idee?

Nodig de deelnemers van je eerste sessie opnieuw uit. Je kan de groep ook uitbreiden met anderen die de eerste keer nog niet konden aansluiten.

Van belang is dat je deze sessie start met een duidelijke toelichting over wat de doelstelling is van de sessie en een samenvatting van wat er uit de vorige sessie kwam. Ter voorbereiding kan je al de ideeën die uit de eerste sessie kwamen concretiseren. Figuur 3 geeft hiervan een voorbeeldje: bv. uit de eerste sessie kwam de problematiek van mobiliteit naar boven. De deelnemers droomden van een dienst met vrijwilligers die, naast de werking van de minder mobiele centrale, ingezet kan worden voor verplaatsingen naar het lokaal dienstencentrum of vb. om samen naar de markt te gaan. Het idee van de “vroemvrijwilligers” ontstond. Dit idee werd door de betrokken professionals ter voorbereiding van de volgende sessie al wat verder uitgewerkt en concreet gemaakt.

Figuur 3 Voorbeeld concreet uitgewerkt idee

Burenhulp

Wat?
Wederzijdse hulp en steun tussen buren

Voor wie?

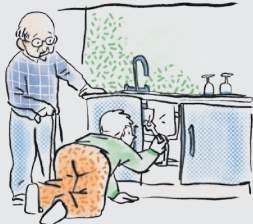
- Iedereen in de buurt kan meedoen.
- Aandacht gaat naar het bereiken en betrekken van kwetsbare buurtbewoners.

Hoe?

- Ondersteund door professional
- Affiche aan het raam
- Tel.nummer, mailadres, website
- Prikborden op ontmoetingsplaatsen

Voorbeeld

Saus, een weduwe van 80, werd door de buurtmedewerker voorgesteld aan één van haar buren, Jos. Jos helpt haar sindsdien met het gras afrijden. Saus doet zelf ook iets. Ze brengt voor haar buurvrouw pistolets mee op zondag.

Tijdens deze tweede sessie kan je op een gelijkaardige manier werken. Deelnemers worden verspreid over tafels. Ze schuiven door van het ene idee naar het andere (vb. carrousel) en krijgen telkens de kans om aan te geven wat ze goed vinden aan het idee, wat ze nog missen of wat ze als tips kunnen meegeven en of ze in de toekomst misschien willen meewerken.

Wat zijn de voordelen van deze manier van werken?

- Deelnemers krijgen de kans om samen ideeën uit te werken. Op deze manier creëer je onmiddellijk **draagvlak** voor concrete acties en initiatieven. Het zijn “hun” ideeën.
- Deelnemers worden aangespoord om er in de toekomst samen verder aan te werken. Ze kunnen zich alvast kandidaat stellen. Zo ben je al onmiddellijk aan het **samenwerken**.

Een voorbeeld van een draaiboek vind je [hier](#) ➤. Voorbeelden van uitgewerkte ideeën vind je [hier](#) ➤. Je kan hiermee zelf aan de slag om deze aan te passen aan de ideeën die uit jouw eerste droomsessie kwamen.

1.1.3. Gewoontebreker

GeWOONtebreker is een traject waarin lokale besturen samen met hun inwoners én met begeleiding van een woonexpert op zoek gaan naar antwoorden voor de woonuitdagingen van morgen. GeWOONtebreker is een participatief veranderingsproces waarin je een duurzame gedragsverandering op vlak van wonen op gang brengt.

[Meer weten](#) ➤ over dit traject?

1.2. Methodieken en tips: Eén op één gesprek met (kwetsbare) buurtbewoners

1.2.1. Kwetsbaarheidsbalansvragenlijst

Onderzoekers van de VUB ontwikkelden in het kader van het project D-scope een kwetsbaarheidsbalansvragenlijst. Deze is ontwikkeld voor gemeenten, mutualiteiten, ... om kwetsbaarheid preventief op te sporen. De vragenlijst peilt naar verschillende vormen van kwetsbaarheid (sociale, cognitieve, fysieke,...).

Via [deze link](#) kom je op de vragenlijst met bijhorende instructies terecht. De vragenlijst kan afgenomen worden door professionals en vrijwilligers die je hiervoor opleidt.

1.2.2. (Ouderen)behoefteonderzoeken

(Ouderen)behoefteonderzoeken zijn enquêtes op maat van een bepaald thema / doelgroep waarin verschillende noden en behoeften aan bod komen.

Organisaties die ondersteuning bieden bij het uitvoeren van deze enquêtes rond enerzijds de doelgroep ouderen en / of anderzijds het thema zorgzame buurten zijn o.a.:

- www.vonk3.be
- www.ouderenbehoefteonderzoeken.be
- www.unigo.be
- - ...

1.2.3. Mantelzorgers bevragen

Mantelzorgers vormen een specifieke doelgroep. Enerzijds zijn ze belangrijke partners in zorgzame buurten, anderzijds dreigen ze zelf vaak overbelast te raken. Mantelzorg geven kan immers op verscheidene fronten zwaar zijn: op emotioneel, fysiek, sociaal... vlak. De mantelval dreigt snel om de hoek. Goede zorg voor mantelzorgers is dus belangrijk.

Wil je specifiek de noden van mantelzorgers in je buurt, je dorp, gemeente... bevragen? Dan kan je beroep doen op volgende methodiek.

- **Zicht op mantelzorg:** deze methodiek biedt een gespreksleidraad om de behoeften van mantelzorgers in kaart te brengen. Het biedt een leidraad voor een verdiepend gesprek. [Meer info](#)
- **Prisma** – mantelzorg: een instrument voor de evaluatie en ondersteuning van de draagkracht en draaglast bij mantelzorgers van personen met een beperking. [Meer info](#)

1.2.4. Tips om in gesprek te gaan met kwetsbare doelgroepen

Wanneer je kwetsbare doelgroepen wil bevragen, kies je best een methode die goed aansluit bij deze doelgroep (vb. diepte-interview, enquête...). Daarnaast kan het ook nuttig zijn enkele tips in het achterhoofd te houden om in gesprek te gaan met specifieke doelgroepen. Hieronder geven we enkele tips mee voor specifieke doelgroepen (migranten, kinderen, ouderen).

Deze tips zijn ook in het algemeen nuttig om toe te passen: hoe laagdrempeliger je werkt, hoe meer mensen je, met elk hun eigen kwetsbaarheid, kan bereiken. Zo werk je inclusief, in lijn met de doelstelling van zorgzame buurten. Bovendien, aandacht voor een duidelijke en laagdrempelige communicatie komt niet enkel kwetsbare buurtbewoners ten goede, maar iedereen.

(Oudere) personen met een migratieachtergrond¹⁴

In de kwantitatieve analyse maakten we duidelijk dat migratie-achtergrond een signaal kan zijn voor kwetsbaarheden. Gecombineerd met ouderdom verdient deze groep extra aandacht. De groep is doorgaans moeilijker bereikbaar, daarom is het net belangrijk om aan te sluiten bij hun leefwereld en hen mee te nemen in de analyse. We geven enkele tips voor ouderen met een migratieachtergrond,

maar deze tips zijn natuurlijk ook van toepassing voor andere doelgroepen zoals jongere mensen met een migratieachtergrond.

Voor mensen met een migratieachtergrond kunnen er een aantal drempels de deelname bemoeilijken. Probeer deze drempels te verlagen door hier proactief mee aan de slag te gaan:

- Impliciete culturele verschillen in verwachtingen rond
 - Vergaderingen
 - Persoonlijk contact

Maak deze impliciete verschillen expliciet. Beschrijf wat je wel of niet van hen verwacht en vraag hen wat hun verwachtingen zijn.

- Taalproblemen

Probeer creatief om te gaan met taal en wees duidelijk dat hun verhaal belangrijker is dan de taal die ze gebruiken. Ga aan de slag met foto's, tekeningen, knutselmateriaal, laat ze een tolk meebrengen. Kinderen van oudere migranten kunnen de oudere migranten meestal bijstaan als tolk.

Wees ook alert dat mensen met een migratieachtergrond veel kennis kunnen hebben over hun eigen netwerk, maar dat wil niet zeggen dat deze kennis voor alle mensen met een

migratieachtergrond geldt. Pas dus op met generaliseren en tracht verschillende mensen aan het woord te laten.

Hoe kom je in contact met (oudere) personen met een migratieachtergrond?

- Werk met sleutelfiguren die de brug kunnen slaan, ga langs bij socio-culturele verenigingen.
- Steek zelf je hand uit en ga naar hen opzoek in hun leefwereld, laat de bewoner in hun eigen kracht. Erken daarvoor de kennis en ervaring van de persoon. Durf je eigen zekerheden loslaten.
- Gebruik een diversiteit aan communicatiekanalen.

Enkele tips om in gesprek te gaan met kinderen¹¹⁵

- Informeer op een visuele manier de kinderen en maak duidelijk waarom ze nodig zijn.
- Maak duidelijke (visuele) afspraken en herhaal deze zo vaak als nodig.
- Wees authentiek: als je vragen stelt aan kinderen, krijg je vragen terug.
- Wees flexibel: speel in op wat kinderen aanbrengen en doen (maar verlies je vragen niet uit het oog).
- Speel met de ruimte: als je bijvoorbeeld op school de kinderen bevraagt kan je in een knutselruimte aan ideeën knutselen, in een slaapklas kan je in een geborgen sfeer

praten, in een vergaderzaal ontmoet je formeel.

- Doe, visualiseer, blijf in het concrete met de kinderen: niet alles is gemakkelijk te verbaliseren voor kinderen. Dus als je met hen aan de slag gaat, helpt het om kinderen iets te laten doen zodat ze hun ideeën op een andere manier dan verbaal over kunnen brengen. Bijvoorbeeld foto's trekken, tekenen, knutselen. Terwijl zij bezig zijn, kan je hen vragen stellen over hun creaties.

Ouderen met dementie¹¹⁶

Bij ouderen met dementie treden er veranderingen op in die processen die belangrijk zijn voor een gewoon gesprek: het geheugen, denken, waarnemen en perceptie. Het is dus best ingewikkeld om een gesprek te voeren wanneer deze processen niet optimaal functioneren. Gebruik daarom alle mogelijke manieren om meer informatie te krijgen van de ouderen. Niet alleen woorden, maar ook gezichtsuitdrukking, intonatie, lichaamshouding geven belangrijke informatie.

- Zorg voor een ruimte met voldoende verlichting en zo weinig mogelijk achtergrondgeluid of activiteit.
- Ga op dezelfde ooghoogte zitten en kijk de persoon goed aan.
- Hou een luchtige, korte introductie over hetgeen je wilt vragen.
- Soms hebben mensen geen zin om te praten, praat dan

over iets anders. Je kan bijvoorbeeld praten over hetgeen dat er op dat moment aanwezig is (de koffie, ketting, foto,...).

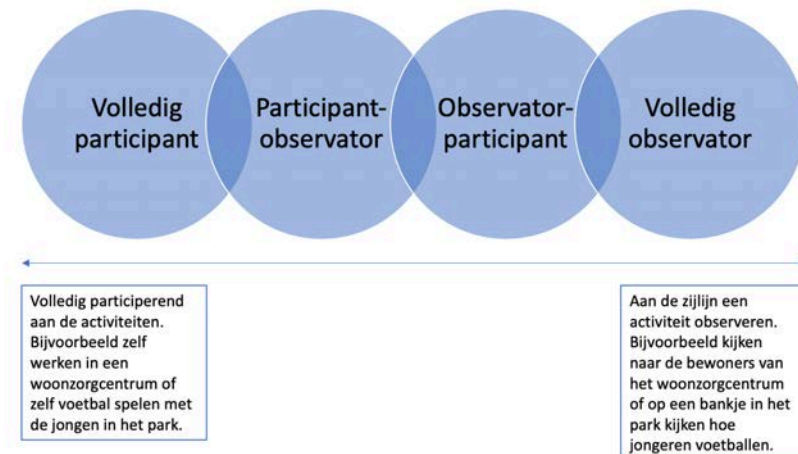
- Gebruik foto's als trigger voor herinneringen om over te praten.
- Voldoende doorvragen, navragen of je het goed hebt begrepen, samenvatten.

1.3. Methodieken en tips: Observeren

1.3.1. Stappenplan Observatie

1. Bepaal het doel/vraag:
 - De [checklist van de WHO](#) helpt je op weg om je gemeente te observeren vanuit het kader van 'leeftijdsvriendelijke gemeente'. Gebruik deze checklist als leidraad voor jouw observaties.
2. Bepaal de doelgroep.
3. Bepaal waar je gaat observeren.
4. Bepaal hoe je zal observeren: neem je notities tijdens of na de observaties? Film je de setting? Trek je foto's?
5. Bepaal wanneer je gaat observeren: je observaties zijn afhankelijk van het tijdstip van de dag. In een park gebeuren er bijvoorbeeld andere dingen 's morgens, 's middags of 's avonds. Welk tijdstip is relevant voor jouw doel/vraag?

6. Bepaal welke rol je zal aannemen tijdens de observaties:
7. Zoek toegang tot de setting. Sommige settings zullen toegankelijker zijn dan anderen. Neem de tijd om contacten te leggen, je doel uit te leggen en vertrouwd te worden met elkaar.

8. Zoek sleutelfiguren en informanten. Hou hierbij goed in het oog dat verschillende contactpersonen je andere informatie kunnen bezorgen. Ga op zoek naar deze diversiteit:

- Informanten die de setting vanuit een specifieke situatie beleven (stakeholders, nieuwe bewoners, ...)
 - Informanten die sterk gemotiveerd zijn (habitués – bewoners die sterke banden hebben met de setting, gefrustreerde inwoners, ondergeschikte inwoners)
 - Informanten die kritisch zijn, bijvoorbeeld professionelen. Zij kunnen de informatie die je in de setting hebt kritisch bekijken, beamen of bijsturen. Dit zal je verzamelde informatie naar een hoger niveau brengen
9. Neem na de observaties ook voldoende tijd voor het ‘uittreden’. Verminder je participatie langzaamaan, geef mee wat er zal gebeuren met de informatie die je hebt verzameld en hou contact met de buurtbewoners. Andere afspraken die je hebt gemaakt, moeten ook nageleefd worden (bijvoorbeeld rond privacy of buurtacties).

1.3.2. Observatiemethode: De rondleiding¹⁷

De methode van de rondleiding is te vergelijken met hoe iemand jou zijn/haar huis laat zien. De rondleiding kan je op je eigen doen, of je kan je laten rondleiden door een gids (een stakeholder, buurtbewoner, ...). Je vraagt aan specifieke actoren om een rondleiding te geven in zijn/haar buurt. Zo kan je bijvoorbeeld vragen aan oudere buurtbewoners of ze jou willen tonen hoe ze naar de winkel gaan. Onderweg kan je vragen stellen over dingen die je tegenkomt in de buurt. Eveneens kan je je rond laten leiden door kinderen of mensen

met een migratieachtergrond. Het wordt nog interessanter als je jou in dezelfde buurt laat rondleiden door verschillende doelgroepen.

In eerste instantie zal de gids je de grote lijnen tonen. In een rondleiding in een huis gaat het dan over de kamerverdeling. De gids toont bijvoorbeeld de woonkamer, de badkamer en de slaapkamer. In de grote rondleiding heb je de kamers leren kennen, maar in elke kamer kan er ook een rondleiding en uitleg gegeven worden. Bijvoorbeeld over de meubels die er zijn of de foto's die er hangen. Of nog meer gedetailleerd hoe iemand zijn/haar klerkast ordent, hoe je het venster open krijgt. Je observeert een deel van de buurt dus dieper dan in de grote rondleiding.

Bij aanvang van de rondleiding in jouw buurt kan je als onderzoeker letten op drie centrale elementen:

1. Plaatsen
 - De verschillende woningen die er zijn
 - De groene ruimtes
 - De bibliotheek of de scholen
 - De (afwezige) winkels (bijvoorbeeld de bakker die er vroeger was, maar nu niet meer is ...)
2. Personen
 - Wie zie je in de groene ruimtes?
 - Wie zie je in de bibliotheek?

- Wie woont er in de verschillende woningen?

3. Activiteiten

- Wat doen personen in de groene ruimtes?
- Wat doen personen in de bibliotheek of scholen?

Wanneer je je laat rondleiden, kan je nog extra vragen stellen aan jouw gids:

- Wat zijn de ... (plaatsen, acties, gevoelens, ...)? Bijvoorbeeld hoe voelt u zich als u in dit park loopt?
- Kan u mij eens een beschrijving geven van de ... (objecten, tijden, doelen, ...)? Bijvoorbeeld hoe verloopt het voorleesuurtje in de bibliotheek?
- Kan u mij alles vertellen over ... (mensen, activiteiten, objecten, ...)? Bijvoorbeeld vertel me eens over de bakker die er niet meer is.

Tijdens de rondleidingen krijg je heel veel informatie en er worden snel relaties duidelijk. De vraag “wie zit er in het park?” of “welke activiteiten gebeuren er in het park?” evolueert al snel naar specifiekere vragen zoals “welke mensen doen mee aan welke activiteiten in het park?”

Deze methode is zeker effectief om specifieke doelgroepen zoals kinderen of mensen met een beperking te betrekken en kan je combineren met foto-opdrachten.

1.3.3. Observatiemethode: Foto-opdrachten

Met deze observatiemethode vraag je aan buurtbewoners om elke week een foto te trekken. Je geeft hen een specifieke opdracht en laat hen de foto's naar je opsturen (met of zonder extra uitleg). Mogelijke foto-opdrachten die je buurtbewoners kan laten uitvoeren, zijn:

- Wat vind je het leukste/gezelligste/groenste/engste/onveiligste... plekje in de buurt?
- Waar kan je veilig/niet veilig over steken?
- Naar welke winkel ga je het liefst?

Foto-opdrachten gebruiken heeft de volgende voordelen:

- Je berust niet alleen op verbale taal, maar je combineert het met visuele taal. Goed voor mensen die minder “geletterd” zijn.
- Geeft controle aan de bewoners om zelf te beslissen welke data te genereren
- In het gesprek achteraf: niet confronterend. De foto geeft een manier om oogcontact te vermijden.

Ook kan je tijdens je rondleiding vragen aan de betrokkenen om onderweg foto's te nemen van de belangrijkste dingen die jullie op de weg tegenkomen. Deze foto's kan je later in een focusgesprek of één op één interview met de doelgroep

gebruiken. Gebruik hiervoor wegwerpcamera's (bijvoorbeeld voor kinderen) of laat de betrokkenen hun smartphone gebruiken.

TIP

Een leuke tool voor de foto-opdrachten is:
www.lomap.be ↗

1.3.4. Contrast-vragen tijdens observatie¹¹⁸

Het is gevaarlijk om tijdens het observeren enkel te kijken naar wat er wél is. Maar ook wat er afwezig is, kan belangrijke informatie opleveren. Om meer gedetailleerd te kunnen observeren, gebruik je contrast-vragen. Bijvoorbeeld:

1. Wat is het verschil tussen twee elementen in een domein? Hoe verschilt de participatie van ouderen met de participatie van jongeren in het park?
2. Welke twee elementen lijken het meest op elkaar en welk element is het sterkst verschillend? Bijvoorbeeld welke twee groepen participeren nog het meest op dezelfde manier in het park en welke groep verschilt hier het sterkst van in termen van participatie?

Ook hier kan je foto-opdrachten inschakelen om buurtbewoners of stakeholders te betrekken. Dit biedt twee kansen om de betekenis voor de buurtbewoners uit te diepen. Geef hen de opdracht foto's te maken in contrasten:

→ Wat vind je wel fijn versus wat vind je niet fijn.

1.4. Methodieken en tips De buurt online verkend

1.4.1. Een online enquête

Een enquête kan je niet enkel face-to-face of op papier verspreiden. Je kan ook een online enquête maken. Het voordeel van deze manier van werken is dat je op een eenvoudige manier veel mensen kan bereiken. Het nadeel is dat je de meer kwetsbare doelgroepen (vb. ouderen, personen in armoede ...) vaak minder goed bereikt via deze weg.

Er zijn verschillende programma's waarin je online enquêtes kan maken. Een programma waarin je eenvoudig zelf mee aan de slag kan gaan is Google Forms.

Daarnaast heb je verschillende (vaak betalende) programma's die je meer mogelijkheden bieden zoals

- www.checkmarket.com
- www.qualtrics.com
- www.lime-survey.org
- www.surveymonkey.com
- ...

TIP

Heb bij online enquêtes oog voor de privacy van je deelnemers. Dit betekent dat je de gegevens anoniem en in alle vertrouwen verwerkt. Ook is het belangrijk om bij de verspreiding van de enquête oog te hebben voor de GDPR-wetgeving. Stem hiervoor goed af met de data protection officer binnen je organisatie.

1.4.2. Online participatie

Naast de online enquête, bestaan er ook verschillende platformen voor online participatie voor organisaties, lokale besturen... . Voorbeelden van deze platformen zijn Bpart, [de Antwerpse burgerbegroting](#) , Je gemeente telt ...

Organisaties die lokale besturen begeleiding bieden in online participatie zijn.

- Tree Company
- Citizenlab.co
- De Betrokken Partij
- De Wakkere Burger
- ...

1.4.3. Online focusgroepen

Omwille van de coronacrisis is het wellicht moeilijk om offline, face-to-face gesprekstafels te plannen. Je kan overwegen om je offline gesprekstafel online door te laten gaan. Zo kan je vb. een groepsgesprek dat je graag wil organiseren met enkele zorg-, welzijn- en woonprofessionals rond sociale cohesie in een buurt alvast vervangen door een online groepsgesprek. Je kan hiervoor gebruik maken van verschillende platforms voor online meetings zoals Teams, Zoom, praatbox.be ...

Socius bundelde [hier](#) een overzicht van mogelijke platforms met elk hun voor- en nadelen naargelang je doelgroep en werkwijze.

De Betrokken Partij bundelde 10 tips om je offline event te vervangen door een online event. De context is immers niet hetzelfde; online werken vraagt om een andere aanpak. Deze tips helpen je alvast op weg. Via [deze link](#) kan je een webinar bekijken waarin de 10 tips uitgebreid besproken worden.

1.5. Methodieken en tips: de buurtbewoners als onderzoekers

In verschillende van bovenstaande methodieken kunnen buurtbewoners in beperkte dan wel grote mate een actieve rol innemen.

Voorbeelden zijn:

- Ouderen als opgeleide enquêteurs voor het afnemen van enquêtes + voordelen benoemen
- Buurtbewoners als fotograaf op pad
- Buurtbewoners die de staat van de voetpaden in kaart brengen
- ...

Samenvatting en tussentijdse conclusies

Noteer in het rapportagedocument samenvattend aan de hand van de richtvragen de belangrijkste inzichten uit de verschillende bevestigingen die je uitvoerde.

1. Samenvatting en tussentijdse conclusies

1.1. Wie woont er in je buurt(en)?

1.2. Zijn er signalen die wijzen op een signaal van verhoogd risico op eenzaamheid en sociaal isolement?

1.3. Zijn er signalen die wijzen op

FASE C

Van resultaten naar impact

Intro

Fase C gaat over de **impact**, namelijk het vertalen van de resultaten van je analyse naar beoogde impact in de praktijk rond zorgzame buurten, zowel op korte als lange termijn.

Om je op weg te helpen de vraag te beantwoorden “**Waar gaan we naartoe?**” in het rapportagedocument, biedt deze denktool de nodige handvatten om de stap te zetten van resultaten naar acties, nieuwe initiatieven, beleidsbeslissingen Hiervoor werken we met het begrip ‘impact’: welke impact wil je bereiken rond zorgzame buurten op basis van de resultaten van je analyse? Om dit te vertalen naar effectieve korte en lange termijn acties en interventies werken we met drie begeleidende richtvragen om deze impact te bepalen.

Na het doorlopen:

- Weet je wat je juist onder ‘impact’ kan verstaan
- Weet je hoe je op basis van drie richtvragen je resultaten kan vertalen in acties en interventies.

Van resultaten naar impact: waar gaan we naartoe?

Zorgzame buurten: waar willen we naartoe?

Uitdaging #1 zorgzame buurten

Uitdaging #2 zorgzame buurten

Uitdaging #3 zorgzame buurten

Uitdaging #4 zorgzame buurten

Lees dus, voor je aan dit hoofdstuk begint, eerst de vragen bij fase C in het **rapportage document**.

Van resultaten naar impact: de theorie

1. Wat is impact juist?

Wanneer je startte met dit ondersteuningspakket hadden jij, je collega's en je organisatie het plan om rond zorgzame buurten, wijken, dorpen ... te werken. Het is wellicht duidelijk geworden dat het om een breed begrip gaat en dat de vertaalslag in de praktijk jou en je organisatie voor heel wat vragen en uitdagingen stelt. De inzichten uit de verschillende analysestappen bieden je in dit deel de nodige houvast om scherp te krijgen wat jij en je organisatie willen verwezenlijken met zorgzame buurten. En daar draait het bij impact om nl. **“Impact denken en doen gaat over de wil om concrete oplossingen te ontwikkelen voor complex maatschappelijke uitdagingen en die uit te voeren”** (Koning Boudewijnstichting, 2018).

Drie vragen staan centraal bij het bepalen van impact nl.¹¹⁹:

1. Op welke maatschappelijke uitdaging wil je een antwoord bieden?
2. Welke verandering wil jij tot stand brengen?
3. Hoe kan je weten of je hierin slaagt en wat er beter kan?

De visie rond zorgzame buurten die je definieerde in fase A en de analyses die je maakte in fase B (stap 1 kwantitatief, stap 2 omgeving en stap 3 kwalitatief) vormen de input om in deze

fase in eerste instantie **vraag 1** te beantwoorden nl. op welke maatschappelijke uitdaging(en) wil je een antwoord bieden? Binnen de grote doelstelling die je formuleerde nl. werken rond zorgzame buurten en de visie die je samen met je collega's hierrond uitwerkte in deel 1, heb je nu immers zicht op:

- mogelijk specifieke uitdagingen en kansen in verschillende buurten
- bij verschillende doelgroepen en / of
- over verschillende noden (eenzaamheid, nood aan mantelzorgondersteuning, lacunes in zorgvoorzieningen ...).

Op basis van de antwoorden op vraag 1 kan je vervolgens aan de slag gaan met vraag 2: welke verandering wil jij tot stand brengen? Dit is het formuleren van de impact. Wanneer je weet welke impact je beoogt, kan je vervolgens ook al vooruitblikken op de toekomst met vraag 3: hoe kan je nagaan of je bijvoorbeeld binnen drie jaar er effectief in geslaagd bent deze impact te realiseren?

2. Van resultaten naar impact in drie vragen

Vraag 1: formuleren uitdagingen zorgzame buurten

Om te starten met het bepalen van de impact, is het belangrijk goed voor ogen te hebben voor welke uitdagingen jouw buurt(en) staat/staan en welke kansen er zijn. Dit doe je aan de hand van een samenvatting van de voorgaande stappen. Tracht uit elke deel de essentie te halen en samen te leggen. We zetten het nog even op een rijtje.

1. Fase A: visievorming: wat verstaan jullie onder zorgzame buurten? Sociale kaart van zorgzame buurten: wat wordt er al gedaan rond zorgzame buurten?
2. Fase B: analysefase
 - Stap 1: kwantitatief
 - Stap 2: omgeving
 - Stap 3: kwalitatief

Op basis van deze 2 fases heb je enerzijds een gedragen visie over waar je naartoe wil rond zorgzame buurten (= visievorming) en anderzijds een zicht op wat er al is (sociale kaart), waar en bij wie er noden leven rond zorgzame buurten

en waar er kansen en aanknopingspunten liggen voor de toekomst.

Deze samenvattingen vormen de basis om een antwoord te formuleren op vraag 2, namelijk welke verandering wil jij tot stand brengen?

Hoe kan je hiervoor concreet te werk gaan? Kijk in de onderzoekstool.

Vraag 2: hoe impact formuleren?

Je hebt nu een zicht op de maatschappelijke uitdagingen waarvoor je concrete oplossingen wil formuleren. Een volgende stap is de beoogde impact scherp krijgen zodat je de een goed beeld hebt van welke verandering je tot stand wil brengen.

Belangrijk, deze oefening doe je niet alleen, maar samen. Samen met collega's, met de werkgroep die je opstartte, met alle actoren binnen (en mogelijk ook buiten je organisatie) met wie je deze zorgzame buurten vorm wil geven. In de onderzoekstool vind je hoe je hiervoor concreet te werk kan gaan.

Vraag 3: hoe impact opvolgen en evalueren?

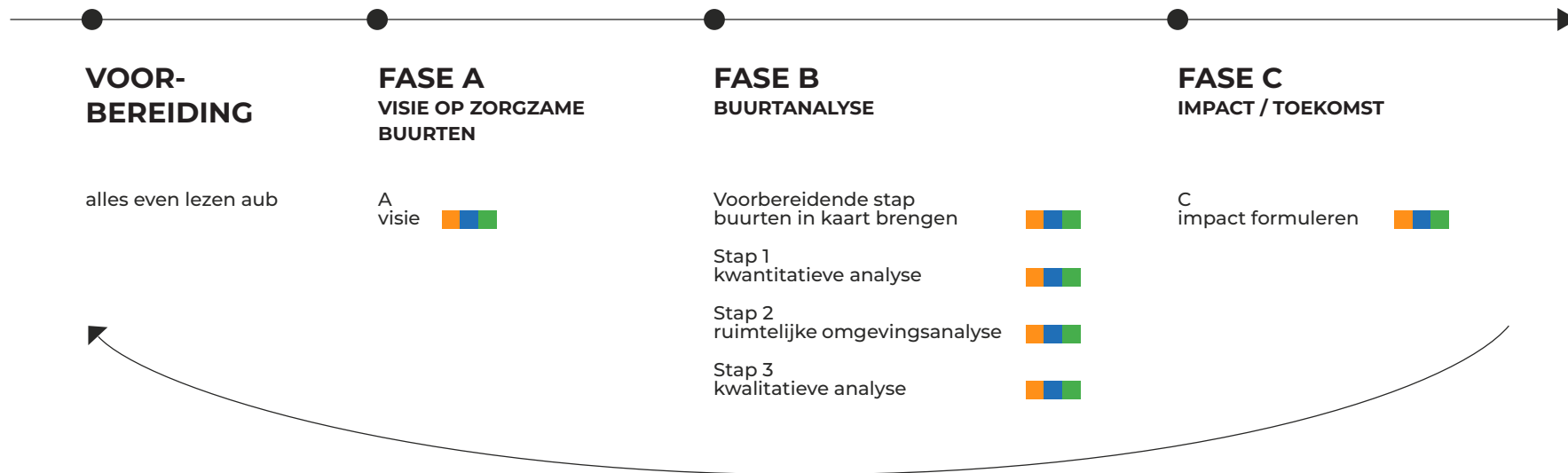
Nadat je de impact en daarmee samenhangend korte - en middellange termijn acties en interventies hebt bepaald met je werkgroep, is een volgende stap samen vastleggen hoe je dit in de praktijk gaat opvolgen en evalueren.

Opnieuw, net als bij het bepalen van de impact, is het belangrijk dat je deze oefening samen met je collega's, de werkgroep, relevante betrokkenen ... doet. Niet alleen is het interessant om hierover uit te wisselen, ook kom je zo tot een gedragen actie- en opvolgingsplan en gedeelde verwachtingen. Ook zijn je collega's, andere stakeholders... op die manier meer geneigd om in een latere fase effectief mee te helpen met de opvolging en evaluatie¹²⁰. In de onderzoekstoel vind je hoe je hiervoor te werk kan gaan.

3. Proficiat! (en ook de buurtanalyse is nooit af)

Proficiat! Je hebt de buurtanalyse afgerond en acties en aanbevelingen gedefinieerd. Hiermee ga je aan de slag en deze wil je later ook opvolgen. Je kan dit pakket eerder beschouwen als een ondersteuningsinstrument dat jou helpt om op iteratieve wijze aan de slag te gaan in je buurt. Na één keer het proces te doorlopen, heb je heel wat informatie verzameld. Maar de buurt is dynamisch en staat niet stil. Je kan dit ondersteuningsinstrument weer bij de hand nemen wanneer je voelt dat je opnieuw een buurtanalyse wil doen.

Hebben de acties effectief impact? Door bepaalde acties te doen, merk je misschien wel nieuwe noden of signalen op waarmee je aan de slag wil of meer over wil weten. Misschien leidt je analyse ook tot nieuwe vragen waar je meer over wil weten? Dit ondersteuningsinstrument nogmaals doorlopen, kan je ook helpen bij deze verdieping.

Van resultaten naar impact: onderzoek

1. Vraag 1: formuleren uitdagingen zorgzame buurten

Voor het formuleren van de uitdagingen kan je gebruik maken van onderstaande stappen met richtvragen die je een houvast geven om de samenvattingen te maken. Op basis van deze richtvragen kan je het rapportagedocument verder aanvullen.

Zorgzame buurten: waar willen we naartoe?

Schrijf in het rapportagedocument kort en bondig de gezamenlijk geformuleerde visie rond zorgzame buurten op basis van de oefening die je maakte in stap 1. Dit vormt het kader om de impact die je nastreeft aan af te toetsen. Belangrijk, mogelijk wijzigde deze visie door de analyse te doen. Een eerste stap is samen met de werkgroep die je vormde, met collega's van verschillende relevante diensten (welzijn, ruimtelijke ordening, mobiliteit ...) deze visie nog eens kritisch tegen het licht te houden en af te toetsen. Bijsturen kan en mag!

Uitdagingen formuleren

In een volgende stap tracht je je analyses samen te vatten en te vertalen in concrete uitdagingen die je ziet voor jouw

organisatie rond zorgzame buurten. Belangrijk, dit kunnen meerdere concrete uitdagingen zijn per buurt en / of doelgroep en / of nood.

In de tabel in het rapportagedeelte maakten we alvast ruimte voor 5 uitdagingen. Belangrijk! 1 kan voldoende zijn, je hoeft er zeker geen 5 te formuleren. Omgekeerd, mogelijk kom je tot 7 uitdagingen waarvan 1 grote en 6 kleinere.

Bijvoorbeeld:

In wijk Achterhoek leven verhoudingsgewijs veel ouderen. De wijk ligt aan de overkant van een kanaal, weg van het centrum. De buurtwinkel verdween er vorig jaar. Er is geen halte van de Lijn. Uit gesprekken met de buurtbewoners blijkt dat ouderen de buurtwinkel echt missen. Het was niet alleen een plaats dichtbij huis om voedsel te kopen. Ook de informele ontmoeting valt weg. Voor sommige ouderen is het nu moeilijk om zelfstandig naar de winkel te gaan. Ze moeten hiervoor vaak beroep doen op hun netwerk. Niet alle ouderen vinden het fijn dit te moeten vragen. Ook missen ze het buitenshuis zijn. Een lokale handelaar uit het centrum gaf tijdens een gesprek aan dat hij / zij wel overweegt om er een mobiel kraam op te starten.

Voor heel de gemeente werd het duidelijk dat er een grote groep van jonge ouderen is. Deze groep zijn vaak mantelzorgers. Anderzijds leerde de analyse dat er weinig of geen initiatieven zijn die mantelzorgers ondersteunen. Er is dus duidelijk een nood aan betere ondersteuning van mantelzorgers in de gemeente.

In het dorp Overbos is er weinig publieke ruimte beschikbaar voor ontmoeting. Er wonen veel jonge gezinnen, vaak in meer kwetsbare posities. Daarnaast is er een oude verkaveling waar veel ouderen wonen. Uit gesprekken in de buurt en met lokale verenigingen kwam de nood voor ontmoetingsplaatsen duidelijk naar boven. Zeker de oudere generatie mist sociale contacten in de buurt. Vroeger was er een kaarthuisje in de buurt. Dit moest echter plaats maken voor nieuwbouw. De jonge gezinnen hebben vooral nood aan sociale contacten met andere jonge ouders. Uit gesprekken kwam je te weten dat sommige ouders wel ondersteuning kunnen gebruiken. Er zijn veel alleenstaande moeders die er vaak helemaal alleen voor staan en weinig financiële middelen hebben. Er is wel een school aanwezig. De lokalen en de speelplaats worden in het weekend niet gebruikt. De schooldirecteur staat open voor samenwerking.

2. Vraag 2: hoe impact formuleren?

TIP

Maak gebruik van de methodiek van gesprekstafels om deze impactoefening te organiseren.

Het basisprincipe achter het formuleren van impact is ‘terugredeneren’¹²¹. Wat betekent dit concreet? Je blik eerst vooruit: welke impact beoog je op lange termijn (vb. binnen 4 jaar)? Vervolgens zet je stappen terug. Wat moet er op middellange en korte termijn gerealiseerd worden om het lange termijndoel effectief te verwezenlijken?

In deze impactoefening doorloop je volgende stappen.

1. Stap 1: de visie die je in deel 1 formuleerde nog eens samenvatten en aftoetsen met de groep.
2. Stap 2: Samenvatting delen van de uitdagingen die je formuleerde. Dit kan door dit kort in een presentatie te delen, in fiches, de samenvattingen op voorhand door te sturen ...

3. Stap 3: formuleren impact: welke impact beoog je? Dit kan je per uitdaging overlopen. Wat kan helpen om een antwoord hierop te krijgen, is de deelnemers aan deze impactoefening te vragen om te dromen: **wat hoop je binnen X aantal jaar verwezenlijkt te hebben rond zorgzame buurten voor uitdaging #1?**
4. Telkens per “droom” stapjes terugzetten
 - Waarom wil je dit verwezenlijken?
 - Voor wie?
 - Waar zie je aanknopingspunten en kansen?
 - Hoe wil je dit verwezenlijken op middellange termijn?
Welke mogelijke acties of initiatieven kunnen genomen worden?
Welke mogelijke beleidsbeslissingen kunnen genomen worden?
 - Hoe wil je dit verwezenlijken op korte termijn?
Welke mogelijke acties of initiatieven kunnen genomen worden?
Welke mogelijke beleidsbeslissingen kunnen genomen worden?

Wanneer je de hele oefening gemaakt hebt, doorloop je nog eens met een kritische blik je uitdagingen en de voorlopige acties en (beleids)initiatieven die je formuleerde

- Ben je geen uitdagingen uit het oog verloren?

- Zijn de acties en (beleids)initiatieven die je formuleerde plausibel? Dit betekent: kan je ervan uitgaan (o.w.v. wetenschappelijk bewijs of ervaringskennis) dat deze actie effectief leidt tot de gewenste uitkomsten?
- Zijn de acties en initiatieven die je formuleerde uitvoerbaar?
- Zijn de acties en initiatieven die je formuleerde meetbaar? Dit betekent: zijn ze concreet genoeg zodat je ze goed kan opvolgen en evalueren (zie volgende stap)
- Passen de acties en (beleids)initiatieven die je formuleerde binnen je gedeelde visie rond zorgzame buurten?

Enkele aandachtspunten voor je start:

- Een actie hoeft (nog) niet noodzakelijk iets concreet te zijn. Het kan ook gaan om bijvoorbeeld één buurt verder in de diepte onderzoeken, een enquête opzetten in een buurt, inspirerende voorbeelden zoeken ...
- Je hoeft niet elke actie en interventie die uit deze brainstorm komt ook al onmiddellijk in detail uit te werken. Belangrijk is vooral dat je scherp krijgt wat je juist wil gaan doen om de beoogde impact te realiseren. Na de impactoefening kan je verder aan de slag met de ideeën voor acties en (beleids)interventies die naar boven kwamen. Je kan op zoek gaan naar goede voorbeelden ter inspiratie, je kan je idee concreet vormgeven,

Voorbeeld impact bepalen

Uitdaging #1

In het dorp Overbos is er weinig publieke ruimte beschikbaar voor ontmoeting. Er wonen veel jonge gezinnen, vaak in meer kwetsbare posities. Daarnaast is er een oude verkaveling waar veel ouderen wonen. Uit gesprekken in de buurt en met lokale verenigingen kwam de nood voor ontmoetingsplaatsen duidelijk naar boven. Zeker de oudere generatie mist sociale contacten in de buurt. Vroeger was er een kaarthuisje in de buurt. Dit moest echter plaats maken voor nieuwbouw. De jonge gezinnen hebben vooral nood aan sociale contacten met andere jonge ouders. Uit gesprekken kwam je te weten dat sommige ouders wel ondersteuning kunnen gebruiken. Er zijn veel alleenstaande moeders die er vaak helemaal alleen voor staan en weinig financiële middelen hebben. Er is wel een school aanwezig. De lokalen en de speelplaats worden in het weekend niet gebruikt. De schooldirecteur staat open voor samenwerking.

	Welke impact beoog je?	Waarom?	Voor wie?	Waar zie je kansen en aanknopingspunten?	Welke acties en (beleids)initiatieven op korte termijn?	Welke acties en (beleids)initiatieven op middellange termijn?
Uitdaging #1	<p>We willen binnen drie jaar een publieke ontmoetingsplaats gecreëerd hebben die door zowel ouderen als jonge gezinnen, en breder iedereen in het dorp, gebruikt wordt als ruimte om elkaar te ontmoeten & sociale netwerken in de buurt te versterken. Ook fungeert deze ontmoetingsruimte als “antennepunt” van het lokaal bestuur om signalen van zorg- en ondersteuningsnoden uit de buurt op te vangen.</p>	<p>Twee redenen:</p> <p>Door het creëren van een ontmoetingsruimte willen we inzetten op ontmoeting tussen ouderen in het dorp. Ouderen geven aan dit te missen.</p> <p>We willen voor jonge gezinnen in de wijk inzetten op ontmoeting zodat hun steunnetwerk, zowel informeel als professioneel, versterkt wordt.</p>	Ouderen & jonge kwetsbare gezinnen in het dorp.	De ruimte van de school kan mogelijk dienst doen als ontmoetingsruimte buiten de schooluren.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Met schooldirecteur verkennen wat de mogelijkheden zijn om schoolgebouw te gebruiken als ontmoetingsruimte 2. Samen met ouderen en andere geïnteresseerde buurtbewoners verkennen hoe ze graag ontmoeting vormgeven in de buurt 3. Bij jonge kwetsbare gezinnen in de buurt verder verkennen via één op één gesprekken wat hun noden juist zijn. 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Opstart peuterspeelpunt 5. Opstart frequent ontmoetingsmoment voor ouderen en alle andere dorpsgenoten

3. Vraag 3: hoe impact opvolgen en evalueren?

Hoe kan je impact opvolgen en evalueren? Per uitdaging overloop je alle acties beleidsinterventies. Eerst formuleer je de concrete output: wat is het onmiddellijk zichtbare resultaat? Dit kan bijvoorbeeld om een bepaald aantal deelnemers gaan, een lokaal dat ter beschikking staat, een bank die geplaatst wordt in een buurt, een opstart van een wekelijks spreekuur, een bevraging die je organiseerde bij alle 65-plussers in een buurt

Vervolgens bespreek je twee vragen in je groep¹²²:

1. Waar kunnen we met deze interventie het verschil maken?
2. Hoe kunnen we weten dat er iets aan het veranderen is?

De eerste vraag biedt je houvast om de tussentijdse “outcome” of doelstelling van een actie of interventie scherp te krijgen: wat wil je juist tussentijds verwezenlijken om je beoogde impact te verwezenlijken? Met de tweede vraag krijg je inzicht in hoe je dit kan opvolgen, wat mogelijke indicatoren kunnen zijn om te zien dat er effectief iets aan het veranderen is? Stel jezelf de vraag: “*Wat verwachten we minimaal?*”, “*Wanneer is het goed genoeg?*”. Zo vermijd je dat je torenhoge ambities formuleert die quasi niet haalbaar zijn.

TIP

Laat deelnemers eerst op post-its hun antwoord neerpennen. Vervolgens kan je hen even laten uitwisselen met hun buurvrouw of -man om daarna alle antwoorden in de groep te delen en te komen tot gedragen antwoorden op beide vragen.

Op basis van deze oefening kan je concrete output, je tussentijdse ‘outcomes’ en bijhorende indicatoren koppelen aan je actie of interventie: die maken duidelijk waar jullie denken het verschil te kunnen maken. Op deze manier construeer je een “roadmap” naar je beoogde impact en heb je alle elementen in beeld om vooruit te werken, maar ook om in een latere stap op terug te blikken en te evalueren.

TIP

De [impactwizard.eu](https://www.impactwizard.eu) is een handige ondersteunende tool voor deze stap.

Uitdaging	Actie of interventie	Wat zijn de onmiddellijke resultaten van een interventie? (=output)	Waar kunnen we met deze interventie het verschil maken?	Hoe kunnen we weten dat er effectief iets aan het veranderen is? (=indicatoren)
#1	1. Met schooldirecteur verkennen wat de mogelijkheden zijn om schoolgebouw te gebruiken als ontmoetingsruimte	Er zijn afspraken gemaakt met de school over het gebruik van de refter en de speelplaats voor het dorp.	De ruimte van de school kan mogelijk dienst doen als ontmoetingsruimte buiten de schooluren.	Er is een ontmoetingsruimte beschikbaar voor de dorpsbewoners tijdens het weekend en op weekdagen 's avonds.
	4. Opstart peuterspeelpunt	Wekelijks vindt er op zaterdagvoormiddag van 9u tot 12u een peuterspeelpunt plaats in de refter waar jonge ouders met hun peuters naar toe kunnen komen. Er is ook een sociaal werker aanwezig. De peuters kunnen zowel binnen als op de speelplaats spelen.	Jonge kwetsbare gezinnen in het dorp maken gebruik van het peuterspeelpunt als plaats voor ontmoeting en kunnen er terecht met hun vragen.	<p>Verskillende jonge kwetsbare gezinnen uit het dorp nemen op frequente basis deel aan het peuterspeelpunt. We streven naar een gemiddelde aanwezigheid van 15 “gezinnen”.</p> <p>De jonge kwetsbare gezinnen in het dorp voelen zich meer gesteund. Ze geven aan dat hun sociaal netwerk in het dorp versterkt is.</p> <p>De sociaal werker detecteert signalen van onbeantwoorde zorg- en ondersteuningsnoden en volgt deze verder op. De gezinnen weten dat ze hiervoor op de sociaal werker beroep kunnen doen. De sociaal werker volgt dit goed op en zorgt voor toeleiding naar andere professionele zorg- en hulpverleners indien nodig.</p>

Tabel 2: Format voor formuleren van output, outcome en indicatoren

Vul in het rapportagedocument je beoogde impact en de acties en interventies per uitdaging aan in de twee tabellen.

Tabel 2 Format voor formuleren van output, outcome en indicatoren

Bijlagen

Databanken toegelicht

In deze bijlage bekijken we:

1. Hoe gegevens verzamelen?

1.1. Administratieve grenzen

2. De kwantitatieve analyse: databanken toegelicht

2.1. Provincies in cijfers

2.2. De IMA-atlas

3. De ruimtelijke omgevingsanalyse: databanken toegelicht

3.1. Geopunt

3.2. Leefkwaliteit Vlaanderen

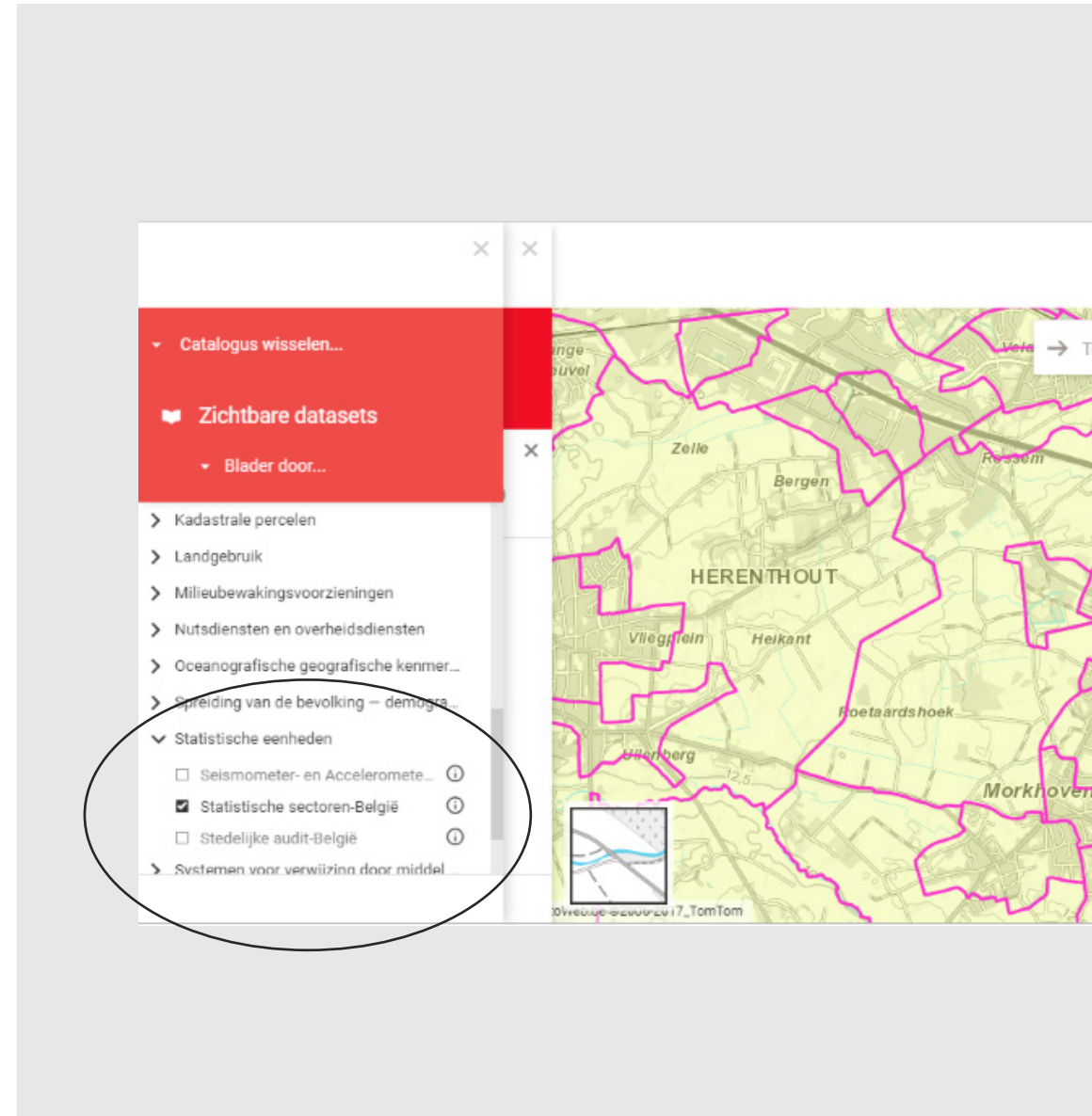
3.3. Ruimtemonitor

3.4. Walkability

3.5. Sociale kaart

1. Hoe gegevens verzamelen?

Wanneer je aan de slag gaat met het verzamelen van kwantitatieve en cartografische gegevens, zal je beroep doen op verschillende databanken. Deze databanken maken gebruik van verschillende geografische afbakeningen. Naast

Bijlage ► Databanken toegelicht

de gemeentegrenzen, gaat dit over afbakeningen voor deelgemeenten, wijken, statistische sectoren en bouwblokken. Afhankelijk van welke indicator je zoekt en in welke databank je werkt, kan je informatie vinden op deze verschillende geografische niveaus.

We bouwen in deze handleiding verder op twee grote databanken met cijfers: **De Provincies in Cijfers** en de **IMA-atlas**. Beide databanken werken op dezelfde manier. Wanneer je met de ene kan werken, kan je ook met de andere aan de slag.

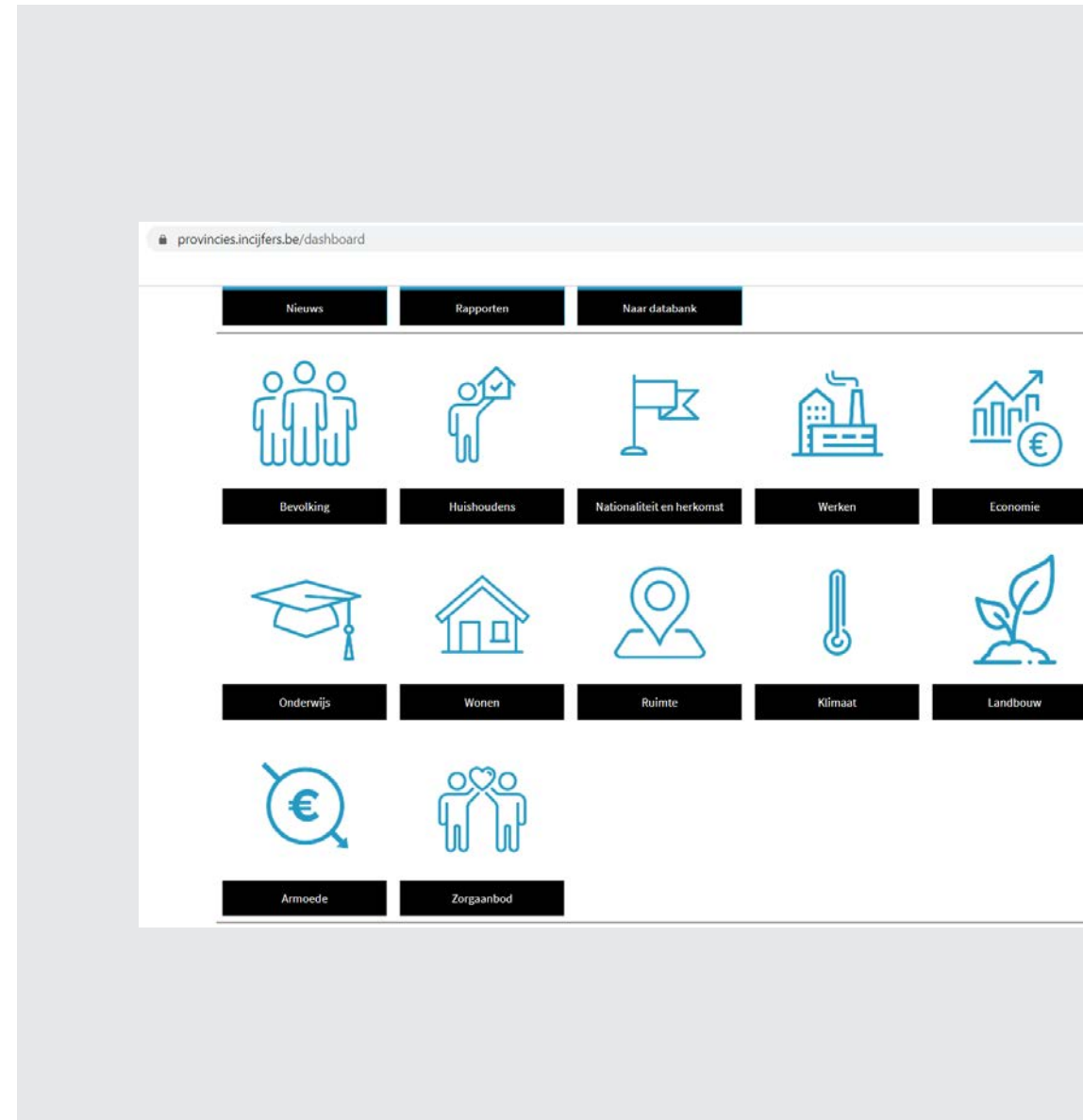
Daarnaast geven we ook nog andere databanken mee waar je aanvullend cijfers, informatie, kaarten... in kan opzoeken.

1.1. Provincies in cijfers

provincies.incijfers.be/dashboard

In de databank van Provincies in Cijfers vind je een grote verscheidenheid aan cijfers over verschillende thema's: van samenstelling van de bevolking tot economie, wonen ... (zie ook afbeelding startpagina hiernaast).

Via de databank kan je zelf aan de slag met deze thema's. Je kan er cijfers zoeken over de leeftijdsverdeling in je gemeente, het percentage alleenwonenden... en dit op verschillende geografische niveaus.

Bijlage ► Databanken toegelicht

Je kan de verschillende diensten data en analyse van de Provincies ook bereiken via deze mail-adressen indien je nog specifieke vragen hebt over de databank.

TIP

Op de website vind je een **handige handleiding** [↗](#) die je wegwijs kan maken in het gebruik van de databank.

Voor de Provincie Antwerpen:

[**data.analyse@provincieantwerpen.be**](mailto:data.analyse@provincieantwerpen.be)

Voor de Provincie Oost-Vlaanderen:

[**data.analyse@oostvlaanderen.be**](mailto:data.analyse@oostvlaanderen.be)

Voor de Provincie West-Vlaanderen:

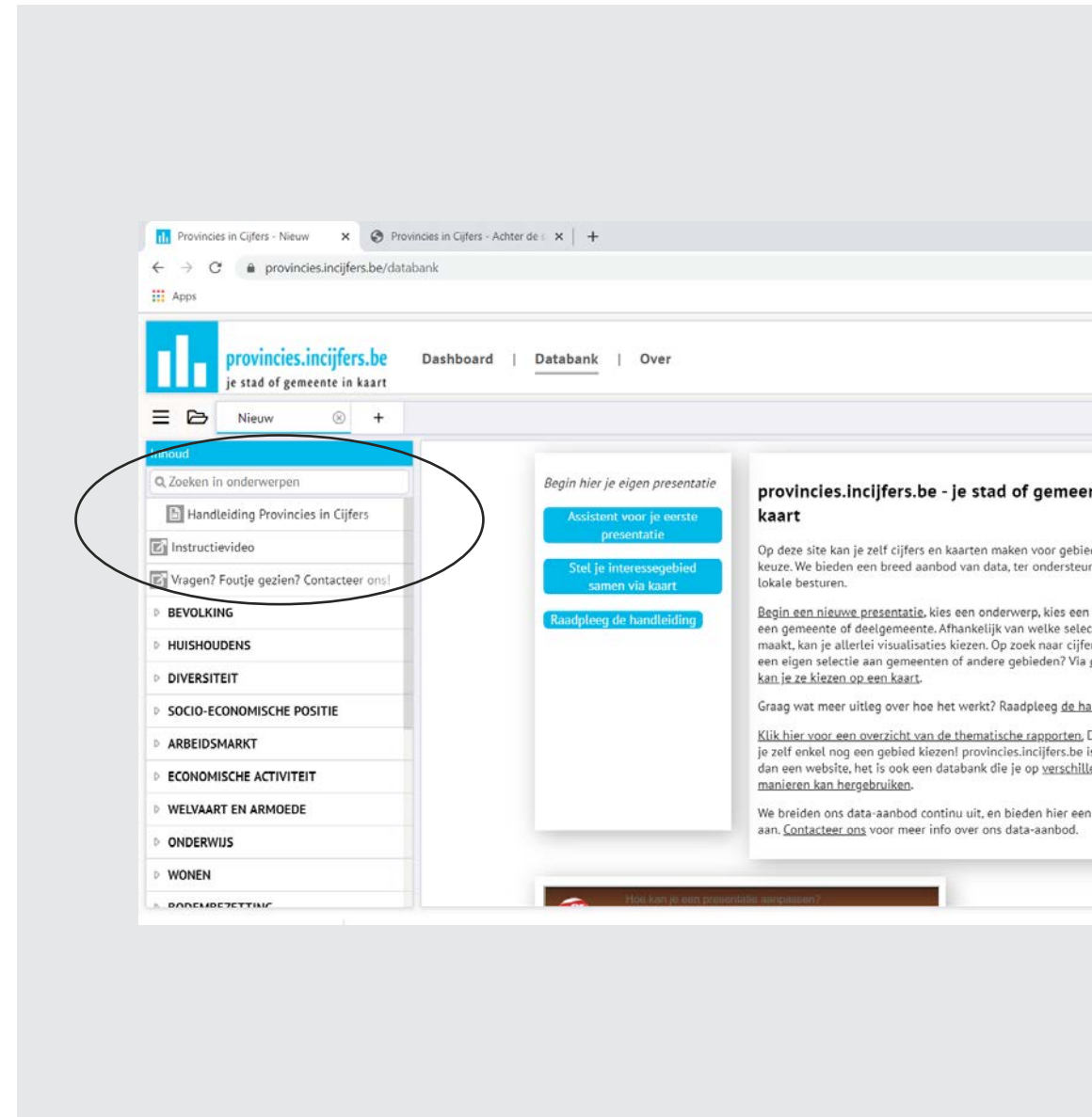
[**data.analyse@westvlaanderen.be**](mailto:data.analyse@westvlaanderen.be)

Voor Provincie Limburg:

[**data.analyse@limburg.be**](mailto:data.analyse@limburg.be)

Voor de Provincie Vlaams-Brabant:

[**data.analyse@vlaamsbrabant.be**](mailto:data.analyse@vlaamsbrabant.be)

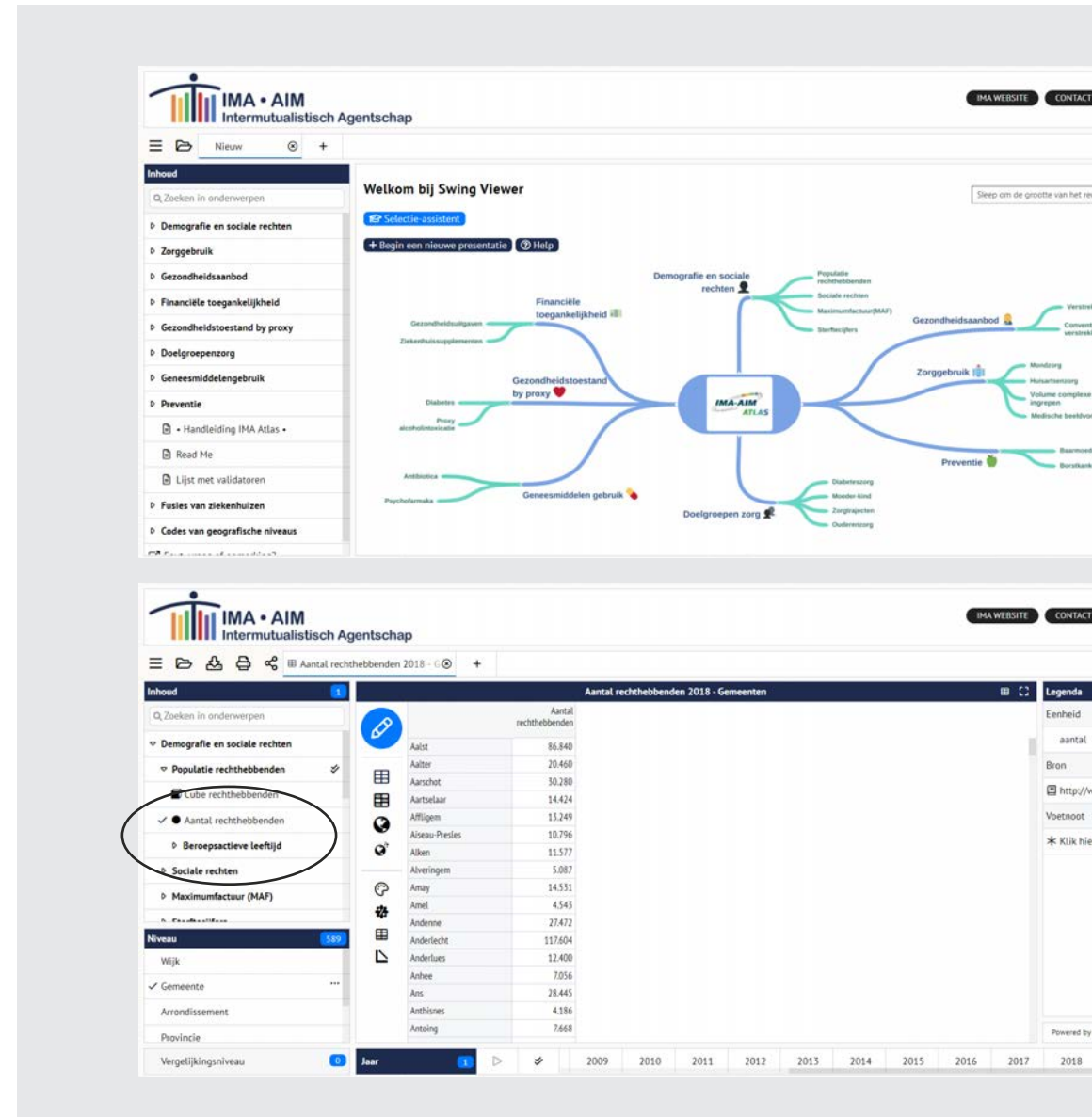
1.2. De IMA-atlas

ima.incijfers.be

De IMA-atlas, een databank van het InterMutualistisch Agentschap, bevat verschillende cijfers en indicatoren rond zorg en gezondheid. In de databank worden sinds 2002 alle gegevens van de rechthebbenden in kader van verplichte ziekteverzekering in België in bijgehouden. Deze dataset omvat cijfers voor alle rechthebbenden.

OPGELET!

Een belangrijke kanttekening bij de dataset is dat ze enkel de rechthebbenden in kader van de verplichte ziekteverzekering in België omvat en dus niet noodzakelijk alle officiële inwoners van je gemeente. Zeker wanneer jouw gemeente aan de rand van België ligt, dicht bij Nederland bijvoorbeeld, is het de moeite om het aantal rechthebbenden in jouw gemeente in deze databank te vergelijken met het officieel aantal inwoners van je gemeente in de databank van de Provincies in Cijfers. Wanneer dit sterk uiteen ligt, dien je de cijfers dus met de nodige voorzichtigheid te interpreteren.

The top screenshot shows the 'Welkom bij Swing Viewer' page of the IMA-Atlas. It features a central mind map with the following main branches: 'Demografie en sociale rechten', 'Gezondheidsaanbod', 'Zorggebruik', 'Preventie', and 'Doelgroepen zorg'. Each branch has sub-branches with specific indicators like 'Populatie rechthebbenden', 'Sociale rechten', 'Maximumfactuur(MAF)', 'Sterftecijfers', 'Verpleegkundige', 'Conventie', 'Mondzorg', 'Huisartsenzorg', 'Stabiele complexe zorgvragen', 'Medische bestelvoor', 'Baanroep', and 'Bursabank'.

The bottom screenshot shows a table titled 'Aantal rechthebbenden 2018 - Gemeenten'. The table lists municipalities and their corresponding number of insured persons. The 'Aantal rechthebbenden' option in the left sidebar is circled in red.

Gemeente	Aantal rechthebbenden
Aalst	86.840
Aalter	20.460
Aarschot	30.280
Aartselaar	14.424
Affligem	13.249
Aiseau-Prestes	10.796
Alken	11.577
Alveringem	5.087
Amay	14.531
Amel	4.545
Andenne	27.472
Anderlecht	117.604
Anderluex	12.400
Anhae	70.56
Ans	28.445
Anthiesnes	4.186
Antoing	7.668

Ook op de website van de IMA-atlas vind je een handleiding.

TIP

Kaarten gemakkelijk opslaan? Maak een printscreen van je scherm.

Op Windows via:

- het 'knipprogramma'
- 'prntscrn' + alt ingedrukt houden. Daarna open je 'Word' en druk je op 'ctr-V'.

Op Apple via:

- 'command'+ 'shift'+4 ingedrukt. Je selecteert het gebied en er verschijnt rechtsonderaan je afbeelding. Deze kan je met command+s opslaan of je kan ze verslepen naar je Word-document.

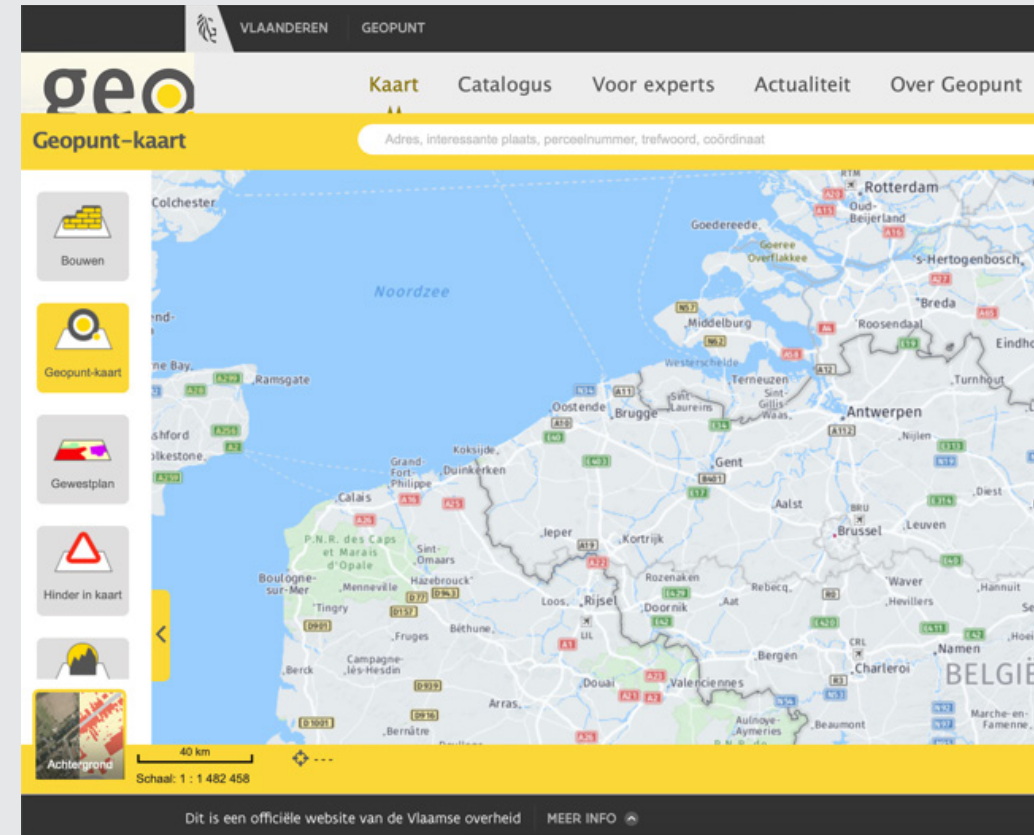
The screenshot shows the IMA-AIM Atlas Swing Viewer interface. The top navigation bar includes the IMA-AIM logo and the text 'Intermutualistisch Agentschap'. Below the navigation bar, there is a search bar and a 'Nieuw' button. The main content area is titled 'Welkom bij Swing Viewer' and features a 'Selectie-assistent' button and a '+ Begin een nieuwe presentatie' button. The central focus is a mind map with 'IMA-AIM ATLAS' at the center. The mind map branches into three main categories: 'Financiële toegankelijkheid', 'Gezondheidstoestand by proxy', and 'Geneesmiddelen gebruik'. The 'Gezondheidstoestand by proxy' branch is highlighted with a red heart icon. The 'Geneesmiddelen gebruik' branch is highlighted with a red flame icon. The 'Financiële toegankelijkheid' branch is highlighted with a green bar icon. The 'Gezondheidstoestand by proxy' branch has sub-branches for 'Diabetes', 'Proxy alcoholintoxicatie', and 'Antibiotica'. The 'Geneesmiddelen gebruik' branch has sub-branches for 'Psychofarmaka' and 'Antibiotica'. The 'Financiële toegankelijkheid' branch has sub-branches for 'Gezondheidsuitgaven' and 'Ziekenhuissupplementen'. The 'Gezondheidstoestand by proxy' branch also has sub-branches for 'Demografie en sociale rechten' and 'Doelgroepen zorg'. The 'Geneesmiddelen gebruik' branch also has sub-branches for 'Demografie en sociale rechten' and 'Doelgroepen zorg'. The 'Preventie' category in the left navigation menu is circled in red.

1.3. Geopunt

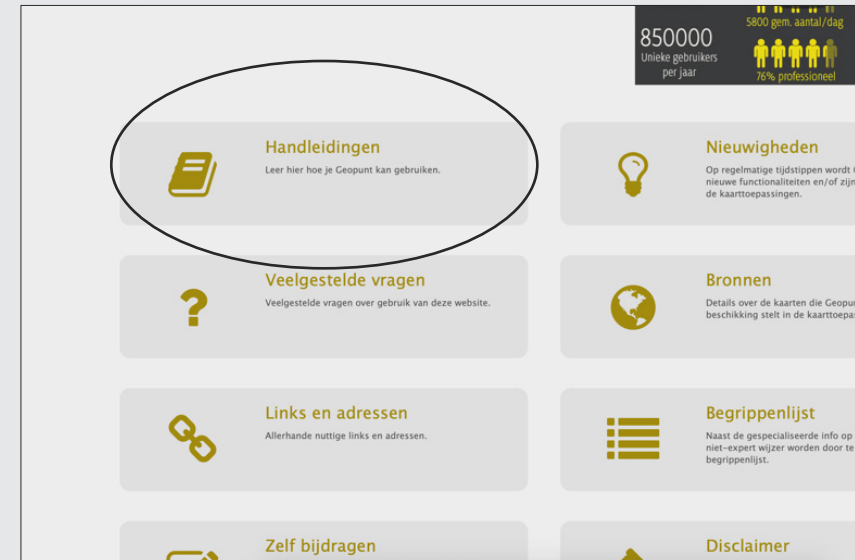
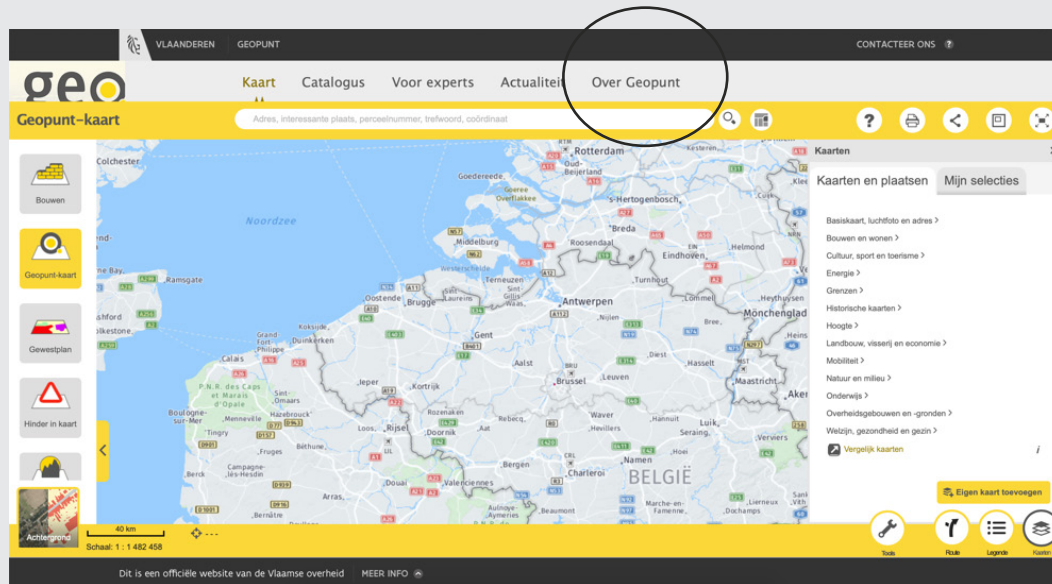
www.geopunt.be

De informatie

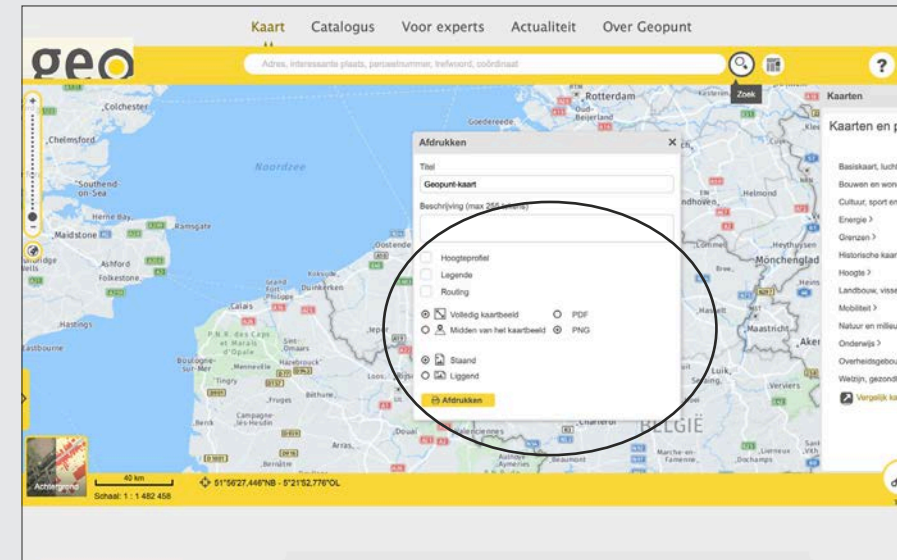
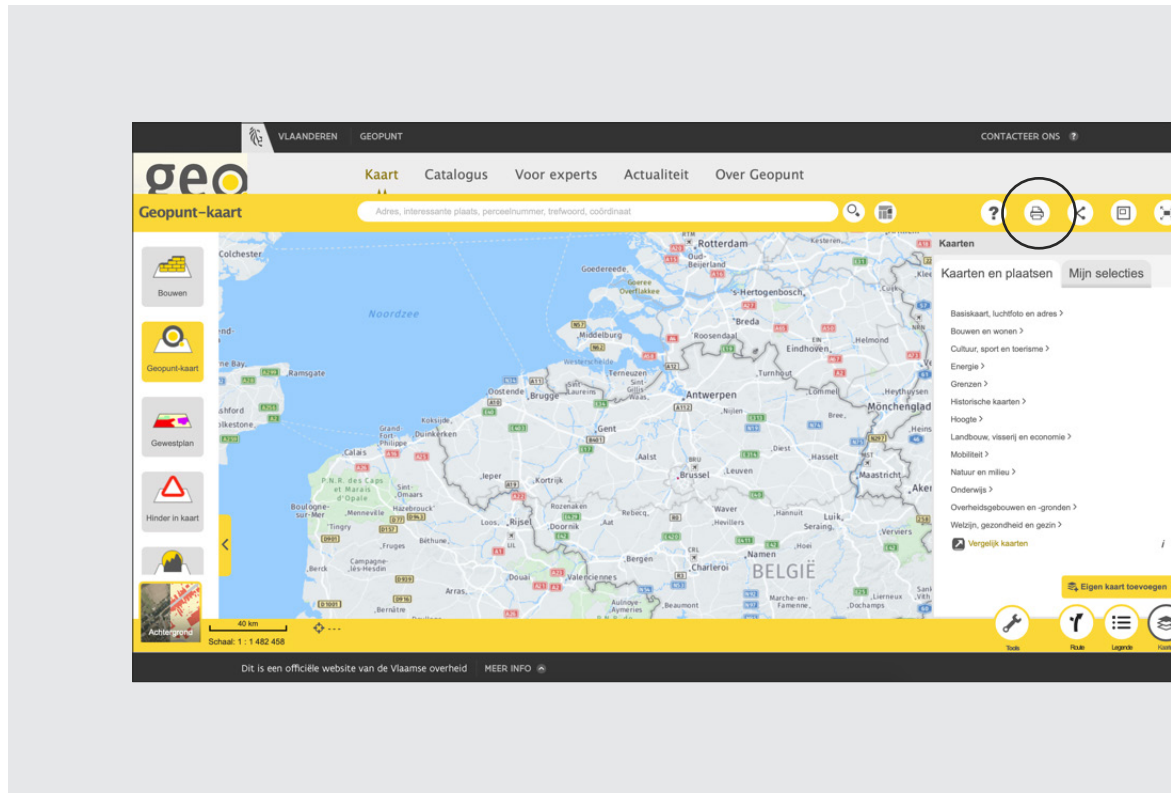
In de databank van Geopunt vind je actuele geografische informatie over maatschappelijke relevante gegevens en diensten. Je kan er verschillende soorten informatie combineren in één kaart, van openbaar vervoer, sportverenigingen, scholen tot geluidsbelasting en bouwgrond.

De handleiding

Kaart opslaan

- Druk op het 'printer'-symbool
- Selecteer PNG
- Selecteer 'Volledig kaartbeeld'
- Selecteer 'Standaard' of 'Liggend'
- Druk op 'afdrukken', de kaart zal nu in een pop-up venster openen (Verschijnt er niets? Kijk na of je pop-upvenster niet geblokkeerd wordt).

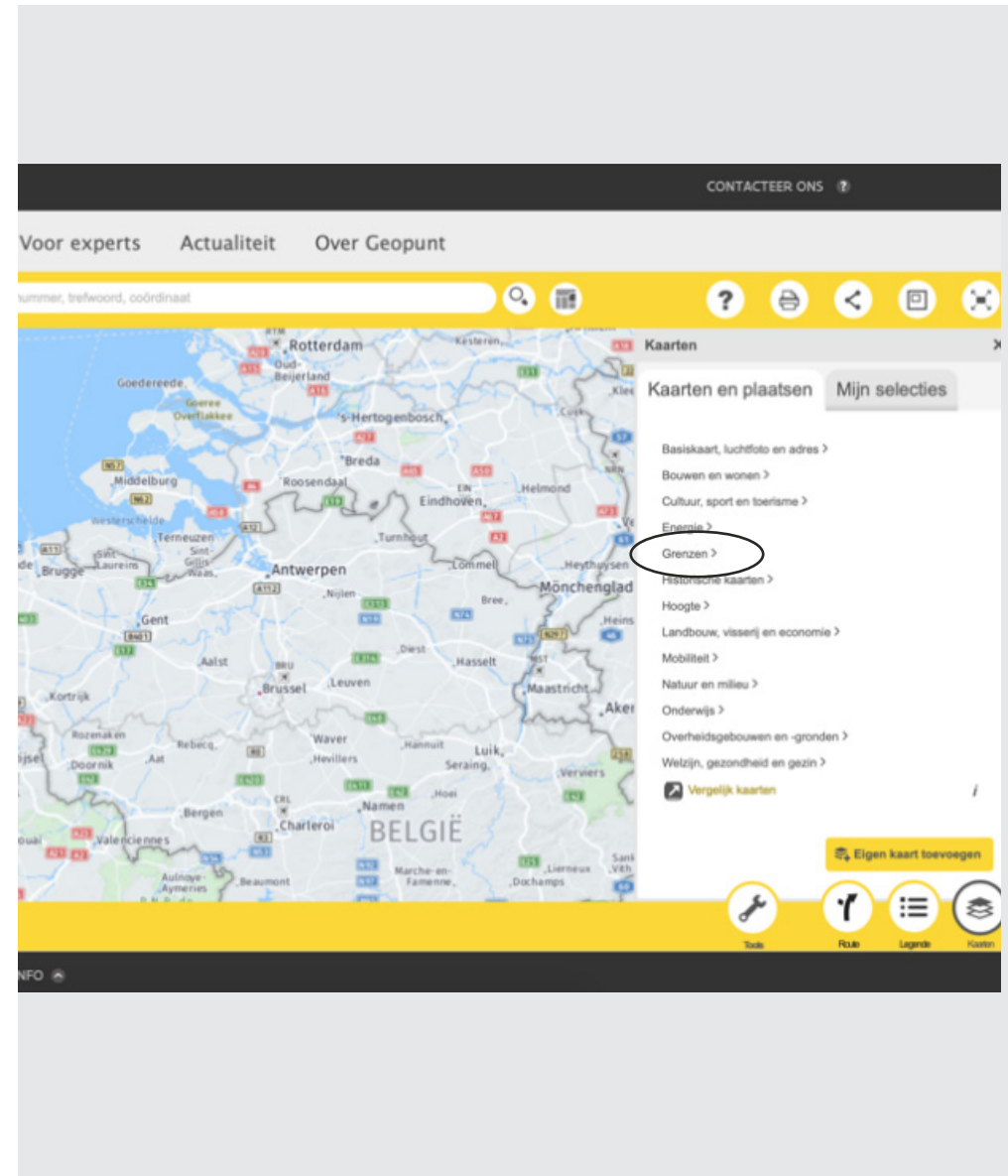
De basiskaart voor de ruimtelijke omgevingsanalyse

Geopunt heeft het voordeel dat we ook de statistische sectoren kunnen aanduiden (zie ook Stap 2 voor een toelichting over de statistische sectoren). De kaart die je nu aanmaakt zullen we bij verschillende indicatoren gebruiken. We maken daarom eerst een basiskaart.

→ Surf naar: www.geopunt.be

We maken eerst een kaart met de grenzen en statistische sectoren van de gemeente.

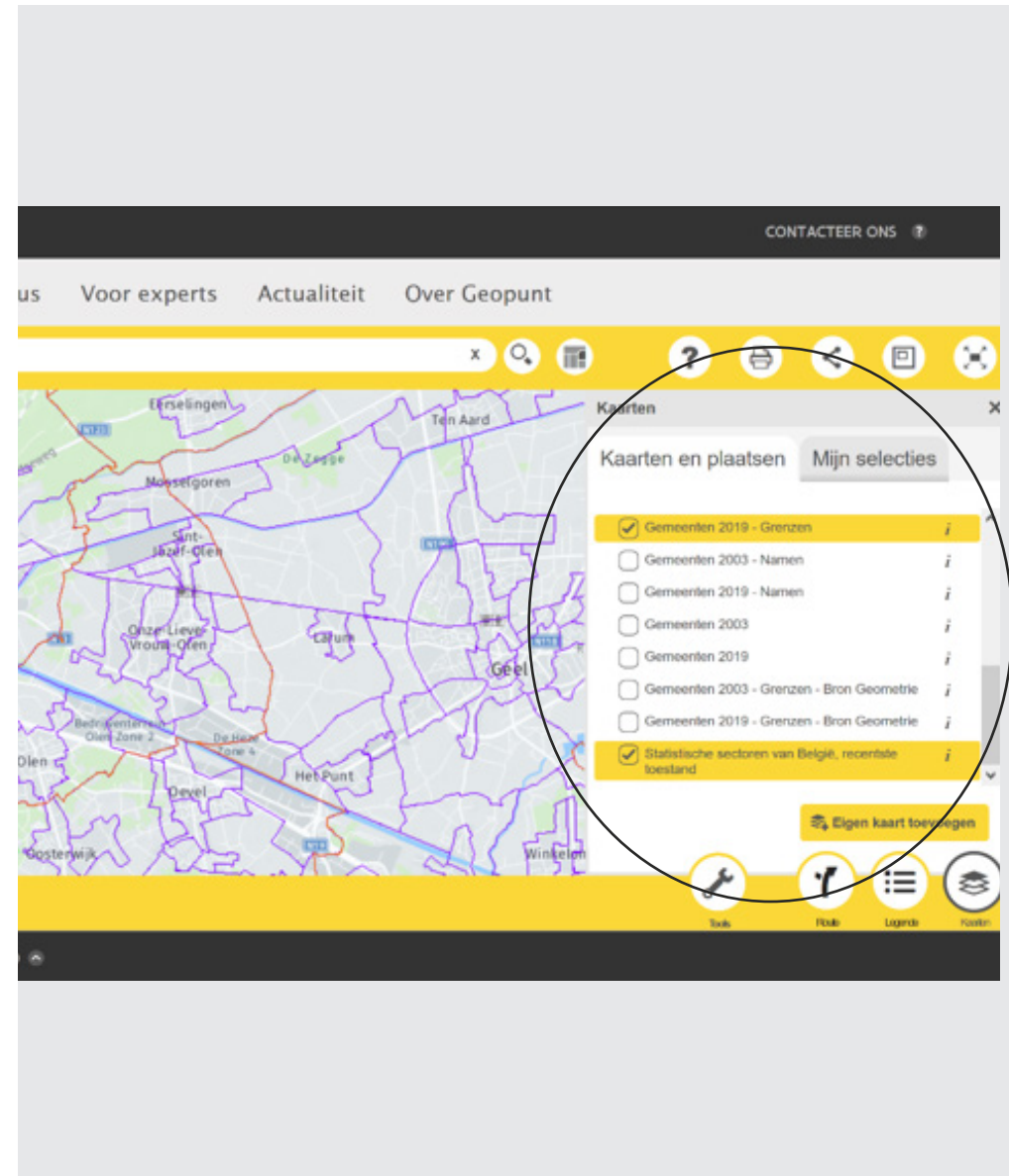
- Kaarten en plaatsen
- Klik op 'Grenzen'

Bijlage ► Databanken toegelicht

- Duid aan: 'Gemeente 2019 – Grenzen'
- Duid aan: 'Statistische sectoren van België'

Dit is de basiskaart waarop we telkens zullen verder werken zodat je altijd de grenzen van de statische sectoren en van de gemeente zal blijven zien. Wanneer je nieuwe elementen toevoegt aan je kaart, kan je best de voorgaande selectie verwijderen. Hiervoor druk je op 'Mijn selecties' en verwijder de specifieke kaart.

Bijlage ► Databanken toegelicht

Bijvoorbeeld:

- Selecteer 'Mijn selecties'
- Verwijder de kaart 'Gemeenten – 2019 – Grenzen' door op het symbool van 'vuilbak' te klikken.

1.4. Leefkwaliteit Vlaanderen

omgeving.vlaanderen.be/kaarten-leefkwaliteit-vlaanderen

De informatie

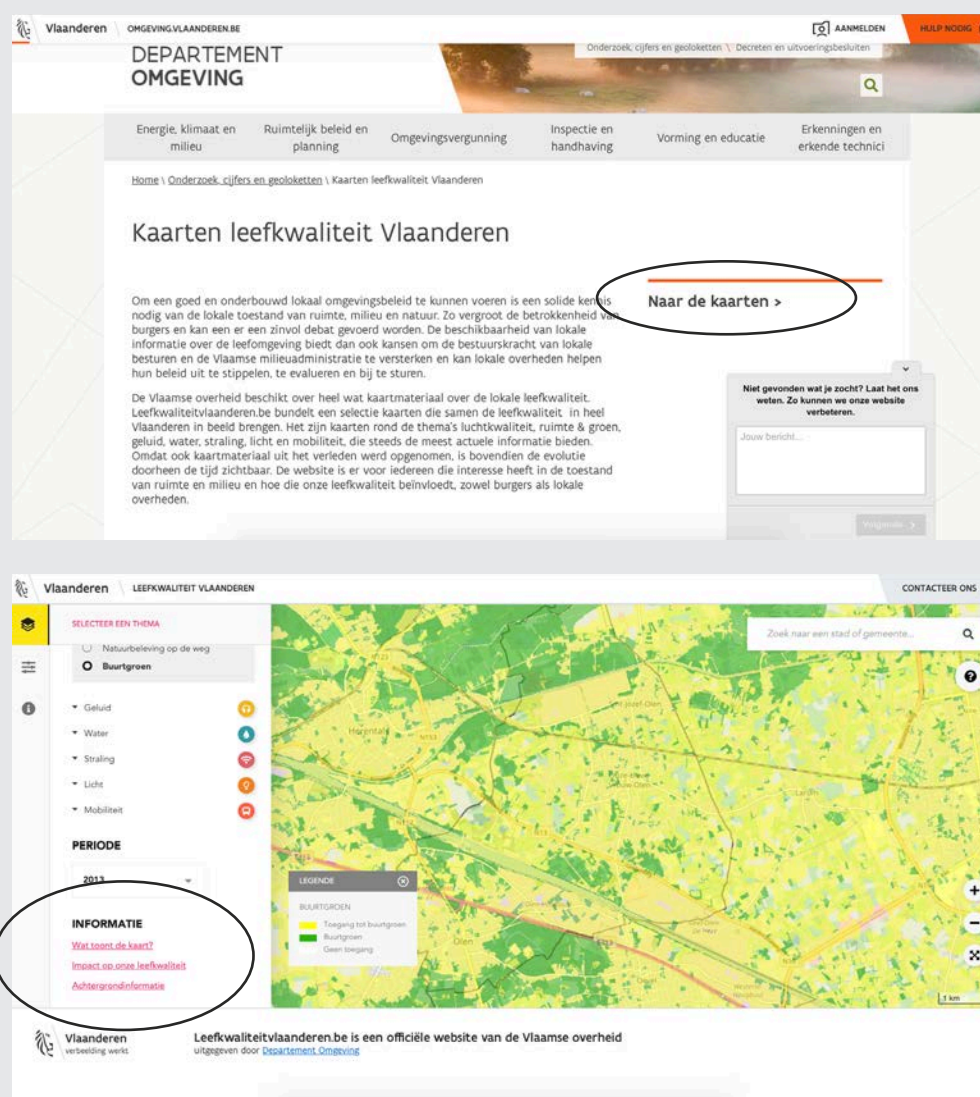
De databank van Leefkwaliteit Vlaanderen wordt vormgegeven door de Vlaamse Overheid binnen het Departement Omgeving. De kaarten bundelen thema's zoals luchtkwaliteit, geluid, ruimte en groen, mobiliteit... Je komt tot de kaarten wanneer je op 'Naar de kaarten' doorklikt.

De handleiding

Deze kaarten hebben geen specifieke handleiding, maar bieden wel telkens een kort woordje uitleg over een geselecteerd item. Deze informatie vind je onderaan in de linkerkolom onder 'Informatie'.

Kaart opslaan

Om de kaart af te drukken zal je gebruik moeten maken van Print Screen of het knipprogramma.

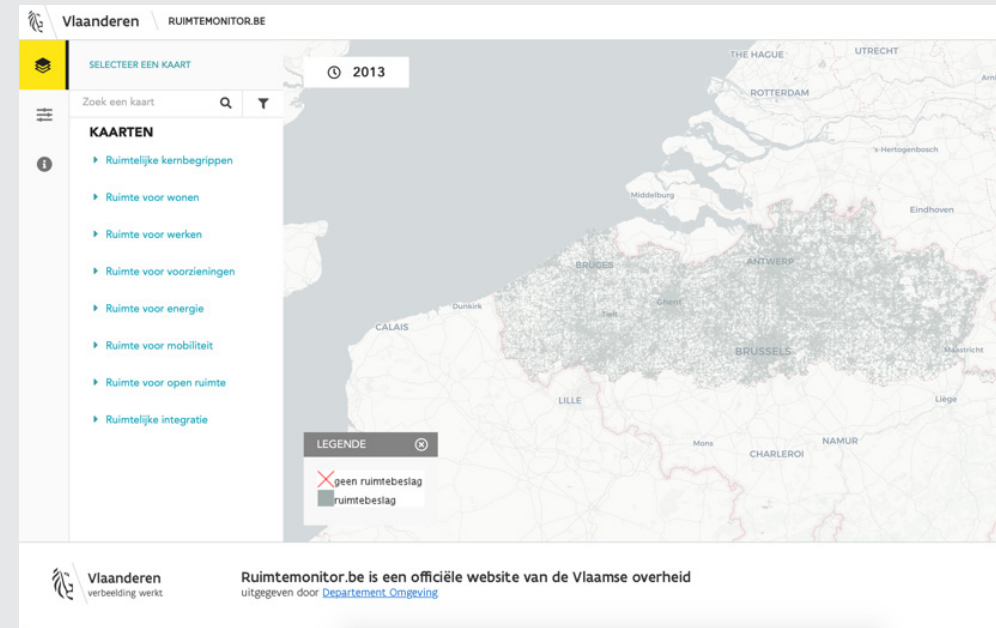
The image displays two screenshots of the 'Leefkwaliteit Vlaanderen' website. The top screenshot shows the main page with a navigation menu and a 'Naar de kaarten >' button circled in red. The bottom screenshot shows the map interface with an 'INFORMATIE' section circled in red, containing links for 'Wat toont de kaart?', 'Impact op onze leefkwaliteit', and 'Achtergrondinformatie'.

1.5. Ruimtemonitor 2.0

www.ruimtemonitor.be

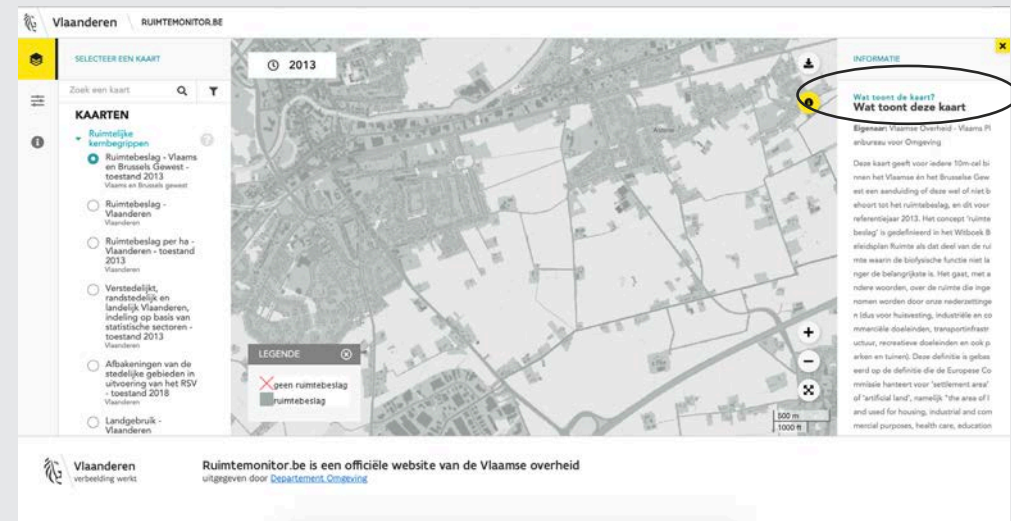
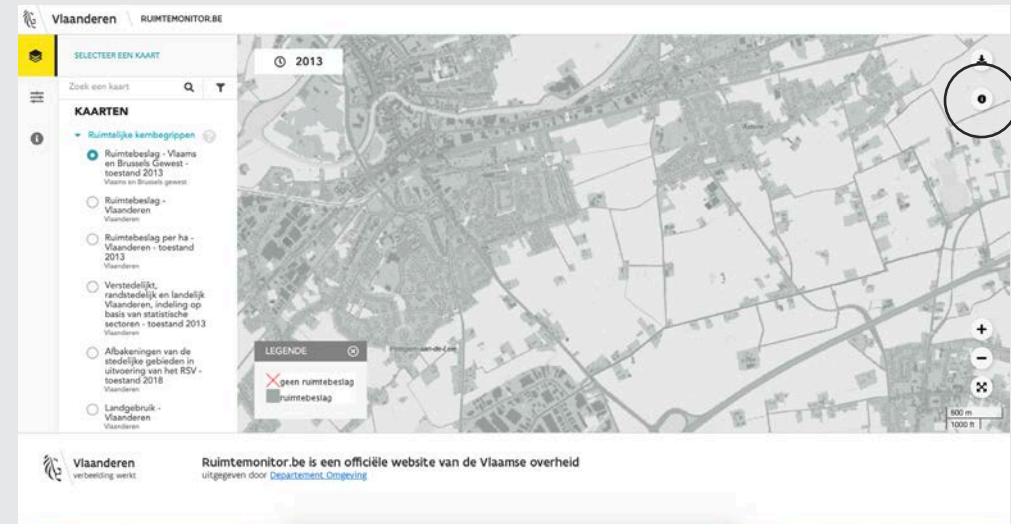
De informatie

De ruimtemonitor van het Departement Omgeving biedt jou indicatoren over de toestand van de ruimte in Vlaanderen. Je vindt hier kaarten over inwonersdichtheid, voorzieningenniveau, tewerkstellingsdichtheid, maar ook kaarten rond energie, mobiliteit, open ruimte en ruimtelijke integratie.

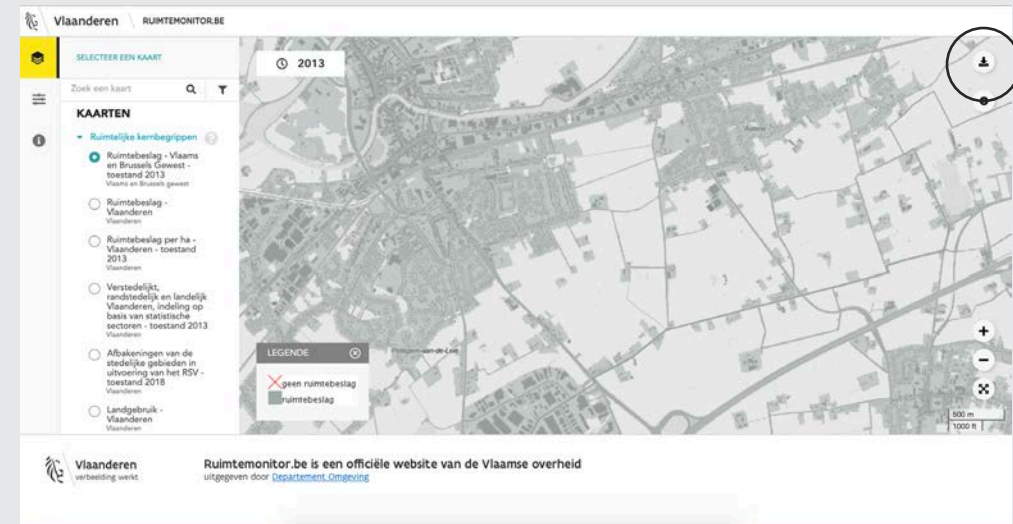
De handleiding

- Wanneer je een kaart geselecteerd hebt, klik je op het 'Informatie'-symbool (I) rechts.
- Druk vervolgens op 'Wat toont de kaart?'. Er verschijnt een tekst met informatie.

Kaart opslaan

- Druk op het 'Download'-symbool – je download start.
- **Opgelet:** Als je meerdere kaarten hebt aangeduid (bijvoorbeeld kernen + linten + verspreide bebouwing) lukt het niet om op deze manier te downloaden, een printscreen is dan aangewezen.

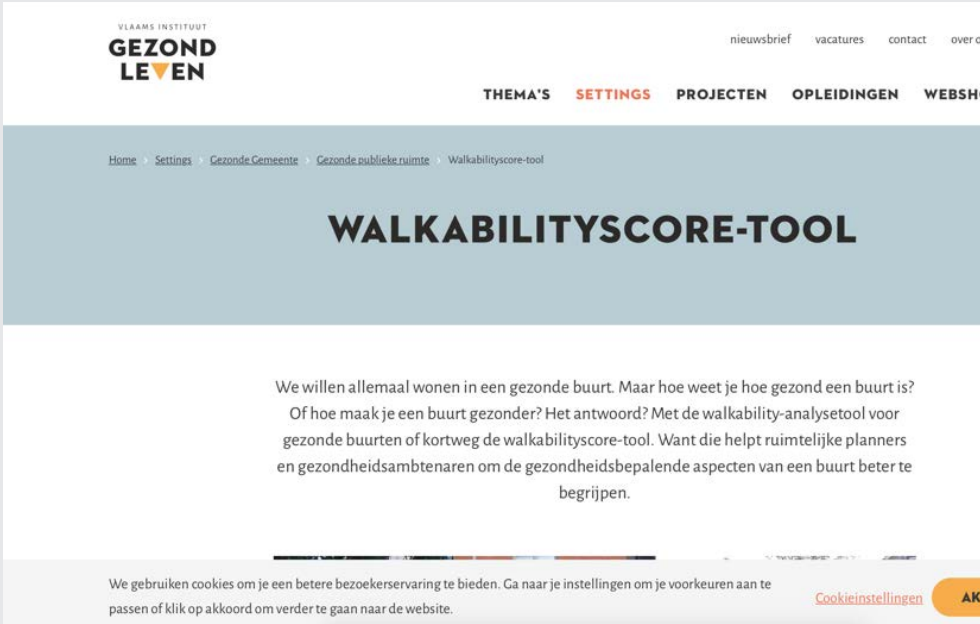

1.6. Walkability

www.gezondleven.be/settings/gezonde-gemeente/gezonde-publieke-ruimte/walkability-too

De informatie

Het Vlaams Instituut Gezond Leven heeft een walkabilitytool ontwikkeld. De walkabilityscore helpt ons bij het analyseren van bereikbaarheid van een buurt. De tool geeft inzicht in plannings – of inrichtingsmaatregelen vanuit een gezondheidsperspectief.

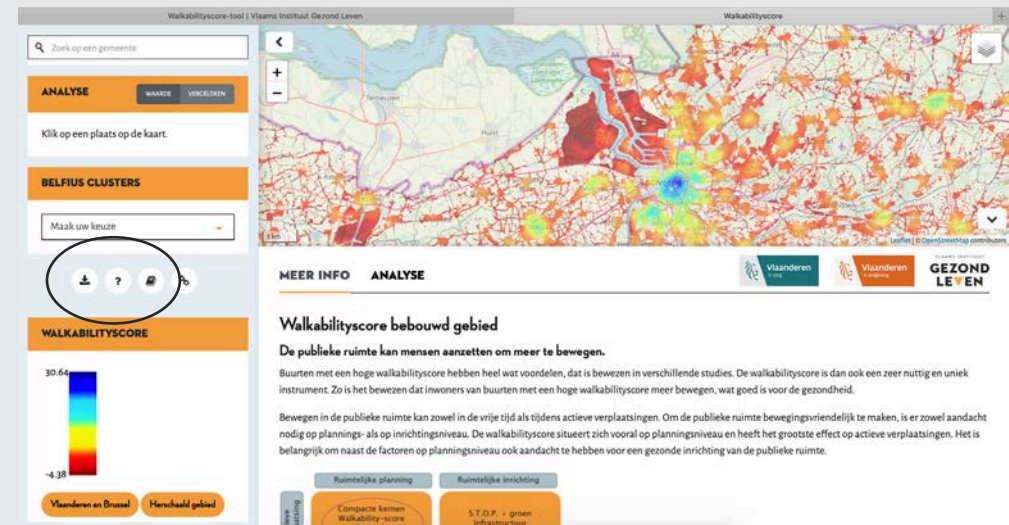
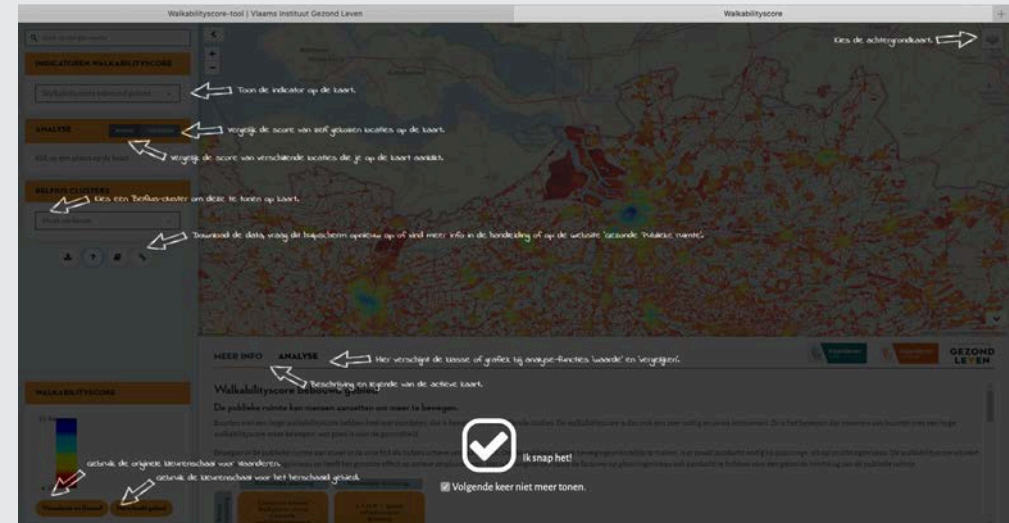
The screenshot shows the website for the Walkability Score Tool. At the top left is the logo for 'VLAAMS INSTITUUT GEZOND LEVEN'. To the right are links for 'niewsbrief', 'vacatures', 'contact', and 'over'. Below the logo is a navigation menu with 'THEMA'S', 'SETTINGS', 'PROJECTEN', 'OPLEIDINGEN', and 'WEBSH'. A breadcrumb trail reads 'Home > Settings > Gezonde Gemeente > Gezonde publieke ruimte > Walkabilityscore-tool'. The main heading is 'WALKABILITYSCORE-TOOL'. The text below reads: 'We willen allemaal wonen in een gezonde buurt. Maar hoe weet je hoe gezond een buurt is? Of hoe maak je een buurt gezonder? Het antwoord? Met de walkability-analysetool voor gezonde buurten of kortweg de walkabilityscore-tool. Want die helpt ruimtelijke planners en gezondheidsambtenaren om de gezondheidsbepalende aspecten van een buurt beter te begrijpen.' At the bottom, there is a cookie consent banner: 'We gebruiken cookies om je een betere bezoekerservaring te bieden. Ga naar je instellingen om je voorkeuren aan te passen of klik op akkoord om verder te gaan naar de website.' with a 'Cookieinstellingen' link and an 'AK' button.

De handleiding

- Bij het openen van de ‘Tool’ krijg je al een snelle introductie van de mogelijkheden.
- Deze snelle weergave vind je terug wanneer je op het ‘vraagteken’-symbool klikt. Vervolgens kan je een uitgebreide handleiding vinden wanneer je op het ‘boek’-symbool klikt.

Kaart opslaan

- Klik op het ‘download’-symbool om de kaart op te slaan.

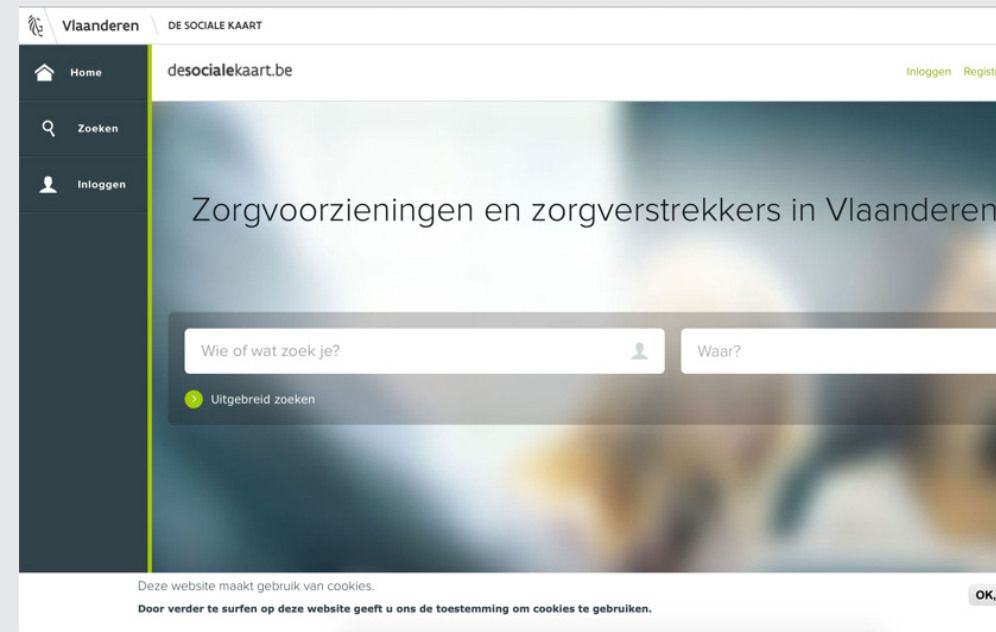

1.7. Sociale kaart

www.desocialekaart.be

De informatie

De sociale kaart bevat een overzicht van zorgvoorzieningen en zorgverstrekkers in Vlaanderen en Brussel. Deze kaart biedt een olijsting aan van algemene sociale dienstverlening, lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg, jeugdhulpverlening, samenlevingsopbouw, zorgverstrekkers en dergelijke meer.

Bijlage ► Databanken toegelicht

Je kan de sociale kaart ook op een kaart weergeven door op het 'kaart'-symbool te klikken.

The image displays two screenshots of the 'DE SOCIALE KAART' interface for Aartselaar, Belgium. The top screenshot shows a list of search results for '99 resultaten' sorted by 'Relevantie'. The results include:

- OCMW Aartselaar - Dienst Huisvesting (Kapellestraat 136, 2630 Aartselaar, België)
- Gemeente Aartselaar - Initiatief Buitenschoolse Kinderopvang Robbedoes (Carrilolei 3, 2630 Aartselaar, België)
- Woonzorgcentrum Zonnelij (Leugstraat 11, 2630 Aartselaar, België)
- Woonzorgcentrum Zonnewende Aartselaar (Boomsesteenweg 15, 2630 Aartselaar, België)
- OCMW Aartselaar - Lokaal Opvanginitiatief (Kapellestraat 136, 2630 Aartselaar, België)

The bottom screenshot shows the same interface with a map view selected. The map displays the location of Aartselaar, with several red location markers. The 'Kaart' button is circled in red in both screenshots, indicating the action to switch to the map view.

De handleiding

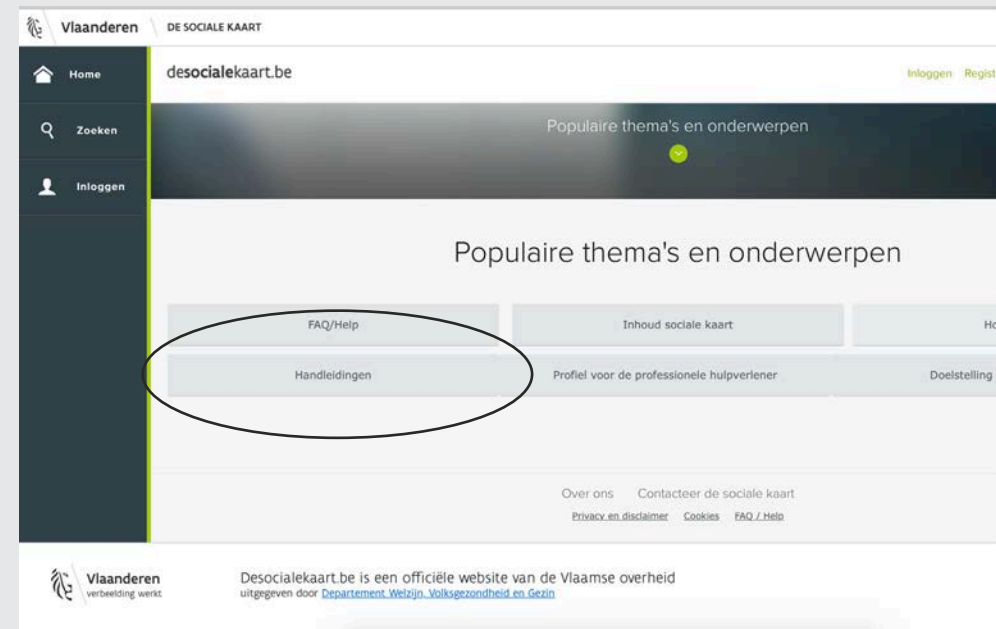
Informatie over de sociale kaart vind je wanneer je op de startpagina naar beneden scrollt onder 'handleidingen'.

Kaart opslaan

- Deze kaart sla je best op door een printscreen te nemen.
- Ingelogde gebruikers kunnen de gegevens laten exporteren (de stappen vind je terug in de handleiding).

TIP

Sommige gemeentes hebben een GIS-medewerker of –coördinator. GIS staat voor geografisch informatiesysteem. Deze medewerkers kunnen met bepaalde data aan de slag om gerichter kaarten te maken. Ga eens na in je gemeente of er iemand in dienst is die je kan bijstaan bij het maken van kaarten en bekijk samen welke kaarten er reeds beschikbaar zijn voor jouw gemeente.

DRAAIBOEK denksessie 1

Doelstelling

De concrete doelstelling van de sessie is tweeledig nl:

1. Inzichten verwerven: noden rond zorg, wonen en welzijn in de buurt capteren
 - Ideeën verzamelen (dromen) voor de buurt
 - Wat zou er gedaan moeten worden, maar wordt nog niet gedaan?
 - Welke ideeën leven er bij de betrokkenen?
 - Wat moet er ontwikkeld worden om aan noden te voldoen?
 - Bijkomstig horen we ook wat er leeft, wie er samenwerkt, wie er ontbreekt

2. Draagvlak en goesting
 - “de ontdekking van het vuur” (= de goesting)
 - Burgers, vrijwilligers, mantelzorgers, professionals, ... samenbrengen om samen te werken aan een zorgzame buurt
 - Mensen aanhaken

UUR	INHOUD
10u – 10u15	Deuren openen + ontvangst
10u15 (15')	<p>Start denksessie – Welkom</p> <ul style="list-style-type: none"> → Aanleiding denksessie → Doelstelling en tijdspad kaderen → Breder kader: zorgzame buurt <ul style="list-style-type: none"> — Vb. woordenwolk met enkele voorbeelden om richting te geven (beperkt)
10u25-10u35 (5')	<p>Praktische info</p> <ul style="list-style-type: none"> → Praktische uitleg denksessie & start (Doel: ideeën verzamelen, methode: realistische, maar verzonnen persona's)
10u35 – 12u00 (85') 40' 5' 5' 30' 15' 30'	<p>Denktafels – Wereldcafé met doorschuiven</p> <p>STAP 1: Persona 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kennismaking/ijsbreker: wie zit er rond de tafel? (5') 2. Uitleg door gespreksleider (5') 3. Persona 1: (30') <ul style="list-style-type: none"> — Kennismaken met persona 1 en eventueel aanvullen (5') — Droomfase: (25') <p>Pauze</p> <p>STAP 2: Persona 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Groep naar persona 2 en kennismaking met persona en ideeën die al bestaan (5') 2. Aanvullen op ideeën die op tafel liggen <ul style="list-style-type: none"> — “Lottovraag” én omzetten in realiteit (concretiseren) (20') 3. Aan deze tafel: - keuze top 2 ideeën (5')

UUR	INHOUD
12u00 (15')	Terugkoppeling: Plenair terugkoppelen van 2 ideeën per tafel door gespreksleider: 1 minuut per idee!
12u20 (5'-10')	Afsluiter → Volgende stappen → Dankjewel → Stemmen
12u25-13u	Broodjes en babbelen

STAP 1: start met groep 1

TOT: 40 min, 10u35 – 11u15

5': Kennismaking rond tafel:

Voordat we starten, is het handig om te weten wie er rond de tafel zit.

Ik stel voor dat we onszelf voorstellen met VIER woorden. Gebruik dus geen zinnen, maar enkel 4 woorden. Ik zal zelf beginnen (bv.: Turnhout, nieuwsgierig, getrouwd, kind).

5': Spelregels en methode uitleggen:

Zoals al verteld is geweest, willen we graag van jullie te weten komen wat een meer zorgzame buurt in buurt X kan betekenen?

*We gaan zo meteen kijken naar de persoon die hier ligt en wat voor die kan helpen. Alle ideeën zijn welkom. Hoe zot het ook lijkt, dat maakt vandaag niet uit. **Vandaag mogen we dromen.** Het is wel belangrijk om elkaar te laten uitpraten.*

5': Voorstelling persona:

Bij elke tafel denken we na over een andere persoon. Voor jullie is dat [naam persona]. Ik zal even voorlezen wie dit is.

DOEN: lees alles van de flap, ook de citaten

Als er mensen zijn die echt vinden dat er zaken ontbreken bij de persona, mag je die snel in groep vastleggen. Je schrijft het op een post-it en hangt het bij de persona. De hele groep werkt met deze info verder. Blijf niet hangen bij details.

Wat is de uitdaging?

Meteen in groep bespreken, dan op post-its schrijven

Voordat we gaan dromen over wat we voor [naam persona] kunnen doen, wil ik eerst kort een andere vraag bespreken.

Wat staat er [naam persona] in de weg om gelukkig te zijn en te blijven in de buurt waar die woont? [leg het papier met deze vraag op tafel]

Bijvragen als men vastloopt:

- Wat zouden ze willen/wensen?
- Wat zijn de uitdagingen?
- Waar moeten we op letten voor hen?

DOEN:

Je bespreekt in groep wat de uitdagingen zijn bij deze persona. Er zal al gepraat worden over wat er bestaat, wat er slecht loopt... Hou dit beperkt, maar hou deze informatie in je achterhoofd.

- Meteen in groep bespreken, hen niet eerst zelf op post-its laten schrijven
- Zelf kernwoorden op post-its schrijven en op het papier rond de persona kleven. Of de deelnemers het laten opschrijven
- Mogelijke uitdagingen:
 - Financieel
 - Eenzaam, vrienden, contact met anderen
 - Mantelzorger die het moeilijk heeft
 - Vervoer
 - Gezondheid
 - Geen hulp: kinderen wonen veraf, problemen zijn in aantocht...
- Als je leuke ideeën hoort over mogelijk acties, vraag hen om deze te onthouden voor de volgende vraag

25' (10.50-11.15) Lottovraag

Ga op zoek naar wilde ideeën. Er mag dus fantasie bij komen! Men hoeft nu niet bezig te zijn met praktische belemmeringen, waarom het toch niet kan, de kostprijs...

Eerst individueel op post-its, dan in groep

Stel dat gemeente X morgen de lotto wint. We hebben dus alle tijd, geld en middelen om iets voor [naam persona] te doen. Je kan dus wilde ideeën bedenken wat we samen met de buurt kunnen doen. Er mag fantasie bij komen! Je hoeft nu niet bezig te zijn met praktische belemmeringen, de kostprijs... Je mag dus echt dromen.

Welke concrete acties zou je op poten zetten waarmee [naam persona] gebaat is?

Denk er even over na en schrijf wat je te binnen schiet op een post-it. Elk idee op een aparte post-it. Als je klaar bent, zullen we ze bespreken.

Bijvragen als men vastloopt tijdens het opschrijven op post-its:

- Kijk eens naar de uitdagingen, voor welke kunnen we iets bedenken?
- Hoe kunnen we deze persoon helpen?

- Wat kan de buurt doen?
- Wat kunnen we creëren / oprichten?

(hierna: post-its bespreken)

Eerste stap lottovraag: alle ideeën kort aan het woord zodat je een zicht hebt op wat er leeft (uitwerking komt later)

We zitten met verschillende mensen rond de tafel. En misschien hebben jullie wel gelijkaardige ideeën. Ik wil eerst alle ideeën kort horen en hier al op mijn bord kleven. Daarna kunnen we er verder over nadenken.

Wie legt als eerste zijn idee kort uit?

DOEN: Kijk of je kan clusteren. Hou dit kort, je wil vooral een overzicht.

Tweede stap lottovraag: Ideeën verder concreet maken. Je vraagt meer uitleg en stelt kritische vragen

DOEN: Kies een idee of laat de groep er één kiezen

- Wat bedoel je hier precies mee?
- Hoe kan dit helpen voor [naam persona]?
- Zal [naam persona] daar naartoe gaan? Hoe kunnen we [naam persona] stimuleren?

- Leg eens uit.
- Kunnen we iets in de buurt doen? Iets met burens doen?
- Hoezo?

BELANGRIJK!

Steeds denken aan:

- Deze persoon (bv: straatfeesten is goed idee). Maar niet voor Jos die niet komt. Hoe Jos laten komen?
- burens, buurtzorg

Heb aandacht voor:

- Men zegt 'Er moet een nieuwe bus/zwembad/... komen' (is te algemeen en niet buurtgericht): "Goed idee, dat hangen we er bij. Zijn er ideeën die ook ingaan op wat we vanuit het lokaal dienstencentrum samen met de buurt kunnen doen?"
- Het mag gerust 'klein' zijn, alle kleine beetjes helpen. Er hoeft geen één algemeen grote oplossing te komen.
- Men hoeft niet te denken aan de praktische kant of de kostprijs. Als je hoort 'Dat zal wel niet mogen' of 'Dat kost te veel', mag je inspringen en zeggen dat men daar geen rekening mee hoeft te houden.

- Indien er veel ideeën komen:
 - Kijk of je er kan combineren tot globale ideeën
 - Vraag op het einde of men er enkele kan aanduiden waarop de andere groep verder mag nadenken
- Nummer geven om door te schuiven naar andere tafel:
- Je begint met de nummer na jouw tafelnummer en blijft doornummeren
- Nummer op sticker zetten en meegeven!
- Voorbeeld: je zit aan tafel 4: dan geef je je deelnemers per tafel elk een nummer starten met 5, 1, 2, 3, 5, 1, 2, 3, ...
- **Opgelet!!!** Je eigen tafelnummer niet zeggen
- **Opgelet!!!** Wanneer er toch een extra tafel nodig is dan nummer je je tot 6

(einde om 11.15, hierna: pauze van '10 minuten' – realiteit 15 min)

STAP 2: Groep 2 komt naar je toe

TOT: 30 minuten (11.30-12U) (deze groep bestaat uit mensen die daarjuist niet samenwerkten, toch geen kennismaking doen)

5' Kennismaking met persona en ideeën

Aan deze tafel zaten daarnet ook mensen die geld en tijd hadden en de lotto gewonnen hadden. Ze hebben ideeën besproken voor [naam persona]. Ik zal eerst voorlezen wie [naam persona] is en welke ideeën de anderen hadden. Daarna kunnen we deze ideeën bespreken en aanvullen. Ik geef je al post-its zodat je eventueel al iets kan schrijven tijdens mijn uitleg.

DOEN: Lees de persona voor en daarna de verschillende ideeën (algemene bespreking, niet te veel in detail)

20' Uitwerken ideeën

Vertel eens welk idee interessant lijkt?

Werk de ideeën uit, je mag dromen én ook al concreet worden. Vraag bij alles goed door.

- Wat vind je er goed/slecht aan? Wat vind je dat er mist?
- Wat zou je nog veranderen?

- Hoe zou je het (nog) beter kunnen maken?

Praktische vragen:

- **Wat heeft een buurt nodig zodat ze hiermee kan starten?**
- **Hoe kan je burens in dit verhaal betrekken?**
- Wat zouden de eerste stappen zijn om dit te kunnen realiseren?
- Wat is er voor nodig?
- Wie moet hiervoor betrokken worden?
- Hoe zou je dit uitwerken?
- Wie heb je nodig om dit te doen?

5' Stemming (individueel, geen groepsactiviteit)

(drie stickers, kleven op meest goede idee, mogen ook allemaal op één idee)

(einde: 12.00)

12u – 12u15: terugkoppeling in grote groep

We houden voor de gehele groep een terugkoppeling. Als gesprekleider formuleer je een kort (!) antwoord op de volgende vragen:

Bijlage ► **DRAAIBOEK denksessie 1**

- Persona: rond wie moest je werken?
- Welke twee ideeën krijgen het meeste steun? (indien dat het idee is dat jij ook verrassend vond, kies dan het idee dat ook veel groene stickers kreeg)
- Welk idee (kies er 1) vond jij verrassend als gespreksleider?

BELANGRIJK!

Foto trekken van het materiaal dat je op je tafel hebt. Ingevulde contactformulieren meenemen – (fijn dat je er bent!)

12u15: Afsluiten

Volgende stappen:

- Denksessie 2: we gaan met alle ideeën aan de slag – uitwerken – jullie mening nodig om ze concreet uit te werken: dus zeker komen
- Uitleg: laatste stemronde: iedereen krijgt nog eens drie bolletjes en mag die zo dadelijk kleven op zijn top ideeën
- Afsluiten: broodjes en babbelen

Materiaal (voorbeeld)

	Wie?	OK?
Tafels (liefst rond of kleine vierkante)		
Stoelen		
Drank: Koffie, thee, water (voor verschillende momenten)		
Eten: Koffiekoeken (voor verschillende momenten), fruit		
Beamer + laptop		
Sfeer-brengers		
Flip charts voor op elke tafel		
Post-its (verschillende groottes, kleuren)		
Stiften		
Microfoon?		
Persona's (mooi uitgewerkt per tafel, ook visueel)		
Draaiboek voor gespreksleiders		
Grafisch: doelen en tijdspad van hele project		
Grafisch: doelen en opzet van voormiddag		
Attentie		
Naamkaartjes, nummers van hun tafels (enkel naam op kaartje)		
Lege naamkaartjes (+ weten aan welke tafels)		
Duidelijke manier van nummeren van tafels, goed zichtbaar		
Stickers		
Foto's - voormiddag (fototoestel meebrengen)		
Stylo's		
Grote flappen post-it		
Plakband		
Schaar		

Jos

Leeftijd	84 jaar
Status	Altijd alleenstaande geweest
Job	Gepensioneerde landbouwer
Woonst	Zijn eigen afgelegen boerderij in
Sociaal	Altijd hard gewerkt, geen hobby's of vrienden
Fysiek	Ouderdomskwaaltjes worden steeds erger
Hulp	Geen hulp, 1 keer per jaar naar de dokter
Karakter	Grote mond, klein hartje. Koppig, altijd zijn eigen zin gedaan, houdt er niet van als men zich komt bemoeien

Jos zijn boerderij heeft niet veel comfort. Zijn toilet is buiten en zijn verwarming laat het soms afweten.

Zijn beste vriend is zijn hond. Maar met zijn hond wandelen gaat steeds moeilijker.

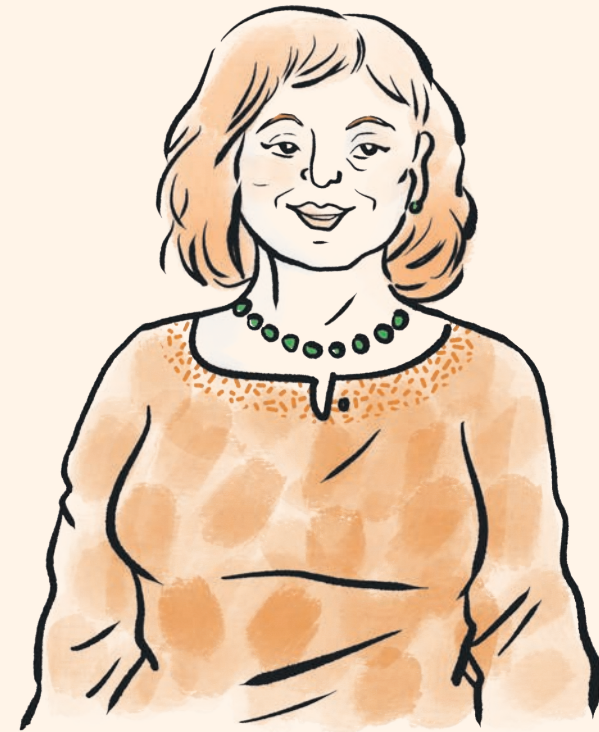
“Ik heb mijn hond, kippen, geiten en een koe. Voor hen wil ik blijven zorgen.”

Ingrid

Leeftijd	64 jaar
Status	Man is 5 jaar geleden gestorven
Job	Huismoeder geweest en gezorgd voor dochter
Woonst	Groot huis in, moeilijk om alles proper te houden
Sociaal	Bescheiden inkomen
Karakter	Houdt van lezen en kleren maken voor haar kleinkind. Gaat op dinsdag graag koffie drinken in het LDC met 2 vriendinnen

“Ik heb boven geen wc en moet ’s nachts soms naar het toilet. Vorige maand viel ik van de trap. Ik kon mijn dochter bellen en na 20 minuten was ze er om me te helpen.”

“Ik vergeet soms waar ik iets gelegd heb of welke dag het is. Ik heb schrik dat er iets mis is, maar durf er met niemand over praten. Ik vrees dat ze me naar een woonzorgcentrum gaan sturen.”

Nora

Leeftijd	30 jaar
Status	Alleenstaande, geen kinderen
Job	Werkzoekend
Woonst	Huurt een klein appartement net buiten de ring, aan de grote baan.
Sociaal	Haar ouders verhuisden toen ze 5 jaar was samen met haar 3 broers van Turkije naar België
Karakter	Haar moeder sukkelde met haar gezondheid. Nora neemt de zorg voor haar op.

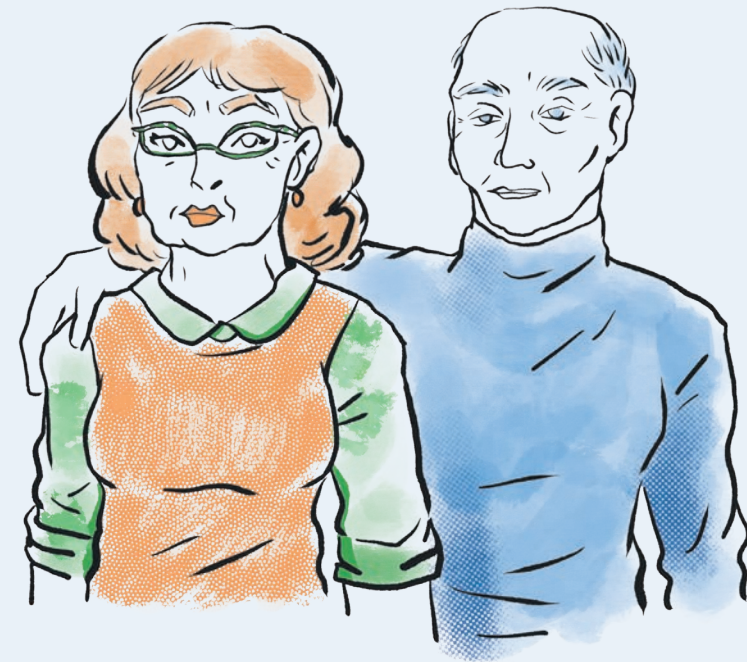
“Ik ben al 2 jaar op zoek naar werk. Ik zou graag als kinderverzorgster starten. Werken met kinderen maakt me gelukkig”.

“Bijna elke dag ga ik mijn moeder helpen. Ik help haar bij het huishouden, doe de boodschappen, help haar soms wassen. Ik doe het met veel liefde, maar soms is het me allemaal wat teveel”.

Suus en Robert

Leeftijd	Suus is 80 jaar & Robert is 85 jaar
Status	55 jaar getrouwd
Job	Gepensioneerde leerkrachten
Woonst	Grote villa in
Inkomen	Pensioen is beperkt
Sociaal	Ze zijn 35 jaar geleden verhuisd vanuit Nederland. De meeste vrienden wonen in Nederland en ze gingen hen vaak bezoeken. Hun 2 kinderen wonen ver in Nederland. Ze willen hier oud worden, maar missen contact met andere mensen.
Fysiek	Robert is zeer slechtziend en slecht te been (rollator) Suus heeft geen rijbewijs
Hulp	2 keer per week familiehelp (koken, huishouden, strijken)

“In de winter lukt het moeilijk om naar de winkel te gaan. Vooral in het weekend.”

Peter

Leeftijd	62 jaar
Status	Vrijgezel
Job	Uitkering
Woonst, woont in huis van overleden moeder
Sociaal	Woont alleen, maar heeft het moeilijk om alles te plannen. Hierdoor soms geen eten, propere kleren...

*“Ik werk als vrijwilliger in de bibliotheek.
Daar kom ik goed overeen met één collega.
Meer mensen ken ik eigenlijk niet.”*

“Veel familie heb ik niet. De meeste komen niet meer langs omdat er ruzie is over een erfenis.”

Frans

Leeftijd	78 jaar
Status	Gescheiden
Job	Pensioen (Frans was bankdirecteur)
Woonst	Grote villa aan de rand van
Sociaal	3 kinderen en 1 kleinkind, enkel de dochter woont dichtbij

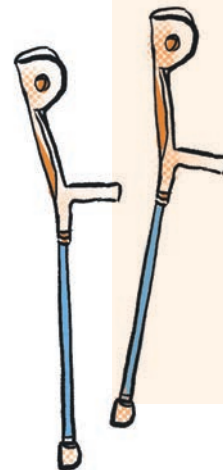
“Vroeger ging ik met mijn vrouw veel naar theater en op restaurant. Na mijn scheiding zie ik niet veel vrienden meer. Ik wil nog wel eens weg, maar alleen is maar zielig.”

“Sinds mijn scheiding voel ik me niet goed. Ik heb weinig energie, slaap slecht en amuseer me niet meer.”

Karel en Merel

Leeftijd	58 (Karel) en 54 (Merel)
Status	Getrouwd, 2 kinderen. De kinderen hebben een eigen gezin en wonen allebei ver weg, in de grote stad
Job	Karel was bediende, maar staat op de ziekenkas na een verkeersongeluk met de fiets. Merel werkt als verpleegster in shiften
Woonst	Wonen al jaren in dezelfde straat en kennen enkele burens van toen de kinderen klein waren
Fysiek	Karel moet terug leren stappen, dit zal een aantal jaar duren
Hulp	<ul style="list-style-type: none">— Elke 3 dagen komt een verpleegster voor verzorging— 2 keer per week naar de kinesist. Vaak overdag— Merel zorgt dat alles blijft draaien (dokter, apotheker, boodschappen)

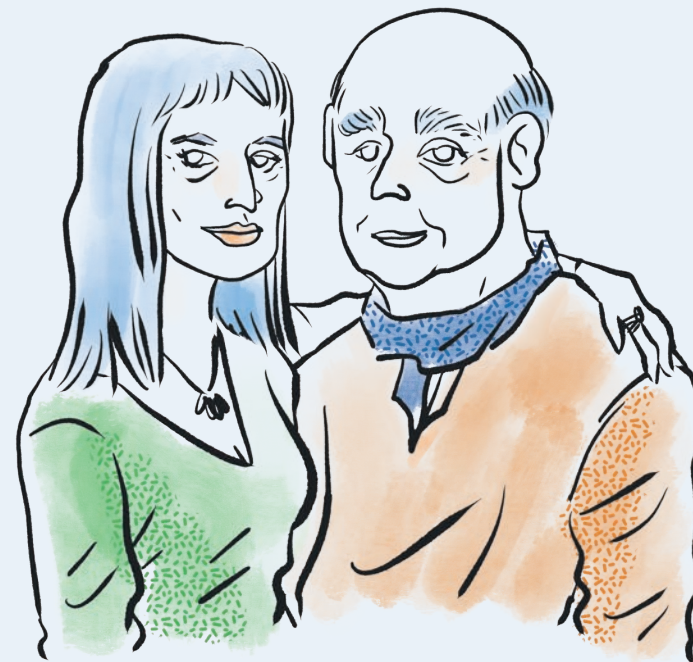

“Ik wil ooit nog gaan werken of iets doen. Nu verveel ik me thuis.”

“Merel doet veel, maar ze moet ook werken omdat we anders financieel nog meer problemen hebben.”

Marcel en May

Leeftijd	Marcel is 75 jaar en May 73 jaar
Status	Getrouwd
Job	Pensioen, Marcel was schrijnwerker en May huisvrouw
Woonst	Huis in
Sociaal	3 kinderen met een gezin en drukke agenda's. Komen niet veel buiten sinds verschillende vrienden overleden zijn. Ze zeggen beide goedendag als ze de burens zien.
Fysiek	Marcel moet sinds kort naar het ziekenhuis. Er is iets met zijn rug, maar ze weten niet goed wat. Er lijkt een hevige tijd aan te komen.
Hulp	niets

“We kregen vorige maand een uitnodiging van de huisbezoeker ouderen. Dat is niet voor ons. Als we er ooit nood aan hebben, zullen we wel terugvallen op de kinderen.”

Alin

Leeftijd	46 jaar
Status	Getrouwd, 3 kinderen
Job	Seizoenarbeider, harde werker, financieel niet breed
Woonst	Woont sinds 8 jaar in in een klein appartement
Sociaal	Komt uit Roemenië. Gezin woont hier. Kinderen gaan hier naar school, Alin & vrouw kunnen een beetje Nederlands
Hulp	niets

“Mijn huidziekte zorgt voor veel jeuk. Mijn jongste zoon heeft het ook. Ik wil geld verdienen zodat hij misschien ooit naar de dokter kan.”

“Ooit kwam ik enkel naar hier voor de oogst. Nu wonen we hier. Het is hier veel leuker en veiliger.”

Jeanine

Leeftijd	60 jaar
Status	Gescheiden
Job	Al 20 jaar werkloos
Woonst	Huurt sinds 1,5 jaar een appartement in
Karakter	Goedlachs, maar er gaan veel harde verhalen achter haar lach schuil.

“Omdat ik verlegen ben, vind ik het moeilijk om nieuwe mensen te leren kennen. Of om alleen naar activiteiten te gaan.”

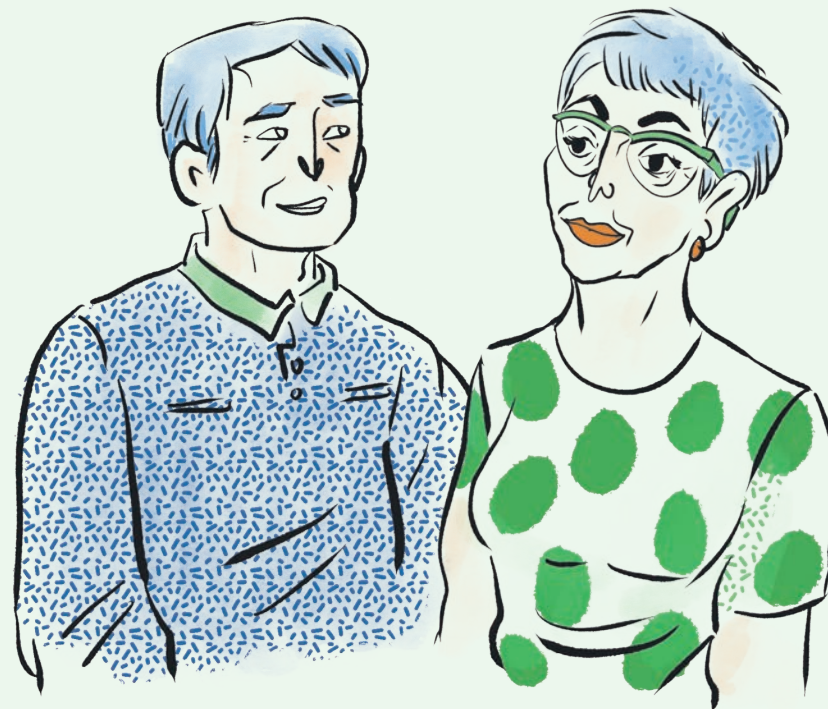

“Ik woon nog maar recent in deze buurt. Mijn ex-man was agressief en na vele moeilijke jaren ben ik van hem weggelopen.”

Luc en Maria

Leeftijd	Luc (54 jaar) en Maria (80 jaar)
Status	Luc is alleenstaande en woont bij zijn moeder.
Job	Luc is bediende en is vroegtijdig moeten stoppen met werken na een verkeersongeluk met de fiets. Maria is sinds 7 jaar weduwe. Luc is altijd bij zijn ouders blijven wonen.
Woonst	wonen al jaar en dag in en kennen de buurt goed
Fysiek	Luc heeft nog steeds moeite met stappen
Hulp	— Elke 3 dagen komt een verpleegster langs voor verzorging voor de moeder — Luc gaat 1 keer per week naar de kinesist. Vaak overdag — Luc zorgt dat alles blijft draaien (dokter, apotheker, boodschappen)

“Maria heeft dementie. Ze is al een aantal keer van huis weggelopen en durft thuis soms agressief uit de hoek te komen”

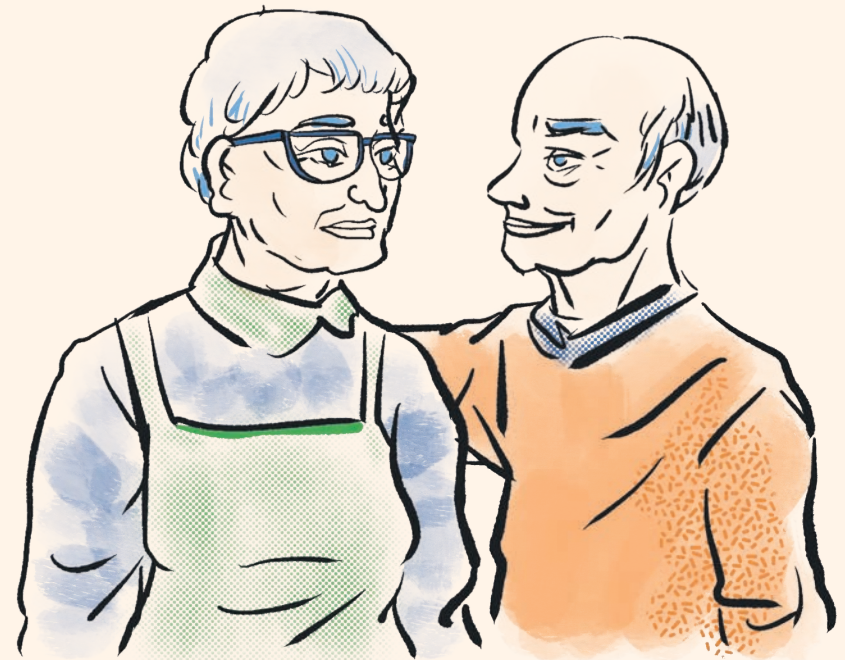

“Ik wil graag meer onder de mensen komen. Nu zorg ik voor mijn moeder en kan ik thuis moeilijk weg.”

Rita en Robert

Leeftijd	Robert is 72 jaar & Rita is 73 jaar
Status	50 jaar getrouwd, 2 kinderen
Job	Gepensioneerde leerkracht & huisvrouw
Woonst	Vrijstaande woning in
Sociaal	Rita en Robert zijn allebei erg sociaal. Ze zijn al jaar en dag actief betrokken in verschillende verenigingen in de wijk. Ze zijn graag gezien. Ze willen in oud worden.
Fysiek	Robert heeft na een lichte hersenbloeding problemen met stappen. Rita heeft geen rijbewijs
Hulp	Geen professionele hulp

“Mijn man heeft een gouden hart en staat altijd voor iedereen klaar, maar hij kan ook wel koppig zijn. Soms botst dat wel eens met anderen. Sinds zijn hersenbloeding kan hij moeilijker stappen en lukt alles niet meer zoals vroeger. Daar heeft hij last van, maar hij is te koppig om dat toe geven.”

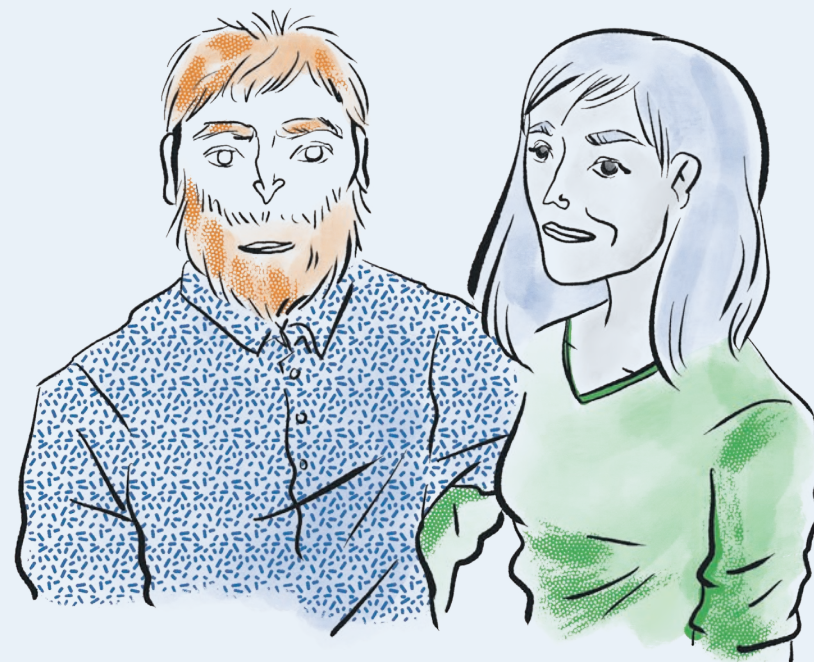

Wim en Safae

Leeftijd	Wim is 35 jaar & Safae is 30 jaar
Status	Getrouwd, 2 kinderen van 5 en 3 jaar
Job	Safae werkt 4/5de als administratief medewerkster. Wim werkte vroeger in de bouw, maar is moeten stoppen met werken door rugklachten. Op dit moment is hij werkloos. Wim volgt loopbaanbegeleiding bij de VDAB
Woonst	Huren een woning in
Hulp	Niets

“Sinds Wim thuis zit, loopt het minder goed in ons gezin. Hij heeft weinig fut om iets te doen. Ik steek veel tijd en energie in ons huishouden. Soms wordt het me teveel” (Safae).

“Sinds ik thuis zit, voel ik me niet zo goed in mijn vel. Ik heb het er lastig mee dat ik werkloos ben. Ook financieel is het een zware dobber” (Wim)

Karel en Aline

Leeftijd	Karel (64 jaar) en Maria (91 jaar)
Status	Karel is alleenstaande en woont bij zijn moeder.
Job	Karel was bediende en is vroegtijdig moeten stoppen met werken na een verkeersongeluk met de fiets. Aline is sinds 7 jaar weduwe. Karel is altijd bij zijn ouders blijven wonen.
Woonst	wonen al jaar en dag in en kennen de buurt goed
Fysiek	Karel heeft nog steeds moeite met stappen
Hulp	— Elke 3 dagen komt een verpleegster langs voor verzorging voor de moeder — Karel gaat 1 keer per week naar de kinesist. Vaak overdag — Karel zorgt dat alles blijft draaien (dokter, apotheker, boodschappen)

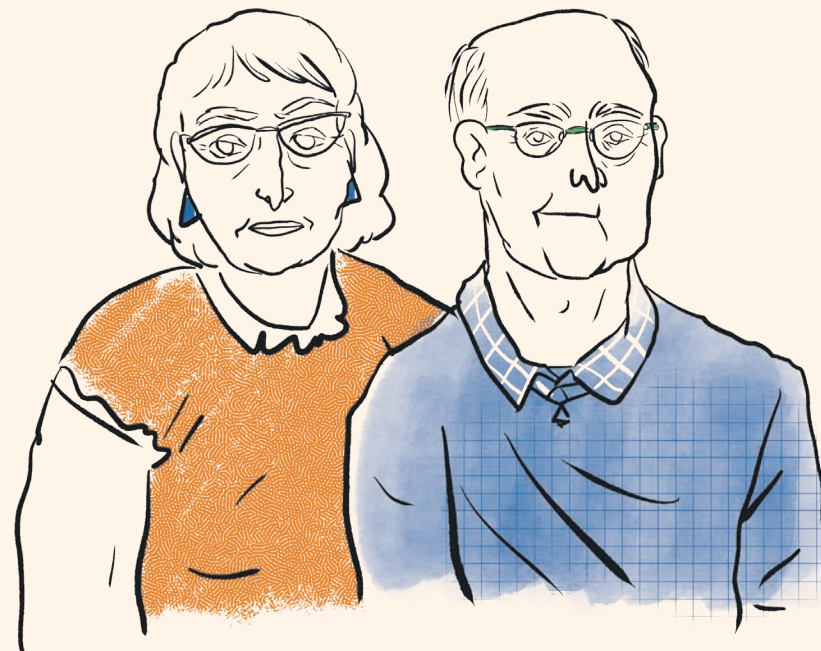
“Aline heeft dementie. Ze is al een aantal keer van huis weggelopen en durft thuis soms agressief uit de hoek te komen”

“Ik wil graag meer onder de mensen komen. Nu zorg ik voor mijn moeder en kan ik thuis moeilijk weg.”

Wiesa en Robert

Leeftijd	Robert is 85 jaar & Wiesa is 80 jaar
Status	59 jaar getrouwd
Job	Gepensioneerde leerkracht & huisvrouw
Woonst	Grote villa in [naam buurt / dorp]
Inkomst	Robert en Wiesa zitten krab bij kas
Sociaal	35 jaar geleden verhuisd naar De meeste vrienden wonen in de grote stad en ze gingen hen vaak bezoeken. Hun 2 kinderen wonen ver in de grote stad. Ze willen hier oud worden, maar missen contact met andere mensen.
Situatie	Robert is zeer slechtziend en slecht te been (rollator). Wiesa heeft geen rijbewijs
Hulp	2 keer per week gezinszorg (koken, huishouden, strijken)

“In de winter lukt het moeilijk om naar de winkel te gaan. Vooral in het weekend.”

DRAAIBOEK denksessie 2

Doelstelling

Ideeën verfijnen die van de eerste denksessie komen:
samenwerking, wat is nodig, wat kan hinderen?

Tijdschema

UUR	DUUR	INHOUD
10u		Welkom
10u10	10'	Intro en overzicht van de voormiddag
10u20-11u15	55'	Tafel 1 (15') Verschuiven (5') Tafel 2 (15') Verschuiven (5') Tafel 3 (15')
11u15-11u30	15'	Pauze
11u30-12u05	35'	Tafel 4 (15') Verschuiven (5') Tafel 5 (15')
12u05-12u15	10	Uitleiding
12u15-13u		Broodje

Praktisch:

- 5 tafels
- Per idee 1 gespreksleider

1. Wegwijsbuddy's
2. Vroemvrijwilligers
3. Broed uw ei
4. De buurt helpt en deelt
5. Kleinschalige ontmoeting in de buurt

1': Spelregels en methode uitleggen:

Op een vorige sessie verzamelden we ideeën over zorgzame buurten en hoe we hier samen aan kunnen werken. Die ideeën zijn gebundeld en verwerkt. We willen er nu enkele aan jullie voorstellen en horen hoe we ze nog kunnen verbeteren. (Het is belangrijk om elkaar te laten uitpraten.)

10': Uitleg idee + gesprek

(+ schrijf zelf ook tijdens elke tafels de tips en tops op die je hoort op je eigen fiche)

Wat is POSITIEF?:

- Wat vind je goed aan dit idee?
- Wat vind je een sterkte?
- Wat maakt het anders dan wat er al is?
- Wie bereiken we met dit idee?

Wat kan ANDERS?

- Wat vind je niet goed aan dit idee?
- Wat kan er verbeterd worden?
 - Wat zou je nog veranderen?
 - Hoe zou je het nog beter maken?

- Wat moet vooral vermeden worden?
- Welke bedenkingen kunnen de mensen die hieraan zouden deelnemen hebben?
- Waardoor zullen sommigen uit de buurt niet meedoen?
- Is dit verschillend van wat er al bestaat?

Wat is er nodig?

- Wat zouden de eerste stappen zijn om dit te kunnen realiseren?
- Wat hebben we nodig om dit op te starten?
- Wie? Wanneer? Waar? Wat?
- Hoe kan de buurt betrokken worden bij de start?
- Wat heeft een buurt nodig zodat ze hiermee kan starten?
- Hoe kan je burens in dit verhaal betrekken?
- Welke organisaties moeten betrokken worden?

4': Feedbackformulier invullen

Neem even de tijd om na alles wat je hier gehoord hebt je formulier in te vullen. Alle pro's en contra's, bedenkingen, tips en feedback, zijn welkom! Belangrijk: het gaat om je eigen mening. Voel je dus vrij om mee te geven wat je zelf denkt. Benadrukken dat medewerking aan project op verschillende niveaus en op verschillende manieren kan.

Vroemvrijwilligers

Wat?

- Vrijwillige chauffeurs uit de buurt
- Korte verplaatsingen in de buurt

Voor wie?

Voor mensen in de buurt die zich moeilijk kunnen verplaatsen

Hoe?

- Vervoer van en naar activiteiten van het lokaal dienstencentrum
- Collectieve vraag van buurtbewoners (vb. samen naar de markt, samen naar het kerkhof, samen gaan stemmen...)

Voorbeeld

Leo is een vroemvrijwilliger. De week voor Allerheiligen maakt hij zich vrij om enkele mensen op te pikken die zelf niet op het kerkhof geraken. Ze rijden samen om een bezoek te brengen aan het kerkhof.

Voorbeeld

Sara is vroemvrijwilligster. Elke donderdag pikt ze 3 mensen op uit de buurt om mee te gaan eten in het lokaal dienstencentrum.

Wegwijsbuddy's

Wat?

Vrijwilligers in het lokaal dienstencentrum die je wegwijs helpen met alle hulpvragen (van paperassen, zorgvragen tot een goede babbel)

Voor wie?

Iedereen in de buurt met een hulp- of zorgvraag

Hoe?

- Vaste vrijwilligers in het lokaal dienstencentrum
- Vrijwilligers worden opgeleid door de centrumleider
- Ondersteund door centrumleider

Voorbeeld

Marjan is 40 jaar, werkt overdag en woont in de

*.....
Ze zorgt voor haar moeder die enkele straten verder woont. De gezondheid van haar moeder gaat de laatste tijd sterk achteruit. De zorg weegt zwaar. Ze heeft nood aan extra hulp. Ze belt het lokaal dienstencentrum op voor informatie. Na een uitgebreid gesprek tussen de centrumleider en Marjan wordt Marjan gekoppeld aan een wegwijsbuddy die haar verder helpt.*

$$\frac{4+3}{\sqrt{6}} = ?$$

De buurt helpt en deelt

Wat?

- Buren helpen elkaar met kleine klusjes
- Buren delen gereedschap, groenten, eieren... met elkaar

Voor wie?

Voor iedereen in de buurt

Hoe?

- Een lijst met vraag en aanbod in het lokaal dienstencentrum?
- Een online platform?
- ...
- ???

Voorbeeld

Youssef is een alleenstaande papa. Hij zoekt bijles rekenen voor zijn 8-jarige zoon. Hij hangt een zoekertje in het lokaal dienstencentrum. Lucas, 16 jaar, ziet dit zoekertje. Hij wil graag helpen en spreekt af met Youssef. Elke vrijdagavond komt hij even langs.

Voorbeeld

Francine, een alleenstaande vrouw van 58, woont sinds kort in in een klein huisje met een tuin. Ze heeft geen onderhoudsmateriaal voor haar tuin. Op de facebookpagina van het lokaal dienstencentrum plaatst ze haar oproep voor materiaal.

Buurtvrijwilligers

Wat?

- Buurtvrijwilligers
- Tijdelijke, kleine, praktische hulp
- Aanvullend op bestaande diensten

Voor wie?

Voor mensen die nood hebben aan praktische hulp, niet mobiel zijn, een klein/geen sociaal netwerk hebben...

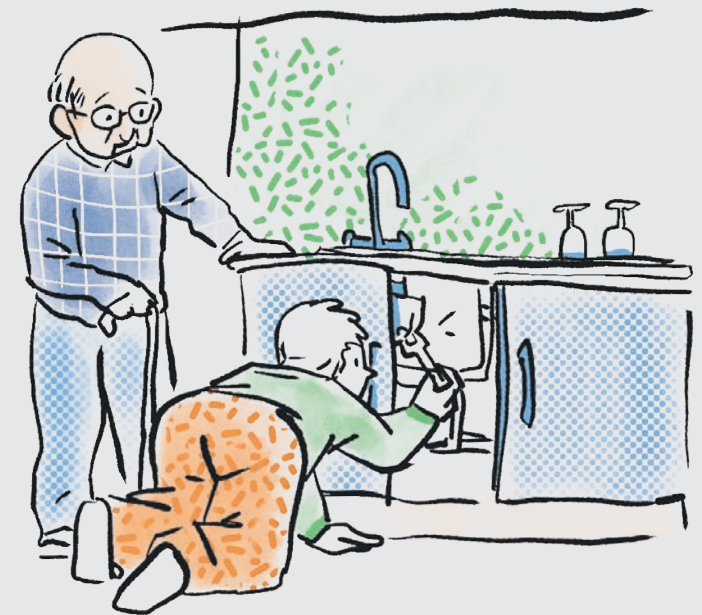
Hoe?

- Buurtvrijwilligers per wijk, stratenblok
- Vraag wordt doorgespeeld aan buurtvrijwilliger via Centraal loket

Voorbeeld

Leo werd opgebeld door het Centraal Loket. De waterleiding van Anneke was gebarsten en hij werd gevraagd mee te komen dweilen.

In de zomer doet Leo af en toe het gras af bij Elsje. En toen Ivo moest rusten, zette hij zijn afval buiten.

Burenhulp

Wat?

Wederzijdse hulp en steun tussen buren

Voor wie?

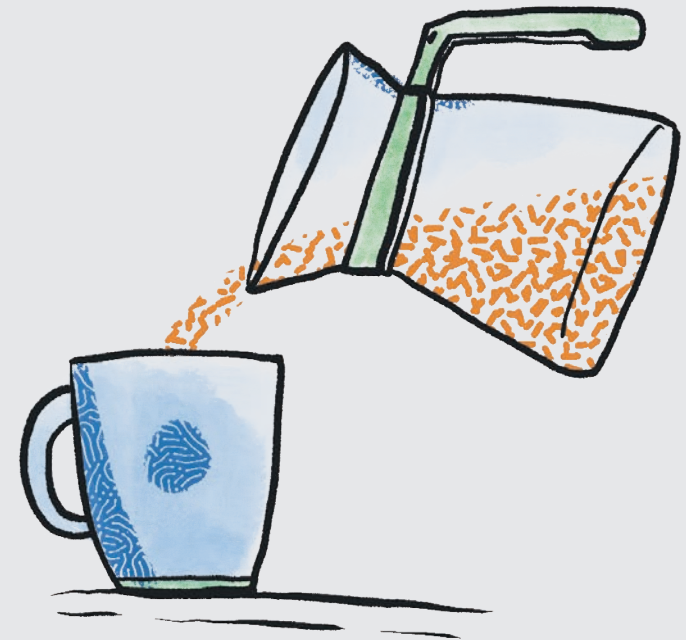
- Iedereen in de buurt kan meedoen.
- Aandacht gaat naar het bereiken en betrekken van kwetsbare buurtbewoners.

Hoe?

- Ondersteund door professional
- Affiche aan het raam
- Tel.nummer, mailadres, website
- Prikborden op ontmoetingsplaatsen

Voorbeeld

Suus, een weduwe van 80, werd door de buurtmedewerker voorgesteld aan één van haar buren, Jos. Jos helpt haar sindsdien met het gras afrijden. Suus doet zelf ook iets. Ze brengt voor haar buurvrouw pistolets mee op zondag.

Burenbabbels

Wat?

- Ontmoeting bij mensen thuis in de buurt
- Koffie en een babbel
- Op frequente basis, 's avonds en in het weekend

Voor wie?

- Voor mensen in (dreigend) isolement
- Voor mensen met mobiliteitsproblemen

Hoe?

- Ondersteund door professionele kracht en “burenbabbelvrijwilliger”
- Duidelijke spelregels

Voorbeeld

Rita organiseert deze maand de ‘burenbabbel’ bij haar thuis. Martine, de “burenbabbelvrijwilliger” helpt haar alles klaar zetten. Er komen 6 andere mensen uit de buurt. Het belooft een gezellige avond te worden!

Buurtzorgoverleg

Wat?

(Deels) antwoord bieden op zorgvraag door afstemmen van vraag en aanbod binnen buurtgerichte zorg

Voor wie?

Persoon met zorgvraag waarop buurtgerichte zorg (deels) een antwoord kan bieden

Hoe?

- Op vraag van en in overleg met zorgvrager
- Verzamelen van info over vraag en aanbod
- Samenbrengen van bv. burens, vereniging, familie, hulpverlening, ...
- Gemaakte afspraken opvolgen

Voorbeeld

Toen Ingrid gevallen was, was er dringend extra hulp nodig zodat ze thuis kon revalideren.

De buurtmedewerkster bracht burens, haar dochter en de thuiszorg samen bij Ingrid. Ingrid legde uit wat nodig was en de meeste taken werden verdeeld.

Goeiemorgen- telefoon

Wat?

- Op regelmatige wijze bellen
- Horen hoe het gaat, praktische hulp...

Voor wie?

Voornamelijk ouderen met weinig sociale contacten

Hoe?

- Door: vrijwilligers / vaste medewerkers OCMW
- Persoon kiest zelf moment en intensiteit
- Niet opgenomen: later terugbellen. Daarna alert
- Via huisbezoeken
- Gratis
- Beroepsgeheim

Voorbeeld

Gaston wordt elke ochtend opgebeld. Soms duurt het gesprek 5 minuten, soms een kwartier.

Toen Gaston gevallen was en hij niet opnam, werd de buurvrouw opgebeld. Zij is even bij Gaston gaan kijken en heeft de ambulance gebeld.

Kleinschalige ontmoeting in de buurt

Wat?

Laagdrempelige ontmoeting in de buurt (vb. buurtfeesten, burenbabbels, ...)

Voor wie?

- Voor iedereen in de buurt
- Met aandacht voor personen in sociaal isolement

Hoe?

- Het lokaal dienstencentrum ondersteunt buurten in het organiseren van kleinschalige ontmoetingsmomenten
- Praktisch: materiaal te leen, draaiboek buurtfeest, locatie ...

Voorbeeld

Een buurtcomité heeft een maandelijkse vergadering, elke eerste donderdag van de maand. Ze spreken voortaan af in het lokaal dienstencentrum.

richting meer zorgzame buurten.

Voorbeeld

Joke is 38 jaar en organiseert deze maand de 'burenbabbel' bij haar thuis. Martine helpt haar alles klaar zetten. In het lokaal dienstencentrum hangt een uitnodiging. Er komen 6 andere mensen uit de buurt.

Eindnoten

- 1 Vandeurzen, 2018
- 2 Dewulf & Verlinden, 2019
- 3 De Koker et al., 2019
- 4 SAR WGG, 2012
- 5 Vandeurzen, 2018
- 6 Vandeurzen, 2018
- 7 Bekaert et al., 2016
- 8 Bekaert et al., 2016; Heylen & Lommelen, 2016; Van Audenhove & Declerq, 2016; Vandeurzen, 2018
- 9 Dewulf & Verlinden, 2019
- 10 Dewulf & Verlinden, 2019
- 11 Gryp & Heylen, 2020
- 12 Staatsblad, 2019
- 13 Albeda & Oosterlynck, 2018; Bekaert et al., 2016; Heylen & Lommelen, 2016
- 14 Albeda & Oosterlynck, 2018
- 15 De Decker et al., 2018
- 16 De Witte et al., 2012; Golant, 2015, WHO, 2007
- 17 Pannecoucke & De Decker, 2017
- 18 De Decker et al., 2018
- 19 Volckaert, De Decker & Schillebeeckx, 2016; De Decker et al. 2018
- 20 Pannecoucke & De Decker, 2017; Volckaert, De Decker & Schillebeeckx, 2016; De Decker et al. 2018
- 21 Van Peer, 2016
- 22 Heylen & Lommelen, 2016
- 23 Statistiek Vlaanderen, 2019
- 24 Heylen & Lommelen, 2016
- 25 Heylen & Gryp, 2020
- 26 Vos & Dewulf, 2017
- 27 Heylen, 2011
- 28 Prieto-Flores, et al., 2011; Kearns et al., 2015; Kemperman et al., 2019)
- 29 Golant, 2015; Verté, 2017 in De Decker et al. 2018)
- 30 Albeda & Oosterlynck, 2018
- 31 Lhermitte, 2019
- 32 Heylen, 2016
- 33 Heylen, 2016
- 34 Pisman et al., 2018
- 35 Dewulf & Verlinden, 2019
- 36 Vandeurzen, 2018
- 37 Heylen & Lommelen, 2016
- 38 Vandeurzen, 2018
- 39 De Jong-Gierveld, 1984
- 40 De Witte & Van Regenmortel, 2019
- 41 Vertaald uit De Witte & Van Regenmortel, 2019
- 42 Vandeurzen, 2017
- 43 Duppen, 2018
- 44 Heylen, 2013
- 45 Heylen, 2011
- 46 Heylen, 2011; Heylen, 2013
- 47 Heylen, 2011
- 48 Heylen, 2011; De Witte & Vanregenmortel, 2013
- 49 Gezondbelgië.be, 2019 (www.gezondbelgie.be/nl/gezondheidstoestand/niet-overdraagbare-aandoeningen/algemeen-overzicht#multimorbiditeit)
- 50 Steyaert & Meeuws, 2015
- 51 Fret, 2019
- 52 Vanderleyden, 2017; Knaeps et al., 2018
- 53 Knaeps et al., 2018
- 54 Studiedienst Vlaamse Regering, 2017
- 55 De Witte & Van Regenmortel, 2019
- 56 Dury et al., 2017
- 57 Dury et al., 2017
- 58 Dury et al., 2017
- 59 Koning Boudewijnstichting, 2017
- 60 Heylen, 2013
- 61 Heylen, 2011
- 62 Koning Boudewijnstichting, 2017
- 63 Bernardi & Mortelmans., 2018
- 64 Bernardi & Mortelmans., 2018
- 65 Thys, 2018
- 66 Heylen, 2011; Heylen, 2013; De Witte & Van Regenmortel, 2019; STATBEL, 2019
- 67 STATBEL, 2019
- 68 STATBEL, 2018; Dury et al., 2017
- 69 Fret, 2019
- 70 Thys, 2018
- 71 Fret, 2019
- 72 Thys, 2018
- 73 Thys, 2018
- 74 Bronselaer et al., 2016
- 75 Hustinx et al., 2015; Studiedienst Vlaamse Regering, 2017
- 76 Studiedienst Vlaamse Regering, 2017
- 77 Hustinx et al., 2015
- 78 STATBEL, 2018
- 79 Raeymaekers et al., 2017
- 80 Pannecoucke & De Decker, 2017
- 81 Smetcoren et al., 2016; Pannecoucke & De Decker, 2017
- 82 Van Campen et al., 2018
- 83 Bronselaer et al., 2016
- 84 Van Campen et al., 2018
- 85 Demeyer & Vandezande, 2017

Eindnoten

- 86 Bronselaer et al., 2016
- 87 Bronselaer et al., 2016
- 88 Heylen, 2013
- 89 WHO, 2015
- 90 Bekaert et al., 2016
- 91 Departement Omgeving, 2018
- 92 De Decker et al., 2018
- 93 WHO, 2015
- 94 Vlaams Instituut Gezond Leven, 2019; Aziz & Said, 2012
- 95 Mobiel 21 vzw, 2005
- 96 Van Holle et al., 2014
- 97 Van Cauwenberg et al., 2013
- 98 WHO, 2015
- 99 WHO, 2019
- 100 WHO, 2007a
- 101 Stichting Architectenonderzoek Gebouwen Gezondheidszorg (STAGG), 2000
- 102 WHO, 2007b
- 103 De Decker et al., 2018
- 104 De Ridder, 2019
- 105 De Decker et al., 2018
- 106 Vlaams Instituut Gezond Leven (2020).
Walkabilityscore-tool. www.gezondleven.be/settings/gezonde-gemeente/gezonde-publieke-ruimte/walkability-tool
- 107 Heylen & Lommelen, 2016
- 108 Duppen, 2018
- 109 Duppen, 2018
- 110 Mortelmans, 2009
- 111 Mortelmans, D., 2009
- 112 Mortelmans, 2009
- 113 Mortelmans, D. (2009). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden. Leuven: Acco.
- 114 Agentschap Integratie & Inburgering (2018).
Draaiboek omgevingsanalyse lokale diversiteit; CSO (2012). Cliëntparticipatie van ouderen migranten.
- 115 Bracke, G., Van Hulle, N. & De Smet M. (2016).
KINDclusief in onderzoek en in de buitenschoolse opvang. KIDDO-magazine.
- 116 Mortelmans, D. (2009). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden. Leuven: Acco.
- 117 Mortelmans, D. (2009). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden. Leuven: Acco.
- 118 Mortelmans, D. (2009). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden. Leuven: Acco.
- 119 Koning Boudewijnstichting, 2018
- 120 Snel, 2013
- 121 Snel, 2013
- 122 Koning Boudewijnstichting, 2018

Bronnen

- Albeda, Y. & Oosterlynck, S. (2018). *Over het belang van de buurt*. Antwerpen: Vicinia.
- Aziz, N.F., & Said, I. (2012). The trends and influential factors of children's use of outdoor environments: A review. *Social and Behavioral Sciences*, 38, 204-212.
- Bekaert, A., Denys, B., De Muynck, J., De Vriendt, T., Foriers, L., Moons, S., Peeters, T., Plas, G., Sablon, W., Teugels, H., Theys, F., Tomsin, W., Verhoeven, I., Vervaeke, C., & Verté, D. (2016). *Buurtgerichte zorg. De actief zorgzame buurt als toekomstmodel voor Vlaanderen en Brussel*. Brussel: VVDC & Kenniscentrum Woonzorg.
- Bernardi, L. & Mortelmans, D. (2018). *Lone parenthood in the life course*. Springer Open.
- Bronselaer, J., Vandezande, V., Vanden Boer, L. & Demeyer, B. (2016). *Sporen naar duurzame mantelzorg: hoe perspectief bieden aan mantelzorgers*. Brussel, departement WVG, Vlaamse overheid.
- De Decker, P., Vandekerckhove, B., Volckaert, E., Wellens, C., Schillebeeckx, E & De Luyck N. (2018). *Ouder worden op het Vlaamse platteland: over wonen, zorg en ruimtelijk ordenen in dun bevolkte gebieden*. Antwerpen – Apeldoorn: Garent.
- de Jong-Gierveld, Jenny. (1984). *Eenzaamheid. Een meersporig onderzoek*. Amsterdam: Deventer: Van Loghum Slaterus.
- De Ridder, R. (2019). *Goed Ziek*. Van Halewyck.
- De Witte, Jasper, & Van Regenmortel, Martine. (2019). *SILVER EMPOWERMENT. Loneliness and social isolation among elderly. An empowerment perspective*.
- De Witte, N., Smetcoren, A.-S., De Donder, L., Dury, S., Buffel, T., Kardol, T. & Verté, D. (2012). *Een huis? Een thuis! Over ouderen en wonen*. Brugge: Vanden Broele.
- Decreet betreffende de organisatie en ondersteuning van het geestelijk gezondheidsaanbod, 5 april 2019, geraadpleegd op 9 oktober 2019 via codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1031696¶m=inhoud&ref=search&AVIDS=.
- Decreet betreffende de organisatie van de eerstelijnszorg, de regionale zorgplatformen en de ondersteuning van de eerstelijnszorgaanbieder, 26 april 2019, geraadpleegd op 15 oktober 2019 via codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1031719¶m=inhoud&ref=search&AVIDS=.
- Decreet betreffende de woonzorg, 15 februari 2019, geraadpleegd op 26 april 2019 via www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Decreet%20van%2015%20februari%202019%20betreffende%20de%20woonzorg.pdf.
- Decreet betreffende het lokaal sociaal beleid, 9 februari 2018, geraadpleegd op 26 april 2019 via codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1029068&datum=&geanoteerd=false&print=false.
- De Koker, B., De Stercke, N., Melis, B. & Steyaert, J. (2019). Vermaatschappelijking van de zorg: tussen droom en daad. In Tirions, M., Raeymaeckers, P., Gibens, S., Boxstaens, J., & Postma, Y. (red). *#sociaal werk*. Leuven: Acco, pp. 459-475.
- Demeyer, B. & Vandezande, V. (2017). *Etnische diversiteit in zorg en welzijn. Een kwalitatieve beleidsanalyse voor het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*. Brussel, Departement WVG.
- Departement Omgeving (2018). *Ruimterapport Vlaanderen (RURA): Een ruimtelijke analyse van Vlaanderen*. www.vlaanderen.be/publicaties/ruimterapport-vlaanderen-rura-een-ruimtelijke-analyse-van-vlaanderen-2018.
- Dewulf, D., & Verlinden, E. (2019). *Aan de slag met buurtgerichte zorg*. Brussel, VVSG-Politeia. Duppen, D. (2018). *Frailty in later life. A focus on the social environment and positive outcomes (PHD)*. Brussel: VUB.
- Dury, S., De Roeck, E., Duppen, D., Fret, B., Hoeyberghs, L. Lambotte, D. Van der Els, M. van der Vorst, A. Schols, J. Kempen, G., Rixt Zijlstra, G.A. De Lepeleire, J. Schoenmakers, B. Kardol, T., De Witte, N. Verté, D., De Donder, L., De Dey, P.P., Engelborhgs, S. Smetcoren, A. & Dierckx, E. (2017) Identifying frailty risk profiles of home-dwelling older people: focus on sociodemographic and socioeconomic characteristics, *Aging & Mental Health*, 21:10, 1031-1039, DOI: 10.1080/13607863.2016.1193120

Bronnen

- Fret, B. (2019). *Who cares?! A comprehensive study on care and support in community-dwelling older adults. Focus on access, expenditures and follow-up (PHD)*. Brussel: VUB
- Golant S. M. (2015). *Aging in the Right Place*, Health Profession Press, Maryland.
- Gryp, D. & Heylen, L. (2020). *Zorgzame buurten: minder mazen, meer net – herwerking bollenschema*. Geel: Thomas More, in opdracht van het project ‘Zorgzame buurten: minder mazen, meer net.
- Heylen, L. (2011). *Oud en eenzaam? Een studie naar de risicofactoren voor sociale en emotionele eenzaamheid bij ouderen*. Doctoraal proefschrift, Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
- Heylen, L. (2013). ‘Eenzaamheid, van alle leeftijden (?) Risicofactoren voor sociale en emotionele eenzaamheid in België’, pp. 485-502, in: ‘Welzijn en Zorg in Vlaanderen. Wegwijzer voor de sociale sector 2013-2014’. Kluwer.
- Heylen, L. (2016). *Het kleine helpen. Burenhulp is meer dan nostalgie*. Geraadpleegd op 12 juni 2019 via sociaal.net/achtergrond/het-kleine-helpen/.
- Heylen, L., & Lommelen, L. (2016). *Het kleine helpen. Bouwen aan buurtnetwerken rond ouderen*. Brussel: Politeia.
- Heylen, L. & Gryp, D. (2020). *Zorgzame buurten als antwoord op de uitdagingen van een ouder wordende bevolking?*. In Geron, nummer 4.
- Hustinx, L., Marée, M., De Keyser, L. Verhaeghe, L. & Xhauflair, V. (2015). *Het vrijwilligerswerk in België. Kerncijfers*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- Kearns, A. , Whitley, E. , Tannahill, C. and Ellaway, A. (2015) ‘Lonesome town’? Is loneliness associated with the residential environment, including housing and neighbourhood factors? *Journal of Community Psychology*, 43(7), pp. 849-867. (doi:10.1002/jcop.21711).
- Kemperman, A., van den Berg, P., Weijs-Perrée, M., & Uijtdewillegen, K. (2019). Loneliness of older adults: social network and the living environment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(3), 406; doi.org/10.3390/ijerph16030406.
- Knaeps, J., De Koker, B., Steyaert, J., Heylen, L. & Van Puyenbroeck, J. (2018). *Zorg voor mantelzorg. Handboek voor studenten en professionals in zorg en welzijn*. De boeck.
- Koning Boudewijnstichting (2018). *Impactgericht denken en handelen. Wat werkt voor jouw initiatief?*
- Lansperly, S. (2002). Ageing in place. In Ekerdt, D.J. (ed.). *Encyclopedia of aging*. www.encyclopedia.com/doc/1G2-3402200026.html.
- Lhermitte, K. (2019). *Inleiding*. In *Landelijke Gilden - Vlaamse Landmaatschappij - Innovatiesteunpunt, Denk Doe Dorp, Inspiratie voor een dorpenbeleid*. Brussel: Landelijke Gilden.
- Mobiel 21 vzw (2005). *Kindvriendelijke publieke ruimte: naar een duurzame ruimtelijke planning op kindermaat*. [www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/kennisbank/Documents/Kindvriendelijke%20Publieke%20Ruimte\[1\].pdf](http://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/kennisbank/Documents/Kindvriendelijke%20Publieke%20Ruimte[1].pdf).
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Pannecoucke, I. & De Decker, P. (2017). *Woonsituatie en -dynamieken bij ouderen: blijven of verhuizen?* Leuven: Steunpunt Wonen.
- Pisman, A., Vanacker, S., Willems, P., Engelen, G. & Poelmans, L. (Eds.). (2018). *Ruimterapport Vlaanderen (RURA). Een ruimtelijke analyse van Vlaanderen*. Brussel: Departement Omgeving.
- Prieto-Flores, M.E., Fernandez-Mayoralas, G., Forjaz, M.J., Rojo-Perez, F., & Martinez-Martin, P. (2011). Residential satisfaction, sense of belonging and loneliness among older adults living in the community and in care facilities. *Health Place*, 17(6), pp. 1183-90, doi: 10.1016/j.healthplace.2011.08.012.
- Raeymaekers, P., Dennis, A. & Guffens, C. (2017). *Kwetsbare ouderen thuis ondersteunen. Lokale krachten bundelen*. Brussel, Koning Boudewijnstichting.
- SARG WGG (2012). *Visienota. Integrale zorg en ondersteuning*. Geraadpleegd op 9 oktober 2019 via www.sarwgg.be/sites/default/files/documenten/SARWGG_ADV_20121207_Visienota_

Bronnen

IntegraleZorgEnOndersteuning.pdf.

Smetcoren, A.S. (2015). *'I'm not leaving!?' Critical perspectives on 'ageing in place'*. Doctoraat Pedagogische Wetenschappen, richting Agogische Wetenschappen, Faculteit Psychologie en Pedagogie, Brussel: VUB.

Smetcoren, A.S., De Donder, L., Van Regenmortel, S., Dury, S., De Witte, N., Kardol, M.J.M., & Verté, D. (2015). Woonsituatie van ouderen in Vlaanderen: detecteren van kwetsbare groepen. In De Decker, P. e.a. (red.). *Woonmood in Vlaanderen. Feiten / mythen / voorstellen*. Antwerpen: Garant, 183-194.

Snel, E. (2013). De Theory of Change-benadering: weten is méér dan meten. Uit: J. Omlo, M. Bool en P. Rensen (red.) (2013), *Weten wat werkt. Passend evaluatieonderzoek in het sociale domein*. Amsterdam: Uitgeverij SWP, pp. 145-164

STATBEL (2019). *Eenoudergezinnen, werklozen en huurders meest kwetsbaar voor armoede*. Online: statbel.fgov.be/nl/nieuws/eenoudergezinnen-werklozen-en-huurders-meest-kwetsbaar-voor-armoede

Staatsblad (2019). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen voor mantelzorgers en gebruikers. codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1032439¶m=informatie

Statistiek Vlaanderen (2019). *Bevolking onder de armoededrempel*. Geraadpleegd op 14 oktober 2019 via www.statistiekvlaanderen.be/bevolking-onder-de-armoededrempel.

Steyaert, J. & Meeuws, S. (2016). *Langer thuis met dementie. De (on)mogelijkheden in beeld*. EPO

Stichting Architectenonderzoek Gebouwen Gezondheidszorg (STAGG) (2000). *Verblijven of Wonen; zorg voor een ieder*. Amsterdam: STAGG.

Studiedienst Vlaamse Regering (2017). *Vrind 2017*. Brussel

Thys, R. (2018). *De zorgkracht van persoonlijke netwerken. Een onderzoek naar de aanwezigheid van ondersteuning en zorg in het sociaal netwerk van vijf groepen Brusselaars*. Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Wonen & Zorg.

Van Audenhove, C., & Declercq, A. (2016). *Zorg voor de buurt - Technische nota*. Leuven: Lucas KU Leuven.

van Campen, C., Vonk, F., & van Tilburg, T. G. (Eds.) (2018). *Kwetsbaar en eenzaam? Risico's en bescherming in de ouder wordende bevolking*. (Publicaties; Vol. 2018, No. 16). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Van Cauwenberg, J., Clarys, P., De Bourdeaudhui, I., Van Holle, V., Verté, D., De Witte, N., De Donder, L., Buffel, T., Dury, S. and Deforche, B. (2013). *Older adults? transportation walking: a cross-sectional study on the cumulative influence of physical environmental factors*.

International Journal of Health Geographics, 12, 37.

Van Holle, V., Van Cauwenberg, J. Van Dyck, D., Deforche, B. (2014). Relationship between neighborhood walkability and older adults' physical activity: Results from the Belgian Environmental Physical Activity Study in Seniors (BEPAS Seniors). *International journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11:110.

Van Peer, C. (2016). *Toenemende gezinsverdunding: niet alleen een Vlaams fenomeen*. Brussel: Statistiek Vlaanderen.

Vanderleyden, L. (2017). Informele zorg in Vlaanderen in cijfers en letters. *Geron*, 19(1), 56-59.

Vandeurzen, J. (2015). *Geïntegreerd Breed Onthaal*. Geraadpleegd op 26 april 2019 via www.departementwvg.be/welzijn-en-samenleving/gbo.

Vandeurzen, J. (2016). *Vlaams welzijns- en zorgbeleid voor ouderen. Dichtbij en integraal. Visie en veranderagenda. Conceptnota*. Geraadpleegd op 26 april 2019 via www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-welzijns-en-zorgbeleid-voor-ouderen-dichtbij-en-integraal-visie-en-veranderagenda-conceptnota.

Vandeurzen, J. (2018). *Zorgzame Buurten. Inspiratienota*. Brussel: Kenniscentrum Welzijn Wonen Zorg.

Vlaams Instituut Gezond Leven (2018). *Publieke ruimte en mentaal welbevinden*. www.gezondleven.be/files/gemeente/Mentaal_welbevinden_publieke_ruimte.pdf;

Bronnen

Volckaert, E., De Decker, P. & Schillebeeckx, E. (2016). Vergrijzing Op Het Platteland. Kwalitatieve Studie – Case Westhoek. Brussel: VLM.

Vos, M. & Dewulf, D. (2017). Buurtgerichte zorg bestrijdt vereenzaming. Goede relaties houden ons gezond en gelukkig. Geraadpleegd op 14 oktober 2019 via sociaal.net/achtergrond/buurtgerichte-zorg-bestrijdt-vereenzaming/

WHO (2007a). Global Age-friendly cities: a guide. Geneva: World Health Organisation. www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf.

WHO (2007b). Checklist of Essential Features of Age-Friendly cities. www.who.int/ageing/publications/Age_friendly_cities_checklist.pdf

WHO (2015). Measuring the age-friendliness of cities: a guide to using core indicators. apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/203830/9789241509695_eng.pdf?sequence=1.

WHO (2019). Participation as a driver of health equity. apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324909/9789289054126-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y.